

Traficul pentru exploatare sexuală a femeilor de origine română.

Cercetare calitativă realizată în România, Italia și Spania

Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation

Co-funded by the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union

Autori:

Livia Aninoșanu și László Éva (CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, România)

Marcello D'Amico (Expert for Europe, Italy)

Laura Sales Gutiérrez (Fundació SURT, Spain)

Data publicării: 2016

Această cercetare a fost realizată în cadrul proiectului **GIRL – Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation**, implementat în perioada 2014-2016 în cadrul unui parteneriat compus din organizații din **România** (CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate și ADPARE – Asociația pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare și Educație), **Italia** (Cultura Lavoro, Expert for Europe) și **Spania** (Fundació SURT).

Proiectul GIRL - Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation (Grant Agreement Number HOME/2013/ISEC/AG/THB/4000005930) este co-finanțat prin intermediul Programului de Prevenire și Luptă împotriva Criminalității al Uniunii Europene.

Această publicație a fost realizată cu asistența Uniunii Europene. Întreaga responsabilitate pentru conținutul acestei publicații revine autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția Uniunii Europene.

Traficul pentru exploatare sexuală a femeilor de origine română.

Cercetare calitativă realizată în România, Italia și Spania

Gender Interventions for the Rights
and Liberties of Women and Girls
Victims of Trafficking for Sexual
Exploitation

Conținut

1. Scurtă introducere privind aspectele metodologice ale cercetării	6
1.1 Contextul cercetării	6
1.2 Scopul și obiectivele cercetării	7
1.3 Participanții la cercetare	7
1.4 Metodologia și instrumentele de cercetare	7
1.5 Etică și cerințe speciale	9
1.6 Limitările cercetării și elementele de noutate	11
1.7 Structura raportului de cercetare	11
2. Raport național de cercetare: România	12
2.1 Privire generală asupra situației actuale privind traficul pentru exploatare sexuală în România	12
2.2 Note metodologice suplimentare	15
2.3 Schimbări în dinamica traficului pentru exploatare sexuală	16
2.4 Caracteristici ale fenomenului și factori de vulnerabilitate	19
2.5 Caracteristici și tipare ale recrutării	32
2.6 Caracteristici și tipare ale exploatării	35
2.7 Consecințele ale traficului pentru exploatare sexuală	40
2.8 Gen și trafic pentru exploatare sexuală	41
2.9 Grupurile cu riscul cel mai crescut	47
2.10 Descrieri ale cumpărătorilor	49
2.11 Intervenții și informații existente privind traficul pentru exploatare sexuală	52
2.12 Concluzii	63
2.13 Bibliografie	64
3. Raport național de cercetare: Italia	65
3.1 Privire generală asupra situației actuale privind traficul pentru exploatare sexuală în Italia	65
3.2 Note metodologice suplimentare	68
3.3 Schimbări în dinamica traficului pentru exploatare sexuală	68
3.4 Caracteristici ale fenomenului și factori de vulnerabilitate	70
3.5 Caracteristici și tipare ale recrutării	72
3.6 Caracteristici și tipare ale exploatării	74
3.7 Gen și trafic pentru exploatare sexuală	77
3.8 Grupurile cu riscul cel mai crescut	79
3.9 Descrieri ale cumpărătorilor	79

3.10	Intervenții și informații existente privind traficul pentru exploatare sexuală	79
3.11	Concluzii	87
3.12	Bibliografie	89
4.	Raport național de cercetare: Spania	90
4.1	Privire generală asupra situației actuale privind traficul pentru exploatare sexuală în Spania	90
4.2.	Note metodologice suplimentare	95
4.3.	Rezultatele cercetării bazate pe interviurile cu profesioniști	96
4.4.	Rezultatele cercetării bazate pe interviurile cu victime	109
4.5	Concluzii	115
4.6	Bibliografie	117
5.	Concluzii privind traficul pentru exploatarea sexuală a fetelor și femeilor de origine română în Italia, Spania și România	119

1. Scurtă introducere privind aspectele metodologice ale cercetării

1.1 Contextul cercetării

Actuala cercetare a fost realizată în contextul proiectului **GIRL – Gender Interventions for the Rights and Liberties of Women and Girls Victims of Trafficking for Sexual Exploitation**, implementat în perioada 2014-2016 și co-finanțat prin intermediul Programului de Prevenire și Luptă împotriva Criminalității al Uniunii Europene.

GIRL este implementat de un parteneriat compus din organizații din **România** (CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate și ADPARE – Asociația pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare și Educație), **Italia** (Cultura Lavoro, Expert for Europe) și **Spania** (Fundació SURT); proiectul își propune să crească conștientizarea privind importanța perspectivei de gen în activități legate de lupta împotriva traficului (prevenire, identificare, investigare) și de oferirea de sprijin pentru victimele traficului în scopul exploatării sexuale (asistență, protecția drepturilor, reintegrare socială). **Obiectivele specifice** ale proiectului sunt:

1. Să investigheze modul în care dimensiunea de gen, precum și inegalitățile și vulnerabilitățile de gen influențează traficul în scopul exploatării sexuale și eficiența activităților de prevenire, a asistenței oferite și a reintegrării sociale a victimelor la nivelul tuturor țărilor partenere.
2. Să conștientizeze și să dezvolte abilitățile a 270 de profesioniști (asistenți sociali și psihologi, profesori și consilieri școlari, mediatori culturali și sociali, actori din domeniul prevenirii) care lucrează în domeniul traficului, precum și în domenii conexe, în ceea ce privește înțelegerea și integrarea aspectelor de gen în procesul identificării, prevenirii, investigării, asistenței, protecției drepturilor și al reintegrării sociale a victimelor.
3. Să dezvolte o campanie de prevenire a traficului care să crească nivelul de conștientizare în legătură cu vulnerabilitățile și inegalitățile de gen și cu modul în care acestea influențează traficul în scopul exploatării sexuale, să sprijine dezvoltarea unor comunități puternice, care pot oferi protecție fetelor și femeilor în contextul pericolului de trafic în scopul exploatării sexuale și să adreseze cererea de servicii oferite de victimele traficului în scopul exploatării sexuale.

Conducătorii interviurilor și autorii raportului de cercetare au fost, după cum urmează: Livia Aninoșanu, László Éva și Gina Stoian (România), Marcello D’Amico (Italia) și Laura Sales Gutiérrez, Núria Francolí i Sanglas și Mar Camarasa i Casals (Spania).

1.2 Scopul și obiectivele cercetării

Scopul cercetării este acela de a evalua măsura în care dimensiunea de gen, vulnerabilitățile și inegalitățile specifice influențează traficul pentru exploatare sexuală și eficiența măsurilor de prevenire, sprijin, recuperare a drepturilor și reintegrare socială a victimelor, la nivelul tuturor țărilor partenere.

Obiectivele studiului sunt, după cum urmează:

- Să ofere informații noi și specifice în legătură cu principalii factori de vulnerabilitate din perspectivă de gen care cresc riscul fetelor, adolescentelor și femeilor tinere de origine română de a deveni victime ale traficului pentru exploatare sexuală;
- Să obțină o înțelegere mai profundă a modului în care factorii de vulnerabilitate privind genul au impact la nivelul tuturor etapelor traficului, din momentul recrutării până la exploatare și ieșirea din situația de trafic;
- Să ofere informații și recomandări care ar putea fi utile specialiștilor din România, precum și din țările de destinație, în prevenire, identificare, asistență psihosocială sau juridică sau în activitățile care susțin reintegrarea victimelor pe piața muncii.

1.3 Participanții la cercetare

Participanții la cercetare sunt, pe de o parte, **profesioniști** din instituții de stat și organizații neguvernamentale care au contact direct cu victimele (de exemplu, manageri de caz, psihologi, psihoterapeuți, asistenți sociali și educatori, coordonatori de centre, avocați, reprezentanți ai poliției și ai departamentelor de combatere a criminalității organizate, actori implicați în prevenire etc.) în contextul mandatului lor, al misiunii sau rolului clar definit în procesul de investigare, de oferire de asistență generală sau specializată pentru victime și/sau în contextul derulării unor activități de prevenire. Pe de altă parte, al doilea grup participant la cercetare este format din **femei de origine română supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală**, care sunt, de asemenea, beneficiare ale programelor de asistență și sprijin pentru victimele traficului.

În selecția profesioniștilor care au fost intervievați nu au fost necesare cerințe suplimentare. Totuși, în cazul femeilor supraviețuitoare, următoarele condiții obligatorii au fost impuse în implementarea cercetării, pe lângă acelea care vor fi descrise mai departe în secțiunea *Etică și cerințe speciale*:

- Persoanele intervievate vor fi doar femei adulte, care au împlinit vârsta de 18 ani;
- Persoanele intervievate au beneficiat anterior de o formă de asistență sau primesc la momentul interviului asistență din partea unei organizații publice și/sau private.

1.4 Metodologia și instrumentele de cercetare

Cercetarea a fost simultan și independent realizată în cele trei țări ale proiectului, în România (de CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate cu sprijin din partea ADPARE), în Italia (de Expert for Europe) și în Spania (de Fundació SURT), utilizând o metodologie și instrumente de cercetare comune, care au fost anterior dezvoltate de echipa de cercetători din cele trei țări. Fiecare echipă de cercetare a fost responsabilă pentru realizarea și conținutul raportului de țară realizat.

În fiecare țară, participanții la cercetare au fost contactați de către partenerul local. Profesioniștii au fost invitați să ia parte la interviu printr-o scrisoare formală, care a descris proiectul GIRL, scopul și

metodologia cercetării, precum și instrumentele de cercetare. Femeile supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală au fost contactate prin intermediul instituțiilor și organizațiilor partenere ale CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate și Fundació SURT.

În cazul profesioniștilor, au fost organizate interviuri semi-structurate, desfășurate față-în-față și conduse de operatori de interviu pe baza unui ghid de interviu. Ghidul de interviu a fost elaborat de echipa de cercetare din România, Italia și Spania și a fost structurat în jurul următoarelor zone de investigație:

- Caracteristici și context profesional
- Schimbări în dinamica fenomenului
- Caracteristici/posibile vulnerabilități ale supraviețuitoarelor: caracteristici și contexte personale și familiale
- Principale tipare de recrutare pentru victimele exploatării sexuale
- Principale tipare de exploatare pentru victimele exploatării sexuale
- Principalele vulnerabilități de gen ale victimelor exploatării sexuale
- Principalele tipare de reintegrare pentru victimele exploatării sexuale
- Cele mai importante inițiative de prevenire, identificare și suport.

În cazul femeilor supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală, metoda utilizată a fost aceea a interviului semi-structurat, în profunzime, condus față-în-față de operatorul de interviu, pe baza unui ghid elaborat de echipa de cercetare deja menționată. Ghidul de interviu a fost construit în jurul următoarelor teme:

- Situația actuală
- Context personal și familial, relații de familie
- Roluri și așteptări de gen
- Context social și relații sociale
- Istoria de trafic: recrutare, exploatare, ieșire din trafic
- Caracteristici ale cumpărătorilor
- Consecințe ale traficului
- Planuri pentru viitor

Cercetarea a fost implementată în 2015, următoarele interviuri fiind realizate în fiecare dintre țări:

România:

- 17 interviuri cu profesioniști din a) instituții de stat locale sau naționale (10) și b) organizații neguvernamentale (7) din diferite regiuni ale țării: Sud/București-Ilfov (București), Nord-Vest (Oradea și Cluj) și Vest (Timișoara)

- 14 interviuri cu femei de origine română supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală

Spania:

- 18 interviuri cu profesioniști (furnizori de servicii pentru victimele traficului pentru exploatare sexuală din sistemul public și privat) din diferite regiuni ale țării (Barcelona, Valencia, Gijón, Granada, Santiago de Compostela, Madrid și Ourense)

- 7 interviuri cu femei de origine română supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală în Spania

Italia:

5 *interviuri cu profesioniști* (furnizori de servicii pentru victimele traficului pentru exploatare sexuală din organizații neguvernamentale) din diferite regiuni ale țării (Lombardia, Lazio, Campania, Puglia)

În Italia nu au fost realizate interviuri cu femei de origine română supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală (detalii privind provocările speciale din Italia vor fi explorate în raportul de cercetare italian).

Interviurile au avut durată cuprinsă între 40 și 120 de minute.

1.5 Etică și cerințe speciale

Protecția participanților la cercetare și a informațiilor oferite de aceștia, precum și aspectele de natură etică legate de cercetare au fost foarte importante pentru echipa de proiect pe parcursul implementării cercetării. Pentru a asigura protecția și siguranța supraviețuitoarelor participante la cercetare și pentru a nu aduce atingere principiilor etice, au fost luate următoarele măsuri:

A. Stabilirea unor condiții obligatorii privind femeile de origine română participante la interviuri care au fost expuse la trafic pentru exploatare sexuală, respectiv:

- limitarea femeilor supraviețuitoare participante la interviuri la femei care **au împlinit vârsta de 18 ani**. Din multiple motive, această condiție a fost stabilită între cele de natură limitativă, motive care au fost legate de statutul de minoritate al persoanei și de riscurile suplimentare care ar fi putut fi asociate cu acesta, până la faptul că persoana minoră ar avea nevoie, conform prevederilor legale, de consimțământul informat al părinților/reprezentanților legali, ceea ce ar putea dezvălui statutul de victimă și ar putea expune persoana în cauză la riscuri.

- organizarea interviului într-un **mediu sigur**, cu respectarea intimității și a confidențialității, astfel încât siguranța persoanei intervievate să nu fie în niciun fel compromisă. Spațiile preferate în mod special au fost acelea familiare pentru persoanele intervievate, deja utilizate anterior (de exemplu, camera de consiliere din cadrul organizațiilor neguvernamentale la care au beneficiat de servicii de consiliere psihologică).

- condiția ca femeile intervievate **să fi beneficiat anterior de o formă de asistență**, pentru a avea siguranța că nu le sunt adresate întrebări directe într-un moment în care nu sunt pregătite emoțional sau psihologic să răspundă, putând fi astfel posibil expuse la un răspuns emoțional negativ, la reacționarea aspectelor traumatice și/sau la influențarea negativă a procesului lor de recuperare și a sentimentelor de încredere, siguranță și securitate; timpul pentru procesarea traumei e foarte important pentru a putea permite ulterior participarea lor la o astfel de activitate de cercetare.

- pe parcursul interviului, aspectul cel mai important de luat în considerare a fost acela de a crea, pentru persoana intervievată, **sentimentul că deține controlul asupra interviului**. Anterior înregistrării interviului, intervievatorul trebuia să transmită în mod direct acest lucru persoanei intervievate, subliniind faptul că poate să-și ia oricât timp are nevoie pentru a răspunde la o întrebare, că poate opri interviul și poate utiliza oricât timp are nevoie înainte de a reîncepe, că poate decide, în orice moment, să nu continue interviul, că poate decide să nu răspundă la una sau la mai multe întrebări dacă simte că nu dorește să răspundă, sau dacă consideră întrebările a fi în mod special supărătoare sau cu impact emoțional, că poate decide, la finalul interviului, că nu dorește ca interviul să fie folosit în cercetare și să solicite ca fișierul audio să fie șters imediat, în prezența ei. Pentru ca persoanele intervievate să poată urmări activitățile proiectului, să primească raportul de cercetare, să solicite mai multe informații sau să ia în continuare decizii în legătură cu interviul, acestea au primit și datele de contact ale persoanei care a realizat interviul, pentru orice comunicări ulterioare.

- persoanele intervievate au citit, au discutat împreună cu intervievatorul și au semnat un formular de consimțământ informat, care atesta faptul că au înțeles scopul și obiectivele cercetării, contextul

În care este utilizat interviul, ce se va întâmpla ulterior cu fișierul audio, precum și modul în care echipa de proiect va menține confidențialitatea și, de asemenea, cum vor putea deține controlul asupra experienței de interviu și cum vor decide când și cum să se întâmple acesta. Formularul de consimțământ informat a inclus și datele personale ale intervievatorului, precum și datele unei persoane de sprijin, la care persoanele intervievate ar putea avea acces în cazul în care consideră că interviul a avut un impact negativ fizic, emoțional sau psihologic asupra lor și că au nevoie de ajutor pentru a procesa această experiență.

B. Stabilirea unor condiții obligatorii privind intervievatorul, respectiv:

- intervievatorul trebuia să fi avut **experiențe de lucru și de realizare de interviuri cu femei din grupuri vulnerabile** sau care se regăseau în diferite situații de dificultate și/sau vulnerabilitate. Această condiție a fost necesară pentru a ne asigura că persoana care realizează interviurile este capabilă și are cunoștințele necesare pentru a înțelege potențialele consecințe pe care un interviu realizat în mod nepotrivit le poate avea pentru victimă, că are abilitățile necesare pentru a înțelege posibilele momente de dificultate, precum și capacitatea de a decide dacă este nevoie ca interviul să fie imediat oprit, să fie făcute pauze, să aibă capacitatea de a conține experiențele traumatice care îi sunt prezentate, să aibă o înțelegere profundă a fenomenului, care ar diminua riscul de a face remarci stereotipe sau de a transmite mesaje nocive, verbal sau non-verbal, să se poată abține de la a adresa întrebări intruzive sau nepotrivite, care ar plasa persoana intervievată într-o poziție neconfortabilă și/sau dificilă etc.

- intervievatorul trebuia să fie pregătit **să recunoască un posibil impact major la nivel fizic, emoțional sau psihologic asupra persoanei intervievate**, care rezultă din interviu și să poată referi persoana intervievată altor profesioniști pentru sprijin ulterior, dacă este nevoie. Posibilitatea de a primi sprijin ulterior a fost discutată cu persoana intervievată înainte de începerea interviului; formularul de consimțământ informat a inclus, de asemenea, informații privind persoana care ar putea să acorde un astfel de sprijin (numele persoanei).

C. Stabilirea unor condiții obligatorii privind protecția datelor, respectiv:

- realizarea de **consultări cu organizații care oferă servicii directe victimelor traficului**, pentru a se asigura că echipa de cercetare înțelege nevoile specifice de protecție și confidențialitate și pentru ca sugestiile acestor organizații să poată fi incluse în politica și protocolul de cercetare și să fie urmărite pe parcursul întregii activități.

- **semnarea formularului de consimțământ informat** de către participanți (doar cu inițialele pentru a le proteja identitatea) și includerea declarației intervievatorului care se obligă să respecte identitatea victimei și să nu o dezvăluie în nicio circumstanță.

- să păstreze formularul semnat de către persoanele intervievate într-un mediu protejat, îndeplinind astfel cerințele privind protecția datelor în vigoare în România și în Spania, asigurându-se că accesul persoanelor neautorizate nu este permis

- să păstreze toate fișierele audio ale interviurilor, precum și transcrierile, protejate de o parolă care este disponibilă doar echipei de cercetare și care nu va fi dezvăluită altcuiva, în nicio circumstanță

- să nu includă în raportul de cercetare și în niciun alt context date de identificare ale victimelor, care ar putea compromite confidențialitatea și le-ar putea periclita în orice mod siguranța.

1.6 Limitările cercetării și elementele de noutate

Una dintre limitările importante ale cercetării este dată de faptul că numărul de respondenți din ambele categorii (profesioniști și supraviețuitoare) este limitat; de asemenea, din cauza condițiilor impuse în metodologia de cercetare, nu au fost incluse între persoanele intervievate persoane supraviețuitoare ale traficului de ființe umane care nu au beneficiat de nicio formă de serviciu/asistență, ceea ce implică faptul că punctele lor de vedere nu se regăsesc în prezentul raport.

Respectarea regulilor vizând etica în cazul participanților la cercetare care au trecut prin experiențe de viață dificile sau de victimizare și asigurarea că interviul nu va produce efecte nocive în plan emoțional asupra respondentelor implică un efort semnificativ pentru echipa de cercetători în ceea ce privește pregătirea și implementarea cercetării, una dintre consecințe fiind aceea că poate impune o limită numărului de interviuri care pot fi realizate. Totuși, considerăm că tocmai în acest context datele obținute au de fapt un nivel mai crescut de acuratețe.

Noutatea adusă de raportul de cercetare e dată de utilizarea unei metodologii și arii de investigație comune pentru toate cele trei țări, ceea ce a oferit posibilitatea comparării perspectivei unei țări de origine și a două țări de destinație, precum și fundamentul pentru dezvoltarea ulterioară a proiectului (datele obținute prin intermediul cercetării au reprezentat baza de dezvoltare a formărilor pentru profesioniști implementate în cele trei țări, precum și pentru campaniile de prevenire derulate în România, Italia și Spania). Poziționarea perspectivei de gen în centrul inițiativei de cercetare reprezintă, de asemenea, un element de noutate în peisajul altor studii dezvoltate în domeniu.

1.7 Structura raportului de cercetare

Acest raport de cercetare conține trei părți distincte, respectiv cele trei rapoarte naționale (pentru România, Italia și Spania), realizate cu utilizarea aceleiași structuri.

Fiecare raport național conține o scurtă introducere privind situația traficului de ființe umane pentru exploatare sexuală din perspectiva prevederilor și abordărilor legislative, a politicilor sociale și a datelor statistice disponibile. Acestea sunt urmate de analiza principalelor schimbări identificate de respondenți și a factorilor care favorizează fenomenul de trafic. Prezentarea caracteristicilor recrutării, exploatării și ieșirii din trafic este completată de analiza aspectelor de gen. Fiecare raport conține, de asemenea, o încercare de a identifica grupurile cele mai vulnerabile față de trafic și de a descrie pe cei care solicită servicii sexuale.

Raportul oferă, de asemenea, opiniile profesioniștilor și ale supraviețuitoarelor traficului pentru exploatare sexuală care au participat la cercetare, privind eforturile făcute în domeniul prevenirii și intervenției, precum și nevoile și provocările apărute ca urmare a schimbărilor fenomenului în România, dar și în țările de destinație participante la proiect, respectiv Italia și Spania.

Echipa de cercetare este profund recunoscătoare tuturor participanților la cercetare pentru contribuția lor, atât profesioniștilor și organizațiilor care au participat la interviuri sau au facilitat obținerea de informații și contacte, cât și, în mod special, femeilor supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală, care și-au împărtășit poveștile de viață pentru a susține acest demers. Sperăm că rezultatele acestei cercetări pot contribui la creșterea nivelului nostru de înțelegere privind fenomenul traficului de femei de origine română în România, Italia și Spania și la îmbunătățirea strategiilor de prevenire și intervenție din perspectivă de gen.

2. Raport național de cercetare: România

2.1 Privire generală asupra situației actuale privind traficul pentru exploatare sexuală în România

Încă de la începutul anilor 1990, România este în principal o țară de origine pentru victimele traficului care au drept destinație alte state europene. După Revoluția din România, care a avut loc în anul 1989, unele dintre elementele caracteristice țării, precum poziția sa geografică (între Asia și Europa de Vest), în vecinătatea rutelor de trafic, precum și unele dintre trăsăturile societății românești din acel moment (grupuri mari de persoane expuse la riscuri sociale, eșecul politicilor sociale în a susține populația vulnerabilă în contextul deschiderii granițelor și al facilitării migrației spre țările din Vest) au favorizat dezvoltarea traficului (Aninoșanu, 2012, ANITP 2007, Fleșner, 2010, etc.).

Primele reacții structurale față de fenomen, mai sistematice și mai bine orientate, au început la finalul anilor 90 și în prima parte a anilor 2000, prin intermediul unor organizații internaționale precum OIM (Organizația Internațională pentru Migrație) și UNICEF (Fondul Națiunilor Unite pentru Copii). Organizațiile neguvernamentale deja active în domeniul oferirii de protecție și servicii victimelor violenței au dezvoltat servicii specializate pentru victimele traficului de ființe umane. Un moment important în contextul mișcării anti-traffic a fost crearea unor structuri specializate, precum Direcția pentru Combaterea Traficului de Persoane, Agenția Antidrog și Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată (înființată în 2004); o altă inițiativă foarte importantă este crearea Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane (ANITP), în 2006. (Aninoșanu și colab., 2012). Agenția, care coordonează 15 centre regionale, are mandatul de a coordona, evalua și monitoriza modul în care instituțiile implementează politicile anti-traffic, precum și activitățile legate de protecția și asistența oferite victimelor traficului în România (<http://www.anitp.mai.gov.ro>).

În prezent, România este recunoscută la nivel internațional ca fiind în principal o țară de origine pentru victimele traficului și, în mult mai mică măsură, o țară de destinație pentru un număr mic de cetățeni ai unor țări terțe (16 victime cetățeni străini au fost identificate în România în perioada 2009-2013, Constatinoiu și colab. 2015, 2 victime identificate în România în 2015, din Republica Moldova și Grecia, ANITP, 2016).

Definirea conceptelor și cadrul legal

Cadrul legal național anti-traffic este aliniat răspunsurilor transnaționale împotriva acestei infracțiuni, transpunând principalele instrumente legislative internaționale. Este comprehensiv și face referire la toate tipurile de exploatare, conținând prevederi specifice privind traficul de adulți și traficul de copii/persoane sub vârsta de 18 ani, precum și prevederi legate de prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, dreptul victimelor la protecție și asistență etc. (Legea nr. 678/2011, cu completările ulterioare).

Definițiile de mai jos sunt extrase din principalul document legislativ care reglementează traficul de persoane (Legea nr. 678/2011, cu modificările și completările ulterioare). În plus, în februarie 2014, un Cod Penal actualizat a intrat în vigoare, propunând schimbări de viziune cu potențial impact asupra interpretării definițiilor deja existente, după cum urmează:

- Abuzul poziției de vulnerabilitate are o importanță mai mare în calificarea traficului de persoane ca infracțiune;

- Consimțământul victimei nu este necesar pentru stabilirea infracțiunii;
- Considerarea prostituției drept infracțiune minoră, în sensul în care va fi tratată drept contravenție, iar persoana care practică prostituția va primi o amendă;
- Înlesnirea practicării prostituției rămâne infracțiune și va fi pedepsită cu închisoare între 2 și 7 ani;
- Clienții persoanelor care practică prostituția nu vor fi pedepsiți, comparativ cu clienții care folosesc serviciile persoanelor aflate în exploatare și care vor primi amendă sau pedeapsa cu închisoarea.

Conținutul noilor articole incluse în Codul Penal (articolul 210 și articolul 211) este, după cum urmează:

Traficul de ființe umane înseamnă:

(1) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:

a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;

b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea vădită de vulnerabilitate a acelei persoane;

c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane,

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă. (Art. 210, Codul Penal)

Traficul de minori înseamnă:

(1) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210, alin (1) sau de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

(Art. 211, Codul Penal)

Cele două articole cuprinse în Codul Penal se completează prin adăugarea definițiilor exploatării și sclaviei, două alte concepte esențiale, necesare pentru a descrie fenomenul.

Exploatarea unei persoane înseamnă:

a) supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;

b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;

c) obligarea la practicarea prostituției, la manifestări pornografice în vederea producerii și difuzării de

materiale pornografice sau la alte forme de exploatare sexuală;

d) obligarea la practicarea cerșetoriei;

e) prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, în mod ilegal.

(Art. 182, Codul Penal)

Sclavia înseamnă:

Punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. (Art. 209, Codul Penal)

Date și statistici

România continuă să fie în principal o țară de origine pentru victimele traficului de ființe umane. Peste 6.000 de victime de origine română au fost identificate în Europa între 2010 și 2012, peste jumătate dintre acestea fiind identificate în România (3.230 din totalul de 6.101 de victime), iar restul în alte state europene, conform bazei de date a Eurostat (2013, 2015), care include și datele oficiale colectate de autoritățile române.

La nivelul UE, majoritatea victimelor traficului identificate sunt victime ale traficului pentru exploatare sexuală, cea mai mare parte a acestora fiind reprezentată de fete și femei. Conform raportului Eurostat din 2015, 80% dintre victimele traficului înregistrate sunt femei (67%) și fete (13%). Cele mai multe dintre acestea sunt traficate pentru exploatare sexuală (69%), 85% dintre femeile și fetele traficate fiind exploatate sexual. 45% dintre victime aveau 25 de ani și peste, 36% aveau între 18 și 24 de ani, 17% aveau între 12 și 17 ani și 2% aveau între 0 și 11 ani. Majoritatea victimelor înregistrate în UE vin din România și din Bulgaria și, în perioada de referință a raportului (2010, 2011, 2012), s-a înregistrat tendința de creștere a numărului victimelor minore. În această perioadă de trei ani, peste 70% dintre cei presupuși a fi traficanți au fost bărbați.

Conform datelor oferite de către autoritățile române responsabile, respectiv Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane, femeile și fetele reprezintă majoritatea victimelor traficului de origine română. Victimele minore de origine română sunt prezente în procente mari, reprezentând până la 40% din victimele exploatării sexuale (date reflectate în rapoartele oferite de Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane pentru perioada 2009 – 2015), acest procent fiind mult mai mare decât în cazul mediei europene (14% dintre victimele exploatării sexuale înregistrate în Europa, Eurostat, 2015).

În perioada 2012-2013, procentul fetelor exploatate sexual (55%) a fost mai mare decât cel al femeilor exploatate sexual (45%). În 2014, 74% din numărul total al victimelor a fost reprezentat de femei și fete (62% peste 18 ani și 38% sub 18 ani) și 66% din numărul total de victime a fost supus la exploatare sexuală. În 2015, se remarcă o creștere a numărului de băieți exploatați sexual; totuși, femeile și fetele continuă să reprezinte majoritatea victimelor (66%). Riscul cel mai crescut din perspectiva vârstei îl deține categoria cuprinsă între 14 și 17 ani în cazul fetelor, menționează un raport din anul 2014. Tot în anul 2014, conform rapoartelor statistice naționale lansate de ANITP, promisiunile false și ofertele de lucru în străinătate au fost principalele metode folosite pentru a recruta, majoritatea victimelor fiind recrutate de o persoană pe care o cunoșteau (prieten, cunoștință, vecin, membru al familiei, partener); multe dintre ele au fost supuse exploatării multiple (exploatare sexuală, exploatare prin muncă, forțarea la cerșetorie). În 2015, procentul fetelor supuse exploatării sexuale a ajuns la 31%, vârsta de risc rămânând aceeași (14-17 ani). Noi forme de exploatare au apărut, precum exploatarea identității, mariajele forțate și asociată acestora, exploatarea pentru beneficii sociale.

Aceste informații sunt susținute și de experiențele profesioniștilor români direct implicați în lucrul cu victimele traficului de ființe umane:

“ Dacă ne referim strict la exploatarea sexuală, putem spune că este un fenomen prevalent în ce privește victimele traficului. Aceasta a fost și continuă să fie tendința predominantă”.
(RO/P)

În plus, conform raportului *TRACE - Trafficking as a Criminal Enterprise* (Constatinou și colab., 2015)¹ există o legătură specială între țara în care are loc exploatarea și vârsta victimelor: majoritatea minorelor de origine română sunt exploatare sexual intern, în țară, în timp ce majoritatea femeilor adulte sunt exploatare sexual prin intermediul rețelelor transnaționale de trafic și majoritatea bărbaților adulți sunt exploatați în cadrul rețelelor transnaționale de trafic de ființe umane (p. 17). Femeile românce victime ale exploatării sexuale au fost constrânse să practice prostituția atât în interior, cât și în exterior – pe stradă, în apartamente, bordeluri, hoteluri, în cluburi, în spații private și publice (Costantinou, 2015, Aninoșanu, 2012).

În ceea ce privește rutele, traficul internațional de cetățeni români are loc în special în țările din vestul Europei, în Spania, Italia, Germania, Grecia, Cipru, Republica Cehă, Franța și altele. Spania, Italia, Germania, Grecia și Cipru sunt cele 5 destinații principale (Eurostat, 2015, Constatinou și colab., 2015). În timp ce Italia, Spania și Germania par a fi țări de destinație pentru toate formele de trafic, Republica Cehă și Cipru sunt în special alese pentru exploatare prin muncă, Franța și Polonia în special pentru cerșetorie, iar Austria și Olanda pentru exploatare sexuală. Când victimizarea se petrece în mai multe țări, începutul exploatării are loc fie în țările vecine, fie pe drumul către destinația finală. Transportul victimelor este făcut în cele mai multe dintre cazuri pe căi terestre (Constatinou și colab., 2015).

Conform Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT), traficantii aduși în fața justiției sunt în cea mai mare parte români și, după estimările Poliției Române, 75% din investigațiile privind traficul sunt reprezentate de trafic pentru exploatare sexuală (Constatinou și colab., 2015).

2.2 Note metodologice suplimentare

Participanții la cercetare au fost:

a) profesioniști care vin în contact direct cu victimele (manageri de caz, psihologi, asistenți social, reprezentanți ai poliției și crimei organizate etc.) din autorități centrale și locale cu mandat în domeniu și din organizații neguvernamentale care și-au asumat misiunea de a oferi asistență victimelor traficului pentru exploatare sexuală. Din această categorie fac parte aproximativ 17 intervievați, dintre care 10 au fost reprezentanți ai instituțiilor locale, regionale sau naționale, iar 7 au fost reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale care oferă asistență psihologică, legală și socială din București, Timișoara, Oradea și Cluj.

b) supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală. Au fost realizate 14 interviuri. Toate victimele intervievate au fost beneficiare ale programelor de asistență psihosocială și juridică sau au fost monitorizate ca victime ale traficului de ființe umane pentru exploatare sexuală. Vârstele lor au fost cuprinse între 19 și 36 de ani, vârsta cea mai scăzută la momentul recrutării fiind 15 ani. Acestea proveneau din zone diferite, de la zone rurale mici pînă la orașe mari (București, capitala). Din numărul total de victime intervievate, 8 erau șomere și nu erau înscrise în sistemul de educație în momentul interviului, 2 își continuau studiile și 4 erau angajate. În cele mai multe dintre cazuri ele cunoșteau recrutorii dinaintea momentului traficării, în cele mai multe dintre situații relația cu recrutorul fiind una apropiată (familie, iubit, prieteni). Țările de destinație au fost Spania și Italia în cele mai

1 Constantinou, A., Georgiou, M., Hoff, S., Tamas, A., Petrescu, A., Lupașcu I., Saykovska, M. (2015) Report on the relevant aspects of the trafficking act (geographical routes and modus operandi) and on its possible evolutions in response to law enforcement, http://trace-project.eu/wp-content/uploads/2015/03/TRACE-D2.1_FINAL.pdf

multe dintre cazuri; totuși, în unele situații victimele au fost exploatare inițial intern, în România, în timp ce în alte cazuri exploatarea s-a petrecut în mai multe țări, implicând, printre altele, Germania, Olanda, Marea Britanie, Danemarca, Portugalia, Austria, Elveția. Exploatarea s-a petrecut în spații diverse: pe stradă, în cluburi, în apartamente, în centre care oferă servicii de masaj erotic. În câteva dintre cazuri au existat etape de exploatare multiple, repetitive, cea mai lungă perioadă ajungând la 5 ani și cea mai scurtă la 3 săptămâni. Cel mai scăzut nivel de educație în rândul interviuților a fost finalizarea studiilor secundare (8 clase), câteva dintre ele absolviseră studiile liceale sau erau, la momentul interviului, înscrise la facultate.

Un beneficiu anticipat al acestui studiu este colectarea de cunoștințe empirice pentru a fi incluse în materialele de prevenire pentru tineri în risc și pentru a elabora programe de prevenire mai eficiente, adaptate la schimbările ce pot apărea în procesul de trafic.

Pentru a diferenția citatele din interviurile cu profesioniști, de cele din interviurile cu victime, au fost aplicate anumite coduri: RO/P indică un interviu cu un profesionist român, în timp ce RO/V indică un interviu cu o victimă de origine română.

2.3 Schimbări în dinamica traficului pentru exploatare sexuală

Cei mai mulți dintre profesioniștii interviuați au raportat că fenomenul este în expansiune și că în ultimii ani traficul intern a crescut, procentele de trafic național și internațional având tendința de egalizare.

“ Am observat o tendință în creștere privind numărul victimelor traficului intern. Până în 2010-2011, predomina traficul extern, întrucât cererea era foarte mare și era mai profitabil. Însă, mai târziu, s-a putut observa o schimbare de direcție către România, astfel încât acum avem mai multe cazuri de trafic intern .” (RO/P)

Doi specialiști au considerat că fenomenul este în declin, în special datorită activităților de informare și prevenire din țară.

“ În ultimii ani,, fenomenul a fost în descreștere, cu mici fluctuații. Populația este mult mai informată cu privire la trafic, în comparație cu anii anteriori. Avem numeroase campanii la nivel național, precum și activități regionale și locale.” (RO/P)

Cele mai multe victime sunt în continuare exploatare sexual și numărul femeilor exploatare este, în continuare, mult mai mare decât cel al bărbaților (mai mare decât numărul bărbaților victime ale exploatării prin muncă).

“ Cazurile care să implice victime băieți sunt izolate, dar am avut câteva. Am avut și un caz de persoană transgender ca victimă .” (RO/P)

Experții indică o tendință constantă de scădere a vârstei victimelor exploatare sexual, în special exploatare în țara de origine, în trafic intern.

“ Numărul victimelor nu a crescut, însă distribuția pe vârste este acum mai largă. Dacă mă gândesc bine, în ultimul an am avut în majoritate victime fete minore. (...). Cel puțin în cazul serviciilor noastre de asistență”. (RO/P)

“ Oricum, cele mai multe persoane traficate intern sunt minore (...). Ele au intrat în program la 14 ani, deci au fost recrutate înainte de împlinirea acestei vârste”. (RO/P)

“ Credem că această tendință se va menține în aceiași parametri. Exploatarea sexuală va rămâne principala formă de trafic. Vom vorbi tot de femei și tinere fete ca principale victime ale exploatării. Din păcate, chiar dacă se iau măsuri în această privință, se observă o scădere a vârstei victimelor exploatare.” (RO/P)

Conform experților, s-au înregistrat unele schimbări în ceea ce privește țările de destinație, care sunt în prezent Olanda, Germania, țările scandinave, Austria, Italia și Spania. Totuși, o parte dintre respondenți consideră că aceste schimbări sunt de fapt determinate de îmbunătățirea colaborării între organizații sau instituții din țările de destinație și organizațiile din România, schimbările fiind de asemenea influențate de strategiile de identificare a victimelor din țările de destinație. Țările de destinație care au implementat cu succes strategii de identificare adaptate schimbărilor fenomenului au identificat mai multe victime. În alte țări, statisticile indică o scădere a numărului victimelor.

“ Țările de destinație nu mai sunt aceleași. Aceasta este cea mai mare schimbare. Din ce în ce mai multe femei și bărbați exploatați care ajung la noi sunt repatriați mai ales din țările nordice, cum ar fi Suedia, Elveția, Danemarca, Norvegia. Înainte, principalele țări erau Italia, Spania, Germania. (...). Dar am convingerea că rutele de trafic nu s-au modificat. Cred că în continuare sunt multe victime de origine română în Spania și Italia. Cu toate acestea, în aceste țări a scăzut dramatic capacitatea de identificare a victimelor. Pe de altă parte, cred că țările nordice și-au crescut această capacitate. ” (RO/P)

“ Majoritatea victimelor se întorc din țări precum Olanda și Germania. O posibilă explicație este că organizația noastră a creat noi legături cu aceste țări. Numărul fetelor repatriate din aceste țări și care ne-au fost referite a crescut. ” (RO/P)

Toți respondenții au indicat o schimbare din perspectiva utilizării forței de către recrutori. Locul violenței fizice a fost luat de forme mai subtile de constrângere, care nu lasă urme.

“ Am observat că forța fizică nu mai este atât de mult folosită. Este preferată metoda lover boy. Majoritatea traficantilor folosesc metode psihologice pentru a obține consimțământul inițial al victimei. ” (RO/P)

Această tendință a fost remarcată în ultimii ani de către cei care lucrează în domeniu.

“ Metodele de recrutare nu s-au schimbat. Sunt aceleași. ” (RO/P)

Atât experții din zona de investigare, cât și cei care oferă asistență victimelor au remarcat apariția situației în care victimele fuseseră implicate anterior în oferirea de servicii sexuale, înainte de a fi traficate, atât în cazul minorelor, cât și în cazul femeilor adulte.

“ Sunt multe victime care au practicat prostituția înainte de a fi traficate, identificându-se sau fiind identificate ca victime ale traficului. ” (RO/P)

“ Victimele cunosc scopul, dar nu cunosc întregul adevăr. Și se regăsesc în situații de sclavie... Chiar dacă știu anumite lucruri, le știu doar pe jumătate. Poate că știu că vor mânca sau bea împreună cu clienții, dar nu că vor fi obligate să aibă relații sexuale cu ei. ” (RO/P)

“ Sunt și cazuri în care sunt recrutate prostituate din țară. Înțelegerea este că banii vor fi împărțiți, dar, de fapt, ele nu primesc nimic, sunt constrânse sau sechestrare și sunt împiedicate să ia legătura cu familia. Le sunt amenințate familia și siguranța copiilor”. (RO/P)

Schimbările modului de organizare a traficantilor au fost determinate și de evoluțiile în ceea ce privește cadrul legislativ, informațiile disponibile și conștientizarea. Comparativ cu rețelele ierarhice, cu foarte multe persoane implicate (în recrutare, transport, cazare, control, exploatare), acum putem vedea rețele mai mici, compuse din câteva persoane, care uneori pot fi și membri ai aceleiași familii.

“ Am observat o schimbare și în modul de operare al grupurilor criminale. Nu mai operează în grupuri mari, ci mai degrabă în unele mici sau chiar nestructurate. Asta pentru că sentințele sunt mai grave în cazul grupurilor organizate. (...). Dar sunt și cazuri în care grupurile au o structură tradițională și avem recrutori, transportatori, gazde și exploatare. ” (RO/P)

“ Operează în grup, dar grupurile sunt mici. Pot fi membri ai unei familii sau pot opera într-o structură care are conaționali din țările de destinație și recrutori din România. ” (RO/P)

Unul dintre respondenți descrie dinamica relației dintre metodele pe baza cărora operează traficanții și metodele utilizate de sistemul de justiție pentru a combate traficul.

“ Aceste schimbări sunt cauzate de reacțiile autorităților publice și ajustarea sentințelor. Multe cazuri sunt bine documentate și se încheie cu condamnări.” (RO/P)

“ Traficanții descoperă metodele de investigație și încep să schimbe modul de operare.” (RO/P)

“ Dintr-o dată, la o verificare online, toate site-urile cu servicii sexuale plătite au dispărut. Acum au revenit. Dar au găsit o altă cale – anunțuri care atrag atenția. Am discutat cu experți juridici și am aflat că aceste site-uri au descoperit alte modalități de operare.” (RO/P)

Un aspect foarte important privind strategiile de prevenire este nivelul crescut de conștientizare în rândul fetelor victime ale traficului de ființe umane. În cazul uneia dintre organizațiile implicate în cercetare, evaluarea informației deținute în legătură cu fenomenul este acum considerată cheie în ceea ce privește analiza riscului ca victima să fie retrafficată.

“ (...)Victimele știu despre posibilitatea de a fi traficate. Astfel că nivelul de conștientizare a crescut semnificativ. Ele (beneficiarele – nota autorului) primesc informații prin diverse canale (...), cum ar fi cineva de la școală. Ele menționează și Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane sau Poliția, știu de prevenție, se uită la știri sau citesc informații online sau din ziare.” (RO/P)

Legislația română conține de asemenea sancțiuni pentru clienții care cumpără servicii de orice tip de la victime ale traficului. Totuși aceste prevederi sunt rareori aplicate în practică.

“ Ce e interesant e că acum legea s-a actualizat. Avem și o prevedere cu privire la sancționarea clienților, dacă aceștia știu că respectiva persoană este exploatată (...). Aceasta este o altă cale de a descuraja traficul ” (RO/P)

“ Da, am avut un caz în care clienții au fost acuzați. Dar nu s-a ajuns la tribunal. Nu încă. ” (RO/P)

Conform unui interviu, relaxarea legii privind sancționarea prostituției și schimbarea statutului legal al acesteia, de la infracțiune la contravenție, aduce un nivel mai crescut de vizibilitate și determină apariția unor servicii care sunt mai atractive pentru clienți.

“ Dacă citești anunțurile, ele sună cam așa: Abia am sosit în Cluj, sau așa ceva...Unele chiar menționează orașul din care provin sau că sunt escorte de lux, merg la sala de sport, deci pretind mai mulți bani (...). Le poți găsi online, sunt o mulțime de anunțuri, găsești unele noi aproape în fiecare zi, cu poze reale. (...). Multe din aceste fete merg la hoteluri. Sigur, clienții plătesc pentru asta, dar e convenabil, pentru că nu riscă să se expună. ” (RO/P)

“ Fenomenul traficului a devenit mai relaxat, nu mai e atât de agresiv. Parțial, acest lucru se datorează dezincriminării prostituției. (...). Cred că oamenii acceptă mai ușor oferirea de servicii sexuale plătite și nu le văd ca pe o formă de trafic pentru exploatare sexuală. Traficul este acum mult mai asemănător fenomenului prostituției.” (RO/P)

Noile tehnologii sunt din ce în ce mai mult utilizate de către traficanți pentru a recruta și controla victimele, precum și pentru a-și promova serviciile. Noile tehnologii sunt acum parte a vieții noastre cotidiene, prin urmare nu ar trebui să ne surprindă faptul că traficanții le utilizează pentru a fi mai eficienți. Sunt din ce în ce mai multe cazuri în care victimele au fost abordate de recrutori pe rețelele de socializare înainte de a se întâlni personal cu ele. Unele dintre ele sunt chiar exploatate sau controlate de la distanță.

“ Am avut un caz cu sute de fete recrutate, controlate și exploatate de la distanță de către un bărbat. (...). Acesta s-a întâlnit cu foarte puține în persoană. Le-a cunoscut pe majoritatea pe rețele sociale. Imediat s-au văzut pe camera web.(...). Le pune să se dezbrace în fața ca-

merei și apoi le fotografia și făcea filmulețe cu ele. (...). Se pricepea la IT și reușea să le controleze pe fete prin intermediul calculatorului.(...). Le-a șantajat, spunându-le că va face publice pozele și filmele. De exemplu, o forța pe una dintre fete să-i arate cum se îmbrăca pentru școală dimineața. Dacă nu-i plăcea, o forța să își schimbe hainele ..” (RO/P)

“ *Unii traficanți controlează fetele de la distanță. Nici nu e nevoie să locuiască în același oraș. (...). De exemplu, își instalează microfoane și camere în apartamente. În felul ăsta știu tot ce se petrece acolo și fetele nu îi pot înșela cu privire la banii pe care îi obțin. Cunosc înțelegerea cu clienții, sumele primite, serviciile oferite. (...). Sau le controlează prin telefon. Ele sunt obligate să-și lase telefonul deschis după ce intră în cameră. (...). Echipamentele nu sunt deschise tot timpul, pentru că asta ar costa foarte mulți bani. Dar e suficient pentru fete să știe că pot fi oricând monitorizate.” (RO/P)*

2.4 Caracteristici ale fenomenului și factori de vulnerabilitate

I. Factori de vulnerabilitate sociali și comunitari

În cadrul analizei factorilor de vulnerabilitate de la nivel social și comunitar, am identificat trei categorii mari: cea legată de factorii economici, cea legată de disponibilitatea și eficiența diferitelor tipuri de servicii și cea care rezultă din valorile, tradițiile și atitudinile sociale existente.

Factorii economici se reflectă în sărăcie, lipsa resurselor și a oportunităților, desconsiderarea socială a unor tipuri de muncă și veniturile foarte reduse asociate acestora, nenumăratele iregularități ale pieței muncii, cazurile de discriminare de gen în general și cele de discriminare pe bază de gen la locul de muncă, aspectele legate de mediul de lucru și de contractele de muncă etc.

Factorii legați de servicii (educaționale, sociale, legale) vizează în principal lipsa de adaptare și de relevanță practică a sistemului educațional, politicile deficiente de formare profesională, deficiențele legislative sau lipsa de eficiență în aducerea traficantilor în fața justiției pentru infracțiunile comise și asigurarea respectării drepturilor, protecției, informării și asistenței acordate victimelor.

Factorii care vizează valorile, tradițiile sunt legați în principal de discriminarea de gen, de rolurile de gen specifice, de portretizarea stereotipă a fetelor și femeilor, de nivelurile înalte de toleranță față de violența asupra femeilor și copiilor și față de violența sexuală etc.

A) Factorii economici

Sărăcia și lipsa oportunităților. Multe dintre persoanele intervievate menționează sărăcia, precum și lipsa oportunităților, drept unii dintre principalii factori de vulnerabilitate care conduc la trafic de ființe umane. Supraviețuirea în condiții sub nivelul de subzistență, incapacitatea creării unui context mai bun, care ar permite condiții de viață decente, experiențele repetate de abuz și discriminare pe piața muncii și percepția că situația nu se poate îmbunătăți, toate conduc la credința că lucrul în străinătate ar putea fi răspunsul pentru o viață mai bună; aceasta are adesea drept rezultat asumarea de riscuri semnificative; nivelul de disperare și neputință poate crește atât de mult încât orice ofertă ar putea fi interpretată drept o oportunitate de îmbunătățire a statutului prezent.

“ *Sunt persoane care nu au pus la îndoială acest aspect. Cineva a venit, le-a spus că le duce la muncă, că totul va fi bine, că vor câștiga sute de euro și au plecat. Și nu era vorba de o fată de 12 ani, ci de o persoană adultă. Dar care trăia în condiții care o făceau să creadă că orice altceva va fi mult mai bine..” (RO/P)*

Realitățile sărăciei, așa cum au fost trăite de unele dintre victimele traficului în copilăria lor și menționate pe parcursul interviului drept experiențe de viață foarte traumatice și perturbatoare atât pentru ele, cât și pentru familia lor, indică un tablou de suferință profundă și de siguranță foarte scăzută, un cadru în care nu există o rețea socială de sprijin sau soluții plauzibile; întreaga familie se află într-o situație de risc, iar acest lucru se poate reflecta inclusiv în înrăutățirea relațiilor de familie

și în special în înrăutățirea stării de sănătate psihică a celor afectați de șomaj, de exemplu, precum și în evidenta incapacitate a părinților de a avea grijă de copiii lor, situație foarte greu de înțeles pentru o fetiță.

“ Da, a fost o perioadă foarte grea. Eu aveam cinci ani atunci, fratele meu avea nouă ani, dar vedeam lucrurile, le conștientizam ca un om adult, pentru că vedeam certuri, din cauze neștiute. La vârsta aia nu conștientizam chiar tot, dar conștientizam destul de mult. Și lucrurile astea m-au...m-au chinuit foarte mult, m-au durut foarte mult și încă mă dor când mă gândesc la lucrurile astea...Pentru că, știu că nu poate cineva să fie fals, trebuie să fie așa cum este, dar trebuie găsite soluții. Atunci era pe vremea lui Ceaușescu, au fost alte timpuri. Da, într-adevăr, poate nu erau atunci asociații sau locuri din astea unde să se ducă oamenii care au nevoie de ajutor. Știu că tata, când eram la vârsta aia se ducea și vindea haine din casă sau împărțea pliante, ca să putem să ne cumpărăm o pâine, s-o împărțim în patru. Alteori mâncam sare, doar sare goală, alteori mi-era rău că nu aveam ce să mâncăm și stăteam și tot așteptam. Dar, astea, tot din cauza...tata a avut, în mare parte, probleme foarte mari... cu nervii. Acum, e mai liniștit, dar a avut foarte mari probleme din cauza asta, din cauza banilor. Și pe mine m-a zguduit, într-un fel, lucrul ăsta...Majoritatea oamenilor care fac copii în ziua de astăzi, îi fac și, când ajung și văd că nu au bani, se sperie foarte tare și fac lucruri greșite.” (RO/V)

În cazul unora dintre femeile intervievate, a fi săracă sau a avea resurse limitate a avut impact negativ inclusiv asupra sentimentului de apartenență al acestora și asupra formării identității, foarte importante pe parcursul adolescenței, de exemplu. A fi acceptată, a fi ca ceilalți, a te defini prin intermediul interacțiunilor sociale este o sarcină importantă în adolescență și, în acest context, sărăcia poate să însemne, în opinia lor, respingere, marginalizare, inferioritate.

“ După părerea mea, banii îți iau mințile. De exemplu, sunt și anturaje din astea sau vezi, trece pe stradă, a, ce frumos sunt îmbrăcate și ce haine au, sau sunt altfel și ai vrea și tu să ai ceea ce au ele. Probabil și chestia asta și..chestia e că vrei să trăiești...” (RO/V)

“ Știu ce speram atunci, vroiam să îmi fac mai multe haine frumoase și eu, să am...să nu mai fiu, adică să nu mai fie familia mea săracă, să am și eu mai multe haine frumoase ca celelalte fete. Cam asta aveam în cap atunci...” (RO/V)

“ ...Mama mea vitregă îmi spunea tot timpul că și ea bănuia chestia asta pe care o fac eu, că mă vedea cu încălțăminte nouă și știa că tatăl meu nu-mi da bani sau asta, doar foarte puțin, doar de pachet și atât, când mă duceam la școală. Și, când mă vedea cu ceva nou, ca și cum își dăduse seama că fac chestia asta și îmi spunea că, niciodată n-o să ajute, îmi spunea că Dumnezeu nu ajută o curvă.” (RO/V)

“ Nu am avut o copilărie foarte fericită cum au avut alți copii. Nu am avut chiar tot ce îmi doream. Voiam să fiu îmbrăcată mai bine.” (RO/V)

Găsirea unui loc de muncă este în general un aspect problematic în România, pentru oricine ar dori să își schimbe locul de muncă sau pentru cineva care nu are un loc de muncă și profunzimea acestei dificultăți crește exponențial pe măsură ce nivelul de educație al persoanei este mai scăzut. Interviuurile descriu experiențe de angajare informală, fără contract de muncă, ceea ce nu permite persoanei accesul la vreun beneficiu social sau la vreo formă de protecție; în mod legal și oficial, aceste persoane nu există ca lucrători.

“ Deci eu și în ziua de astăzi mă cred o femeie ghinionistă. Deci, nu știu cum să zic, eu n-am avut noroc, pentru că, după ce o plecat mama, cât am stat la bunică-mea, mi-am căutat de lucru și am găsit ca barmană și am lucrat fără carți de muncă și...tot ghinioane...ghinioane, da` am muncit, că am zis, mă, tata lucrează săracul și așa era, eu când luam salariul era pus în casă, deși astea două nu lucrau...erau mai mari, dar eu mergeam, eu veneam, lucram până noaptea târziu, a doua zi o luam din loc...” (RO/V)

Salariile mici, discrepanța foarte mare între salariul câștigat și necesarul pentru a asigura un trai decent unei persoane, unei familii, reprezintă un alt factor care influențează vulnerabilitatea, chiar și în cazul persoanelor care sunt angajate.

“ Da, dacă ne gândim la asta, noi suntem sau am putea fi considerați o categorie vulnerabilă. Lucrători sociali din ONG-uri, cu un volum mare de muncă și cu...plată din când în când. Câteodată chiar mă întreb ce am să le spun victimelor.” (RO/P)

“ Și am urât viața pe care am avut-o, că din cauza asta am ajuns acolo. Mă gândesc că dacă aveam o situație mai bună acasă, sau era altfel, nu mai ajungeam acolo...Acolo ajung numai tinerii și copiii care nu au o situație bună acasă și nu li se oferă, nu li se dă, nu sunt luați de mână și să fie...să fie ajutați să aibe un loc unde să lucreze sau să facă ceva și să vadă că poate câștiga propriul ban, nu prin chinuri, cum se lucrează acuma pe șase milioane și lucrezi cincisprezece ore...De-aia ajung copiii aștia, din cauza tuturor problemelor cu banii. Se fură atâția bani și se dau atâtea mite și ajungi să cunoști lucrurile astea abia când depășești niște probleme din astea, așa, că dacă nu le depășești te protestesc alții...Din cauza banului ajungi să faci...Sunt foarte multe fete și de la țară, de la sate, care fac lucrurile astea și se duc ca să lucreze în afară și să facă bani pentru copii...” (RO/V)

În rândul unora dintre victime există percepția **nedreptăților de pe piața muncii** și din relațiile de muncă, din perspectiva valorizării doar a anumitor tipuri de muncă și a asocierii acestora cu venituri decente; în opinia unora dintre respondenți, a lucra în condițiile unor câștiguri foarte mici ar reprezenta o formă de revictimizare și o altă modalitate de exploatare, de această dată, însă, una mai bine reglementată și în condiții mai degrabă legale, totuși în continuare câștigurile foarte mici nu ar permite lucrătorilor să își împlinescă nici măcar cele mai de bază nevoi.

“ Este o bătălie în interiorul tău, pentru că te uiți la alții, îi vezi că sunt îmbrăcați bine, că au tot ce vor și tu te gândești, uite, a trebuit să mă chinui ca un animal, să fiu chinuit, bătut și să...fiu chinuit pentru ca alții să-mi ia banii, eu să rămân fără nimic și acuma...Nu poate să fie totul așa, dintr-o dată, roz. Nu poți să te duci să te angajezi la primul magazin pentru șase milioane cât e salariul ăsta, nici minim pe economie nu este și să te gândești că dacă ești la locul ăla de muncă totul va fi bine. Eu am fost obligată să lucrez și să fac bani și acum, mă duc și lucrez pentru șase milioane pe lună? După ce m-au chinuit alții, mă mai chinuie încă o dată aștia pentru câțiva bani și mă pune să muncesc...Da, este, într-adevăr, greu să ai o viață normală, dar, este o luptă în mintea ta.” (RO/V)

Între exemplele oferite, sunt și cele ale zonelor celor mai sărace din România, lipsite de oportunități, în care singura șansă de supraviețuire pare a fi practicarea prostituției. Deciziile sunt luate în contextul lipsei altor opțiuni, iar această realitate socială are impact asupra femeilor adulte, dar și asupra adolescenților și a preadolescenților, atât fete, cât și băieți.

“ În general, în partea asta, în Moldova, suntem săraci, mult mai săraci...Și acum, în orașul meu, numai din așa ceva se trăiește...deci acolo te îngrozești, nu mai vezi nici o femeie, fată pe stradă, vezi numai bunicuțe...care în curând și ele vor fi exploatate...Dar, ce mă îngrozește, am văzut și copii, vânduți și obligați să întrețină relații sexuale cu bărbați mai în vârstă. Și cine îi întreba pe strada cine e dânsul, spuneau că tatăl lor adoptiv.” (RO/V)

Alte exemple fac referire nu la comunități sărace, ci la **comunități profund marginalizate**, în care sărăcia și lipsa oportunităților sunt adâncite de experiența discriminării și a marginalizării rezultate din acest context. În aceste comunități se dezvoltă forme de organizare paralele, uneori reprezentate de noi ierarhii care se stabilesc în comunitate, putându-se întâmpla ca victima și exploatatorii lor să locuiască în aceeași arie geografică (aceiași sat, aceeași zonă). Cei care au mai puțină putere în comunitate pot ajunge să fie exploatați, la început în interiorul comunității și apoi în afara acesteia, de către alte persoane.

“ Aici, în aceste comunități marginalizate, putem vorbi de o lume paralelă. Una în care legile, siguranța dată de rutina zilnică, instituțiile...de aceea stabilitatea e diferită. E o lume unde nu sunt limite...comunitatea trăiește la marginea orașului, unde normalitatea așa cum o știm noi nu se aplică (...) autoritatea instituțională este foarte restrânsă și puterea care conduce este paralelă. ”Legile” care domină sunt paralele față de ale noastre și pot spune că, uneori, sunt legi ale crimei organizate. Controlul social e diferit. Ei au liderii lor, dar ei fac regulile jocului. Acolo, vulnerabilitatea și expunerea sunt mult mai mari. ” (RO/P)

Sărăcia este evaluată diferit de profesioniștii intervievați. În timp ce unii dintre ei consideră că aceasta reprezintă unul dintre cei mai importanți factori de vulnerabilitate, alții cred că tensiunile familiale nu sunt cauzate atât de dificultățile financiare, cât de eșecul în gestionarea acestora.

“ Câteodată sărăcia nu este cauzată de lipsa banilor, ci de un management financiar inadecvat (...). Când cheltui jumătate din bani pe băutura, e normal să ai datorii (...).” (RO/P)

B) Factorii referitori la servicii (educaționali, sociali, legali)

Sistemul educațional și politicile de formare profesională. Între cele mai importante probleme menționate de către respondenți în cadrul acestei categorii, cele legate de rigiditatea sistemului de educație sunt văzute drept esențiale.

“ În țara noastră, pot spune că educația este o problemă. S-a depreciat foarte mult. Cel puțin educația primară. Sunt mirat să aud minori care spun că au terminat clasa a 5-a sau a 6-a și nu știu să scrie sau să citească. E trist, am lucrat cu minori veniți de la țară și care au trecut clasa doar pentru ca aceasta să nu se desființeze.” (RO/P)

Reintegrarea celor care au părăsit sistemul de educație este, prin urmare, foarte dificilă. Schimbările privind școlile profesionale, dispariția posibilității de a obține o calificare la locul de muncă au diminuat semnificativ posibilitatea integrării sau reintegrării grupurilor de persoane cu risc de excludere socială.

În ceea ce privește programele de formare disponibile pentru persoanele șomere, pentru victimele traficului și pentru alte grupuri sociale în risc, la care acestea ar avea dreptul în mod gratuit, ele nu sunt sincronizate cu nevoile pieței muncii. Adesea șansele de angajare ale cursanților rămân neschimbate, chiar după ce au finalizat un astfel de program de calificare/recalificare profesională.

“ AJOFM are programe de formare...care nu ajută. Nu sunt căutate pe piața muncii. Fac cursurile și rămân doar cu informațiile .” (RO/P)

Cursurile de formare care ar asigura oportunități mai bune sunt condiționate de existența unui nivel educațional pe care majoritatea persoanelor vulnerabile nu îl dețin.

Deficiențe legislative și aplicare a legii ineficientă. Pedepsirea traficantilor pare a fi o sarcină lungă și provocatoare pentru sistemul de justiție. Majoritatea specialiștilor intervievați erau nemulțumiți, în primul rând de pedepsele ușoare și de ineficiența acestora din perspectiva reeducării.

“ Cele mai multe sentințe cu suspendare mă surprind, atât în cazurile de trafic, cât și în cele de viol...Dacă cineva cumpără sau vinde o ființă umană, o exploatează pentru a obține bani de pe urma ei, iar sentința este suspendată....” (RO/P)

Schimbarea clasificării legale în înlesnire, fraudă sau ale acte de severitate mai mică este de asemenea o provocare, atât pentru persoanele care lucrează în etapa de urmărire penală, cât și pentru cei care intervin oferind asistență victimelor.

“ Pregătim cazurile astfel încât să fie ok. Nu avem schimbări în privința încadrării juridice. Obținem probele și continuăm investigațiile până avem un caz suficient de aprofundat, cu probe și tot ce trebuie. Când este gata, mergem la tribunal. Traficanții scapă și își continuă activitățile criminale. Victimele rămân sub impactul injustiției și le este teamă. ” (RO/P)

Perioada foarte lungă de investigare și de judecată a acestor cauze, efectele imediate, toate funcționează drept atitudini permissive, care permit traficantilor să își continue activitatea infracțională și să comită noi fapte.

Un alt aspect legislativ este acela referitor la **protecția victimelor**, deficiența acestuia fiind legată în mod direct de riscul de revictimizare, din perspectiva vulnerabilității la trafic. Deși legea prevede că victimele au dreptul la anumite servicii gratuite, accesarea lor este foarte dificilă.

“ Da, pe hârtie, victimele au drepturi. Dar în realitate, avem grave probleme cu asigurarea serviciilor de urgență, ca să nu mai vorbim de altele.” (RO/P)

Deficiențe apar și în sistemul de protecția copilului, în cazul copiilor expuși la riscuri grave (precum copiii fără adăpost, copiii care trăiesc în situații de sărăcie profundă, copiii care au fost abuzați sexual), care, în absența serviciilor, sunt traficați și rețraficați.

“ La vârsta de 12-13 ani (...) au fost duși într-un apartament unde s-a întâmplat. Erau copii și au fost introduși în lumea sexualității. Au fost dezbrăcați, au avut contact sexual...mai erau și alți copii acolo...Prietenii mai vechi (le-au făcut asta), din anturaj (...) după asta el se ducea cu oricine...și după a întâlnit-o pe această doamnă în gară. Ea aducea clienții. Avea 15-16 ani (...) după o vreme a realizat că se poate descurca singur, a întrerupt legătura cu acea doamnă și a practicat prostituția pe cont propriu.” (RO/P)

C) Factorii privitori la valorile sociale, tradițiile și atitudinile

Valorizarea îmbogățirii rapide în lipsa oportunităților de creștere sistematică. Respondenții au subliniat apariția unor schimbări în sistemul de valori în ultimii ani, marcate de diminuarea valorii asociate educației și de creșterea valorii asociate îmbogățirii rapide, în special în contextul lipsei oportunităților de creștere sistematică.

“ Am devenit o societate care crede că trebuie să facă o grămadă de bani cât ai clipi din ochi. Asta e imposibil. Bani câștigați ușor vin din lucruri urâte și greșite. Asta nu se întâmplă numai la noi în țară” (RO/P)

Persoanele intervievate au subliniat aceste probleme ca fiind provocări majore în realizarea activităților de prevenire destinate copiilor de 12-13 ani.

“ Multe activități de prevenire sunt desfășurate de instituții guvernamentale și neguvernamentale și vizează atât zonele urbane, cât și pe cele rurale. Dar, dacă analizăm discuția cu privire la grupul țintă minori, vedem că informațiile pe care ei le primesc sunt adaptate nivelului lor de înțelegere, însă ei tot pot accepta o posibilă ofertă de orice natură pentru a-și atinge unele scopuri sau idealuri. Idealurile copiilor sunt mici. Vreau ce am văzut la școală, la un coleg, un smartphone, pentru că telefonul pe care eu îl am nu e smartphone ” (RO/P)

Totuși aceste percepții, chiar și în rândul profesioniștilor care lucrează în domeniu, adesea indică un nivel de discuție superficial, unde cauzele de bază, profunde ale acestor atitudini nu sunt explorate adecvat, nici integrate în serviciile și mecanismele de răspuns existente, astfel încât să ia în calcul provocările cu care se pot confrunta adolescenții și tinerii. Sistemul român de educație rămâne ineficient din perspectiva construirii stimei de sine și a rezilienței, dar și a dezvoltării unor abilități practice și a susținerii, în mod pozitiv, a percepțiilor tinerilor privind abilitățile și capacitățile proprii, adecvate realității, ceea ce i-ar determina să își analizeze critic opțiunile și ce ar funcționa cel mai bine pentru ei într-un context anume. Școlile ar trebuie să fie spații de siguranță și dezvoltare pentru toți copiii însă adesea multe școli încă operează cu sisteme de pedepse, etichete și respingeri, având o funcție redusă de a susține viziunea despre viitor a tinerilor. În acest context, este simplu ca un telefon de ultimă generație să ajungă să fie valorizat foarte mult, susținând iluzia că astfel de obiecte exterioare pot aduce siguranța, fericirea și respectul celorlalți într-o măsură mai mare decât lumea interioară a calităților personale, a respectului necondiționat și a adaptărilor sănătoase.

Mass media (de exemplu, reclamele²), precum și poveștile de succes oferite de românii care au mers să lucreze în străinătate și care par ca astfel să fi făcut un salt major în privința îmbunătățirii situației economice a lor și a familiei lor, conturează modele distorsionate de reușită pentru persoanele dispuse să își asume riscuri sau să facă schimbări semnificative pentru a-și îmbunătăți situația financiară, în special atunci când nevoile sunt foarte mari. În anumite situații familia poate fi cea care încurajează tânăra femeie să încerce să construiască un viitor mai bun plecând în străinătate, chiar dacă informațiile disponibile sunt puține, iar lipsa unui plase de siguranță este evidentă.

“ Membrii familiei sunt implicați în decizia de a părăsi țara, în încercarea de a face altceva (...). Prin urmare, familia le încurajează să plece în străinătate .” (RO/P)

“ De multe ori familia le încurajează pe tinere să plece în străinătate pentru a face mai mulți bani. Dar ele nu sunt informate cu privire la ce vor face persoanele care părăsesc țara. Sau sunt păcălite de indivizi răuvoitori .” (RO/P)

Creșterea cererii în industria sexului și „normalizarea” exploatării sexuale a copiilor. Tema cererii constituie de asemenea un subiect foarte sensibil în dezbaterile privind traficul de ființe umane pentru exploatare sexuală. Chiar o parte dintre persoanele care lucrează cu supraviețuitoare ale traficului pentru exploatare sexuală manifestă forme mai subtile sau mai evidente de prejudecăți privind femeile care practică sex comercial, încă poziționând această activitate sub semnul vinovăției și al judecății morale.

“ Avem aceste video-chat-uri în apartamente, unde lucrează studente la drept, științe medicale, psihologie, limbi străine. Ce fel de modele de rol vor deveni acestea, luând în considerare modul în care și-au câștigat banii pentru examene sau pentru viața de zi cu zi? Cum ne putem aștepta ca acestea să devină educatori?” (RO/P)

Un aspect important este de asemenea „normalizarea” exploatării sexuale a copiilor; ideea că toate persoanele care fac parte din industria sexului fac acest lucru consensual, ca urmare a unei decizii luate, este larg acceptată. În acest context, situația unei fete de 13-14 ani care este exploatată sexual nu este realmente percepută ca fiind anormală sau ca reprezentând o gravă încălcare a drepturilor copilului.

II. Factori de vulnerabilitate la nivel familial

Fiecare dintre profesioniștii intervievați au subliniat rolul esențial al familiei și al relațiilor dintre membrii familiei în ceea ce privește construirea vulnerabilității potențialei victime. Aceste concluzii se bazează pe experiența celor care lucrează în prevenire, cât și în intervenție. În perspectiva acestora, tinerele victime provin din familii dezorganizate, neglijente și/sau violente, cu impact negativ asupra relațiilor, dar și cu experiențe repetate de pierdere. Sărăcia, lipsa stabilității, absența fizică sau emoțională a diferiților membri ai familiei, confuziile de rol, lipsa de oportunități pentru părinți, izolarea și marginalizarea familiei par a fi factori care cresc nivelul de vulnerabilitate.

Victimele traficului care au participat la interviuri provin din familii foarte diferite ca formă și structură; este astfel evident că elementul de vulnerabilitate nu rezidă în structura familială, ci mai degrabă în lipsa de interacțiuni sănătoase sau în existența unor evenimente traumatice petrecute în cadrul vieții de familie, în nevoile neîmplinite legate de contact și legătură emoțională, în diferitele forme de violență petrecute între membrii familiei, victimele fiind fie în mod direct implicate în acestea, fie în calitate de martore, în lipsa de disponibilitate și înțelegere în ceea ce privește nevoile copiilor și tinerilor, în acceptarea pedepselor corporale drept instrument firesc de parentare, în incapacitatea unora dintre familii de a oferi stabilitate și siguranță pentru cei mai tineri dintre membri. Relațiile și dezvoltarea sănătoase, asociate unui risc scăzut de vulnerabilitate, pot fi caracteristici ale oricărui tip de familie, cu condiția, în ce privește copiii, ca ei să fie îngrijiți de un părinte sau de o figură parentală suficient de bună.

² Reclame care prezintă diferite obiecte sau activități drept condiții pentru o viață fericită și un statut bun sau care promovează modalitățile facile de a obține împrumuturi sau credite de la bancă etc.

“*Famiiliile sunt foarte diferite, dar, în general, sunt dezorganizate.*” (RO/P)

“*Dacă ne uităm la povestea fiecărei victime, pot spune, fără teama că aş greşi, că peste 90% din ele au fost abuzate sexual sau exploatare în familie. Aşadar, primul lucru şi cel mai important este să vorbim despre mediul familial. De asta trebuie să ne tot întoarcem la educaţie. În al doilea rând, vreau să subliniez faptul că lipsa afecţiunii şi a interesului părinţilor faţă de copil afectează copiii foarte săraci în aceeaşi măsură ca pe cei proveniţi din familii mai înstărite.*” (RO/P)

De fapt, în cazul victimelor traficului care au fost intervievate au fost descrise o multitudine de situaţii familiale diferite, de la cele de divorţ sau separare a părinţilor, context în care copiii au trebuit să gestioneze sau să suporte tipare complicate de interacţiune şi, mai târziu, sentimentul acut de a nu aparţine nicăieri, care a rezultat uneori şi din relaţiile tensionate cu părinţii vitregi, până la cele de pierdere a unuia sau a ambilor părinţi foarte devreme în viaţă sau de transfer al rolurilor parentale de îngrijire a copiilor mai mici la fraţii mai mari sau la alte rude sau prieteni, în contextul absenţei părintelui, cauzată uneori de plecarea la lucru în străinătate, de impunere a situaţiei de auto-parentare asupra copilului rămas singur sau de trăire dureroasă a prezenţei fizice a părinţilor, care însă sunt sau devin neresponsivi din punct de vedere emoţional.

“*Mama şi cu tata s-au despărţit când eram eu mică. Şi mama s-a recăsătorit, tata la fel. Mama acum a rămas singură pentru că a găsit un bărbat care i-a distrus viaţa.*” (RO/V)

“*Părinţii mei sunt divorţaţi şi amândoi s-au recăsătorit. Şi nu mă înţeleg bine nici cu mama mea vitregă, nici cu tatăl meu vitreg. Ei au fost plecaţi în afară şi noi, mai mult am fost în grija, ori a unei bone, ori în grija finilor noştri.*” (RO/V)

“*Dar până acum un an am stat în acelaşi sat cu tatăl meu, la o stradă distanţă. Cu el nu vorbesc de un an, adică, el nu vorbeşte cu mine.*” (RO/V)

“*Ea a fost un copil neglijat (..) mama ei a plecat în străinătate şi a lăsat-o să se descurce singură.*” (RO/P)

Nu atât absenţa părintelui are potenţialul de a crea contextul de vulnerabilitate, cât, în special, întreaga dinamică creată în jurul experienţei plecării: de ce a plecat părintele şi cum se reflectă acest lucru asupra relaţiei dintre părinte şi copil şi, conectat cu aceasta, cum va continua comunicarea, cine va avea grijă de copil în timpul absenţei părintelui, care vor fi opţiunile de întâlnire şi reconectare în viitor. Pare că nu absenţa părintelui este cea care determină vulnerabilitatea, cât mai ales lipsa oricărei explicaţii şi întreruperea relaţiei, combinată cu încredinţarea copilului unor îngrijitori nepotriviti, care prilejuiesc dezvoltarea unor naraţiuni dăunătoare în mintea copilului sau adolescentului şi astfel experienţa psihologică de a fi abandonat, de a fi lăsat în urmă. În unele cazuri, a fi cel care este lăsat în urmă este procesat ca fiind cel care nu merită, cel neiubit, acest lucru putând conduce la o reprezentare deficitară a valorii proprii şi poate distorsiona imaginea avută despre propria persoană, în special în legătură cu importanţa propriei persoane pentru ceilalţi.

“*...nici nu prea am stat cu mama mea, din când în când, când mai venea în ţară...Trebuia şi ea să muncească, ca să poată să ne întreţină. Şi nici aşa nu prea...Cred că mai mult am fost obişnuite şi fără mama...Mereu m-am închis în mine, nu am zis la nimeni absolut nimic, pentru că, nu am avut nici încredere, nici nu am vrut să vorbesc, nu am putut să vorbesc deschis...am preferat să ţin tot timpul în mine decât să zic la altcineva, am zis că mai bine aşa, că oricum nu se schimba nimic.*” (RO/V)

“*La un moment dat, atunci când au plecat, eu am crezut că m-au părăsit, eu aşa gândeam, nu mai vroiam să mai aud de ei.*” (RO/V)

“*Mă iubeau...şi dup-aia a început să fie totul rece.*” (RO/V)

“ Bunica îmi spunea: tatăl tău nu te-a părăsit, în schimb mama ta da, și plângeam noaptea, nu dormeam și chestii din astea...” (RO/V)

“ Cu tata mai puțin, dar asta nu înseamnă că nu comunic, pentru că el este o persoană mai rece, adică, câteodată, eu îi spun mai multe chestii și el îmi răspunde cu bine, sau, uneori, nu știu, nu-l prea interesează pe el, dacă știe că sunt bine.” (RO/V)

Experiențele de lipsă a disponibilității emoționale și a prezenței membrilor familiei au fost menționate de multe ori de către victimele care au participat la interviuri, în special în contextul sublinierii nevoilor neîmplinite de relații autentice, protectoare, precum și al discuțiilor despre modul în care acestea au produs efecte în continuare în viețile lor, determinându-le uneori să ia decizii care, pe termen lung, nu au fost benefice pentru ele.

“ Nu-mi aduc aminte și nu cred că am avut niciodată o discuție cu mama legată de viață sau de cum ar trebui să mă comport, pentru că ea a avut o perioadă, într-adevăr, în care a fost foarte, foarte bolnavă și n-a putut să vorbească. Dar, chiar și în timp ce eram la școala generală, nu-mi amintesc să fi avut vreo discuție cu ea, legată de viață sau de ce anume trebuie să fac. (RO/V)

“ Părinții mei au fost despărțiți de la vârsta de doi ani, eu am fost crescută de mama. Mama a fost o femeie foarte muncitoare, dar, din cauza serviciului pe care-l avea, de noapte și era mai departe, sau, câteodată cu săptămâna muncea, nu putea sta lângă mine zi de zi și, practic, nu putea să-mi arate dragostea ei de mamă, pe care eu i-am simțit lipsa. Practic, bunica mea avea grijă de mine. Iar pe tata...am continuat să-l văd până la vârsta de 14-15 ani. Iar de la 15 ani nu am avut legătură cu el până în prezent. Am rupt relația cu tata. Am terminat 8 clase, după 8 clase, mama nefiind lângă mine am decis că e mai bine să mă mut la casa mea și cu primul băiat pe care l-am întâlnit am plecat și am început o relație cu el mutându-mă la el. Și, în felul ăsta, atunci, am rupt relația cu tata.” (RO/V)

Majoritatea victimelor intervievate au menționat experiențe de violență în familie, fie violență emoțională, manifestată ca tensiune și conflicte, fie ca violență fizică, în care agresori pot fi diverși membri ai familiei (tată, tată vitreg, mamă, bunică etc.).

“ Bine și cu mama mea mă certam, din cauza că și ea aflase ceea ce s-a întâmplat și chiar mă înjura, în fiecare zi căuta ceartă. Dacă nu se lua de tatăl meu, se lua de băiatul ei, că băiatul ei stătea în aceeași casă cu noi... E o persoană, nu știu cum să explic, cam ciudată pentru mine. Să ai chef de ceartă, în fiecare zi, e o banalitate cred că, nu știu cum să spun.” (RO/V)

“ Da, ceartă, ceartă, ceartă. Și ea spunea că nu, că așa este într-o iubire, cică așa este, cu ceartă. În fiecare zi...nu știu...” (RO/V)

“ ...eu când am auzit că s-o dus ea de-acasă, nu pot să zic c-am fost bucuroasă, că tata era distrus. M-o durut...dar, crede-mă că mi-am făcut cruce...am scăpat de diavol. Dar pe dincolo, mă durea și de frați-miu care era mai mămos și era micuț și de tata...dar, într-un fel, crede-mă că m-am bucurat că am scăpat de ea. Atmosfera care era în casă era deja prea tensionată, deja simțeam că mă sufoc.” (RO/V)

Violența este, de asemenea, din perspectiva profesioniștilor intervievați, o experiență repetitivă în viețile victimelor traficului.

“ Fetele provin din familii dezorganizate, violente, cu violență între părinți, în cuplu, violență domestică.” (RO/P)

În unele cazuri, există referiri la situații de violență transgenerațională, părintele abuziv fiind o victimă a abuzului în copilărie la rândul său; totuși raționalizarea (părinții își bat copiii pentru că au fost bătuți la rândul lor), deși într-o anumită măsură eficientă ca mecanism de apărare, ar putea de asemenea să susțină transmiterea violenței împotriva copilului de la o generație la alta drept dat, trăsătură negativă a parentalității, dar în același timp normalitate.

“ Păi, până la vârsta de doisprezece ani am locuit cu părinții mei, dar se certau mai mereu. Mama era o fire mai rece, dar asta nu înseamnă că nu mă iubea...în fine, a trecut...Nu prea avea grijă de mine și, chestii de-astea, mă mai și bătea...A trecut și ea prin niște chestii la fel de urâte în tinerețea ei, adică, a văzut, la fel, bătaie, tatăl ei cum o bătea pe mama ei, de îi sărea sângele pe pereți...și sta un pic prost cu nervii, o înțeleg și...” (RO/V)

Este, de asemenea, evident din alte exemple că justificarea violenței, de multe ori realizată prin punerea sub lupă a propriei persoane sau prin auto-învinovărire, este un proces comun, adesea foarte consumator de energie în căutarea unui sens. Nu în toate cazurile procesul de reflecție se finalizează cu acceptarea și integrarea trecutului marcat de violență.

“ Mai mă bătea mama, dar nu tot timpul, poate mai greșeam și eu. Nimeni nu-i perfect. Dar, ea, nu știu, ea aducea niște injurii foarte ...oribile.” (RO/V)

“ Ei erau mai mult în certuri. Tata țipa la ea și...ne și bătea din nimic, adică, din, pur și simplu din simplul fapt că avea nervi pentru că nu erau bani. Venea și ne treazeam că ne lua la bătaie că nu i-am făcut patul sau...niște lucruri...Să ajungi să fii bătut și să nu știi de ce...Și, văd situații de astăzi, în care copiii sunt bătuți și ei nu știu de ce, doar din cauză că părinții sunt obosiți, nervoși sau...” (RO/V)

“ Cu ce apuca dădea. Și-mi rămâneau urme....Deci, a fost o perioadă foarte...Și și-acuma pot să zic că-s în relații cu ea, dar nu se poate uita, nu știu cum să zic.” (RO/V)

Uneori violența poate apărea sau se poate intensifica în contextul schimbării statutului tatălui, care se poate întâmpla chiar și atunci când părinții nu sunt separați sau divorțați. Acestea sunt realități pe care copiii trebuie să le gestioneze, uneori într-o manieră cu potențial traumatic sau foarte tulburătoare.

“ De când a cunoscut-o pe acea femeie s-a schimbat total. Adică eu nu puteam s-o jignesc sau să-i zic ceva, că ori începea să țipe sau îmi dădea una. Să n-o jignesc, că nu știu ce. Deja nu se mai ascundea, pentru că la început n-a vrut să se știe, să afle mami că are o relație, dar după aceea nici nu se mai ascundea. Pleca de acasă, suna telefonul, vorbea la telefon.” (RO/V)

“ Cu mama am avut relații foarte bune dintotdeauna, dar cu tata, cum să spun, mai reci. Iar apoi, de când a avut pe altcineva, a fost și mai rău. Și jigniri și loviri. Ori se certa cu acea persoană, ori nu-i răspundea la telefon și-și vărsa nervii pe mine.” (RO/V)

Uneori femeile intervievate au oferit exemple de situații în care erau atât victimă, cât și martoră a situației de violență, în multe dintre cazuri mama fiind principala victimă, ceea ce însă nu făcea situația mai puțin traumatizantă sau mai ușor de gestionat pentru fetița martoră; pe lângă a o vedea pe mamă într-o astfel de postură, unele dintre femei au trăit, de asemenea, violență în relațiile din viața adultă, cu partenerii lor.

“ Și când s-a recăsătorit mama mea, am început să țin la persoana aia...Mi-a zis mama să-l respect, să...dar, au fost perioade în care nu mai...pur și simplu preferam să plec de acasă, să mă duc cu prietenii să mă joc, să nu-l mai văd, pentru că era foarte...o persoană foarte rea, nu știu cum să vă explic...N-a dat tata niciodată în mine și a dat el. Odată, când am venit de la o vecină, nu vroiam să intru în curte și mi-a bușit o palmă și m-a dat cu capul de gard și a început mama să se certe cu el că de ce dă în mine și a început scandal. Și tot timpul vedeam că dă în mama, că dacă mama a început să bea de suparare, dacă a început s-o bată tot timpul și cu cleștele a bătut-o, de fier.” (RO/V)

“ ...și de acolo au început problemele, adică, bătaie și multe...cu mama în special... a început să bea și începea să țipe și atunci începea s-o bată și...” (RO/V)

“ Pentru că a văzut că nu o afecta atât de mult, ea a zis să stea, să mai înghită pentru noi,

pentru că eram la liceu. Nici eu nu am știut de prima dată ce probleme am până nu am început să-l văd că dă în ea, să mă bag între ei, să nu mai lovească. Iar, apoi, dacă a văzut că pe ea nu o afectează și stă și înghite și așa, a început cu mine. Bine, nu exagerat, adică, nu a fost niciodată cazul să ajung pe la spital sau...dar, te doare.” (RO/V)

Există momente în care femeile intervievate vorbesc despre modul în care experiențele de respingere, umilire și abuz trăite în copilărie ar putea fi repetate în adolescență sau pe parcursul vieții de adult. O ipoteză ar putea fi legată de situațiile de atașament traumatic, în cazurile în care relațiile abuzive sunt internalizate și, astfel, repetate prin identificare și prin aplicarea unor soluții disfuncționale la relații disfuncționale și abuzive și prin dificultatea de a stabili granițe sănătoase, protectoare.

“ Am cunoscut printre acești copii, pe un băiat...un băiat, de care, la un moment dat m-am îndrăgostit, mi-a plăcut. Îl vedeam mai altfel, adică, nu era așa...râdea, glumea, mă făcea să râd, dar, avea și o stare din asta mai zăpăcită, mai nebunatică, mai nebună, nu știu cum să spun, ciudată...Și, eu aveam o perioadă în momentul ăla în care îmi plăcea zăpăceala asta și...m-am ținut de el o perioadă pentru că îmi plăcea de el, eu mă întâlneam cu el, el îmi mai fura telefonul, sau, adică, îmi lua telefonul, iar eu nu reacționez, pentru că-mi plăcea de el. Neavând discuții cu familia și cu nici o rudă despre cum ar trebui să fie o relație despre un băiat și o fată și cum ar trebui să mă feresc de astfel de persoane, eu acceptam, că ziceam că poate așa e iubirea, nu știu...Și, la un moment dat mi-a furat și toate bonurile, țin minte că tata luase salariul la un moment dat și mi-a dat bonuri ca să cumpăr cărți și caiete pentru școală și el mi le-a luat și m-a șantajat, a zis că dacă nu mă culc cu el o să mi le ia de tot, ceea ce logic că s-a întâmplat, adică, mi-a luat și bonurile și...Da, și după aceea am avut, tot așa, o perioadă în care...știu că îi furam și fratelui meu și îi furam și tatălui meu bani, îi furam de acasă, ori să merg cu taxiul, ori, dacă nu, să îi cumpăr băiatului ăsta țigări sau..să-i dau bani câteodată...” (RO/V)

Chiar dacă recurența violenței trăite în copilărie e adesea un factor de vulnerabilitate în perioada adultă, există și situații în care dinamica violentă poate fi ruptă.

“ Când m-a bătut ultima oară, mi-a dat cu pumnii în cap și m-a dat cu capul de ciment, cu fata în brațe, cu copilul în brațe.” (RO/V)

“ ...după naștere am început așa, cu certuri, cu neajunsuri, cum ar veni...Și-am zis, mai bine singură, că eu-s în stare să mă descurc, decât cu ceartă și cresc copiii în tensiunea asta. Nu-i OK, că le stric și psihicul și nici ele nu-s liniștite. Și ne-am tot împins, ne-am bruscat ..și-am pus eu punctul. I-am pus bagajul în mână și-am zis pleacă. N-o vrut să plece de bună-voie și-am chemat poliția și-așa mi l-am scos din casă. Și pe mine lucrurile astea m-o-ntărit, crede-mă, nu mi-o fost frică. Toată lumea, ce faci cu 3 copii...cu Dumnezeu înainte.” (RO/V)

În unele situații, rolurile și funcțiile parentale sunt transferate de la părinți la copiii mai mari, lăsând în grija acestora frații sau surorile mai mici, treburile gospodăriei și alte diverse munci.

“ Cea mai mică avea vreo trei luni de zile când s-au despărțit și a rămas să am grijă de ea. Aveam grijă de amândouă.” (RO/V)

“ (...) în familiile extinse, cu un control scăzut asupra copilului, copiii sunt nevoiți să își asume responsabilitatea față de frații mai mici.” (RO/P)

“ Nu, am stat la vecina asta care zic eu de ea că m-a ajutat foarte mult..și am stat la ea, am ajutat-o la muncă, am terminat a 8-a clasă.” (RO/V)

“ Și veneam de la școală și făceam muncă pe scări, la bloc. Aveam grijă și de taică-miu, că pe vremea aia nu era mașină de spălat și așa, venea de la lucru, eu trebuia să-i spăl tricoul de lucru, șosetele, de frați-miu, tot așa, să mă ocup de el, că era mai mic...” (RO/V)

“ Aveam 10 ani, 11 ani, de când mi-aduc eu bine aminte lucrăm. Deci eu deja știam mătura, fărâșul, mopul.” (RO/V)

După cum a fost menționat în cadrul interviurilor, au existat și alte evenimente destabilizatoare sau cu potențial traumatic care au marcat încă de timpuriu viețile victimelor, între care pierderea locului de muncă al părinților și colapsul financiar al familiei, pierderea de foarte devreme a părinților, sarcina și nașterea pe perioada adolescenței și locuirea în condiții nesigure sau precare, cu multă instabilitate și schimbări frecvente de domiciliu.

“ Da...ei...au fost împreună...poate mai mult, poate mai puțin...Din punctul meu de vedere mai puțin, pentru că, datorită și problemelor din perioada ceaușistă, au fost dați, la un moment dat, afară de la servicii, acest lucru i-a dăruit psihic foarte tare și, în afară de aceasta, poate și problemele familiale, i-au făcut să aibă probleme mai mari psihice și să se descurce mai greu...” (RO/V)

“ Mama mea a avut o boală, a murit, iar tatăl meu n-a rezistat psihic după ea și...s-a sinucis...s-a spânzurat și l-am găsit eu. ” (RO/V)

“ Complicat, pot să zic..că acuma eram acolo, acuma nu aveam unde să stau...mă duceam... Am stat aproape un an de zile la o vecină din sat, care m-a ajutat foarte mult...de am putut să continui, să termin 8 clase, că, altfel, nu puteam să termin, dacă nu mă ajută.” (RO/V)

“ Eu...am fost la mama mea, că nu aveam unde să stau și a zis eu pot să te țin o zi, două, și după aia cam atât. Chiar a doua zi cred că mi-a spus fata aia că, cică, avem nevoie de fete și am vrea să vii că are nevoie de fete, femeia asta.” (RO/V)

“ Să-i spun că eu nu pot să stau nicăieri, nici la mama mea, nici la tatăl meu, pentru că, cu amândoi nu mă înțeleg bine, adică, cu mama mea vitregă și cu tatăl meu vitreg și nici nu mai vreau să stau la ei, adică mama nici nu are unde să mă țină pentru că are o locuință mică și nu vrea să mă țină.” (RO/V)

O altă experiență dificilă care pare a fi comună mai multor participante la interviu este violența sexuală, care rămâne neadresată sau este adresată într-o manieră nesănătoasă de către familie, școală și/sau comunitate. Opinia unuia dintre profesioniștii intervievați este că aceasta este un fir roșu în tiparul de viață al victimei.

“ Elementul comun în istoria lor? Violența. Violența sexuală.” (RO/P)

Una dintre victime vorbește despre o situație de violență sexuală nepotrivit adresată de comunitate, ea fiind dată afară din școală drept răspuns la situația pe care o menționează în interviu.

“ A treia zi... am urcat acolo sus în cantină și, deodată, văd că vine un băiat, băiatul acela cu care vorbise fata aia...vezi că eu te aștept în fața liceului, dar dacă nu vii, m-a amenințat, oricum...dacă nu vii jos, în fața liceului, cum am venit în cantină, așa pot să vin și în cămin, să-ți fac rău...În fine, m-am urcat în mașină...mai încolo, deci, a blocat ușile de la mașină și..erau doi băieți și au mai chemat pe încă unul, în total erau trei băieți și m-au dus aproape de o pădure....și acolo cred că s-au întâmplat cam toate chestiile, că...au început să mă oblige să fac ceea ce eu nu vroiam... Mi-au zis că dacă nu, dacă nu fac ce spun ei...mi-au arătat, avea un tatuaj pe picior și avea o fată, capul unei fete și că, dacă nu faci ceea ce spunem noi, o să te omorâm cum am făcut cu această fată...Eu nu știam, eu eram ca un copil, adică nu știam ceea ce se întâmpla și, în mintea mea de copil, adică crezând că o să mi se întâmple ceva rău și nu vroiam să mi se întâmple ceva rău și....adică, am făcut, mai mult, din ce-au spus ei și am tăcut din gură și nu am zis la nimeni.” (RO/V)

Relații negative pot exista în orice tip de familie și între oricare dintre membrii acesteia, după cum pot exista și relații pozitive, sănătoase și hrănitoare.

“ Mă simțeam bine, eram protejată, eram în curte la ea...Dacă mă amenințau, de exemplu, băieții mai mari, care, îmi era frică de ei, și, când îi vedea pe stradă, le zicea familiilor lor, sau le zicea, dacă te iei de fata mea...O ajutam la treabă, dar, pentru mine, era mai mare dragul să muncesc, nu era să zic că m-am saturat sau...era mai mare dragul să muncesc sau s-o ajut în grădină...Deci, tot timpul îmi dădea sfaturi bune, să ai grijă cu baieții, că sunt vagabonzi...” (RO/V)

“ Vorbeam cu bunica, cu mama lui mama mea. A fost o femeie...a fost fără școală, dar, nu știu, se pricepea foarte bine, așa, adică, niciodată cu scandal, mă regăseam în ea, îmi ridica moralul, era bine bunica.” (RO/V)

“ Îl am doar pe el. Mă iubește foarte mult. Mă iubește pentru că știe că sunt corectă și nu sunt ca mama. Tatăl meu a murit cu el și i-a spus că, orice s-ar întâmpla, să ai grijă de sora ta...În ultimele zile ale lui.” (RO/V)

“ Mama, când s-a despărțit de tatăl meu natural și-a reluat viața. Când aveam eu 2 ani s-a căsătorit cu cineva, iar eu, pe acel bărbat, l-am văzut ca pe tatăl meu, îi ziceam tată. Mama nefiind lângă mine zi de zi, din cauza serviciului, el era. După aia, când am făcut eu 14 ani, mama și cu tatăl meu vitreg s-au despărțit din cauză că mama a făcut o greșală, l-a înșelat, a aflat, în fine, s-a ajuns la despărțire. Dar acea persoană, da, mi-a fost aproape, pentru că, când eram în clasa întâi și el mă îmbrăca și mă ducea la școală, el îmi făcea pachetul pentru școală, când n-aveam pantaloni sau uniformă pentru școală el mi-o cumpăra, el se ocupa practic de tot ce a ținut de mine. Iar mama a început o relație extraconjugală și pleca de acasă câte o lună, mă lăsa practic cu el, el știa ce trebuie în frigider, el știa...” (RO/V)

Un tip special de situație este acela în care unul dintre membrii familiei este implicat în activități ilegale; în special dacă aceste activități sunt legate de exploatare sau trafic de ființe umane, atunci vulnerabilitatea copiilor este foarte crescută.

“ Am avut un caz în Turda, unde chiar mama le-a determinat pe cele două fete să practice prostituția.” (RO/P)

“ Aceste familii sunt izolate, dar, în același timp, periculoase (...). Este extrem de greu pentru ele (pentru mamele copiilor – nota autorului), dar nu imposibil, să-și imagineze cum trebuie să se simtă copiii. Și oamenii nu intervin, din frică. Chiar și noi am fost amenințați, de multe ori. Aceste familii nu respectă legea...și copiii sunt victime ale unor diferite tipuri de violență și au un risc crescut să devină victime ale traficului, dar și să devină ei înșiși traficanți.” (RO/P)

Există și situații în care părinții consideră practicarea prostituției drept o oportunitate pentru fetele lor de a face bani, acestea fiind încurajate să facă această alegere.

“ Mama ei o încurajează în toate astea (practicarea prostituției – nota autorului). Chiar dacă mama și-a părăsit copilul (...), s-a recăsătorit cu un italian și a făcut un alt copil.” (RO/P)

Conform unora dintre respondenții din rândul profesioniștilor, nivelul scăzut de educație al părinților poate fi un alt factor care influențează atitudinea părinților față de nevoile copiilor și față de prioritățile familiei. Alții subliniază varietatea de cazuri și de contexte de familie, menționând că nu putem face generalizări.

“ Îi întreb: De ce nu trimiteți acești copii (la școală- nota autorului)? Eu nu m-am dus la școală și tot m-am descurcat. Ce să răspund la asta? Cum te-ai descurcat? Nu ai loc de muncă, nu ai o casă; nu poți avea grijă de copiii tăi.” (RO/P)

“ Mediile cu un nivel scăzut de educație și condiții improprii de viață. De aici provin majoritatea, dar sunt și cazuri care provin din medii mai educate. Nu există o regulă clară.” (RO/P)

“ Anul acesta nu am avut victime din familii “respectabile”, dar am avut cazuri. Cu părinți care erau profesori, medici – chiar un tată care era preot” (RO/P)

III. Factori de vulnerabilitate la nivel individual

La nivel individual, putem identifica elemente de vulnerabilitate precum genul și vârsta. Ambele sunt factori de vulnerabilitate, acestea fiind caracteristicile definite de cerere. În ceea ce privește vulnerabilitățile de gen, vom dezvolta mai mult despre acestea în secțiunea dedicată.

În cazul copiilor fără adăpost sau a celor fugiți de acasă, vulnerabilitățile individuale sunt de asemenea influențate de nivelul scăzut de educație, de lipsa de experiență privind relațiile sănătoase, de nivelul crescut de expunere la infracțiuni, de lipsa abilităților de viață, de consumul de droguri și/sau alcool, de comportamentele sexuale de risc.

După cum a fost menționat anterior, vulnerabilitatea victimelor cu o istorie de viață în familii sau parteneriate violente (iubitul sau soțul este traficant) poate fi descrisă și prin intermediul consecințelor abuzului în familie, existând ambivalență față de membrii familiei, lipsă de încredere că viața lor se poate schimba în bine, precum și speranța că situația va fi rezolvată de către traficant. Un alt tipar de vulnerabilitate poate fi de asemenea conectat, în cazul unora dintre victime, cu nivelul scăzut de educație, abandonul școlar fiind adesea înregistrat. Riscul cel mai înalt în cazul unora dintre ele este dat de proximitatea față de traficanți, de toleranța crescută față de activitățile infracționale etc. De regulă nivelul de educație al fetelor este adecvat vârstei lor în momentul recrutării.

“ Începutul exploatării reprezintă sfârșitul educației școlare. (...) Pot merge la școală până când exploatarea devine sălbatică. Dar nu durează mult până se ajunge aici.” (RO/P)

Vulnerabilitatea tinerelor crește în contextul abandonării școlii, pentru că sunt dezinteresate de educație sau de dezvoltare personală sau profesională; astfel, încep să aibă mult timp nestructurat, pe care încearcă să îl umple cu ”plimbări în oraș”, cu așteptări nerealiste în legătură cu relațiile de cuplu și cu formarea unei familii. Traficantul, de regulă având un interes ascuns, vine în întâmpinarea aspirațiilor fetelor privind o relație de iubire ”ca-n filme” și privind iubirea părinților.

Victimele care provin din familii cu multe resurse materiale, în care lipsa resurselor nu reprezintă deloc o problemă, vorbesc adesea despre neglijare emoțională, despre situații de discriminare între fete și băieți în familie (băieții primesc mai multă atenție, mai multe favoruri și li se acordă mai multă libertate). Profesioniștii intervievați menționează faptul că fetele caută noi experiențe, un statut financiar bun, respectiv autonomie financiară, în acest context având tendința de a încălca regulile, de a adopta comportamente sexuale de risc, de a consuma droguri și de a fi atrase de mirajul apartenenței la un grup de elită.

“ De la 13 ani, în timpul pubertății. Sunt mulți factori care le determină să caute să-și satisfacă nevoile în altă parte: afecțiune, nevoi financiare. Sunt evident într-o situație de vulnerabilitate.” (RO/P)

“ Am întrebat (elevii de liceu care au luat parte la activități de prevenire – nota autorului) ce înseamnă aceste ”like-uri” și le-a fost greu să explice. Sunt o generație foarte expusă.” (RO/P)

2.5 Caracteristici și tipare ale recrutării

Interviurile cu profesioniști indică existența unei largi varietăți de metode de recrutare încă practicate, chiar dacă rețelele de trafic au devenit mai mici și sunt în prezent compuse din 2-4 persoane. O parte dintre respondenți au menționat și că membrii acestor mici grupuri pot fi, în unele dintre cazuri, parte din aceleași familii, bărbații jucând roluri de "protectori", iar femeile pe cele de recrutori sau fiind cele care controlează comportamentul victimelor în timpul "orelor de lucru" și, de asemenea, au un rol activ în a atrage clienții care se află în căutare de servicii sexuale (pe stradă sau în baruri). Victimele pot fi fetele mai tinere din familie, rude sau prietenele fiilor lor.

“ Am observat o tendință printre aceste grupuri, de a se organiza în funcție de familie, devine o afacere de familie.” (RO/P)

Rolurile sunt foarte bine definite la nivelul grupului infracțional, ei colaborând de asemenea cu alte grupări criminale.

“ Văd că se contactează unele pe altele. Grupurile nu mai sunt structurate, dar e o relație foarte bine dezvoltată între celule mici. "Vino aici, e bine, nu te duce acolo". Se sună reciproc. E o rețea orizontală.” (RO/P)

Recrutorii și traficanții au capacitatea de a se adapta la diferite contexte și constrângeri, fiind foarte flexibili și mobili. Acționează în diferite orașe sau țări în funcție de resursele țării respective, dar și de politicile și legislația în vigoare.

“ Singurul lor interes e profitul. Nu îi interesează că vine din Germania sau Italia. Sunt foarte mobili și pot schimba cu ușurință țara în care operează. Se informează foarte rapid. Sau operează simultan și în Italia și în Germania .” (RO/P)

“ Ei discută în interiorul aceluiași grup de prieteni, obțin know-how. Încep să-și facă planuri. Sunt modele negative în societate. Se afișează cu mașini luxoase și grămezi de bani – e ușor să impresioneze persoanele vulnerabile. Sunt indivizi foarte mobili, călătoresc în străinătate, văd și observă multe lucruri (...). Își schimbă aria de influență în funcție de interes – care este maximum de profit.” (RO/P)

Unii dintre aceștia utilizează Internetul și noile tehnologii pentru a recruta și controla victimele. Începutul contactului cu potențiala victimă are loc de regulă față în față, dar există și cazuri în care canalele virtuale sau telefonul sunt utilizate de către recrutori. Contactul stabilit prin Internet se face prin rețele sociale și camere de chat.

Totuși, în cele mai multe dintre cazuri, recrutorul este cineva pe care victima cunoaște deja și poate fi un bărbat sau o femeie, un membru al familiei sau un bun prieten, partenerul de viață sau un nou iubit.

“ Unii recrutori aparțin cercului de prieteni apropiați ai victimelor. În unele cazuri, chiar familiile desfășoară astfel de activități, fără relații sau prea multe informații, devenind intermediari fără să știe .” (RO/P)

“ Recrutarea a rămas neschimbată. Relațiile personale.” (RO/P)

“ Din cercul cunoștințelor – prieteni sau persoane care pur și simplu știu unde să găsească persoane vulnerabile. Ei pot avea experiență în exploatare și recrutare. Sunt specializați și pot aparține unor rețele organizate.” (RO/P)

“ Unele femei exploatare zilnic de către concubinii sau soții lor, ca și de alți membri ai familiei, trăiesc cu agresorii lor. Este foarte greu pentru femei. Sunt tratate ca obiecte personale ale bărbaților. Câteodată aceste situații ajung la extreme. Bărbatul nu are nici o problemă în a-și trimite soția să se prostitueze, împreună cu alte fete. Dar o trimite și la alți bărbați din comunitate. O împarte cu prietenii lui. Iar femeia se supune. Și iau și foarte multă bătaie .” (RO/P)

Aceste perspective ale profesioniștilor sunt susținute și de relatările victimelor despre experiențele proprii de recrutare. În multe cazuri, recrutarea s-a petrecut prin intermediul unor persoane apropiate, de încredere, pe care victimele le cunoșteau personal, fără intermediari, sau prin intermediul unor persoane despre care aveau garanții din partea unor cunoștințe sau a unor prieteni apropiați. Din interviurile realizate cu victime, rezultă un procent similar de femei și bărbați care au fost implicați în diverse etape sau în toate etapele procesului de trafic, de la recrutare până la transportare și exploatare.

“*Era o fată care tot îmi spunea, nu vrei să vorbești cu un băiat...și i-am zis că nu, nu vreau să vorbesc, ok, bine, dacă nu vrei să vorbești. Ea vorbea cu acel băiat. Și, a doua zi când am venit la școală, am văzut-o iar pe fata aia și-mi spunea, fată, eu am vorbit deja cu băiatul ăsta și vezi că mâine o să vină aicea, în fața liceului...Ea mai mult m-a obligat să vorbesc cu acel băiat și eu nu vroiam. Și, oricum, cică a zis băiatul ăla că o să vină. Și eu nu-i spuseseam nimic.” (RO/V)*

“*A fost...a fost greu. Și, plus că nu mă așteptam, adică, era cea mai bună prietenă și...” (RO/V)*

“*Da, ea a mai fost în Spania și mi-a zis că a mai lucrat la un bar ca barmaniță și spăla vase, mai face, bine, m-a aburit și că cunoaște și se duce acolo și chestii, adică ea, are loc sigur de muncă și spunea că poate reușesc și eu să-mi fac viitorul, adică, eu chiar mă gândeam, vroiam să-mi ajut și eu familia mai mult...” (RO/V)*

“*...am cunoscut-o la un majorat, a venit cu droguri, atunci am tras eu pentru prima dată, mi-a fost rău. Apoi m-am mai întâlnit într-un grup mai mic și am continuat să fumăm, să facem chestii de-astea și...așa ne-am împrietenit, foarte tare, până la un moment dat. Eram de nedespărțit...Cred că am cunoscut-o pe la...15 ani.” (RO/V)*

“*Eram prietenă, nu așa apropiată, ne întâlneam, așa, pe stradă și zice, hai să vii la mine să bem o cafea...Și pe urmă ea zice, mergi cu mine să mergem să facem bani, ca să mergi cu mine în Portugalia? Și eu am zis da, merg cu tine. Și zice, în luna octombrie mergem amândouă, că acolo am o soră, sora fiind căsătorită cu un portughez. Și zic, păi și unde să stăm, da zice, nu, că am eu pe cineva apropiat, o prietenă. Și pe urmă eu m-am luat după ea, hai zic și bani n-am, zice, nu-i problemă, că ne plătește fata aia, ne plătește prietena aia a mea, ne plătește cazare, tot, tot, tot, tot. Și eu am zis bine, hai că merg.” (RO/V)*

“*Prima oară, la fel, m-am apucat de videochat..Nu aveam cu ce să îmi cresc copilul și nu-mi permiteam să mă operez, adică vedeam că nu am nici o posibilitate. Plus că la videochat nu prea merge, n-aveam răbdare să stau să le fac toate mofturile...Am avut un prieten care m-a întrebat dacă vreau să ofer servicii contracost și am zis că da. Am ajuns la o doamnă, unde mi s-au pus condiții de la început, jumate-jumate, iar eu am zis că da, dar, mi-a fost foarte greu, întâi trebuia să consum alcool ca să pot să fac acest lucru și mi-a fost mult mai greu.” (RO/V)*

“*Și mi-a luat bilet, am fugit de acasă și am plecat în Elveția. Dar am plecat cu scopul să fac masaj erotic, nu prostituție, că nu mă imaginam făcând prostituție. A face videochat e cu totul altceva, e să te joci cu imaginația bărbaților. Dar de la asta, până la...e cale lungă. Și mi s-a spus, da, este un salon de masaj erotic, îți vom face acte, vei locui cu noi, trebuie să plătești jumate-jumate cu casa. 50 era profitul lor, 50 profitul meu.. Și m-am dus, m-au așteptat jos, mi-au luat bagajul, m-au scos la un suc, toate bune. După aia văd io că nu se face masaj, toate fetele făceau duș înainte, se duceau cu clientul în cameră și luau prezervative și...” (RO/V)*

“*În Danemarca tot așa, cu munca, mi-a promis o verișoară mai îndepărtată că mă bagă la muncă și de-acolo am ajuns, m-am trezit închisă într-un apartament și, bine că n-am mai ajuns la altele, să mă bată, să mă omoare, să...” (RO/V)*

“*Și fata asta l-a sunat pe iubitul ei, din Spania și a început să-i zică, eu o auzeam când vorbea la telefon, că a început să plângă fata și că îi e frică să nu mă piardă și...dar nu știam despre ce e vorba exact. Și, la 2 zile, când am plecat și în avion a început să-mi explice în mare, că în Spania pot să lucrez într-un bar, dar să vorbești cu clienții, să vorbești cu ei, să bei o cupă cu ei...și așa câștigi bani...și, când am aflat, am rămas blocată...și am zis, asta e, dacă tot am început și dacă tot sunt aici, nu pot să dau înapoi, ca n-aveam cum.” (RO/V)*

O situație foarte comună este cea în care iubitul, partenerul de cuplu este de asemenea recrutorul și, în unele cazuri, atât recrutorul, cât și traficanțul. În unele situații există o presiune foarte puternică din partea iubitului, decizia trebuie să fie luată foarte repede, fără ca fata să aibă posibilitatea să comunice cu alte persoane, cu familia sau cu prietenii săi, să se consulte cu aceștia în legătură cu decizia de a pleca în străinătate.

“*Era un băiat, acolo...când m-a văzut l-a întrebat pe tata, ce fată frumoasă aveți, nu știu ce...și, pe parcurs, așa, dacă eu eram copil, a început să se bage pe sub pielea mea și am început să țin la el...Și am început să-i zic lui băiatul ăsta...am început să-i zic că vreau să plec, că vreau să caut ceva de lucru, că vreau să am casa mea, să mă descurc singură, să nu mai depind de nimeni...Și el a zis că o să mă ajute.. a zis prima dată că îmi caută la un restaurant aproape și, după aia, mi-a zis că nu, că a vorbit cu o fată ca să pot să plec în Spania.. și să lucrez acolo și o să vină și el cu mine...Dar a fost invers...Eu, prima oară nu am știut despre ce e vorba, era vorba de restaurant, sau, ceva normal..Și a fost totul repede, pentru că, când am plecat, nu am apucat să-i zic lui tata, lui nimeni...M-a sunat și mi-a spus, gata, vin să te iau. A fost totul așa. Și eu am zis, bine, plec. Și când am ajuns în Spania, l-am sunat pe tata. Cum ar veni, am plecat azi și mâine făceam eu 18 ani.” (RO/V)*

În alte situații, decizia trebuie luată și pentru a dovedi angajamentul femeii față de relație și față de binele cuplului. Sacrificându-se pe sine pentru o perioadă scurtă de timp ea demonstrează, astfel, că poate produce pentru cuplu, că poate fi importantă și valoroasă și, mai mult, că ea este cea care, prin faptele ei generoase, asigură viitorul cuplului.

“*Am avut o perioadă de câteva săptămâni în care am practicat prostituția în București. El avea strategia bine pusă la punct, în care să se plângă și să-mi spună că, de fapt, trebuie să ne cumpărăm o garsonieră, să stăm, să plătim, ca să putem să stăm amândoi, să trăim până la adânci bătrâneți.” (RO/V)*

Practica iubitului-recrutor-exploatator este de asemenea descrisă de o altă victimă participantă la interviu; aceasta vorbește despre o potențială situație în care bărbatul din cuplu își exploatează partenera, nu doar forțând-o să ofere servicii sexuale, ci și luând decizii stricte legate de câștiguri și de regulă păstrând totul pentru sine, aceasta părând a fi o situație obișnuită, care va fi descrisă în secțiunea următoare.

“*După ce am ajuns acolo, am stat, cam așa, o săptămână, pentru că noi acolo, în casă, nu stăteam doar eu cu el și atât, deci eram mai multe cupluri, tot așa, fată și băiat care făceau aceleași chestii...acolo la club...era un cuplu care.. băiatul ăla o obliga pe fata aia, că îi spunea că dacă nu faci atâția bani cam cât aș vrea eu, adică, dădea în ea și-mi spunea, în penultima zi, că el ar vrea să facă tot la fel, că dacă nu îi fac bani mai mulți, că vedea că eu mă gândisem și la mine, că el vroia cam toți banii de la mine să-i ieie și eu îi făceam jumi-juma, adică îi ascundeam de el și el cred că și-ar fi dat și seama că fac chestia asta și, mi-a spus că dacă nu faci cum zic eu sau asta...dacă nu faci atâta sau cum ar vrea el o să deie în mine.” (RO/V)*

Vulnerabilitatea care derivă din condițiile precare și instabile de locuire, menționată anterior, a fost, în unele cazuri, atât în procesul de recrutare, cât și în cel de exploatare, o oportunitate semnificativă pentru recrutori și traficanți de a atrage femeia în trafic, dar și de a o face să rămână în situația respectivă. Promisiunea unei case care ar putea fi achiziționată ca rezultat al practicării prostituției

avea menirea de a susține și de a face să crească o fantezie bazată pe trăirea unor experiențe consecutive de pierdere a spațiului privat, a siguranței și a confortului psihologic.

“...am preferat așa, să stau acolo să termin, că a venit vorba, a zis că o să-mi cumpere un apartament și nu știu ce...Și mi-a făcut un contract de apartament și acum mi-a zis Poliția că e fals, pentru că nu l-a făcut normal, normal se face la notariat, dar ei mi l-a făcut la un bar normal...Fata, cu un prieten de-al ei care a venit cu omul, cică-i vânzătorul și i-a dat vreo 20 și ceva de milioane, cred, și m-a pus să semnez, am semnat și a luat contractul ea și l-a pus în actele ei. Când l-a găsit Poliția a zis că ăsta e fals...Am preferat să tac și a zis că în toamnă o să plec în România, ca să termin apartamentul și când am auzit am preferat să mai tac, să mai suport câteva luni ca să pot să plec.” (RO/V)

“Și tot timpul sor-sa la muncă, a, că cine mai are ca tine apartament, dacă le spuneam ceva sau mă supăram, sau asta...Când venea femeii noi ca să le bage în cap și lor, le aducea discuția despre mine, a, că, cine, fată ca tine, la 20-21 de ani, are apartament. Și eu tăceam din gură. Dar ea zicea, bătea apropoul ca să le bage în cap și la alealalte care erau noi.” (RO/V)

“Nu, este verișorul prietenei mele cele mai bune. Așa l-am cunoscut și am devenit prieteni, am ținut legătura...A venit el și mi-a zis, m-a întrebat care mai este situația și i-am zis că aceeași și mi-a zis că nu ți-ar plăcea să ai casa ta, să ai banii tăi, să nu depinzi de nimeni? Și m-a prins în momentul ăla în care eram, nu știam ce să fac, pentru că mai îmi zisese, într-adevăr, înaintea, de vreo două ori și l-am refuzat. Nu știu, nu vroiam, nu mă vedeam făcând asta.” (RO/V)

Una dintre victimele intervievate a menționat, de asemenea, că a fost recrutată în contextul unei situații personale foarte dificile, în care pierduse custodia copiilor ei, ceea ce a determinat-o să înceapă să se drogheze.

“Când avea copilul 6 ani noi ne-am despărțit, el nu a vrut să-mi dea copilul, eu m-am dus la mama să mă ajute pentru a da prin instanță să-mi iau copilul legal...Mama deja căzuse și ea într-un viciu, în băutură și vroia să facă ceva, dar nu putea să ducă la un sfârșit ce-și propunea, în felul ăsta n-a putut să mă ajute și neputând să-mi iau copilul înapoi, am căzut într-o depresie, care m-a adus în viciul ăsta, mi-am revărsat toată furia în droguri și simțeam că uit. Drogurile..unde stăteam, toată strada era de așa ceva, era un cartier, deci eu am stat într-un cartier, știam ce sunt...și văzând prietenii mei vechi din anturaj, am încercat și eu. Și când am văzut că e euforic și că mă face să uit de probleme și că mă face să ies din lumea reală și că mă aduce pe o altă lume, am simțit că asta este ceea ce îmi trebuie și am continuat în stilul ăsta, devenind dependentă... Am început direct la siringă, de prima dată, nu la țigare, heroină.” (RO/V)

2.6 Caracteristici și tipare ale exploatării

După cum rezultă din interviuri, majoritatea victimelor care au fost identificate în România sau în străinătate au fost exploatare în apartamente, în cluburi sau pe stradă, însă pare că exploatarea sexuală poate exista oriunde, indiferent de loc (baruri, bordeluri, saloane de masaj) sau de legile existente în țara de destinație.

“Cât stăteam la școală și de asta ziceam că mai mult m-am întreținut eu, pentru că mă duceam la...era o femeie și noi îi spuneam șefa, ca și la...șefa...că, erau mai multe fete acolo la acel salon, salon în ghilimele, că era un apartament care spunea că ăla era salon de masaj erotic, tot așa, în ghilimele...De fapt era...făcea și masaj erotic, dar făcea și chestiile astea, făceam...pe bani. Și totul era jumi-juma.” (RO/V)

Deși traficanții utilizează diferite strategii pentru a păstra aparența consimțământului, totuși manifestări ale controlului sunt vizibile în interviurile cu victime, în multe forme și grade, privind banii pe care victimele îi primesc, contactele pe care le pot iniția cu familia sau prietenii sau cu oricine altcineva, libertatea de mișcare și de a decide în legătură cu propriul timp, cu cumpărătorii și cu practicile sexuale nedorite, cu momentul în care oferă servicii sexuale, după cum urmează:

- **controlul comunicării cu orice persoane din exterior**

“*Și, după câteva zile ne-am mutat în altă parte, cu aceeași fată, ca să știe, ce fac, ce nu fac, dacă vorbesc la telefon, dacă nu vorbesc... după aia a venit sora ei care a început să lucreze așa ceva, dar nu prea lucra ea, mai mult stătea acasă, să vadă ce facem noi, cu cine vorbim, ce vorbim, dacă vorbim cu fetele din grup sau dacă vorbim cu baietei români care mai veneau prin club...” (RO/V)*

“*Am venit și acum doi ani de zile...m-a dus să o văd pe mama, nici jumate de oră nu am putut să stau cu mama s-o văd. I-am cumpărat și lui mama acolo ce avea nevoie, orez...La surorile mele alea la școală, m-am dus să le duc și lor câte un cadou și-am vrut să mai stau și eu cu mama, că și-acuma mama îmi reproșează că de ce...Tot timpul când...atunci când am fost, am vorbit și-am plecat... că ea mi-a zis pe drum, că să nu stau mult, doar mă duc o văd, i-am dat ce am adus și hai să plecăm, ca să nu stea să întrebe, să mă scap eu sau să încep să plâng și...” (RO/V)*

“*...sunam la telefoane de-alea după stradă, dar ea stătea lângă mine...Și doar îi spuneam lui mama să mai îmi trimită bani. Și lui tata la fel. Nu eram în nici un moment singură.” (RO/P)*

“*Supravegheată și la baie. Supravegheată și la clubul la care mă duceam.” (RO/V)*

- **controlul ”productivității”, al banilor câștigați, al timpului lucrat, al clienților acceptați**

“*Dacă nu făceam azi nici un ban, tăcea din gură, dar mâine, la fel, dacă nu făceam, a, că ce s-a întâmplat, că de ce nu faceți bani, că grupul ăla face nu știu cât. Tot timpul aceleași discuții și nu mai puteam...tot timpul aceleași discuții, nu facem bani.” (RO/V)*

“*...ne stresa din cauza banilor, că zicea că ies prea puțini și ieșea chiar mai mult decât trebuia și, nici din casă nu prea ne lăsa să ieșim, de exemplu, dacă ieșeam puțin, trebuia să ne ducem la magazin sau asta...veniți mai repede, ca să nu pierdeți timpul...nu ne lăsa...mai mult închise, tot așa..Mai mult în scopul ei, ca să caștige ea.” (RO/V)*

“*Majoritatea erau...majoritatea ți-era frică să te apropii de ei sau să te duci să vorbești cu ei. Dar, dacă nu ne duceam ziceau că refuzam clienții, pentru că, nu puteam să refuzăm. Era și sor-sa, în primul rând, eram și noi și mai era un grup de alte fete care erau prieteni cu ei și se cunoșteau. A doua zi, mereu se întâlneau la cafea și discutau, ce-a făcut aia, ce-a făcut aia... Și nu puteam să facem nimic, deci, dacă nu ne duceam la fraieri, se auzea.” (RO/V)*

“*Urmăreau toate mișcărilor și dacă nu făceai ce trebuia, existau consecințe.” (RO/V)*

- **controlul banilor**

“*Da, 10 euro pe seară ca să luăm un pachet de țigări și cafea dacă aveam nevoie și un pachet de gumă care era...2 euro, și-ți mai rămânea 3 euro.” (RO/V)*

“*El aducea clienți, adică...Și eu..făceam chestia asta și, mai mult cred că el lua banii și eu nu mă alegeam cu nimic. Și i-am spus că nu mai vreau să mai fac chestia asta și...a început să deie în mine, mi-a luat buletinul, mi-a luat telefonul și a zis că...dacă nu îi fac bani până nu știu*

în ce zi, că nu mai îmi dă buletinul, nu mai îmi dă telefonul...eu eram și la școală atunci, nu știam ce să fac, îmi trebuia buletinul, îmi trebuia....” (RO/V)

“*Îmi spunea că dacă vreau să vin acasă, trebuie să fac bani, deși eu făceam bani, dar rămâneau la ei. Toți banii rămâneau la ei. Dacă aveam nevoie de ceva, trebuia să cer.” (RO/V)*

“*...Și n-aveam credit niciodată, nici să dau un sms.” (RO/V)*

“*Pur și simplu ei stăteau parcați cu mașina pe cealaltă parte și eu luam clienții, îi acostam pe stradă, mă suiam cu ei în mașină, mergeam chiar vis a vis de ei într-o parcare, adică, nici nu mă lăseau să plec în altă parte..pur și simplu, luam banii și mă duceam, după ce terminam cu clientul, traversam strada și le dădeam banii.” (RO/V)*

- **confiscarea documentelor și a mijloacelor de comunicare**

“*Buletinul și telefonul meu nu mi le-au dat. Ei mi-au dat un telefon de-al lor, ca să poata să țină legătura cu mine, ca să vadă câți bani am făcut, câți clienți am avut.” (RO/V)*

- **control prin intermediul utilizării drogurilor**

“*...iar a dat de mine, a început să mă urmărească, să vină să sune la apartament și așa mai departe..iar am stat o perioadă cu el...n-am reușit să scap nici atunci de el și am mai stat încă o perioadă de 6 luni de zile, timp în care mi-a băgat și droguri pe gât și tot felul de bățai ca să...amestecată cu o iubire din aia ca să... mă facă să devin dependentă practic de el și de atmosfera care era în jurul lui. Am consumat 6 luni de zile, pot să zic, heroina la țigare și devenisem, practic, dependentă, într-un fel.” (RO/V)*

“*Știau că dacă ziceau fără droguri eu nu mai fac treaba asta, ei știau că trebuie să mă agațe cu ceva. Ba ei știau, pentru că, o fată nedrogată vrea și ea partea ei, dintr-o anumită sumă... ia jumate și le dă și lor jumate, așa le dă toți banii lor. Pentru că o fată, dacă nu se droghează, automat își vrea o jumate...Dar o fată, atunci când se droghează, pur și simplu nu-și mai vrea partea, dă tot ce face și face din ce în ce mai mult și e mai motivată să facă din ce în ce mai mulți bani...Pur și simplu ei se aleg cu mai mult...deci ăsta e interesul și scopul.” (RO/V)*

- **control prin șantaj pentru plata unei datorii**

“*Da, și m-a lăsat acolo pe mine. Și ea s-a întors în România. Și ei, la un moment dat, când i-am zis io, da de ce se întoarce ea în România și eu nu: Nu, că tu trebuie să stai să-ți plătești datoria.” (RO/V)*

Violența fizică este încă prezentă în unele cazuri, chiar dacă apare ca fiind mai rară, comparativ cu perioadele anterioare.

“*Și, am fugit, să zic, de acasă, bine, cu gândul că, ea mi-a zis că o să se angajeze acolo și poate îmi găsesc și eu ceva și acolo s-au schimbat lucrurile, adică s-a schimbat ea, de fapt, nu lucrurile și m-a obligat să fac anumite chestii, m-a bătut...nu-mi dădea să mănânc și...Ea avea treburile aranjate acolo...” (RO/V)*

“*A rupt o coadă din aia de matură, de lemn, a rupt-o în capul, spatele, mâinile mele, nu mai aveam încheieturi, sau ochii umflați și chestii...” (RO/V)*

“*După câteva săptămâni, a reușit să mă vândă în Italia pentru 2000 de euro. Bineînțeles, ajunsă acolo, am trecut prin bățai, prin chinuri, prin fel și fel de...lucruri nu tocmai plăcute...Îți*

imaginezi, să stai în fustă scurtă, pe stradă, noaptea, cu zăpada aproape până la genunchi, să fii și într-o perioadă din aia neplăcută prin care trece orice femeie în fiecare lună și să te speli cu apă înghețată ca să continui, că, dacă nu, te omoară, cum s-ar zice și atunci stai și te gândești ce să faci cu astfel de persoane care îți fac...nu simt, adică nu sunt oameni...” (RO/V)

“ În Anglia am stat 4 luni, dintre care o lună sechestrată, bătută și luați banii mereu.” (RO/V)

“ Am suferit și un șoc. Puțin. Un șoc. Foarte mult. Șocul pe care l-am...bătaia pe care am mâncat-o, a fost dureros acolo.” (RO/V)

“ Stăteam într-o cameră acolo și era frig, eu făceam decât o dată pe săptămână baie, dacă prindeam și eu la un client să fac baie, făceam, dacă nu, mă duceam și eu, intram în baie când îmi zicea ce cauți în baie, cât stai acolo, ce faci acolo? Și odată m-am dus și aveam un tub de vopsea și m-am vopsit și eu și a început să mă bată, să mă dea cu capu de cadă, îmi dădea cu pumnii...” (RO/V)

Violența poate fi trăită și ca rezultat direct al lipsei de protecție din partea traficantului, care lasă victima expusă violenței cumpărătorilor, altor traficanți etc. Violența sexuală este de asemenea relatată frecvent de victimele interviewate.

“ Mă lua, mă bătea, îmi dădea cu geanta în cap, îmi dădea și cu pantoful...câteodată mâncam, câteodată nu mâncam și pe urmă mă scotea pe stradă să...Și pe urmă multe persoane...până i-am întâlnit, ce am întâlnit persoana care m-a atacat și de atunci am rămas cu un șoc. Mi-a pus cuțitul la gât și pe urmă m-a bătut și pe urmă când m-am întors că, aaa, acuma ce vrei, acuma cât vrei, gata, machiază-te și ieși pe stradă, iarăși.” (RO/V)

“ Din cauza mizeriilor prin care am trecut, țin minte că...am rămas și gravidă la un moment dat, am făcut și un avort...Crede-mă că nici nu știu, în momentul ăsta, cu cine am rămas, pentru că, violurile erau la rang înalt în momentul ăla, adică, chiar dacă mă duceam la băiatul ăsta și îi ziceam că am fost violată îmi zicea, bine, te duci și te speli și mergi mai departe, trebuie să facem bani...” (RO/V)

În funcție de situație, în unele cazuri violența fizică și emoțională erau predominante, în timp ce în altele existau doar amenințări, neconcretizate în violență fizică.

“ Și mă jignea, îmi spunea cuvinte urâte, m-a făcut să nu mai am încredere în mine. Ca un ni-meni, adică, cea mai urâtă persoană, cea mai proastă, eram...respiram aerul degeaba...asta simțeam.” (RO/V)

“ Niciodată nu a dat în mine, dar, de amenințat...pentru că, gestul pe care îl faci...îți dai seama.. îți era frică că.. Și acuma, în general, stau și mă gândesc și tot mi-e frică, pentru că are mulți prieteni și...” (RO/V)

În cazurile în care traficanții sunt și partenerii de viață ai victimelor, putem recunoaște mai multe elemente ale relației violente de cuplu (violență domestică) și tipare de comportament ale persoanelor cu violente (agresor domestic). Acestea pot folosi diferite forme de abuz (manipulare, șantaj emoțional) sau violență fizică, psihologică, sexuală și economică (în faza exploatarei), alternarea violenței cu acordarea unei atenții speciale, constrângeri financiare, control excesiv.

“ Ceva de genul ăsta: Nu avem bani, dar trebuie să ne câștigăm traiul cumva și vreau să fiu cu tine. Dar ar fi bine dacă tu te-ai duce pe stradă, nu ți se va întâmpla nimic. Voi avea grijă de tine. Este mai bine așa, decât să iau capul cuiva și să ajung la închisoare.” (RO/P)

Elemente de violență sau constrângere sunt prezente de asemenea și în alte situații (când traficanții nu sunt iubii/partenerii victimei) pentru a menține victima în exploatare (alternarea violenței cu atenția specială, constrângerile financiare, controlul excesiv, manipularea emoțională, violența fizică, șantajul, izolarea).

Înainte sau în timpul etapei de exploatare sexuală, câteva dintre victime au menționat și alte tipuri de exploatare la care au fost supuse, precum exploatarea prin muncă sau propunerea de a participa la alte activități infracționale.

“ Da, mă trezeam dimineată...am avut grijă de o fetiță...Deci era prima dată când am lucrat acolo, în acea casă...Avea doi anișori, nu era încă la grădiniță, aveam grijă de ea, îi dădeam să mănânce cât timp părinții erau plecați la servicii, făceam și curățenie în casă, deci făceam și menaj, nu doar aveam grijă de copil. Când a început să meargă la grădiniță, atunci aveam un program mult mai încărcat, trebuia să o duc dimineată la grădiniță, să o iau la ora 4 și până când mă duceam s-o iau făceam curățenie în casă. Deci mă trezeam foarte de dimineată și dura foarte târziu pentru că maică-sa, în schimbul 2, venea acasă la 10 și un sfert seara.” (RO/V)

“ Veneam cam de două ori pe an acasă și de sărbători am cerut să vin acasă și, după aceea, mai veneam vara în concediu. Și munceam multe ore. Dacă ceream o zi liberă, măcar o singură zi pe săptămână, mi se lua din salariu... Era foarte puțin.. la început, când am mers acolo, mi-a dat 300 de euro și, după aceea mi-a scăzut, pentru că îi luase lui la serviciu, acolo, unde lucra și mi-a scăzut la 150 de euro.” (RO/V)

“ Când am cerut o zi liberă nu mi-a dat, nici sâmbătă nici duminică, când am cerut a început să facă gălăgie că ce, dacă vrei o zi liberă îți iau din salariu, că și așa nu muncești foarte mult. Dacă fata venea la mine în cameră, eu nu pot să îi zic să nu, pentru că fata e mică, se și obișnuise cu mine. Și bine, am zis, măcar o singură zi pe săptămână și a zis că îmi ia 25 de euro din salariu. Și nu mi-a convenit și am zis bine, muncesc non stop.” (RO/V)

“ ...am mai fost o singură dată plecată în Italia, așa, dar, tot așa cu un băiat pe care l-am cunoscut...pur și simplu el fura acolo și mi-a zis că are nevoie de o fată cu care să facă treaba asta...el, pur și simplu m-a ajutat să mă las de droguri și să nu mă mai prostituez, dar numai să-l ajut pe el în treaba asta și aveam și eu câștig. De fapt, n-a fost așa...Într-adevăr, mă lăsasem de droguri, m-a ajutat în privința asta, dar în ce privește prostituția, că nu mai trebuia să mai practic și în ceea ce privește că eu trebuia să-l ajut pe el, nici nu a fost așa, pentru că el nu se mai ducea la furat, deci el renunțase la furat și mă puneam pe mine să mă prostituez.” (RO/V)

În multe cazuri ieșirea din exploatare s-a petrecut cu suportul Poliției, însă a fost menționat și un alt tip de interacțiune cu Poliția.

“ ...a venit Poliția și a bătut în...se auzeau zgomote foarte tari, a venit și ne-a pus să ridicăm mâinile și ne-a pus jos și ne-a luat, ne-a luat pe noi fetele și pe sor-sa și cu fata aia și bărbatul ăla a rămas acolo. Bărbatul a vrut să fugă, dar n-a apucat, că l-a prins Poliția, i-a dat un pumn și i-a pus cătușe la mâini...Fata l-a trimis să fugă, dar n-a reușit...” (RO/V)

“ Pentru că a venit Poliția. În fiecare seară ne urmărea Poliția și dimineata, sau nu știu cum exact și au venit peste noi în casă, peste noi și peste alt grup care era aproape de noi, care era același club cu noi. Și a venit și ne-a luat.” (RO/V)

“ Eu am reușit, la un moment dat, să fug de acolo și m-am dus la prima mașină de carabinieri care, bineînțeles că, adică nu bineînțeles, acuma zic bineînțeles, dar, a trebuit să stau, credemă, o jumătate de oră ca să le explic că eu vreau să plec din locul ăla, să fug, că mi-e frică... Și ei spuneau că, de fapt, eu glumesc cu ei și să mă duc la loc, la stradă, ca să fac în continuare ce tre' să fac.” (RO/V)

În alte situații, ieșirea din exploatare s-a petrecut cu ajutorul serviciilor sociale sau femeia a fugit pe cont propriu, la momentul potrivit, având o formă de sprijin emoțional indirect de la familia sa.

“ O fată a fost exploatată pe stradă în Suedia. Asta a ajutat-o să scape, pentru că ei aveau multe camere. Au observat că era foarte tânără. Nu au avut nevoie nici de ordin de la tribunal sau de intervenția serviciilor de protecție a copilului. Au luat-o pur și simplu de pe stradă.” (RO/P)

“ A profitat de momentul potrivit. Traficanții foloseau și droguri. La un moment dat, erau prea drogați ca să mai observe că a reușit să scape.” (RO/P)

“ ...am cunoscut o fată, de fapt două surori, românce și m-au văzut odată bătută, rău de tot și pot să zic că a fost o chestie de minut, mi-au spus haide cu noi, eu am zis da, eram disperată, nu mă mai interesa de nimic și m-am dus, apoi am căutat-o pe mami, știam numele de pe Facebook și am chemat-o...” (RO/V)

“ M-a sunat tata într-o zi că a văzut că eram bătută. Cineva de acolo de la noi i-a zis că eram bătută. Tata m-a sunat și mi-a zis să vin acasă și atunci eu m-am dus acasă.” (RO/V)

2.7 Consecințele ale traficului pentru exploatare sexuală

În multe dintre cazuri, consecințele traficului sunt profund negative și au un impact puternic asupra vieților femeilor și fetelor care au fost expuse. Majoritatea supraviețuitoarelor participante la interviuri au vorbit despre deteriorarea sau ruperea unor relații importante după momentul în care s-a aflat despre faptul că au fost traficate.

“ ...numai cu mama țin legătura că, cu tata...E supărat pentru...e supărat pentru ceea ce am făcut.” (RO/V)

“ S-a schimbat foarte mult, pentru că nu mai am familia cu mine, pe tata l-am pierdut, cu mama vorbesc, dar ea nu știe exact ce s-a întâmplat... când am vorbit ultima oară cu el, mi-a luat femeia lui telefonul și a început să zică lucruri foarte urâte și atunci i-am răspuns și eu și după-aia mi-a închis telefonul și...el, când l-am sunat ca să vorbesc cu el, m-a întrebat...dacă sunt mulțumită pentru ce-am făcut...și m-a întrebat unde sunt și am zis în București și mi-a zis, bine, acolo să stai și mi-a închis telefonul.” (RO/V)

“ Da, s-a schimbat. E o mică răceală. Părinții mei au suferit foarte mult când am fost exploatată, în sensul că nu se așteptau să fug de acasă. Nu se așteptau, eu eram cea cuminte, cea care-și vedea de școală, care avea atribuțiile ei ca elev, ca copil și atât. Nu s-au gândit că aș fi putut să fiu influențată într-un mod de a pleca de acasă și este o schimbare, o neîncredere...” (RO/V)

Alte relații au fost transformate, inclusiv în sensul în care părintele controlează mai mult și acordă mai multă atenție vieții fiicei sale, ceea ce nu este întotdeauna benefic și ar putea avea efectul opus celui dorit.

“ Păi, îi zic lui tata că vreau pe afară, el nu. Înainte nu era așa. Mă lăsa.” (RO/V)

Dincolo de schimbările din relații, unele dintre interviuate menționează și diverse dezechilibre în plan emoțional, traume, dificultăți în managementul emoțiilor, ambivalență, auto-distructivitate.

“ Nu, dar așa, să zic, niște nervi, a, m-am enervat...eu sunt de-aia de sparg, îmi tai venele, plâng, urlu, dau cu pumnii în pereți...poate o spun cu ușurință acum, dar, în momentele alea chiar nu mă pot controla, adică, parcă nu mai gândesc, nu știu...Iar apoi îmi pare rău.” (RO/V)

“ ..am încercat să mă și sinucid eu...dar a trecut, era fratele, știți...M-a scos din spital la cerere și, mi-aduceam aminte ce s-a petrecut și asta și mă simțeam nevinovată și m-am strangulat cu o funie și am ajuns în stare foarte gravă, cam vreo două ore mi-au băgat pe-aicea o branulă și tot, cincii, șase injecții, bine, perfuzii, apoi mi-am revenit.” (RO/V)

“Și încă nu pot să dorm nici acuma bine, câteodată, mai mă gândesc și asta...nu pot să dorm... Cea mai mare problemă, somnul, amplificat de la stres, frică...și anxietatea foarte mare.” (RO/V)

“A, un coșmar. Adică, nu, mă gândesc acum, dar..nu, nu vreau să se mai repete și nu vreau să i se întâmple nimănui chestia asta, adică, m-am simțit pur și simplu..nimeni, nu mai vroiam să mai trăiesc, nu îmi mai vedeam rostul, chiar nu îmi mai păsa de mine.” (RO/V)

Una dintre persoanele intervievate a menționat ca rezultat direct al traficului o percepție deformată asupra relațiilor cu bărbații și apariția unor tulburări în planul sexualității.

“Da, mă gândesc, la multe chestii, mă gândesc profund, mă duc departe și, totuși, nu știu, nu vreau să rănesc, da, așa e, nu știu...îi urăsc. Și, din pricina asta urăsc și bărbații, în general, io, pentru că am rămas cu chestia asta, nu m-am mai putut atinge de nici unul, de atunci, nu știu, nu vreau să-i văd lângă mine, aș înnebuni.” (RO/V)

Un alt aspect crucial menționat este reflectat de conștientizarea riscului permanent de retraficare. Această formă latentă de vulnerabilitate este prezentă permanent și este nevoie de efort, conștientizare și acceptare pentru a deține controlul.

“Și eu am trecut prin foarte multe lucruri, grele pot să spun, foarte grele... chiar dacă, nu m-am îndreptat suficient...astea există și rămân în mine, dar, continui, așa cum sunt, să merg mai departe.. și acum fac greșeli, vă spun sincer...Și, oamenii care nu cunosc lucrul ăsta, care știu doar că, eu, de exemplu, am trecut prin situațiile astea...de foarte multe ori au impresia că, dacă mă văd așa bine îmbrăcată acuma și îmbrăcată bine în sensul în care sunt curată și nu mai sunt pe stradă sau că nu mai fac, că am putut să ies din situația aia, au impresia că, acum, gata, trebuie să...o să fiu altfel, o să fiu exact cum ar fi trebuit să fiu la început, ceea ce... nu exista așa ceva. E o luptă extraordinar de mare cu tine, eu pot să zic...nici familia mea nu înțelege lucrul ăsta, îi e milă de mine, dar nu poate să înțeleagă, decât oamenii care lucrează cu lucrul asta în continuare...” (RO/V)

2.8 Gen și trafic pentru exploatare sexuală

În cazul traficului de ființe umane pentru exploatare sexuală este incontestabil faptul că femeile (atât minore, cât și majore) sunt suprareprezentate ca victime, iar bărbații ca traficanți și clienți (consumatori de servicii sexuale). Majoritatea profesioniștilor respondenți nu au întâlnit sau au întâlnit foarte puțini bărbați victime ale exploatarei sexuale pe parcursul carierei lor; în cazul băieților, faptul că fenomenul este atât de ascuns și de dificil de abordat poate să adauge riscuri și vulnerabilități suplimentare.

“Nu, noi nu am avut astfel de cazuri.” (RO/P)

“Sunt convins că există și cazuri de băieți exploatați. Dar noi nu am identificat nici unul..” (RO/P)

“Am avut un singur caz de prostituție masculină. A fost exploatat în Italia pentru comunitatea gay. Era un homosexual adult, de 27-28 de ani.” (RO/P)

La începutul anilor 90 în România, “trusa de identificare” a traficantului era în mod evident orientată spre un bărbat. Acum, însă, sunt din ce în ce mai multe femei implicate, la toate nivelurile și în toate etapele traficului: ele oferă informații despre victime potențiale, sunt implicate activ în recrutare, sunt complici în procesul de exploatare sau sunt ele însele exploatoarele. Nivelul de încredere al fetelor și femeilor în alte femei este mai mare, bazat în mod fals pe o solidaritate feminină prezumată, conform căreia nicio femeie nu ar supune o altă femeie la agresiuni sau la exploatare sexuală.

Dincolo de aceste considerente privind rolurile pe care femeile și bărbații le joacă în fenomenul traficului, există și contexte care ne îndreptățesc să considerăm genul drept o importantă și profundă cauză a traficului pentru exploatare sexuală. Între acestea, mai multe tipuri de dinamici pot fi menționate:

a) Percepțiile sociale și comunitare privind sexualitatea feminină și violența sexuală

Majoritatea tabuurilor la nivel comunitar sunt încă legate de sexualitate și, chiar mai mult, legate de violența sexuală. Bagatelizarea gravității acțiunilor și a consecințelor lor, blamarea victimei, toate acestea au rădăcini adânci, istorice, care țin inclusiv de tradiții. Abordarea tradițională a sexualității drept acțiune conectoare în relațiile interpersonale, care trebuie să fie prezentă într-o căsnicie pentru a servi interesului societății a fost foarte bine reprezentată în Codul Penal, în vigoare până în anul 2000. Conform respectivului Cod Penal, exista posibilitatea ca, după un viol, victima să cadă la pace cu agresorul căsătorindu-se cu acesta. “O astfel de soluție respectă interesul general al societății, precum și interesul individual al victimei și al posibilului copil care s-ar naște în urma acestui viol, oferind cele mai bune garanții împotriva recidivei”, se spune în explicațiile teoretice privind Codul Penal din 1971 (Dongoroz și colab., 1971, p. 339).

De vreme ce legea însăși vedea violul drept un act care poate fi iertat, achitarea violatorului de orice responsabilitate oferea acestuia posibilitatea de a comite infracțiunea în formă continuată, victima neavând posibilitatea să solicite sancționarea acestuia.

Din câte cunoaștem, nu există studii care să fi analizat efectele pe termen lung asupra femeii, cuplului și a familiei formate într-o astfel de situație. Modalitatea aceasta de a gestiona situația a reprezentat, totuși, una dintre căile de rezolvare a „conflictului” dintre victimă și agresor.

“*Avem situații în care fetele, după ce au fost eliberate din mâinile traficantilor și au fost duse la Tribunal, după o vreme, în timpul procesului, se căsătoresc cu traficanții. Întreaga familie a acuzatului se poartă foarte frumos cu fata pentru a o convinge să accepte căsătoria. Ei consideră că așa pot rezolva întreaga situație. Scopul este clar. În acest mod, victima își pierde credibilitatea în fața judecătorilor, elementele de trafic de ființe umane nu mai pot fi dovedite (aspectele ce țin de coerciție) și victima rămâne în mâinile traficantilor. Și acesta este și obiectivul lor..” (RO/P)*

În ceea ce privește sexualitatea femeilor, mesaje puternice sunt transmise fetelor și tinerelor femei despre propriile lor corpuri, despre modul în care trebuie să își păstreze virginitatea ca atu important și uneori ca principalul lucru de valoare pe care îl au; presupusa pierdere a virginității vine adesea însoțită de violență simbolică la care are dreptul nu doar familia apropiată, ci și comunitatea extinsă – femeia care și-a pierdut virginitatea este lipsită de speranță și de valoare. Acum ea are mai puțin de oferit și pentru asta trebuie să plătească un preț.

“*Spuneau fel și fel de lucruri, că merg la discotecă, că am fost cu ăla și cu ăla, că...Și eu le ziceam la ăia, se luau de mine, unii m-au bătut și...zicea, haide să mergem la doctor, bine, că m-am dus și la Poliție, am fost și la doctor, am arătat că sunt virgină... tot timpul veneau că... eu mă duc pe bani, că fac și.. Pe la 16 ani așa...” (RO/V)*

“*Da, m-am mutat la el, am stat cam o lună de zile aproape cu el și după o lună de zile i-am zis că plec acasă, că nu mai stau și am plecat acasă și fratele cel mai mare era răstit că de ce am făcut asta, că nu știu ce...mi-a dat vreo două palme, m-a luat la trântă și...nu i-am zis de ce, nu i-am zis motivul de ce....” (RO/V)*

“*Rudele mele m-au acuzat că sunt o curvă, chiar înainte de a-mi începe viața sexuală.” (RO/V)*

Teama că fetele ar putea să își înceapă viața sexuală se manifestă, în unele comunități, și prin eforturile mamelor și ale familiilor de a le scoate din casă și de a le căsători cât de repede se poate,

aceasta reducând, în viziunea lor, posibilitatea ca tinerele să își facă familia de rușine și, eventual, să fie respinse de potențialii parteneri pentru că nu mai sunt virgine.

“ Pentru că a fost...când s-a despărțit mama de tatăl ăsta vitreg, eu am plecat de acolo, că el a vrut să mă căsătoresc, cum ar veni...nu aveam nici 16 ani împliniți...Și m-a dus undeva, mai departe și...eu nu cunosc pe acolo...nu mai știu exact pe unde...Și de acolo am fugit eu și am ajuns la Poliție și de la Poliție m-a trimis acasă cu trenul și...am locuit la vecina asta care zic eu, care m-a ajutat foarte mult. Și am terminat și a 8-a clasă.” (RO/V)

“ Din cauza mamei mele eu am început căsnicia, din cauză că vroia să mă mărite cu cineva mai mare, mai în vârstă decât mine și eu n-am fost de acord. Aveam 14 ani. Și am fugit de acasă.” (RO/V)

În alte situații, intenția de a proteja fetele de violența sexuală se manifestă prin a impune acestora o serie de limitări care le afectează viața; discriminarea de gen practică de părinți este interpretată drept stil parental responsabil și protector.

“ Părinții spun că ei vor să împiedice fetele să aibă probleme cu băieții. Ei se referă la violența sexuală sau...ca fetele lor să nu fie considerate „ușurate”.” (RO/P)

“ Da, sunt situații în care familia interzice fetelor să meargă la școală. Mai ales dacă orele sunt după-amiaza și fetele trebuie să se reîntoarcă acasă după ce s-a lăsat întunericul. Sunt părinți, mame care spun că nu își vor lăsa fetele să fie batjocorite .” (RO/P)

Dificultățile cu care se confruntă tații în gestionarea maturizării fetelor adolescente apar în multe relatări ale victimelor despre propriile lor povești de viață. Unii profesioniști consideră că este o perioadă de vulnerabilitate din perspectiva comportamentelor sexuale de risc și a victimizării sexuale. În unele cazuri descrise, tații și-au avertizat fetele în legătură cu pericolul reprezentat de bărbați și, în unele situații, au reacționat nepotrivit la întâlnirea cu prietenul fetelor. Totuși, chiar și în cazurile în care în spatele acestor avertismente existau bune intenții, punctul central rămâne sexualitatea și virginitatea tinerei, care trebuie să fie păstrate în siguranță pentru bărbatul care va fi ales. Ceea ce este accentuat este importanța virginității ca lucru prețios și nu intrarea în lumea relațiilor, importanța de a fi pregătită pentru începerea vieții sexuale, dinamica relațiilor în acest moment al vieții etc.

“ Nu, m-a pregătit în timp, când a văzut că mă dezvolt, cresc, mă aranjez, ies cu băieți, așa și.. primul prieten l-am adus acasă și tata i-a zis în formă de glumă, ai grijă, ce-i faci tu ei, îți faci și eu ție și s-a speriat...Tata e mai glumeț, dar astea-s nu-s glume de făcut.” (RO/V)

În unele dintre interviuri, focusul poziționat asupra sexualității tinerei este foarte evident și, în unele cazuri, este prezentat de către supraviețuitoarele intervievate ca fiind foarte interiorizat; unele dintre ele menționează propriile viziuni anterioare experiențelor de exploatare, subliniind elemente importante, precum așteptările că fetele bune, care nu își încep viața sexuală, vor găsi bărbați minunați și vor trăi fericite pentru tot restul vieții. Profilul fetei „normale” este foarte clar schițat și, în acest context, este foarte dificil pentru fete și femei care trăiesc experiențe de violență sexuală care sunt oglindite în mod profund negativ de familiile și comunitățile lor, să nu se învinovățească pentru acestea și, eventual, să reușească să proceseze experiența trăită și să se vindece.

“ Eu eram așa cu treburile astea antice, adică să n-ai mulți bărbați, să te căsătorești numai în biserică și mi-a plăcut, n-am frecventat discotecă, astea, nu mi-a plăcut niciodată să ies în evidență și când am avut bani nu mi-a plăcut să mă îmbrac, să ies foarte mult în evidență, vulgar, mi-am...tot așa, am rămas aceeași persoană simplă, nu-mi luam, să zicem, cine știe ce rochii sau mă duceam în cluburi, nu, mie îmi plăcea să stau cu animalele mele, să le fac curat, să..deci nu...Stăteam în familie, cu ai mei. Că mai ieșeam, așa, dimineața, la un capucino cu o fată, dar nu prea multe, în rest stăteam acasă...” (RO/V)

“ Foarte timidă, foarte timidă...Dacă mă privea un băiat sau se uita la mine, mi-era rușine...Sau, dacă mă pupa, ziceam că-i păcat...” (RO/V)

“ Eram o fată normală. Ieșeam cu fetele, stăteam de vorbă duminica sau când era sărbătoare, mă duceam și la biserică din când în când și mă rugam...Dar așa, stăteam în apropierea casei, nu mă duceam prea departe, pentru că mi-era frică să mă duc nu știu pe unde...” (RO/V)

“ Tot timpul fugeam de băieți, nu știu, fugeam...nu știu, așteptam ceva, al meu, acolo, pus sus, dar... să întâlnesc dragostea adevărată, nu știu...” (RO/V)

b) Percepții asupra feminității și a masculinității

Interviurile cu profesioniști conțin referiri la faptul că violența sexuală trăită de fete le marchează acestora evenimentele de viață ulterioare, adesea fiind întâlnite în poveștile de viață ale victimelor exploatarei sexuale. Aceste dinamici sunt strâns legate de reprezentările de gen, privind feminitatea, masculinitatea și rolurile asociate cu acestea la nivelul comunității.

Modelul de femeie promovată în societate cu efect negativ la nivelul percepțiilor fetelor este cel legat de frumusețe, comportamente sexuale de seducere a bărbaților, culminând cu căsătoria ”de succes” – cu un bărbat influent, cu posibilități materiale.

“ Fetele care se întorc „la lucru” după un episod de trafic se așteaptă să fie salvate de către clienți. Ele trăiesc cu impresia că singura lor șansă de a scăpa în siguranță de prostituție este să găsească un soț „bun”. (...). Astfel de exemple de succes sunt foarte cunoscute și larg răspândite.” (RO/P)

Succesul condiționat de existența unui corp atrăgător și a unui comportament sexualizat, tratând trupul femeii de parcă ar fi un instrument, este foarte prezent în mass-media din România.

“ Despre ce vorbim? Acum câteva luni, când filmul „Tinerețe” a câștigat la Festivalul de la Cannes, cel în care a jucat Mădălina Ghenea, au prezentat-o la știri zile la rând, dezbrăcată, intrând în piscină alături de doi oameni în vârstă. După asta, cei doi actori binecunoscuți apar pe covorul roșu. Nu doar că adolescenții văd toate astea, dar și rămân cu mesajul: dacă vrei să fii faimos, asta e ceea ce trebuie să faci.” (RO/P)

“ Mi-e groază să mă gândesc...Dacă nu ai nici o poză pe Facebook, nu ești și nimeni nu dă doi bani pe tine. Nu ești cunoscut, nu ești.(...). Dacă ești în liceu, trebuie să fii o mare divă (...) și să postezi cele mai indecente poze pentru a obține cât mai multe like-uri posibile.” (RO/P)

Totuși, tinerele femei și fetele se regăsesc la intersecția unor influențe opuse; pe de o parte, sunt încurajate să fie cât mai sexuale și atrăgătoare pentru a avea acces la căsătorii de succes, dar, pe de altă parte, sunt sancționate social și făcute de rușine dacă se comportă în acest mod. Situația femeilor din România continuă să fie dificilă. Femeile ”emancipate” sunt acceptate, însă cu condiția să nu își abandoneze rolurile tradiționale. Aceste dificultăți sunt foarte bine identificate de unele dintre femeile intervievate, pentru acestea căsătoria traducându-se în renunțarea la o parte a identității, oportunităților și alegerilor proprii.

“ Poate că este și vina noastră, ca părinți. Ca să crești fete: poți să joci fotbal sau să mergi la balet, poți să fii cine vrei să fii, DAR ia note bune, fii drăguță, poartă fuste etc. De fapt, la fel ca mamele. Fii bună la serviciu, uneori la cele două servicii, fii o mamă bună care se joacă cu copilul, face lecții cu el, care își face timp și are răbdare cu el. Dar, în același timp, noi vrem și casa curată și să primim oaspeții cu prăjituri. Și, ca femei? Nu mai avem nici timp, nici energie. Nu cred că ne mai preocupăm suficient de propria feminitate sănătoasă. Nu doar relațiile afective, ci și viața noastră sexuală cu partenerul nostru are nevoie să fie valorizată. Acesta este primul lucru pe care îl „sacrifică” femeile, după cum văd eu. Ca și cum ele nu ar avea nevoi sexuale, cum au bărbații. În opinia mea, aceste roluri trebuie să se schimbe împreună, sau în paralel, pentru a menține echilibrul între parteneri.” (RO/P)

“ Nu este chiar o idee foarte bună ca să te măriți, pentru că atunci când te măriți devii femeie și atunci încep greutățile mai mari..adică..și, mai ales, dacă nu-ți termini școala sau nu te ții de școală sau să ajungi cineva în viață...este foarte greu.” (RO/V)

Feminitatea este de asemenea asociată cu submisivitatea, cu preluarea rolurilor de gen, cu bunătatea și o profunzime a înțelegerii relațiilor și a motivațiilor umane. În aceste contexte, multe femei se regăsesc sub presiunea de a înțelege, accepta, ierta.

“ Făceam ce spunea ea, făceam curățenie, adică eram o fată cuminte.” (RO/V)

“ Nu pot să zic că suntem mai naive, dar, nu știu, probabil că suntem altfel la suflet, nu știu, problema mea a fost și am ajuns acolo pentru că am avut încredere în cine nu trebuia, asta a fost problema mea, practic nici nu am stat să mă gândesc, eu...poate că, altele ajung de frică, poate că altele, nu știu, se simt singure, sau, bine, asta poate să i se întâmple și unui băiat, da, nu știu dacă avem o problemă specială, depinde de situație.” (RO/V)

“ Păi, nu știu, mai sufletiste, mai, noi gândim mai profund, așa cred eu, ca femeie fiind. Nu știu, bărbații sunt mai aerieni, nu prea le pasă lor de alte chestii, în schimb, noi, nu știu, simțim mai multe, așa cred eu, asta-i părerea mea. N-am fost niciodată în pielea unui băiat, dar am analizat comportamente diferite și cred că așa este. Sunt mai nepăsători. La ei, tot ce zboară se mănâncă, dar, în schimb, noi suntem mai conștiente.” (RO/V)

Masculinitatea este asociată cu bunăstarea materială, cu putere și virilitate, toate acestea ducând la facilitarea deciziei de a deveni consumatori de servicii sexuale sau exploatați.

“ Băieții sunt încurajați să aibă mai multe partenere de-a lungul vieții. Numărul de iubite reprezintă un reper al masculinității, în timp ce fetele sunt apreciate dacă sunt admirate, dacă au mulți fani/urmăritori pe Facebook, dar ele trebuie să fie fidele și trebuie să aibă doar relații „serioase”. ” (RO/P)

“ Da, sunt unii bărbați care, totul e dulce, e lapte și miere până...te prind în capcana lor, dar sunt unii băieți care pun suflet și nu te mai lasă și te iubesc mai mult decât au făcut-o până acum, dar sunt unii care, fără sex nu pot să trăiască și...nu-s adepta bărbaților, mie...pentru mine sexul în relații nu e atât de important cât e sufletul și ce gândește. Eu nu sunt adepta bărbaților care sunt disperați după așa ceva și cred că nu este un mod de a trăi...” (RO/V)

Acest tip diferit de tratament pentru fete și băieți este încă prezent în multe familii, inclusiv în familiile cu statut educațional și socio-economic ridicat, conform multora dintre experți. ”Valoarea socială” asociată băieților pare a fi mai mare. Atât experții, cât și victimele vorbesc despre victime în conexiune cu aprecierea parentală fiind ”câștigată” sau ”pierdută” pe criterii genetice.

“ Mama voia să fiu băiat. A ales un nume, un nume de băiat. A fost foarte dezamăgită când m-am născut fată. Am două surori mai mari. Bunica mi-a zis că eu am fost refuzată din momentul în care m-am născut. Pentru că nu m-am născut ce trebuia. Și asta a fost...nimic din ce făceam nu era bine. Doar certuri, bătaii și muncă. Foarte multă muncă. Parcă eram Cenușăreasa din poveste...dar fără finalul fericit” (RO/V)

În unele cazuri tratamentul diferit al femeilor și bărbaților poate fi observat și transgenerațional, în relația pe care părinții o au cu proprii lor părinți sau cu alți membri ai familiei, în mod evident marcată de diferențele de gen, de obicei exprimate în supraevaluarea membrilor familiei de sex masculin și subevaluarea membrilor familiei de sex feminin, diferențe deghizate în normalitate sau privite ca rezultatul clar al unor date de ordin genetic.

“ Mama mea mai are un frate și făcea diferențe tatăl ei între ei doi, adică fratele ei, fiind, băiatul meu e al meu și tu, nu mă interesează de tine. Și în ziua de azi văd, același lucru...” (RO/V)

“Și mama ei, la fel, face câteva diferențe între ei doi. Adică, pe el îl ridică, bine, că e un om, e bărbat și...îi e și frică de el, adică, i-a mai făcut și el, e un pic tatuat și de-ăla..și, la fel, probabil că-i e și frică de el și face diferențe.” (RO/V)

“Țin minte că de fiecare dată când ne lua tata să ne ducă acolo, îl servea, îi punea de trei ori ...nouă ne punea foarte puțină mâncare și lui îi punea cea mai multă mâncare, că zicea că el e bărbat și bărbatul tre' să mănânce mai mult, că el e capul familiei...Și stăteam și mă uitam așa și ziceam, stăteam și mă gândeam, așa, în mintea mea și spuneam, da', dar suntem o familie, noi suntem copiii lui, ar trebui să mâncăm și noi egal, de ce să i se dea lui mai mult, ce, e el mai special...” (RO/V)

Diferențele roluri de gen și tipare de interacțiune între femei și bărbați pot fi ușor observate în unele familii, ceea ce face și mai ușor pentru tinerele femei și pentru fetele expuse în mod repetat la aceste tipare să le interiorizeze la nivel profund, în absența unor exemple mai egalitare sau mai echilibrate din perspectiva genului.

“Mama n-a făcut niciodată ceva să nu-i placă lu' omu' ăsta care a stat cu ea, tot timpul îi făcea mâncare, îi punea masa, i-o strângea, erau zile în care venea și nici nu vorbea măcar cu ea la masă...și mama atunci a început să bea, are probleme acuma cu alcoolul.” (RO/V)

“A, păi, la noi în familie atâta știu, că o femeie era stâlpul casei, cum ar veni, să-și respecte bărbatul, cum ar veni, copiii, dar la noi n-am văzut așa ceva. La noi era de alta...nu știu cum să-ți spun să înțelegi. Ea avea alt mediu, pentru că, aflasem, după ce m-am maturizat, că ea fiind cu șase surori, tatăl ei a fost foarte violent, deci foarte. Ea, nu mi-a povestit ea, da', o confirmat că-i adevărat. Una dintre surori mi-o spus că ea când a întârziat acasă, că erau vremurile alea, pe ea a bătut-o cu scorbaciul și-o pus-o-n poiată și...foarte, deci, ea, fiind mai mare, deci ea o trăit într-un mediu, nu știu cum să-ți spun, nu normal și ea, vezi, ea o luat greșit ce i s-o-ntâmpat ei.” (RO/V)

Unul dintre respondenți subliniază faptul că discriminarea de gen apare inclusiv în situațiile de exploatare a fetelor traficate. Majoritatea acestor fete sunt simultan exploatare și prin muncă.

“Fetele au prezentat situația așa: Am fost exploatată și prin muncă. Muncă în gospodărie. Curățenie, spălat, călcat, în casa traficantilor, având grijă de copilul traficantului și al concubinei sale. Unde este prevăzut, în contractul cuiva, că trebuie să spele și șosetele murdare ale șefului?” (RO/P)

Au existat și respondenți care au considerat că traficul de ființe umane nu ar trebui să fie abordat din perspectivă de gen. În opinia lor, diferențele între fete/femei și băieți/bărbați nu există, neexistând nici în modul în care sunt tratați la nivel social, în moduri care ar putea avea impact asupra fenomenului.

“Nu, nu cred că are nici o legătură cu modul în care fetele și băieții sunt educați. Sau că unii sau alții sunt favorizați sau discriminați. Cel puțin nu pe criteriul de gen.” (RO/P)

2.9 Grupurile cu riscul cel mai crescut

Când analizăm grupurile care au riscul cel mai crescut, ne referim de fapt la situații specifice în care factori de vulnerabilitate multipli sunt prezenți. Efecul lor cumulat crește exponențial riscul membrilor acestor grupuri de a fi exploatați și/sau traficați cu scopul exploatarei sexuale.

Rezultatele cercetării arată că aceste categorii cu riscul cel mai înalt includ persoanele de etnie romă, persoanele cu probleme de sănătate mintală, persoanele fără adăpost, persoanele crescute în sistemul de protecție a copilului, persoanele care au trăit experiențe anterioare de violență (în special dacă sunt de natură sexuală sau de exploatare sexuală). Vulnerabilitatea este și mai crescută dacă aceste persoane sunt minore.

Copiii fără adăpost sunt cei care se confruntă cu probleme multiple și complexe. Din acest motiv, pot ajunge în situația de a comite diferite infracțiuni, precum furturi, tâlhării sau vânzare de droguri. Riscul ca ei să devină victime ale unor abuzuri este foarte crescut (abuzatorii fiind fie alți copii fără adăpost, fie alte persoane care îi implică în activități ilegale, însă pot fi supuși la abuzuri și de către comunitate și, adesea, chiar de către autorități). Sunt mult mai expuși la toate tipurile de exploatare, adesea fiind implicați în pornografie infantilă. Majoritatea acestor copii fac munci foarte grele, în condiții foarte dificile. Dincolo de situațiile de exploatare sexuală, putem vedea copii fără adăpost care spală mașini, vând ziare sau odorizant de mașină pe stradă, încarcă și descarcă materiale, colectează deșeurile.

Persoanele cu dizabilități, adulți sau copii, sunt recrutați cu promisiunea unui loc de muncă și exploatați sexual sau prin cerșetorie în condiții foarte grele, la nivel local sau în străinătate. Vulnerabilitatea lor este mai crescută din cauza posibilităților lor limitate de a se apăra, din cauza sistemului ineficient și a modului în care societatea percepe dizabilitatea, aceste aspecte fiind reflectate și în ceea ce privește serviciile și oportunitățile dedicate lor, foarte limitate pentru a le asigura succesul în viață.

Tinerii crescuți în sistemul de protecție a copilului sunt considerați vulnerabili, ei având, în general, o lungă istorie de probleme personale, familiale și sociale, adesea pornind drumul spre autonomie personală fără pregătirea necesară. Sistemul de protecție este foarte nepregătit să gestioneze momentul ieșirii persoanei din sistem. Acești tineri au mult mai puține resurse personale și economice decât majoritatea persoanelor de aceeași vârstă și în general caută oportunități în afara țării.

Tinerii din comunități marginalizate, care trăiesc în condiții de sărăcie, precum și tinerii de etnie romă reprezintă alte categorii de persoane cu risc crescut de exploatare și victimizare. Nivelul crescut de discriminare care afectează membrii acestor comunități îi expun la riscuri suplimentare.

“**Copiii din grupuri dezavantajate sunt considerați ca fiind vulnerabili la trafic. Uneori sunt stigmatizați în mediul educațional formal, în același timp, aceștia primind de la familiile lor mesajul că trebuie să se angajeze cât mai repede pentru a obține resurse financiare. Ei abandonează școala și în absența unei educații se angajează cu speranța unui venit mare, fără a fi conștienți de pericolele la care sunt expuși.**” (RO/P)

Sărăcia extremă, excluziunea socială, nivelul scăzut de educație, instituționalizarea, abuzul (verbal, fizic, sexual) în familie, consumul excesiv de alcool și consumul de droguri și implicarea în prostituție sunt descrise drept elementele cele mai importante. Asumarea excesivă de riscuri, încrederea în persoane necunoscute apar, conform opiniilor unor profesioniști care lucrează în domeniu, în contextul disperării cauzate de situațiile deja trăite, acasă sau în alte contexte.

Copiii din familiile sărace și din comunitățile marginalizate își asumă prematur responsabilități. Deja prestează munci (muncă cu ziua sau muncă în cadrul gospodăriei, având grijă de copiii mai mici sau de vârstnicii din familie) încă de la vârsta de 9 sau 10 ani, sunt tratați ca adulți care trebuie să contribuie la bugetul familiei. Atunci când ajung la vârsta adolescenței, este tipic ca ei să fie considerați adulți. Băieților li se permite să aducă acasă o parteneră, care să contribuie la rândul ei la muncile gospodăriei sau li se permite să trăiască separat, împreună cu aceasta, în condițiile în care sunt ca-

pabili să o întrețină. În cazul adolescentelor, acestea trebuie să găsească un partener și să se mute din casa părintească. Prin urmare, băieții sunt socializați încă de timpuriu să devină independenți financiar cât de devreme posibil, iar fetele să părăsească familia de origine, găsind un bărbat cu care să se căsătorească sau cu care să coabiteze.

“ Fete de 12-13 ani încep să se mărite. La fel, băieții se însoară de la 14 ani. Sună ciudat, dar încep să înțeleg că acest lucru le oferă un fel de siguranță socială (...). Nimeni nu se va lua de mine, sunt o femeie serioasă, am un soț .” (RO/P)

Este un fapt deja bine cunoscut în comunitățile marginalizate cu multiple probleme legate de violență interpersonală (în familie și în afara acesteia) că există și un risc crescut de comportament delinvent.

Comunitățile cu resurse foarte limitate reprezintă și un context foarte favorabil dezvoltării cămătăriei. Familiile sărace apelează la cămătari și, dacă nu reușesc să dea înapoi sumele împrumutate împreună cu dobânda aferentă, cei mai tineri membri ai familiei sunt uneori forțați să obțină sumele necesare. În cazul fetelor, asta poate implica să înceapă să ofere servicii sexuale și, în cazul băieților, să se implice în comiterea diverselor infracțiuni.

În acest context, putem întâlni fete și/sau femei care consideră că unica opțiune pentru supraviețuire este prostituția.

“ Fete care, încă de la o vârstă foarte tânără, nu văd decât faptul că ele și alte femei din comunitate sunt folosite. Astfel, sunt ușor de convinși că asta e singura lor valoare”. (RO/P)

Persoane/copii cu experiențe anterioare de victimizare (anterior traficului). Este un fapt cunoscut că efectele unei situații de abuz sunt mult mai severe dacă (printre altele) durata abuzului/exploatării a fost mai lungă și că recuperarea post-traumă este influențată negativ de atitudinile de indiferență, de respingere și de blamare a victimei (Roth M și collab., 2008, Herman, 2014 și mulți alții). Adesea, sistemul de protecție nu ajunge la copiii care trăiesc în medii dominate de abuz, neglijență și sărăcie, în care educația este neglijată. Acest factor poate crește în mare măsură riscul de victimizare pentru acești copii.

“ A fost și în Germania, de asemenea. Suedia nu e singura țară în care a fost exploatăată. A fost exploatăată și în România (...). Avea 16 ani (...). Nu a avut cine s-o ajute când a avut nevoie, așa că s-a retras în sine, iar acum e prea târziu .” (RO/P)

Deficiențele sau lipsa de implicare a serviciilor specializate și a profesioniștilor formați, persistența factorilor de risc (inclusiv a celor de natură individuală) care au creat contextul potrivit pentru existența traficului mențin victimele în stare constantă de vulnerabilitate. Dacă victimele revin sau rămân în anturajul din care au fost traficate, recrutorii dobândesc astfel o cale sigură de a le contacta și de a le readuce în exploatare.

O altă categorie expusă riscurilor este cea a **imigranților nedocumentați**. Aceștia sunt considerați a fi vulnerabili în primul rând pentru că nu dețin documente oficiale, care pot fi documente personale de identitate – certificat de naștere, carte de identitate – sau documente de călătorie, precum pașaport sau viză, permis de rezidență sau de muncă, dar și pentru că sunt implicați în acțiuni ilegale (trecerea ilegală a graniței, rezidența ilegală pe teritoriul unui stat), ceea ce îi poate face cu ușurință ținte pentru abuz sau șantaj.

2.10 Descreri ale cumpărătorilor

Cele mai puține informații oferite de profesioniștii intervievați au fost referitoare la cei care solicită servicii sexuale; foarte puțini aveau cunoștințe despre aceștia, pe lângă aspectele legate de gen și caracteristici demografice.

Cumpărătorii, conform experiențelor respondenților, sunt în marea lor majoritate bărbați. O parte dintre respondenți au menționat că nu își pot imagina și nu au auzit despre cumpărătoare femei.

“ *Ca să fiu sincer, nu-mi pot imagina o femeie luând telefonul și făcând o comandă de serviciu sexual. Să ofere detalii, să aibă preferințe pentru anumite tipuri de servicii și să facă o astfel de comandă. Nu, nu cred că există așa ceva aici. Cel puțin, nu am auzit niciodată un astfel de lucru și nu îmi pot imagina.*” (RO/P)

“ *Am avut un singur caz cu un băiat care avea clienți femei (...). Nu a fost confirmat oficial, dar, în majoritatea timpului era însoțit de femei în vârstă, care îl duceau cu mașina dintr-un loc în altul. Așa că era destul de evident.*” (RO/P)

Cei care solicită serviciile victimelor traficului de ființe umane nu sunt diferiți de cumpărătorii de servicii sexuale în general. Sunt descriși atât de profesioniști, cât și de victime ca fiind bărbați cu sau fără familie, din toate grupurile de vârstă, clasele sociale și cu diverse niveluri de educație etc.

“ *...veneau și oameni foarte culti. Gen avocați, tot felul de oameni care au carte învățată și stăteau și mă gândeam de ce vin oamenii aceștia la astfel de femei? M-am gândit, probabil nu au o femeie care să îi aștepte acasă.*” (RO/V)

“ *Nu se pupau pe gură cu mine. Erau buni. Se purtau frumos. Erau, nu știu câți ani aveau. 40, 50, 60 așa erau. Unii erau singuri, unii nu. Da. Unii lucrau în București. Și unde stăteau ei era în altă parte și acolo erau soțiile.*” (RO/V)

Atât profesioniștii, cât și victimele reflectează pe marginea posibilelor motivații care determină bărbații să solicite astfel de servicii, legând aceste practici de faptul că unii bărbați o fac din comoditate, pentru că fetele sunt disponibile cu ușurință sau de presupusa lor incapacitate de a-și exprima nevoile sexuale în relația cu partenera de cuplu sau de incapacitatea lor de a dezvolta relații sănătoase cu femei disponibile.

“ *Ei nu trebuie să facă nici cel mai mic efort, în comparație cu a te duce la o întâlnire, pentru care ar trebui să investească timp, atenție, energie etc., până ar ajunge la momentul în care să aibă o relație sexuală. Chiar și dacă vor doar o aventură romantică.*” (RO/P)

“ *A apela la servicii sexuale te protejează de eșecuri. E aproape imposibil să nu găsești o fată care să-ți placă. Și nu e nici un risc să fii respins. Nici una dintre aceste fete nu-ți va spune vreodată că nu ești atrăgător sau că ea nu te place.*” (RO/P)

“ *În primul rând asta ține de psihicul lor...Sunt unii bărbați care le plac femeile, într-adevăr. Sunt unii bărbați care..nu înțeleg, au femeie acasă și, pur și simplu, vin să cheltuie niște bani, cheltuie niște bani și se mai aleg și cu niște boli...inevitabil. Și, chiar, majoritatea clienților mei erau căsătoriți, aveau verighetă. Și îi sunau nevestele lor și eu vedeam chestia asta, că ele sunau și răspundeau și spuneau, da, sunt cu un prieten, vin acasă în 10 minute. Asta...nu aș accepta așa ceva, eu le-aș da un mesaj, în spatele acelor femei frumoase se află niște proxeneți și să nu-i mai alimenteze. Țăsta e mesajul meu și par ele fericite, dar, sunt doar de fațadă, pentru că, după program sunt..maltratate rău.*” (RO/V)

“ *Sunt unii bărbați care vin la noi, de exemplu, pentru că sunt anumite chestii care nu își permit cu soțiile lor acasă.*” (RO/V)

Totuși, în multe cazuri femeile intervievate nu reușesc să înțeleagă motivațiile din spatele comportamentelor clienților și fac în mai mare măsură referire la lipsa lor de empatie și de interes față de faptul că persoana din fața lor este o ființă umană.

“ Nici nu știu dacă am prea multe cuvinte decât ură, scârbă și...nu știu, inconștienți, adică nu se gândesc decât la ei...poate că persoana aia de acolo, nu știu, eu n-aș putea să fac, dac-aș fi bărbat, eu nu m-aș duce, adică, așa sunt eu, mereu m-am gândit la persoanele de lângă și apoi la mine și tocmai de-asta cred c-am suferit atât de mult.” (RO/V)

“ Să...nu știu, să se simtă bine ei, doar ei...Eu cred că de asta...să se descarce.” (RO/V)

“ ...ei nu știau decât faptul că plătesc și dacă plătesc ei sunt un fel de regi și ei controlează totul și ei conduc, dar nu este așa, nu. Chiar am fost uimită de felul în care se comportau, adică, ei erau o persoană și aveau în față un robot, pur și simplu trebuiau să-și satisfacă nevoile cu robotul ăla și nu...Chiar m-a impresionat și m-a uimit ce poate să...” (RO/V)

“ Eu, în locul la bărbații ăia care vin acolo, aș sta cu familia mea acasă...mai bine decât într-un club unde, fete care lucrează așa ceva și nu știi dacă noi avem bună voie sau nu...și, mai ales, când știi că ai familie, copii acasă, vii într-un club...” (RO/V)

“ La un moment dat chiar încercam, m-am forțat să mă gândesc că, de fapt ei, fac asta...că asta văd și dacă asta văd și asta li se oferă, de ce să nu accepte, mai ales ca sunt tentații, mai ales când vezi o femeie dezbracată...dar, întotdeauna am avut gânduri criminale, adică, criminale în sensul că...nu știu, aveam ură pe fiecare, n-aveam nici timp, nici răbdare ca să mă gândesc că ei vor altceva sau...Îi uram din tot sufletul, aș fi vrut să nu existe, să nu mai existe bărbat pe lumea asta, nu știu...Aș fi vrut să mor în momentul ăla...” (RO/V)

“ Nu sunt de acord cu modalitatea asta, adică să plătească o femeie pentru anumite servicii, nu sunt de acord atâta timp cât, mai ales, au o femeie acasă și nu sunt de acord pentru faptul că mulți vin și nu știu pe ce fată, pe cine anume alege și ce anume alege să facă. Pentru că sunt foarte multe riscuri.” (RO/V)

“ Dacă n-ar fi clienții n-ar mai exista pe piață și...clienții vin și fac să se strângă mai multe prostituate...exploatate. Și din ce în ce mai multe...Și, cum se spune, ei întrețin toată asta, ei sunt de vină pentru tot.” (RO/V)

Multe dintre victimele intervievate au descris situații în care solicitările din partea clienților erau fie de natură perversă, fie riscante, punându-le în situații neconfortabile pe care nu le puteau refuza sau punându-le în pericol sănătatea.

“ Sau, de exemplu, mai era un client care, noi ca să facem un ban, trebuia să facem, adică...ceea ce nu vroiam, dar trebuia...na...de nevoie...Era un client, de exemplu, care, când făceam cu el...nu numai cu mine făcea chestia asta, cu mai multe fete, se puneau peste ele și mai mult parcă zici că le sufoca, așa, nu știu cum, era foarte ciudat. Erau fel și fel de nebuni...” (RO/V)

“ Da. Unii o fac fără și ar putea să...și fetele celelalte, ele nu vor și fac chestia asta și, una dintre ele poate este bolnavă sau are ceva și ar putea să se îmbolnăvească, așa că, mai degrabă ar fi bine să steie cu familiile lor și să nu facă...” (RO/V)

“ Sunt bolnavi. Eu am făcut sclavie, fără să fiu întrebată, pur și simplu, am fost încuiată în casă, am fost bătută 10 ore și n-am primit nici un ban. Și plus electroșocuri pe mine...fetiș...Deci sunt bolnavi... mi-a pus cârlige, tot felul de chestii pe spate, la sâni...Nu-mi place, m-a durut...” (RO/V)

“ La un moment dat mi-a venit un client și mi-a spus tu tre` să-mi faci cea mai puternică injecție. Sunt unele fete care fac chestia asta. Să-l doară foarte tare. Și eu am zis, eu nu fac așa ceva, deoarece eu nu știu dacă tu ești alergic la acea substanță, sau poate faci un șoc la acea substanță și nu pot chiar să-mi risc viața definitiv, că mori tu în fața mea...Da, injecție, injecție.” (RO/V)

O parte dintre respondenți au subliniat, foarte pragmatic și cinic, că persoanele care au preferințe "speciale" sunt de multe ori turiști sexuali, cei care vin din străinătate, simțindu-se în mai mare măsură în siguranță să solicite aceste lucruri în România.

“*Străinii vin cu tot felul de preferințe. Și strică piața din România, dacă pot să spun așa. În felul ăsta, până și băieții or să înceapă să apară pe piață. Așa văd viitorul acestui fenomen, asta se va întâmpla, vor fi preferințe mai multe și mai ciudate.” (RO/P)*

Alte femei au menționat tipurile diferite de abuz la care au fost supuse de către clienți, care variau de la violență până la acuze sau amenințări care le afectau profund pe femeile care deja se aflau într-o situație foarte vulnerabilă.

“*Au fost persoane agresive. Practic, ei cred că au dreptul ăsta, deci asta e, asta m-a marcat cel mai tare, pentru că, ei plătind, cred că au dreptul ăsta. De multe ori, te trăgeau de păr sau asta, asta că se simt ei bine, deci, aveau dreptul, ceva de genul ăsta...Mulți ajungeau să-ți ia banii înapoi și să te bată.” (RO/V)*

“*Da, am pățit-o, dar, eu, cel puțin...sau mulți încercau...nu-ți dau banii, dar fă-o, că, dacă nu, te bat, dar o dată ce primeam banii, de la mine nu mai vedeau nici un ban...eu, am pățit-o o singură dată când eram la început, dar după aia știam cum să-i abordez..” (RO/V)*

“*Se pot întâmpla multe. Am auzit, deci, în Anglia, acolo unde am stat era o fată care a fost omorâtă...Și nu numai acolo, și în țară am auzit multe povești așa mai...” (RO/V)*

“*Erau și tineri, erau și bătrâni, s-au întâmplat și unele cazuri în care să...oameni nebuni, eu știu, adică, de exemplu, nu numai mie mi s-a întâmplat...Noi acolo, aveam și pază, dacă se întâmpla vreo ceva, aveam buton de panică și veneau în 2-3 minute acolo. Și...s-a întâmplat odată o chestie că, un client care a intrat cu mine zicea că și-a pierdut portofelul și, eu, Doamne, chiar plângeam, tremuram, fetele îmi spuneau, stai fată liniștită că este un om nebun, că a mai venit așa și a mai făcut așa și eu nu credeam, adică și credeam și nu credeam...nu-l cunoșteam, dar ele îl cunoșteau, că ziceau că este un client vechi care a mai venit. Și chiar sunase băiatul ăla și cică îmi cer scuze pentru chestia asta, dar că, n-am găsit portofelul și eu, care eram așa stresată, Doamne, plângeam pentru nimica toată, era mult stres.” (RO/V)*

“*Singura soluție care m-am apărat ca să nu mă omoare persoana respectivă, singura soluție a fost să mă aplec în jos ca să beau o gură de apă și să-i dau cu piciorul în ceea ce...am dat așa. După aia am fugit, dar când să fug, mi-a tras-o deja și mi-am pierdut cunoștința.” (RO/V)*

“*Unu a zis că să mergem într-un loc. Și eu m-am luat după persoana aia și ce-a făcut, mi-a băgat mâna, așa, în gât și mi-a luat și geanta și banii și tot.” (RO/V)*

“*...am dat de clienți care m-au bătut, am fost tăiată pe față și chestii de genul ăsta. Mi-am riscat viața de fapt, pentru doi bani pe care, n-au fost toți ai mei. Și nu se merită.” (RO/V)*

Unele dintre femeile intervievate au descris și legăturile create cu unii dintre clienți, în special cu aceia care au manifestat empatie pentru situația lor, existând ambivalență în aceste relații, dată și de faptul că interesul acestor bărbați a funcționat în unele cazuri drept formă de validare, împlinind parțial unele dintre nevoile neîmplinite anterior și făcându-le pe unele dintre femei să se simtă alese și importante.

“*...mă bucuram că sunt plăcută de oameni. Că sunt aleasă, admirată. Dar pe de altă parte îi percep ca pe niște oameni care vin la astfel de femei, nu îi consider oameni adevărați. Bărbați.” (RO/V)*

“*Un singur bărbat la care am fost acasă și am rămas singură cu el, omul într-adevăr se droga. Dar nu și-a dorit să îmi facă niciun rău. Am stat două ore cât eram plătită și a mai luat o oră. Am stat de vorbă cu el și încercam să înțeleg ce îmi spune. Și m-a întrebat, lucrezi pentru*

cineva? Și am zis: nu, lucrez singură. Doar pentru mine. Îmi era așa să îi spun că mai e cineva în spate. Și mi-a spus de ce nu pleci, pleacă, că într-o zi o să îți pună cineva pistolul la cap. I-am mulțumit, nu știam cum să îi explic, dar i-am zis că nu lucrez pentru nimeni și sunt pe cont propriu. Și omul mi-a explicat ești frumoasă, se poate întâmpla orice.” (RO/V)

“ Nu, doar pe băiatul asta și m-am înțeles foarte bine cu el. Când am avut vreo chestie mă duceam la el fără să fac nimic cu el. Fără să știe aia. Mă înțelegeam bine cu omul ăla.” (RO/V)

“ La mine, mulți clienți m-au văzut vânătă și m-au întrebat ce s-a întâmplat, ce-i cu mine, ei, fiind...îmi spuneau că sunt frumoasă și finuță și nu înțelegeau de ce fac treaba asta. Veneau de mai multe ori la mine să încerce să vorbească cu mine, îmi făceau ei masaj, nu io lor...și vorbeam. Chiar a fost un italian și-mi spunea, Doamne, eu am o fată ca tine. Deci tu nu trebuie să fii aici, nu e locul tău, nu te văd făcând asta, tu ar trebui să fii acasă, făcând o facultate și să te ții de viitorul tău. Asta nu e de viitor, e de moment...” (RO/V)

Totuși, în foarte mică măsură accentul este pus asupra motivațiilor, responsabilităților clienților și a modului în care aceștia participă la procesul de trafic. În aceste condiții, clientul este actorul anonim cel mai protejat în cadrul fenomenului de trafic pentru exploatare sexuală.

2.11 Intervenții și informații existente privind traficul pentru exploatare sexuală

Activități de prevenire

În ultimii ani, au fost implementate multe programe de informare și prevenire, atât la nivel național, cât și la nivel local.

“ În fiecare an desfășurăm cel puțin două campanii naționale de informare și prevenire și mai multe la nivel local (...), atât în mediul rural, cât și în cel urban.” (RO/P)

Programele prezentate de profesioniști sunt de regulă concentrate asupra a trei elemente de vulnerabilitate: potențiala lipsă de informare care afectează victimele, relațiile familiale și comunitare inadecvate și sărăcia, aceasta incluzând și lipsa condițiilor decente de locuire.

Majoritatea activităților descrise de intervievați i-au avut drept principal grup-țintă și beneficiari pe adolescenți: au fost organizate sesiuni de informare în școli, folosindu-se prezentări, fluturași, postere, jocuri situaționale, filme educaționale, care să transmită diverse informații. Tot pentru a disemina informații au fost utilizate și spoturi TV, bloguri, site-uri cu informații, alăturându-se, în procesul de promovare, inclusiv personalități cunoscute și apreciate de către adolescenți.

Efectul acestor eforturi este vizibil la nivelul comunităților implicate, din ce în ce mai multe persoane având în prezent informații în legătură cu fenomenul traficului.

În ceea ce privește prevenirea, o parte dintre profesioniștii implicați s-au exprimat în mod optimist, oferind idei pentru dezvoltare și îmbunătățire. Alții și-au exprimat rezervele privind impactul real al campaniilor de informare, considerând că intervențiile de acest tip pot schimba nivelul de cunoștințe, dar nu sunt suficiente pentru a schimba atitudinile și comportamentele.

“ După ce vorbești și interacționezi cu ei, vor spune, până la urmă: Ok, înțeleg tot ce spui, dar tot voi merge cu X, chiar dacă e străin și oferta e vagă. Mă voi descurca.” (RO/P)

Totuși, adaptarea permanentă a informațiilor și a strategiilor de prevenire la schimbările fenomenului este urmărită constant de către majoritatea persoanelor intervievate. Conform profesioniștilor intervievați, acțiunile întreprinse sunt din ce în ce mai mult concentrate asupra creșterii abilităților tinerilor de a dezvolta relații echilibrate și de a recunoaște situațiile care ar putea să conducă la exploatare sau abuz.

“ Desfășurăm multe activități focusate pe fetele adolescente. Lucrăm mult pe teme precum relațiile și dragostea.” (RO/P)

În ceea ce privește activitățile de prevenire care ar putea fi implementate pentru a diminua riscul cu care se confruntă din ce în ce mai multe fete, de a fi traficate pentru exploatare sexuală, multe dintre victimele intervievate au menționat că a lăsa timpul să treacă și a-ți da voie să cunoști mai bine relația înainte de a lua o decizie crucială ar putea să te salveze de la a fi mințită și, chiar, folosită și abuzată.

“ Să aibă grijă mereu cu cine vorbesc și să n-aibă încredere dacă nu cunoaște bine persoana sau s-o cunoască mai bine, să știe cu cine umblă sau ce prieteni au, să-i cunoască familia înainte să facă o prostie sau ceva, sau să zică, hai să plecăm nu știu unde și...Să nu ia decizia asta niciodată înainte să îl cunoască.” (RO/V)

“ ...tuturor fetelor care își doresc să plece în străinătate și să muncească să aibă foarte mare grijă cu cine se încurcă să plece la drum. Nu e așa ușor precum pare. Când vei ajunge acolo va fi cu totul diferit și e foarte greu, dacă nu ești o femeie puternică e foarte greu să depășești. Poate nu mai pot ieși niciodată din...nu știu, dintr-o organizație care le ține foarte strâns. Fetele să fie foarte atente.” (RO/V)

Unele activități de prevenire ar trebui, în opinia victimelor, să fie direcționate către clienți, astfel încât clienții să poată avea informații reale despre traficul pentru exploatare sexuală, despre situația femeilor și a fetelor implicate și despre costurile personale care rezultă pentru acestea din exploatare.

“ Că n-au suflut. Am mai spus că eu n-aș fi făcut chestia asta...Și, să se gândească de două ori înainte să se ducă acolo, să facă pasul ăsta, că...toate avem un suflet și simțim, suferim, trăim momentele alea, adică nu visăm, sau...și nu erau plăcute, din nici un punct de vedere și...cam atât.” (RO/V)

“ Clienților...să fie...să nu fie persoane rele. Să bată femeia. Și dacă fata nu vrea, să nu o oblige.” (RO/V)

“ Pentru clienți, să nu mai fie chiar atât de egoiști, chiar atât să se gândească la ei, pentru că nu banu`, dacă ai banu`, cu banu` nu poți să cumperi chiar tot și...deci plătesc, bun, poate fata aia se simte nevoită sau constransă să facă treaba asta, dar să se gândească că nu e o modalitate cea mai..e una dintre cele mai rele modalități pe care ar putea să o facă o fată, să...asta..Pentru că banul constrânge, dar dacă cumperi, nu poți să cumperi orice cu banul...Să se gândească că poate că fata aia a făcut-o mecanic, una la mână și poate fata aia îl disprețuiește pe clientul ăla și poate a rămas cu o sechelă din cauza lui și el poate a distrus o viață la o persoană, să se mai gândească și la asta, deci nu...poate să nu mai continue cu așa ceva...” (RO/V)

“ Am încercat să fiu cât mai nepăsătoare pur și simplu, și mă gândeam, măi, totuși m-au plătit, trec peste asta, că am nevoie de bani pur și simplu. Dar..nu este...pentru că, indiferent că m-a plătit, asta nu înseamnă că îi dă dreptul, sau, indiferent, pentru un ban, nu se merită să mă înjosesc eu atât de mult...” (RO/V)

În relatările a numeroase victime în legătură cu clienții, un subiect recurent este grija lor pentru familiile clienților, care sunt mințite și înșelate de clientul care utilizează servicii sexuale și, eventual, expuse unor riscuri, de la bolile cu transmitere sexuală până la posibile conflicte și separări.

“ Deci eu, părerea mea e, adică sfatul meu ar fi să nu mai apeleze la lucrurile astea, mai ales când au pe cineva acasă. Să se gândească la persoana pe care o au acasă, pentru că persoana aia...persoana aia îi iubește pe ei, nu? Și, pur și simplu nu se merită, că asta poate să ducă și la o despărțire și la o spargere de casă și la un copil, dacă au și copii, poa` să rămână copilul ăla fără mamă sau fără tată, deci se poate ajunge la o tragedie, din cauza la o simplă aventură din asta...” (RO/V)

Iubirea din partea familiei și sprijinul necondiționat din partea acestora sunt menționate drept ingrediente cheie în prevenirea exploatarei sexuale și în diminuarea riscurilor și vulnerabilităților, precum și în prevenirea revictimizării. Când familiile sunt susținătoare și prezente, când pun întrebări reale și așteaptă răspunsuri reale, când au capacitatea de a suporta durerea și dificultățile și de a oferi conținere și stabilitate pentru fată sau pentru tânăra femeie, potențialitatea ca traficul să se petreacă este mult mai mică.

“...să fie mai aproape de ele, să le vorbească, să le întrebe, că o fată poate să nu aibă prieten, poată să aibă, dar să nu le zică la părinți, se întâmplă treaba asta.” (RO/V)

“...să îi acorde toată atenția copiilor, să-i deie sfaturi, că aia e bine, aia nu e bine, să fie mereu lângă ei, orice s-ar întâmpla și chiar dacă trec prin momente grele sau...nu au vrut să se întâmple o chestie și...nu contează, orice-ar fi, adică, să se gândească că este copilul lor, adică, să-i ridice mai mereu moralul, să n-o lase să cadă jos...” (RO/V)

“Să...fie apropiați cu ele, să nu se distanțeze și să țină legătura chiar dacă sunt plecați, cum face cu mine mama acum, mă apropii pe zi ce trece, din ce în ce mai mult și avem din ce în ce mai multe subiecte și, na, prind și eu încrederea și în mine, dar și în ea, în același timp... Să țină legătura și să le spună că le iubește. Contează... Și, mai ales, dacă sunt lângă ele, îmbrățișarea aia pe care eu n-am avut-o...” (RO/V)

“Să le ajute și să le sprijine în primul rând, să nu le întoarcă spatele și, indiferent cât de dureros ar fi adevărul și asta, să-l suporte, să-l ia ca atare.” (RO/V)

Uneori părinții care nu acceptă sacrificiul tinerei pentru a susține financiar întreaga familie pot reprezenta de asemenea un factor important de schimbare; în această situație fiica ar putea simți că este nevoie de ea acasă, că este parte a familiei și că părinții doresc să o știe în siguranță.

“Nu știu...le-aș da un sfat părinților, să se implice mai mult în viața copilului, să fie alături de el, să...nu știu cum să zic...eu nu vreau să fiu exagerată, tot timpul pe copil, dar, tu, ca părinte, trebuie să...nu știu cum să-ți explic eu, așa...mai ales cu fetele, tre` să fii și prietenă și mamă și toate: Spune-mi, draga mamei, ce-i baiul? Unde, de ce vrei să pleci din țară, primul lucru... Nu...lasă, mai stai un pic...să se implice, să explice...Știu că vrei o viață mai bună să ne oferi și nouă și ție, că, efectiv asta mi s-o întâmplat mie și am fost nevoită, împinsă de necazurile noastre, am zis, no, să ne oferim și nouă un trai mai bun, că nu se mai poate așa, să muncești pe bani de nimic aicea. Eu am acceptat și am convins pe tata, pe bunica, pe toți, le-am zis că va fi o viață mai bună și pentru voi...Da, dar nu e ok, să lași un copil, cum ar veni. Trebe pus mai multă bază și nu știu ce să zic și...” (RO/V)

Alte victime menționează impactul pe care nevoile neîmplinite din copilăria timpurie până în momentul adolescenței, îl pot avea asupra dezvoltării lor; copiii nu ar trebui să fie uitați, indiferent de dificultățile prin care trece familia. Simțindu-se invizibil și pierdut, copilul nu va avea condițiile necesare pentru a crește și a se dezvolta sănătos; mai mult, copilul ar putea crește anxios, dependent și obișnuit să fie neglijat și abuzat. Este foarte greu pentru copiii care trec prin astfel de situații, să nu dezvolte atașament traumatic în diferite forme și grade și să nu intre în relații în care vor fi din nou neglijat sau abuzați. Aflată constant în deficit de afecțiune, tânăra femeie sau fată ar putea să fie ușor manipulată cu promisiunea de a fi iubită, acceptată, de a se conecta cu o altă ființă umană care este acolo pentru ea, așa cum figurile parentale nu au fost în trecut.

“În ziua de astăzi, majoritatea tinerilor, se...nu știu cum aș putea să zic mai exact, se lovesc de problema dragostei cu familia, se lovesc foarte mult...În cea mai mare parte sunt...este vorba de familiile care uită să aibă grijă de copii sau, nu neapărat care uită, se implică, dar nu se implică așa cum ar trebui, pentru că și ei au problemele lor și și-aduc aminte cum au fost și ei în tinerețe. Își aduc aminte cum au fost...nu vreau să vorbesc în așa fel încât să...adică vreau să vorbesc așa încât să se înțeleagă. Foarte multe familii oferă dragoste atâta timp cât au bani. În momentul în care se lovesc de problema cu banii, fie mama, fie tata, fie mătușa,

fie bunica, fiecare din cei care-i cresc pe acei copii, în momentul în care ei văd că nu mai sunt bani, ori intră în panică, ori încep să plece, într-adevăr, în afară, ori se aglomerează cu alte probleme pe care le au în casă, cu rudele sau de sănătate, pe care ei le au, acești părinți, bunici, mătuși, rude. Și uită să aibă discuții, să aibă discuții cu acești copii, să...chiar dacă sunt mici, chiar dacă sunt mari, uită să aibă discuții și uită de ei. Neglijența este neglijență.” (RO/V)

Un alt aspect important pentru părinți sau pentru alte persoane care oferă sprijin (profesioniști care oferă asistență victimelor traficului, de exemplu) este acela de a rămâne prezent și de a nu renunța la copilul sau la adultul în cauză, inclusiv în situația unor "greșeli" repetate. Acestea pot fi folosite simbolic tocmai pentru a testa terenul și pentru a evalua dacă persoana de lângă ei este sau nu de încredere, dacă se pot baza pe ea sau nu, dacă va respinge și abandona copilul, reîntărindu-i credința că este nedorit și că nu merită efortul sau dacă, dimpotrivă, este binevoitor, constant și suficient de puternic să ofere conținere și limite sănătoase copilului sau adultului abuzat, inclusiv atunci când acesta se află în punctul cel mai de jos.

“ Să fii lângă o persoană înseamnă ...să ai răbdare cu ea...dacă ea se duce și face ceva pe dos astăzi, mâine se duce la altcineva și vorbește despre tine că ai făcut, despre tine ca și părinte, sau, despre tine ca și prieten, apoi revine, în momentul în care persoana respectivă face lucrurile astea greșite și tot revine la tine, chiar dacă ți-a făcut multe lucruri greșite, trebuie să-l ajuți în continuare, pentru că, dacă tu o să întinzi degetul spre acea persoană și o să zici, nu mai pot să fac pentru tine pentru că uite ce ești, cum ești, și nu vrei să te îndrepti, copiii ajung acolo de unde au venit. Dar se poate face ceva. Eu am văzut asta.” (RO/V)

“ Și este o sensibilitate foarte mare, pentru că copilul ăla, dacă nu are dragoste acasă, el încearcă să aibă dragostea din partea altcuiva și dacă acel altcineva oferă doar dragoste de moment și după aia o lasă, așa, în plata Domnului, nu...Asta am și spus mai devreme, pentru că nu ne ajută cu nimica să ne ducem și să împărțim haine, mâncare, băutură, prezervative pe stradă, trebuie să ai o comunicare cu persoana aia, foarte mult timp. Să ai o comunicare cu ea, să vorbești cu ea, să încerci să ajuți persoana aia...” (RO/V)

“ ...copilul ăla, tânărul ăla, adolescentul ăla este sensibil, este atât de sensibil la chestiile astea, el trebuie să se chinuie în continuare ca să trăiască și să își formeze un fel care să îl ajute să trăiască în continuare. Dar este foarte sensibil pentru că el e focusat în timp ce el se gândește la unde să doarmă și ce să mănânce, el, în momentul ăla, este foarte atent și la ce părere au cei din jurul lui despre el.” (RO/V)

“ Copiii au nevoie de dragoste, au nevoie de dragoste, de susținere și înțelegere, pentru că eu dau un exemplu. Dacă tu vrei să mă ajuți, eu vin la tine, după ce am furat ceva, am spart, am dat în cap cuiva, am omorât pe cineva, fac închisoare, dau un exemplu, și vin la tine, tu mă ajuți, îmi dai o mâncare caldă, îmi dai un ban, îmi dai un sfat, eu plec de la tine și văd că tu, la un moment dat, să zicem că nu știu, ori uiți sau văd că nu poți să faci lucrul ăsta, bineînțeles, având în vedere că sunt foarte mulți copii de genul ăsta, nu poți să faci în fiecare zi același lucru și poate o și fac mai departe, pentru că asta știu, pentru că asta mi-a oferit societatea și asta am învățat și fac în continuare același lucru și vin la tine, tu mă ajuți a doua oară, dar a treia oară îmi zici nu mai vreau să te ajut, ba chiar îmi spui, te rog, pleacă de la ușa mea, atunci eu ce-aș putea să fac în situația aia, eu fiind tânărul ăla care are nevoie de ajutor? Ce-aș putea să fac în situația aia? Pentru că tu, dacă vrei să ajuți un copil, nu trebuie să-i întinzi o anumită sumă de bani și să-i spui, ia mami, că da, te înțeleg...nu, nu se face așa...Într-adevăr, tinerii din ziua de astăzi trebuie, foarte mulți dintre ei trebuie înțeleși pentru că sunt și fumători sau alții sunt dependenți de droguri sau au învățat să fure, să cerșească, trebuie să fie înțeleși, pentru că de asta sunt ei...cei mai mulți oameni judecă în ziua de astăzi și îi judecă...și am simțit-o pe propria piele. Sunt judecați, sunt făcuți..nu se râde, adică, nu râde de tine în față și îți spune, ia uite și pe-asta, ce orfan prost sau că a stat la casa de copii, dar

te judecă și zice, ia uite ce face ăla, fură, așa o să rămână toată viața...așa zic oamenii în ziua de azi, în loc să ajute. Trebuie înțelegi până la capăt, dacă vrei să ajuți pe cineva, ajută-l până la capăt. Chiar dacă ajungi la disperare și nu mai poți să faci nimic, nu alunga persoana aia, nu o alunga, chiar dacă vine și-ți pune cuțitul la gât, îți dau un exemplu, sau chiar dacă vine și îți face rău, îți face ție, tu, care l-ai ajutat și știi că îl ajuți de câțiva ani buni și ai dat totul din tine, nu îl alunga, pentru că el așa o să înțeleagă, el neavând o familie sau având o familie destrămată, el n-o să înțeleagă lucrurile, pentru că el...mintea lui în momentul ăla, gândirea lui, este că atunci când se duce la cineva să-l ajute, mai întâi o să fie o perioadă în care o să încerce să vadă cum stau lucrurile, nu să pună neapărat la probă, dar să cerceteze...lui fiindu-i frică, văzând situațiile prin care a trecut, el n-o să aibă încredere o perioadă destul de mare în persoana aia, iar persoana aia tre' să știe să înțeleagă lucrul ăsta, că n-ai cum să te duci la cineva să-i oferi o bomboană și o masă caldă, sau niște bani, sau o țigară și să-i zici, cunososc și eu pe cineva, am trecut și eu pe aceea, te înțeleg și verși o lacrimă și cam asta e...Că, până la urmă, vă spun sincer sunt foarte mulți care, într-adevăr, plâng, că-și amintesc sau se gândesc la situația de acasă sau a lor, ascultându-i pe alți copii cu dizabilități sau copii cu probleme și, dup-aia se duc și-și văd de treaba lor în continuare. Nimeni nu spune să plângi într-una, dar, trebuie puse probleme, exact cum am și spus la un moment dat, cum se pune problema într-o situație de criză, în ziua de astăzi. Dacă vii cu întrebări de-astea clasice, poți să te duci acasă. Dacă vii cu întrebări de-astea și spui, de exemplu, cum ai ajutat tu, te-ai duce și ai da o pătură, te-ai duce și ai da un sandwich, astea se fac în ziua de astăzi, sau, îți ofer un anumit program de câteva ore și vezi că nici acolo nu stau lucrurile cum trebuie. Și în afară de lucrul ăsta, cum trebuie privesc lucrurile, ca copiii să nu facă, să nu intre în astfel de probleme? Dacă familia e destrămată, tu, ca și om care vrei să ajuți, poate nu știi despre copilul ăla, poate nu ai cunoștință, nu știi că e în familia aia și că are nevoie de ajutor, îl vezi pe stradă, nu ai cum să te duci, nu există o convorbire sau o conversație specială care să-l facă să se oprească, dar există o înțelegere, o dragoste, o apropiere care ar putea să o vadă și să o țină în cap, în minte și să zică, auzi, știi, omul ăla, așa cum sunt eu, chiar dacă am făcut și aia și aia și aia, omul ăla m-a înțeles. Ia să mă duc eu la el și mă duc și stau și știu că mă înțelege și că nu mă judecă și că nu mă arată cu degetul și nu mă face în fel și chip.” (RO/V)

Victimele au menționat și rezultatele unor activități anterioare care le-au inclus în calitatea de vorbitoare. Chiar dacă nu doar ”poveștile triste” ar trebui comunicate, e important ca părinții și alte figuri semnificative să nu refuze realitatea, ci să o înțeleagă așa cum este, cu toate riscurile existente.

“ Eu, într-adevăr, am avut, începând de mică, o viață destul de grea și, dacă stau și eu să vorbesc despre lucrul ăsta, cred că nu ar ajuta cu nimic, pentru că sunt foarte multe povești triste. Am fost, la un moment dat, la un eveniment și povesteam oamenilor care erau împotriva traficului de persoane și dădeam pliante și o doamnă mi-a spus...văd că astea sunt o grămadă de povești triste, nu mai vreau să aud de asta. Și într-adevăr, sunt foarte multe povești triste, dar ar trebui combinate într-un fel. Adică și părți bune și părți proaste...Da, lipsa banilor, lipsa comunicării cu tinerii în familie, pentru că, dacă familiile, dacă părinții au probleme, copiii ajung să facă lucruri greșite și se continuă așa, lucrurile degenerază și mulți ajung în postură să nu mai poată face lucrurile care ar trebui făcute.” (RO/V)

În implementarea activităților de prevenire, un aspect important, subliniat de una dintre victimele intervievate, este autenticitatea și preocuparea pentru binele persoanelor din fața ta, ale beneficiarilor campaniei. Utilizarea unor instrumente simple, dar ineficiente, precum distribuirea de pliante și comunicarea aceluiași mesaj unei multitudini de adolescenți, nu pare să îndeplinească obiectivele reale ale prevenirii. Campaniile ar trebui să fie oneste, adaptate, demne de încredere, pentru că provocările și vulnerabilitățile cu care se confruntă tinerele nu pot fi contracarate cu o simplă hârtie cu informații.

“ Fetele de la țară, muncind la câmp...nu mai te dai cu cremă, cum se întâmplă la oraș și, în momentul în care vine un băiat și zice te iubesc așa cum ești, pentru mine ești frumoasă și

așa, stai așa că ăluia îi e ciudă și ăluia îi e ciudă, vino cu mine... Cu fetele de la țară, de la sate, mai ales, trebuie să aibă discuții pe tema asta și nu discuții din alea de stă omul la un birou și există un rând de fete, un rând de băieți. Chiar dacă ai o zi la dispoziție și chiar dacă stai 3 ore cu copilul ăla, încearcă să-l faci..arată-i, bagă-i un filmuleț, bagă-i ceva real, arată-i, într-adevăr, că viața nu e așa cum crede el, dar, chiar dacă stai o zi întreagă, arată-i dovezi, arată-i realități, nu te duce cu un pliant la el, că pliantul ăla ajunge în primul coș de gunoi și aia se duce și face tot ce crede..pentru un pachet de țigări, pentru o sticlă de suc. Lucrurile trebuie făcute în așa fel încât, copiii ăștia să conștientizeze în mod real, nu prin pliante și prezervative...Să li se acorde înțelegere, să știe tinerii ăștia că, da, pot să se ducă la o asociație sau la un centru din ăsta, chiar dacă le e rușine, să facă în așa fel încât să se gândească că, dacă se duce acolo, n-o să fie judecat și că o să fie totul confidențial și...foarte multe lucruri..." (RO/V)

Serviciile oferite victimelor traficului

Victimele de origine română primesc asistență complexă, bazată pe un plan de asistență realizat pentru fiecare persoană în parte. Persoanele care au lucrat intensiv, timp de zece ani sau mai mult în domeniul oferirii de asistență victimelor traficului, lucrând cu diverse categorii de beneficiari și cu problematici variate susțin că a crescut semnificativ calitatea serviciilor pe care le oferă.

“ Cred că abordarea noastră este focusată asupra victimei mai mult decât în oricare altă țară de destinație. Consider că e foarte important să ne gândim la victime și din perspectivă psihologică. Foarte puține programe oferă astfel de servicii în țările de destinație. Acestea trec rapid de la etapa de intervenție la integrarea pe piața muncii. Victimele trebuie să muncească cât mai repede, pentru că asta le face independente. Dar sunt ele pregătite să muncească? Asta e o întrebare pe care nu mulți o pun .” (RO/P)

“ Ceilalți nu văd (semnele exploatarei - nota autorului). Dar, după toți acești ani, eu le recunosc.” (RO/P)

“ Din moment ce suntem o țară de origine și am lucrat cu cazuri extrem de diverse, cu boli și traume...cumva, ne-am dezvoltat semnificativ (...). Ne-am îmbunătățit în mare măsură, cu resurse puține.” (RO/P)

Intervențiile oferite victimelor au devenit mai bune, serviciile fiind consolidate și adaptate schimbărilor înregistrate la nivelul fenomenului.

“ În ce privește serviciile, nu am schimbat nimic – mai degrabă le-am consolidat. La fel ca înainte, avem servicii sociale și psihologice, asistență financiară și juridică. Dar numărul angajaților noștri a crescut. Și avem mai mulți voluntari, în comparație cu anii anteriori” (RO/P)

“ Chiar de când am început să identificăm victime băieți, am adus consilieri bărbați care să se ocupe de aceste cazuri.” (RO/P)

Victimele identificate au oferit informații și în legătură cu serviciile și asistența pe care le-au primit după ce au fost identificate și au ieșit din situația de trafic, iar referirile făcute de ele vizează atât serviciile de care au beneficiat în România, cât și pe acelea de care au beneficiat în țări de destinație precum Italia și Spania. În timp ce unele dintre ele au oferit exemple de lucruri pe care le-au perceput ca fiind de ajutor, altele au criticat unele dintre practicile de asistență pe care le-au considerat ineficiente și superficiale.

“ Mi-a plăcut foarte mult cum s-a comportat cu mine, au avut grijă de mine, m-au dus la medic, ne-am dus la tribunal, am dat declarație la poliție, au luat telefonul pe care mi l-a dat persoanele-alea, l-am predat acolo..P-ormă, cu timpul, am reușit să mă angajez și eu, mi-am luat un telefon...” (RO/V)

“ Să-i vadă, să-i ajute sau să se implice într-un fel, indiferent cum ar fi acel lucru...toata lumea știe să spună foarte frumos că ar trebui să fim mai darnici și să-i ajutăm pe cei din jurul nostru și foarte puțini specifică lucrurile acestea, chiar dacă sunt la televizor, chiar dacă sunt în altă parte. În momentul în care cineva spune tre' să fii mai de ajutor și să-i ajuți pe cei din jur, să fii mai milos, ar trebui să se gândească că nu e de ajuns să te duci la cineva să-i dai un sandviș cald sau un pahar de ceai sau un prezervativ.” (RO/V)

Alte practici care au scopul de a crește nivelul de empatie față de situația copiilor și adolescenților dezavantajați sau aflați în situații de risc au fost criticate într-unul dintre interviuri: practica de a lua acasă un copil instituționalizat doar pentru Crăciun sau pentru Paște, de exemplu, este percepută de către victima respondentă drept un act de mare cruzime care, în loc să creeze amintiri frumoase și să ofere sentimentul de a face parte dintr-o familie, are potențialul de a traumatiza și mai mult copilul care este, pentru un timp foarte scurt, inserat într-o lume fantasmatică plăcută, din care, însă, se va trezi și din care va pleca înapoi, la viața sa dificilă.

“ Și mai era, mai văzusem eu la televizor, la un moment dat, așa un proiect, cu oferte de Paști sau, nu mai știu, de Crăciun, nu știu ce organizație, că să-i ajute pe copii, să-i ia acasă. De Sărbători acasă. Cea mai mare porcărie posibilă, să scoată asta, nu știu, cea mai mare porcărie. Eu, pe oamenii ăștia, nu știu, i-aș scuipa, i-aș...nu știu ce le-aș face. Nu am nimic cu nimeni, nu vreau să fiu brutală, dar mie mi se pare de nedescris ceea ce se întâmplă. Pur și simplu îți bați joc, îl chinui mai mult pe copilul ăla, cum să-l iei de Sărbători acasă? El și-a format, el neavând o familie și stă lângă ceilalți copii...Trebuie să intri și în pielea copilului ăluia, nu să te gândești doar că e sărac și că-i dai o prăjitură în plus de Crăciun. Îți bați joc de copilul ăla. Păi, copilul ăla se atașează de căsuța aia și dacă tu îl trimiți înapoi în centrul ăla de plasament...e o bătaie de joc. Nu trebuie să se mai întâmple lucrul ăsta, să mai se ia copii din centrele de plasament, doar de sărbători acasă și atâta. Pentru că își bate joc de copiii ăia, îi chinuie pe copiii ăia. Așa cum e copilul ăla, așa cum e cu bătăile și cu înjurăturile și cum este el acolo, în centrul ăla de plasament, el, copilul ăla, și-a format acolo...pentru el, copiii din jurul lui sunt familia lui și dacă el se desprinde ca să se ducă la un om că îi dă o prăjitură în plus, ca să vină înapoi e o chinuală teribilă, e o bătaie de joc ce fac cu proiectele astea. Da, organizațiile și asociațiile trebuie să ajute, dar nu în felul ăsta.” (RO/V)

Unele dintre experiențele trăite de o respondentă care a locuit într-un centru de protecție ar putea fi considerate drept un factor de expunere la un nivel și mai înalt de perturbare și de risc, mai degrabă decât un context care să ajute copilul să își revină și să își continue viața.

“ ...ai mei au vorbit cu organele de poliție și au reușit să mă ducă la un centru de plasament, unde am stat 3 ani și ceva, am stat acolo...foarte greu, foarte greu, nu doresc la nimeni să treacă, nici prin casa de copii, nici în centre de plasament...Foarte mulți copii care nu aveau părinți, nu aveau pe nimeni, se băteau până la sânge pentru o țigară, pentru mâncare, pentru că mâncarea era pusă, într-adevăr, la ore fixe, nu puteai mânca între mese și, dacă nu erai la ora fixă la masă, pierdeai masa, adică, reguli stricte...Dacă nu erai atent, te trezeai a doua zi cu chiloții tăi pe altcineva și acolo rămâneau, pe ăla...Copii care vorbeau singuri, din cauza problemelor, înnebuneau, care dormeau cu capacul de la WC sub pernă...niște lucruri care sunt.. din cauza că familiile lor nu mai aveau bani și le-a fost mai ușor să le dea cu șutul sau să zică, descurcă-te...” (RO/V)

Din punctul ei de vedere, ceea ce ar putea ajuta în aceste situații ar fi suportul emoțional și prezența continuă.

“ ...tre' să te gândești, în ziua de astăzi, cum să abordezi situația asta sau ce întrebări să pui, ajutoare...Astăzi sunt copii care, la 14 ani, în loc să-și vadă de adolescență, în loc să vadă adolescența ca pe ceva frumos, stau și nasc copii, stau și fac avorturi...Ar trebui să fie discuțiile astea, dar...eu, de-asta vă și spuneam că sunt foarte multe centre de plasament, sunt foarte mulți asistenți sociali, maternali, care nu-și dau interesul, pur și simplu...” (RO/V)

Indiferent de tipul de servicii oferite victimelor sau de tipul de inițiative de prevenire organizate pentru adolescente și tinere aflate în risc sau pentru copii în general, cel mai important element este păstrarea acestor activități adaptate la realitățile existente, practice, individualizate. O caracteristică importantă a serviciilor, în percepția uneia dintre victimele intervievate, este oferirea de înțelegere și afecțiune.

“...aș vrea ca întrebările astea și răspunsurile astea să fie nu analizate până în miez de noapte, dar măcar să se vadă esențialul de la ele și să se știe că există până la urmă soluții pentru copiii ăștia, numai că să fie soluții mai practice, mai ajutătoare, mai realiste. Mai realiste. Ca să conștientizeze lumea și să nu mai se complacă în toate astea, să se ajungă la lucrurile astea. Se ajunge la lucrurile astea dar, se ajunge mai puțin sau cu înțelegere și cu dragoste mai multă. Cam asta e tot ce mai am să spun.” (RO/V)

Cooperarea cu actorii cheie

Un alt element important pentru o intervenție eficientă, menționat de majoritatea experților, este consolidarea colaborării între reprezentanții diverselor instituții în domeniu din țară și din străinătate, prin intermediul rețelelor formale și informale.

“Avem o colaborare foarte bună cu ONG-urile care oferă servicii victimelor.” (RO/P)

“Este extraordinar să putem colabora cu cei care oferă victimelor asistență psihologică (...). Mai mult, colaborăm mult mai bine cu victimele care au primit asistență socială și psihologică.. În opinia mea, asta și pentru că s-a îmbunătățit calitatea colaborării dintre noi și furnizorii de servicii.” (RO/P)

“Victimele ne sunt referite direct din țări cu care menținem o bună colaborare între noi și organizațiile care oferă servicii și identifică victimele cu cetățenie română.” (RO/P)

“Calitatea serviciilor s-a îmbunătățit. Am colaborat mulți ani cu autoritățile care investighează cazurile și am reușit să facem ca fetele să fie interogate aici. Acest lucru este foarte important pentru ele. Am reușit asta pentru că am câștigat încrederea colegilor noștri, după mulți ani de colaborare.” (RO/P)

“Programele sunt realizate în parteneriat. Avem multe parteneriate locale și regionale. Astfel, putem referi cazurile partenerilor care oferă asistență.” (RO/P)

“Avem o foarte bună relație de colaborare cu colegi din multe țări. Cred că am reușit să le câștigăm încrederea.” (RO/P)

Nevoi privind munca în domeniul traficului pentru exploatare sexuală

Majoritatea persoanelor intervievate sunt active în domeniul combaterii și prevenirii traficului și consideră că sunt mulțumite de modul în care fenomenul este gestionat la nivel național; de asemenea, susțin ideea de cooperare, pe care o văd drept o necesitate permanentă.

“Cred că lucrurile merg bine. Ce nevoi avem? Avem nevoie să continue colaborarea interinstituțională. De exemplu, avem o colaborare foarte bună cu ONG-urile și este important că am câștigat încrederea reciprocă.” (RO/P)

Totuși, respondenții care lucrează în domeniul asistenței au menționat numeroase nevoi.

Gestionarea fenomenului de trafic necesită planuri de acțiune regionale, strategii bazate pe studii care, **previzionând** modul în care se va dezvolta fenomenul, ar putea susține realizarea unor acțiuni în mod **proactiv**, conform nevoilor specifice de la nivel regional.

“ Chiar nu văd o implicare serioasă în acest aspect din partea sociologilor. Deși ei ar trebui să aibă un cuvânt important de spus...Cercetarea sociologică, planificarea și implementarea. Toate acestea sunt foarte importante (...). Nu ar trebui să lucrăm la întâmplare (...). Ar trebui să existe strategii foarte clare, în funcție de regiune și domenii de dezvoltare.” (RO/P)

De-a lungul anilor, multă experiență a fost acumulată în domeniul asistenței oferite victimelor, dar numai în anumite regiuni ale țării. Lipsa continuă a serviciilor, precum și calitatea lor scăzută, sunt menționate drept probleme severe de către intervievați. Eșecul în identificarea victimelor exploatare (adesea minore) și eșecul în a le oferi celor identificate asistență psihologică și socială implică creșterea vulnerabilității lor la rețraficare.

“ Ne ocupăm de asta...Din păcate, în domeniul acesta, nu avem cui să referim victimele.” (RO/P)

Adaptarea sistemului de educație la nevoile pieței muncii și la potențialul persoanelor vulnerabile reprezintă o altă necesitate, pentru a re/întegra victimele și pentru a le reduce nivelul de vulnerabilitate.

“ Acești copii trebuie educați și instruiți. Nu toți vor deveni ingineri, dar ei trebuie instruiți pentru a putea avea un loc de muncă pentru care există cerere, astfel încât să fii sigur că vor fi angajați. Altfel, este inutil să-i incluzi într-un proiect doar de dragul de a-i include...După ce am terminat, ar putea să nu fie nici un angajator pentru respectivul loc de muncă. De aceea e necesar să fim foarte realiști în tot ce facem.” (RO/P)

Prostituția este încă un subiect tabu în România. Lipsesc dezbaterile care să aducă împreună experți din diverse domenii și societatea ca întreg, lipsesc studiile care să analizeze starea actuală a situației și care să exploreze (chiar și în echipe internaționale, care să includă și țări de destinație) efectele economice și sociale ale diferitelor politici medicale și legislative care privesc managementul prostituției. Toți respondenții au fost de acord că dezbaterile și analizele sunt necesare, însă unii dintre ei au rămas rezervați.

“ E greu de spus. ..În unele țări, prostituția e legală și, de aceea, mult mai vizibilă. Ei au alte metode de investigație. Merg direct în cluburi și vorbesc cu managerii...Sunt țări unde prostituția nu este legală și fenomenul e la fel de frecvent, doar că nu la suprafață. Așa că încă nu putem să ne dăm seama dacă legalizarea poate influența traficul.” (RO/P)

“ Nu avem o poziție clară privind reglementarea legală a prostituției. (...). Da, dezbaterile sunt necesare. Știm că au fost făcute încercări (...). Nu știu dacă vom iniția astfel de dezbateri, dar ONG-urile vor face asta și noi, cu siguranță vom lua parte la ele. Discuțiile ar trebui purtate între reprezentanții statului și cei ai societății civile.” (RO/P)

Alții au o poziție mai fermă în ceea ce privește legalizarea prostituției, fie pro, fie contra:

“ Da, cred că ar trebui incriminată. Cererea și cumpărarea de servicii sexuale ar trebui pedepsită. Nu e util să pedepsești persoanele care sunt deja într-o situație vulnerabilă. Să fim serioși. Dacă cererea nu este împiedicată, proxeneții și traficanții se vor ocupa de ofertă.” (RO/P)

“ Ar trebui să pedepsim și cererea. Cel puțin la fel de sever ca și oferirea de servicii.” (RO/P)

“ Conduce legalizarea prostituției la reducerea traficului? Cu siguranță nu. În țările în care prostituția este acceptată, cum ar fi Olanda, fetele sunt aduse de traficanți care le supraveghează în permanență și le iau banii.” (RO/P)

Există o mare nevoie de servicii în acele zone în care nu sunt încă disponibile; mai mult, standardele minime în ceea ce privește oferirea de asistență trebuie să fie respectate. Schimbările din perspectiva disponibilității fondurilor au condus la fluctuații în ceea ce privește calitatea serviciilor de asistență. Servicii disponibile de mult timp dispar, noi servicii apar, personalul din numeroase instituții se schimbă. În aceste condiții este esențial să existe un număr permanent de persoane calificate.

Prevenirea necesită mai multe acțiuni comunitare, care cresc solidaritatea și responsabilitatea socială în comunitate.

“ Programe ca ”Let’s do it Romania” sau altele similare, ar trebui desfășurate permanent, nu doar o dată la 6 luni. Astfel, ele ar încuraja lumea să facă ceea ce trebuie, ceea ce e uman. (...). Asta e cea mai sigură metodă de prevenție. Când comunitatea rezonează și cooperează, imediat se observă, de exemplu, că fiul lui Gheorghe a dispărut și se vor întreba unde este. Sunt uimit să aud primari care spun: „300 de copii din satul meu au părăsit țara”. Ce ai făcut, ca primar și manager al comunității, să preîntâmpini ca ei să plece? .” (RO/P)

Se cunoaște faptul că informația are mai mult impact dacă este susținută de testimoniale oferite de victime. Unii dintre specialiști consideră că această metodă de transmitere a informației ar trebui utilizată mai frecvent.

“ Am putea pregăti victimele. Asta ar reprezenta o prevenție reală, pentru că multora le-am putea alina sufletul și zbuciumul interior .” (RO/P)

Unii dintre profesioniști au subliniat nevoia de a implementa activități de informare și prevenire și în țările de destinație.

Obstacole, bariere și provocări speciale în lucrul în domeniul traficului pentru exploatare sexuală

Cele mai mari provocări sunt nevoile complexe și pe termen lung de asistență ale victimelor, precum și asigurarea finanțării pentru aceste servicii. Reducerea vulnerabilității și tratarea consecințelor traficului necesită o intervenție complexă și costisitoare.

“ Multe dintre ele mi-au spus: Mă voi întoarce în România, fă-mi rost de un loc de muncă, de o casă, de posibilitatea de a trăi o viață decentă. Statul nu ne oferă nimic și trebuie să fim foarte atente (...). Dacă tu, ca ONG care se ocupă cu victimele, nu ai o structură și îți lipsesc relațiile necesare pentru a ajuta victimele cu mâncare, casă, locuri de muncă și condiții umane de locuire, în cazul ăsta nu poți face nimic ca să le ajuți.” (RO/P)

Persoanele intervievate descriu multe obstacole cu care se confruntă în fiecare zi, care le îngreunează munca. De exemplu, dacă victima nu are nici documente de identitate, nici diplome, nu poate beneficia de servicii publice gratuite pe parcursul intervenției care ar putea dura luni de zile.

“ Totul este construit împotriva victimei. Am tăcut și am sperat, dar mi-am pierdut speranța. Mi-am dat seama că e o farsă. Statul român ne păcălește, noi păcălim statul. Nu știi ce am putea face. Dar, dacă ne tot păcălim unii pe alții și nu ne implicăm, pierdem oamenii.” (RO/P)

Un alt obstacol care trebuie eliminat este lipsa de expertiză a specialiștilor care ar trebui să identifice și să reintegreze victimele.

“ Am avut un caz cu o fată care, în timpul perioadei de exploatare, continua să meargă la școală. Nu se mutase de acasă, dar lipsea de la multe ore. Cazul a fost descoperit, a început investigația, iar diriginta clasei i-a spus să se ridice în picioare și astfel a expus-o în fața întregii clase. În loc să-o ajute, ea a făcut ca fetei să-i fie imposibil să mai rămână la acea școală. (...). Nu ne așteptăm ca profesorii să fie salvatori în astfel de cazuri, dar cel puțin să nu fie călăi.” (RO/P)

“ Mă întreb cum poți lucra în prevenire dacă nu ai văzut niciodată o victimă și nu știi ce se întâmplă de fapt.” (RO/P)

O altă problemă subliniată de către respondenți este lipsa standardelor profesionale minime ale celor care lucrează cu victime (nu neapărat din cauza expertizei scăzute a profesioniștilor) și eșecul sancționării acestor situații inadecvate:

“ Sunt abuzuri în interiorul organizației, nu le pot numi altfel...Și ce fac serviciile sociale? Ar trebui să acționeze în astfel de cazuri și să închidă aceste organizații.” (RO/P)

Una dintre marile provocări este colaborarea pentru a ajuta victimele care sunt încă puternic atașate de traficanții lor:

“ Unele fete vin cu plângeri și apoi dispar...” (RO/P)

“ Multe dintre ele nu vor să depună plângere împotriva lor, pentru că încă îi iubesc.” (RO/P)

Exemple pozitive și negative

Activitățile de informare și conștientizare au fost susținute de către toți respondenții. Conform profesioniștilor intervievați, nivelul crescut de informații existente la nivelul populației (comparativ cu acum zece ani) este rezultatul acțiunilor constante organizate atât în mediul urban, cât și în cel rural. Subiectul a fost adus în discuție în aceste comunități, într-un mod care să trezească interesul tinerilor.

Mai mult, cele mai bune și mai promițătoare programe par a fi cele care urmăresc să îmbunătățească calitatea vieții și a relațiilor interpersonale prin intermediul intervenției comunitare.

“ Dacă o familie este depășită de o situație și are o perioadă dificilă, povara ar trebui împărțită cu comunitatea. Am fost surprinși mergând în diferite comunități și văzând reacțiile oamenilor...Când mergi acolo, toată lumea vrea să fie ascultată, fiecare are problemele lui. Pe măsură ce vorbesc despre ele, ei pot realiza că nu sunt singuri și că vecinul lor poate avea o problemă chiar mai serioasă.” (RO/P)

Respondenții nu au oferit exemple negative, ci au vorbit despre nevoia de a dezvolta strategii (nivel de intervenție, grup țintă, metode de lucru, conținutul mesajelor etc.), în concordanță cu schimbările de la nivelul fenomenului.

Pe tema intervenției, respondenții au prezentat atât exemple pozitive, cât și negative. Exemplele pozitive au făcut referire la modelele integrate de intervenție, bazate pe planul personalizat dezvoltat pentru fiecare victimă și implementat la nivel individual, familial și comunitar. Respondenții au subliniat acele programe care, dincolo de a trata consecințele evenimentelor trăite pe parcursul perioadei de exploatare, de asemenea tratează factorii inițiali de vulnerabilitate, care au existat înainte de intrarea în trafic. În acest mod, victimele ar putea fi integrate cu succes, pe termen lung.

“ Lucrăm cu victima, cu acordul ei expres. Lucrăm și cu familia victimei și cu alte persoane. (...). Călătorim foarte mult. În ultima vreme, toți am călătorit foarte mult. Am fost în comunitate, pentru a vedea ce resurse au acolo.” (RO/P)

Ca exemple negative, respondenții menționează acele servicii care nu respectă principiile profesionale în lucrul cu victimele și care nu respectă autonomia acestora, dreptul la siguranță și libertate (dreptul de a alege, de a decide etc.).

“ Cea mai mare dezamăgire a mea a fost că nu puteam lua mâncare din frigider. Au făcut exact ce au făcut și traficanții.” (RO/V)

Elemente neașteptate, puncte cheie și subiecte recurente

Elementul neașteptat al cercetării a fost toleranța relativ înaltă și lipsa de cunoștințe profesionale ale unora dintre profesioniștii intervievați în ceea ce privește traficul de copii.

Nivelul de conștientizare general și de gen al intervievaților

Cei mai mulți dintre respondenți erau foarte bine informați, având multă experiență și multe cunoștințe în domeniu. Totuși, în ceea ce privește conștientizarea aspectelor de gen și înțelegerea relației dintre gen și trafic pentru exploatare sexuală, a fost evidentă o lipsă de expertiză, reflectându-se în reluctanța sau incapacitatea a aproape o treime dintre intervievați de a răspunde la întrebări.

“ Nu știu ce să spun, nu m-am gândit niciodată la asta.” (RO/P)

“ Nu cred că are vreo legătură cu genul sau cu percepția noastră legată de masculinitate și feminitate.” (RO/P)

Restul respondenților consideră că inegalitatea de gen încă există în societate și că efectele sale sunt încă prezente în cazul fenomenului de trafic (femeile în rolul victimelor, bărbații în rolul clienților și a unui număr mare dintre traficanți).

“ Vorbim despre șanse egale...Dacă te duci la o conferință despre șanse egale, vezi 100 de femei și 7 bărbați, din care 5 sunt traducători și 2 de la Prefectură, sau parteneri. Aceștia spun două vorbe și pleacă. Când vom vedea 50% femei și 50% bărbați la aceste conferințe, cu siguranță multe dintre problematicile legate de drepturile femeilor vor dispărea.” (RO/P)

2.12 Concluzii

Fenomenul traficului de ființe umane este foarte flexibil, cu o mare capacitate de a se adapta la diferite contexte sau constrângeri și este în proces de continuă schimbare și ajustare. În România, fenomenul actual al traficului de ființe umane pentru exploatare sexuală este poate mai puțin violent, însă tiparele frecvente de control rămân prezente. Fenomenul este caracterizat și de o varietate mare de metode de recrutare și exploatare. Profilele traficanților și ale victimelor sunt numeroase, iar combinarea lor într-un singur profil, mai îngust, nu reflectă realitățile existente.

În acest studiu ne-am propus, în principal, să identificăm acei factori de vulnerabilitate de gen care cresc riscul adolescentelor și tinerelor femei de origine română de a deveni victime ale traficului pentru exploatare sexuală. Analiza rezultatelor evidențiază un număr de factori, prezenți în special la nivel social și familial, precum dezvoltarea rapidă a industriei sexului și chiar "normalizarea" exploatării minorilor, o istorie de toleranță cu privire la violența și abuzul împotriva fetelor și femeilor, precum și cu privire la violența sexuală împotriva acestora, valorizarea generală aparentă a "comportamentelor sexy, seducătoare" ale fetelor, care coexistă cu faptul că fetele și femeile sunt blamate atunci când au abordări mai flexibile în legătură cu propria sexualitate și cu relațiile de cuplu, precum și cu așteptările tradiționale, patriarhale privind rolul submisiv al fetelor și al femeilor în familie. Factorii de vulnerabilitate individuali sunt vârsta și genul – ambii sunt definiți ca factori de vulnerabilitate ca rezultat al cererii.

Actuala lucrare descrie, în detaliu, prin intermediul experiențelor supraviețuitoarelor exploatării sexuale, efectele pe termen scurt și lung ale abuzurilor suferite de tinere, în familie și la nivel social. Totuși, trebuie subliniat faptul că acestea nu sunt realități care caracterizează sau care sunt specifice doar unor comunități din România, ci sunt fenomene globale, cu consecințe asupra femeilor și fetelor din alte țări ale Uniunii Europene, precum și din multe alte regiuni ale lumii. Persistența modelelor deficitare de relaționare (în familie, în cuplu), interacțiunile nesănătoase din viețile adolescentelor, lipsa oportunităților pe piața muncii, devalorizarea educației fetelor, practica blamării victimei de către comunitate în cazurile de violență sexuală sau în familie, lipsa de disponibilitate a serviciilor și a suportului, toate acestea fac fetele și femeile mai vulnerabile în fața recrutaților manipulatori și pricepuți. Cercetarea are intenția de a atrage atenția profesioniștilor asupra importanței intervenției timpurii în general, cât și asupra nevoii de a trata cazurile cu maxim de seriozitate, în mod specific și individualizat.

Precaritatea și/sau instabilitatea locuirii, venitul scăzut al familiei, lipsa oportunităților pe piața muncii, aspirațiile personale pentru o viață mai bună fără a avea însă abilitățile și resursele necesare pot determina un nivel crescut de vulnerabilitate pentru fete și femei.

În România, multe programe de informare și prevenire au fost implementate atât la nivel național, cât și la nivel local, având rezultate apreciate de către profesioniști. Aceștia consideră că este importantă implementarea de programe concentrate pe dezvoltarea abilităților tinerilor (legate de relații, de viață în general). În același timp, există o nevoie puternică de programe de prevenire multidimensionate, care să vizeze nu doar potențialele victime, ci și familiile acestora și pe consumatorii de servicii sexuale.

A urmări și a putea face predicții în legătură cu schimbările fenomenului este esențial pentru activitățile de prevenire și combatere, în acest sens fiind evidentă nevoia de cercetări longitudinale, la nivel internațional.

În ceea ce privește asistența oferită victimelor, accesul la aceste servicii variază. Există regiuni în România unde victimele exploatarei sexuale primesc asistență foarte complexă, bazată pe un plan individual de asistență pentru fiecare victimă, oferit de personal bine format, însă există, în același timp, și regiuni unde nu există servicii specializate sau personal format. Chiar și în cazul serviciilor specializate, în cadrul cercetării am întâlnit profesioniști care aveau un nivel crescut de toleranță față de exploatarea sexuală a minorilor, de exemplu.

2.13 Bibliografie

Aninoșanu, L., Baldoni, E., Castelli, V., Dolente, F., Laszlo, E., Stoian, G., Ulrich, L. (2012) *Speranțe, la vânzare. Cercetare calitativă privind traficul pentru exploatare sexuală în România și Italia, din 2007 în 2011*, CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, București, România

Constantinou, A., Georgiou, M., Hoff, S., Tamas, A., Petrescu, A., Lupașcu I., Saykovska, M. (2015) *Report on the relevant aspects of the trafficking act (geographical routes and modus operandi) and on its possible evolutions in response to law enforcement.*, http://trace-project.eu/wp-content/uploads/2015/03/TRACE-D2.1_FINAL.pdf

EUROSTAT (2013) *Trafficking in Human Beings*. Luxemburg, EUROSTAT, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_human_beings_-_dghome-eurostat_en_1.pdf

EUROSTAT (2015) *Trafficking in Human Beings*. Luxemburg, EUROSTAT, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf

Felșner, M. (2010) *Traficul de ființe umane – formă de sclavie modernă într-o lume vulnerabilă*, București, ed. BREN.

Rapoarte ale Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane:

ANITP (2007) *Raport asupra situației traficului de persoane în România 2007*

ANITP (2009) *Scurtă prezentare a fenomenului traficului de persoane în 2009. Perspectivă cantitativă.*

ANITP (2010) *Raport anual privind situația traficului de persoane 2010*

ANITP (2011) *Raport anual privind situația traficului de persoane 2011*

ANITP (2012) *Raport anual privind situația traficului de persoane 2012*

ANITP (2013) *Analiza victimelor identificate în perioada 01.01.2013-30.06.2013*

ANITP (2014) *Analiză statistică privind victimele traficului de persoane identificate în 2014*

Legislație

Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificări ulterioare
Codul Penal Român

3. Raport național de cercetare: Italia

3.1 Privire generală asupra situației actuale privind traficul pentru exploatare sexuală în Italia

Din cauza poziției sale geografice, încă de la mijlocul anilor 80, Italia este o țară de destinație și de tranzit pentru persoanele traficate pentru exploatare sexuală, în special de origine africană, mai ales provenind din Nigeria și de origine est-europeană, mai ales din Albania.

Ulterior, de la sfârșitul anilor 1990, se înregistrează o diminuare a numărului de persoane care provin din Balcani, crescând numărul de persoane din țări din Centrul și Estul Europei, ceea ce a implicat un număr mare de fete și femei care au sosit în Italia venind din România.

În ultimii ani, doi factori au afectat caracteristicile traficului în Italia, determinând o mai mare complexitate atât din perspectiva analizei și înțelegerii fenomenului, cât și din perspectiva eficacității protecției și asistenței acordate victimelor: a) intrarea în Uniunea Europeană a unor state din Centrul și Estul Europei, țări din care proveneau majoritatea persoanelor traficate; b) creșterea numărului de persoane care traversează Marea Mediterană pentru a scăpa de război, violență și sărăcie și care ajung pe coasta de sud a Italiei.

Desigur, schimbările de cadru în ceea ce privește traficul de ființe umane pentru exploatare sexuală (atât din perspectiva modalităților în care apare fenomenul, cât și a acțiunilor de combatere, protecție și asistență) sunt rezultatul multor alți factori decât cei anterior menționați (de exemplu, impactul politicilor de austeritate și înrăutățirea condițiilor economice și sociale în țările de origine, tranzit și destinație din UE; adoptarea unor politici restrictive privind imigrația în contextul întăririi pozițiilor naționaliste și chiar xenofobe ale multor state; suportul redus acordat măsurilor și politicilor privind egalitatea de gen și favorizarea politicilor de susținere a menținerii ocupării în sectoarele masculinizate etc.).

Integrarea României în Uniunea Europeană a schimbat statutul victimelor în Italia, care nu mai sunt cetățeni ai unor țări terțe (țări non-membre ale UE), ci sunt cetățeni europeni, acest fapt având consecințe evidente nu doar în ceea ce privește condițiile de intrare și rezidență în Italia, ci și la nivelul metodelor de recrutare și exploatare utilizate în contextul procesului de trafic. Obținerea dreptului de liberă mișcare în cadrul UE a influențat, de asemenea, percepțiile fetelor și femeilor în legătură cu propriile proiecte de migrație în Italia, cu scopul de a scăpa de sărăcie și discriminare. Schimbările "modelelor tradiționale" de recrutare și exploatare au fost de asemenea susținute de "fluiditatea" crescută a traficului și a contrabandei cu migranți și solicitanți de azil. În acest context, condițiile de vulnerabilitate la trafic includ elemente economice și sociale, negarea oportunităților și existența discriminării în țările de origine, utilizarea violenței. Acestea au adâncit caracterul complex și variat al procesului de migrație în Italia și au pus în mai mare măsură sub semnul întrebării identificarea unei granițe clare între migrația "voluntară" și cea "forțată".

Dialogul între profesioniștii din domeniul traficului confirmă nevoia de a lua în calcul acești factori pentru o mai bună înțelegere, identificare și reglementare a fenomenului care, dincolo de noile tipare apărute, continuă să fie o formă de negare gravă a drepturilor omului și o încălcare a respectului pentru drepturile victimelor. Din perspectiva profesioniștilor cu experiență în domeniu, există un element comun care leagă diversele modele de exploatare și abuz conectate cu traficul: condiția de vulnerabilitate care afectează și limitează, până la zero, capacitatea de auto-determinare, chiar și

În absența semnelor exterioare de violență, amenințare sau abuz. Poveștile de viață ale victimelor traficului, prezentate indirect în cadrul cercetării, de către profesioniștii care lucrează în domeniu, arată experiențe de excludere socială, de abuz și violență în copilărie, precum și lipsa legăturilor emoționale cu familia și prietenii și negarea oportunităților de acces la resurse economice și sociale.

Cadrul legislativ italian de prevenire și combatere a traficului și de protecție a victimelor s-a schimbat pe parcursul anilor, ca rezultat al evoluției reglementărilor de la nivel internațional (ex: Națiunile Unite și Consiliul Europei) și de la nivelul UE. Italia este parte a Convenției Consiliului Europei împotriva Traficului de Ființe Umane (2005) și a Convenției Națiunilor Unite împotriva Criminalității Transnaționale Organizate, inclusiv a Protocolului pentru prevenirea și incriminarea traficului de persoane (Protocolul de la Palermo, 2000). Legislația națională a fost amendată, ca rezultat al statutului Italiei de stat-membru al UE, prin intermediul Decretului Legislativ 24/2014, având scopul de a transpune prevederile noii Directive europene -2011/36/EU.

În 1998, în contextul legislației privind imigrația, a fost introdusă o prevedere (articolul 18 al *Decretului Legislativ 286/1998 privind imigrația*), menită să asigure permisul de ședere pentru victimele traficului, cu scopul de a permite accesul acestora la programe de protecție și integrare socială. În ceea ce privește traficul, *Legea 228/2003 privind măsurile împotriva traficului de persoane* a modificat Codul Penal pentru a asigura că legislația italiană respectă standardele internaționale stabilite privind definiția traficului (Protocolul de la Palermo). Prin urmare, Guvernul a amendat articolul 600 (reducerea la statutul de sau menținerea în sclavie sau servitute), 601 (traficul de persoane) și 602 (cumpărarea și vânzarea de sclavi) din Codul Penal.

În ultima perioadă, *Decretul Legislativ 24/2014* care a transpus *Directiva 2011/36/EU*, a amendat din nou articolele 600 și 601, incluzând noua prevedere privind adoptarea unui Plan Național Anti-Trafic (în prezent, încă în curs de finalizare) și întărirea măsurilor de asistență și protecție.

Articolul 600, Codul Penal:

Se pedepsește cu închisoare de la opt la douăzeci de ani, oricine recrutează, introduce pe teritoriul statului, transferă în afara sa, transportă, dă autoritatea asupra persoanei, găzduiește una sau mai multe persoane care se află în circumstanțele menționate în Articolul 600, respectiv face aceleași acțiuni în legătură cu una sau mai multe persoane folosindu-se de înșelătorie, violență, amenințare, abuz de autoritate sau exploatare a unei situații de vulnerabilitate, a stării fizice, mentale sau a nevoii, sau de promisiunea că îi va oferi bani sau alte beneficii persoanei de autoritate, pentru a le forța să presteze muncă, servicii sexuale sau alte activități ilegale care presupun exploatare sau trafic de organe. În același mod va fi pedepsit acela care, chiar în afara modalităților menționate în primul paragraf, săvârșește astfel de acte împotriva unei persoane care nu a împlinit vârsta de optsprezece ani.

Cadrul legislativ este completat de o scurtă mențiune a legislației italiene privind prostituția. Aceasta este reglementată de *Legea 75/1958 privind abolirea reglementării prostituției și lupta împotriva exploatării prostituției altor persoane*, care a abolit reglementarea prostituției și a introdus reguli noi pentru sancționarea exploatării, favorizării sau înlesnirii prostituției. În acord cu abordarea aboliționistă, legislația italiană în vigoare nici nu incriminează, nici nu interzice prostituția, ci incriminează acțiunile celor care ar putea favoriza, exploata sau obține avantaje de pe urma prostituției. Mai multe propuneri de modificare a legislației italiene în domeniul prostituției au fost discutate de-a lungul anilor. Din păcate, aceste inițiative vizau în mai mare măsură preocupări privind siguranța și guvernarea zonelor urbane decât stabilirea unui cadru legislativ care ar asigura – indiferent de modul de abordare al prostituției (reglementare, abolire, interzicere) – protecția drepturilor femeilor implicate în prostituție și implementarea principiului egalității între femei și bărbați. Este clar, conform punctului de vedere al profesioniștilor, că dezbaterea publică privind prostituția influențează nivelul de înțelegere și conștientizare a politicilor și intervențiilor care vizează femeile victime ale traficului pentru exploatare sexuală.

În ceea ce privește dimensiunea cantitativă a fenomenului exploatării sexuale în Italia, după cum menționează recentul raport privind implementarea convenției Consiliului Europei realizat în 2014 de GRETA, persistă dificultatea de monitorizare a fenomenului la nivel național. În prezent, principala sursă de informație se bazează pe culegerea statistică a numărului de femei care au dobândit acces la un proiect de integrare socială în contextul articolului 13 din *Legea 228/2003 privind măsurile împotriva traficului de persoane și al articolului 18 din Decretul Legislativ 286/1998 privind imigrația*. Aceste surse, însă, oferă doar o imagine parțială a fenomenului (limitată la victimele identificate). Datele oferite de Departamentul pentru Șanse Egale pentru perioada 2000-2012, perioadă în care au fost lansate 13 apeluri de co-finanțare a proiectelor de protecție și asistență socială, menționează 21.795 de victime identificate și asistate, dintre care 1.171 de minori. Datele nu se referă doar la exploatare sexuală, ci și la exploatarea prin muncă, la cerșetorie și la alte forme de activități ilegale. Tabelul de mai jos sumarizează cele mai recente date oficiale (2010 și 2011) privind profilul victimelor.

Tabelul 1 – Profilul victimelor asistate în contextul articolului 13, Legea 228/2003 privind măsurile împotriva traficului de ființe umane

	Apelul 5 9 august 2010	Apelul 6 7 iulie 2011
Victime asistate	700	971
Victime bărbați	211 (30.1%)	294 (30.3%)
Victime femei	481 (68.7%)	664 (68.4%)
Victime transgen	8 (1.1%)	13 (1.3%)
Exploatare sexuală	384 (54.9%)	535 (55.1%)
Exploatare prin muncă	91 (13%)	203 (20.9%)
România (naționalitatea victimelor asistate)	102 (14.6%)	166 (17.1%)
Nigeria (naționalitatea cea mai reprezentată)	236 (33.7%)	308 (31.7%)

Sursa: Departamentul pentru Șanse Egale, Italia

Art. 13 prevede oferirea unui program special de sprijin pentru victimele infracțiunilor prevăzute în cadrul articolelor 600 (Punerea și menținerea unei persoane în condiții de sclavie și servitute) și 601 (Traficul de ființe umane) din Codul Penal. Programul oferă suport temporar (trei luni și, în anumite condiții, ar putea fi extins pentru încă trei luni), garantând cazare, hrană și servicii medicale adecvate pentru victime. Organizațiile acreditate, publice sau private, oferă un set de măsuri de protecție și asistență (cazare, asistență juridică și socială, servicii medicale) victimelor sclaviei, servituții și traficului. La finalizarea programului, victimele străine pot continua să fie asistate în cadrul programelor reglementate de art. 18 din legea italiană privind imigrația.

Tabelul 2 – Profilul victimelor asistate în contextul articolului 18, Decretul Legislativ 286/1998 privind imigrația

	Apelul 11 9 martie 2010	Apelul 12 7 iulie 2011
Victime asistate	1.955	1.650
Victime bărbați	455 (23.3%)	426 (26%)
Victime femei	1.471 (75.2%)	1.198 (72.6%)
Victime transgen	29 (1.5%)	23 (1.4%)
Exploatare sexuală	1.402 (71.7%)	1.103 (66.8%)
Exploatare prin muncă	346 (17.7%)	271 (16.4%)
România (naționalitatea victimelor asistate)	197 (10.1%)	145 (8.8%)
Nigeria (naționalitatea cea mai reprezentată)	951 (48.7%)	765 (46.4%)

Sursa: Departamentul pentru Șanse Egale, Italia

Articolul 18 oferă un permis special de ședere victimelor traficului pentru a susține participarea lor în programe de asistență și integrare socială. Permisul reglementat prin articolul 18 poate fi oferit doar cetățenilor străini aflați în situații de abuz sau exploatare severă, a căror siguranță este pusă în pericol în contextul în care încearcă să scape de organizația criminală sau în contextul în care inițiază o acțiune penală împotriva traficantilor. Victimele care primesc acest permis reglementat prin intermediul art. 18 trebuie să participe într-un program de asistență socială și integrare gestionat de un ONG și/sau de autorități publice locale. Programele de integrare socială și asistență sunt finanțate de Departamentul pentru Șanse Egale al Consiliului de Miniștri pentru a asigura accesul la servicii sociale și educaționale, precum și la un loc de muncă.

În privința naționalității victimelor asistate în Italia, principalele țări de origine sunt Nigeria, urmată de România, Maroc și China. Nigeria și România dețin un procent de aproximativ 50% din victimele asistate în cadrul programelor de protecție socială. Datele oficiale, precum și experiențele directe ale profesioniștilor, indică importanța fenomenului traficului în Italia pentru fete și femei de naționalitate română.

O particularitate a traficului de origine română este vârsta victimelor care, în ultimii ani, este mai scăzută, un număr mare de minori fiind exploatați sexual. Din păcate, statisticile referitoare la traficul de minori nu sunt mulțumitoare, pentru că sistemul existent de protecție a copilului pare a fi în mod special problematic, minorii reprezentând grupul de vârstă cu cel mai mare nivel de părăsire a adăposturilor și a proiectelor de integrare. Un nou raport lansat de Salvați Copiii Italia (*“Sclavii mici invizibili. Copiii victime ale traficului și exploatării”, 2015*) atrage atenția asupra faptului că grupul de copii care este în cel mai mare risc/în cea mai mare măsură implicat în trafic pentru exploatare sexuală include adolescenți din Centrul și Estul Europei, în special din România. Conform Salvați Copiii, profilul victimei traficului pentru exploatare sexuală corespunde cu o fată adolescentă, cu vârsta de 16-17 ani, în special de origine română (alte țări sunt Albania, Bulgaria și Ucraina). Minorii din România sunt de asemenea victime ale altor tipuri de exploatare.

3.2 Note metodologice suplimentare

Participanții la cercetare au fost profesioniști care vin în contact direct cu victime (manageri de caz, asistenți sociali, lucrători sociali) din organizații neguvernamentale care oferă asistență victimelor traficului pentru exploatare sexuală. Au fost realizate 15 interviuri cu reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale care oferă asistență juridică, psihologică și socială, acestea provenind din regiunile Lombardia, Lazio, Puglia și Campania.

3.3 Schimbări în dinamica traficului pentru exploatare sexuală

Schimbările care au produs o variație la nivelul dinamicii traficului pentru exploatare sexuală în Italia, după cum indică mențiunile anterioare, au în mare măsură legătură cu migrația provenită din România. Analiza percepțiilor și a informațiilor la care am avut acces prin intermediul interviurilor cu profesioniști care lucrează în diferite regiuni din Italia în domeniul protecției și asistenței acordate victimelor, oferă o reprezentare a fenomenului bazată pe elemente recurente ale recrutării și exploatării, care se referă la o înțelegere netradițională a traficului și a sclaviei, privite ca și concepte legale legate de exploatarea sexuală. Multe victime sunt expuse la condiții similare sclaviei, care nu implică neapărat a deține o persoană, ci mai degrabă permite traficantilor să exercite o formă de control precum cea dată de exploatarea vulnerabilității unei alte persoane.

Având în vedere că numărul de fete și femei de naționalitate română implicate în trafic a crescut în ultimii ani, principalele schimbări remarcate de profesioniștii intervievați se referă la:

- **Metodele de recrutare** care subliniază implicarea directă a persoanelor din rețeaua emoțională (ex: iubitul) sau socială/personală (ex: un prieten, un vecin) a victimelor, care acționează drept intermediari pentru traficantii;

- **Metodele de exploatare**, care sunt în principal bazate pe stabilirea unor zone ambigue de negociere și de oferire de consimțământ între recrutor/exploatator și victimă, fără utilizarea sau cu utilizarea redusă a violenței, abuzului și limitărilor severe ale libertății personale, comparativ cu anii anteriori;
- **Nevoile exprimate de fetele și femeile** implicate în situații de trafic pentru exploatare sexuală, privind aspectele de integrare socială și economică în comparație cu cele privind protecția fizică (siguranță) sau serviciile de îngrijire (ex: suport psihologic, primirea în adăpost, consiliere).

Schimbările în dinamica traficului pentru exploatare sexuală au condus, după cum au subliniat toți profesioniștii implicați în interviuri, la o scădere a numărului de victime ale traficului de origine română care aplică și au acces la programele de protecție și asistență gestionate de organizații neguvernamentale. Această schimbare a fost menționată în toate regiunile italiene implicate în cercetare³; profesioniștii în domeniu considerând că această nouă realitate poate fi interpretată ca o tendință generală existentă în Italia la nivelul persoanelor traficate care provin din România.

“ Adăposturile primesc mult mai puține fete românce în comparație cu acum cinci ani, pentru că metodele de exploatare în stradă s-au schimbat. De exemplu, este asigurată disponibilitatea unei anumite sume de bani din activitatea de prostituție. Asta nu se întâmpla înainte. De asemenea, acum au și o libertate mai mare de mișcare decât înainte.” (IT/P)

În ultimii ani, accesul fetelor și femeilor de origine română traficate la programe de protecție socială pare a fi limitat la acele situații în care capacitatea de autogestionare a persoanei este redusă, adesea în contextul unor tulburări de natură psihologică sau psihiatrică.

“ Din 2007 am observat o reducere drastică a numărului de femei românce în adăposturi, iar în ultimii ani singurele cereri de ajutor au venit de la victime foarte instabile și vulnerabile, care nu au reușit să-și gestioneze viața în mod independent, acestea fiind cazuri foarte complexe (...). La o medie de 25-30 de intervenții de urgență, numărul femeilor este de două sau trei” (IT/P)

“ Odată cu aderarea României la UE, totul s-a schimbat. Permisul de ședere nu mai este necesar, iar acesta era înainte un motiv important pentru a intra într-un program de integrare. Am asistat la o scădere bruscă a sosirilor în comunitate, acestea fiind în prezent legate de cazurile extrem de vulnerabile”. (IT/P)

Solicitarea de primire într-un adăpost poate fi asociată cu existența unor acte severe de violență și abuz pe care persoana nu le poate gestiona, chiar dacă, așa cum am menționat anterior, aceste cazuri nu sunt atât de frecvente pe cât erau în trecut. O altă situație care poate determina accesarea unui proiect de protecție socială este aceea în care persoana a decis schimbarea cursului propriei vieți, uneori în contextul întâlnirii cu o ”terță parte” (ex: un lucrător social, un prieten sau chiar un client), iar accesul la serviciile de protecție socială reprezintă singura posibilitate de a scăpa din situația de exploatare sexuală, în absența unor resurse proprii.

“ Cele două femei care au intrat în programele de integrare sunt, probabil, cele mai fragile... traumatizate de experiența exploatării...nu doar din cauza violenței trăite, dar mai ales pentru că au fost profund afectate emoțional. Pentru unele femei este „doar un job, OK, fac asta”, ele gestionează situația...au un scop. Pentru altele, apărările sunt mai slabe sau și-au dorit un alt tip de parcurs (integrarea pe piața muncii și nu intrarea în prostituție). Una dintre fete și-a dat seama că se poate schimba, datorită faptului că a întâlnit un client care a făcut-o conștientă de alternative. În alte cazuri, motivul a fost un anumit episod violent provocat de exploatator”. (IT/P)

Din dialogul cu profesioniștii intervievați reiese ca aspect comun faptul că numărul redus de femei și fete de origine română care merg în adăposturi nu coincide cu o incidență scăzută a traficului

3 Lazio, Lombardia, Puglia, Campania.

acestor fete și femei, ci cu o capacitate limitată a actualelor modele de integrare și asistență de a răspunde nevoilor fetelor și femeilor care au trăit situații de abuz și exploatare în contextul traficului.

“ Unitățile noastre de stradă lucrează în Milano și de ani de zile naționalitatea română a fost predominantă printre fete. În cazul României vorbim de fete și femei. România reprezintă 60% din totalul contactelor pe care le facem și, mai mult sau mai puțin, în fiecare an, înregistrăm 400 de contacte cu fete de naționalitate română”. (IT/P)

Schimbările în dinamica traficului de persoane care provin din România și în special modul particular în care se stabilesc relațiile între recrutatori/exploatatori și victime conduce la o complexitate crescută a procesului de stabilire a unui cadru de suport.

“ Începând cu intrarea în UE are loc o schimbare fundamentală în ce privește dorința de a intra în comunitate. Valoarea obținerii permisului de ședere era relevantă. Am constatat o scădere în ce privește intrarea în programele de integrare, nu există cereri de intrare în programele lungi”. (IT/P)

Mai mult, o trăsătură recurentă a traficului din România este mobilitatea femeilor exploatare sexual (între țările membre UE și în interiorul Italiei).

“ Există un nivel crescut de mobilitate și tocmai acest lucru nu facilitează construirea încrederii, neexistând continuitate. De asemenea, există un nivel crescut de împărțire a câștigurilor și un nivel „suportabil” de violență fizică”. (IT/P)

Fetele și femeile de origine română care oferă servicii sexuale pe stradă sunt o prezență constantă în Italia, chiar dacă lucrătorii în domeniu consideră că, în comparație cu ultimii ani, în ultima perioadă a crescut și numărul femeilor de alte naționalități. În special se remarcă o creștere a numărului fetelor și femeilor de origine albaneză (așa cum se petrecea și în anii 1990). Din acest punct de vedere, există o legătură între criminalitatea română și cea albaneză în domeniul traficului pentru exploatare sexuală, adesea fetele și femeile de origine română fiind exploatare de bărbați albanezi.

Unii dintre lucrătorii din domeniu au menționat în mod special legătura clară între persistența numărului de fete de origine română și faptul că numărul de minori de origine română a crescut în ultimii ani sau cel puțin numărul fetelor foarte tinere, comparativ cu vârsta medie a persoanelor traficate de alte naționalități decât cea română. Vârsta foarte fragedă a fetelor exploatare care provin din România este un aspect care nu se regăsește doar în cazul prostituției de stradă, ci acest lucru este perceput ca fiind real (chiar dacă e un fenomen mult mai dificil de explorat) și în cazul prostituției de interior.

3.4 Caracteristici ale fenomenului și factori de vulnerabilitate

Persoanele intervievate descriu cel mai adesea interacțiuni cu fete și femei din zone rurale, care adesea experimentează situații de vulnerabilitate la nivel familial și pentru care oportunitatea unui câștig economic (integrare pe piața muncii) a constat într-o propunere (ascunsă sau ușor de recunoscut) de a practica prostituția.

“ Acestea sunt fete tinere, provenind din zone rurale, cu situații familiale încărcate de suferință și probleme...sau chiar alcoolismul tatălui și/sau al mamei. Ele au trăit adesea situații de violență, mai ales legate de un tată sau frate vitreg. Unele dintre ele au trecut și prin experiența locuirii în instituții de îngrijire. În general, au absolvit învățământul obligatoriu. Propunerea de emigrare pentru muncă a fost transformată în exploatare sexuală, mai ales de către iubit”. (IT/P)

Poveștile de viață sunt adesea legate de situații de fragilitate economică, care sunt înrăutățite de lipsa familiei și/sau a unor rețele de sprijin care ar putea oferi îngrijire și protecție persoanei care se confruntă cu o situație dificilă (ex: boală, accidentări ale membrilor familiei, șomaj, dizabilitate, sărăcie).

“ De exemplu, o fată...a avut o istorie de marginalizare socială în România. Ea a început o relație cu un bărbat, care ulterior a lăsat-o singură cu responsabilitatea de a susține familia. ..Era singură și fără familie...și într-o zi, un prieten din copilărie a venit și a întrebat-o „dar de ce nu vii în Italia?”. (IT/P)

Lipsa unui mediu susținător și lipsa oportunităților crează pârgșii de acțiune pentru acele persoane care, în numele relației sau al prieteniei, arată atenție și interes și au capacitatea de a oferi o posibilitate concretă de schimbare a vieții persoanei vulnerabile, care apare în acest context drept singura alternativă reală și imediată.

“ Sunt ușor de convins, chiar și în absența unui proiect stabil. O cunoșteam, mi-a făcut o propunere și am spus da...ele spun că e vorba de prietene, dar, în realitate, din câte spun, nu simți că era vorba de relații apropiate”. (IT/P)

Distresul parental sau familial, precum și presiunile externe, nu permit întotdeauna gestionarea acestor dificultăți. Mai mult, fetele și femeile implicate experimentează adesea statutul de femeie într-un context discriminatoriu și devalorizant, ceea ce atrage lipsa de încredere în propriile forțe, precum și capacitatea scăzută de a se baza pe propriile forțe pentru a rezolva problemele cu care se confruntă.

“ Pare că e vorba de lipsa maturității, de lipsa unei atitudini de adult; sunt dependente de cineva...începând cu familia de acasă până la alte persoane. Cred că provin din medii familiale fragile și din contexte sociale care nu sunt capabile să susțină astfel de fragilități familiale...ele sunt proiectate în viața adultă fără o pregătire adecvată”. (IT/P)

Demnitatea, capacitățile și potențialul lor nu sunt susținute la nivelul comunității din care fac parte (școală, vecinătate), nici la nivelul familiei. Adesea acestor fete și femei devalorizate le sunt în același timp încredințate responsabilități și sarcini excesive, care sunt acceptate ca ”sacrificiu” vital sau ca ”datorie”, în numele familiei.

“ În aceste fete, familia a investit foarte puțin, dar, în același timp li s-au dat multe responsabilități...aceste așteptări conform cărora familia se bazează pe ele....le influențează în mod direct alegerile”. (IT/P)

Tinerele fete trebuie să facă față adesea responsabilităților legate de gestionarea familiei, inclusiv să își asume sarcini care ar aparține în mod normal părinților (ex: să îngrijească animalele, copiii mici sau persoanele adulte care nu se mai pot îngriji singure).

“ Relațiile de familie sunt foarte dificile...fetele trebuie să se ocupe de familie și nu părinții...sau trec prin situații de violență”. (IT/P)

“ Sărăcia și eforturile de a găsi o slujbă care să asigure susținerea familiei (salarii mici în comparație cu costul de trai crescut)”. (IT/P)

În acest context, șansa de a merge în Italia este o soluție reală pentru a asigura supraviețuirea familiei, pentru a împlini responsabilitățile față de familie sau pentru a se elibera de situații inconfortabile, de abuzul/violența/discriminarea care sunt trăite în familie.

“ Fiicele se simt responsabile pentru mamele lor și, în același timp, speră ca venirea în Italia să însemne evadarea dintr-o situație neplăcută din țara de origine. Adesea sunt ele însele mame sau se simt responsabile pentru rudele lipsite de orice venit sau sprijin”. (IT/P)

În plus față de factorii de la nivel familial, principala sursă de vulnerabilitate subliniată de profesioniști este sărăcia, legată și de accesul limitat la oportunități, de lipsa alternativelor la situațiile trăite în țara de origine.

“ Tema centrală este nevoia de bani...care începe la nivel inconștient...Mă gândesc la o fată de 19 ani care mi-a spus că mergea la școală într-un sat. Era vorba de școala gimnazială, iar părinții nu munceau – doar mama. Fata a spus: A trebuit să vin aici pentru bani...pentru că vreau să am ce nu am avut și nu am”. (IT/P)

“ Acestea sunt fete care provin din contexte de sărăcie din zone rurale, uneori din contexte de suferință psihologică”. (IT/P)

“ Cu siguranță lipsa locurilor de muncă este un factor major care le determină să caute ceva mai bun, dar și faptul că e ușor să cadă în plasa unei rețele...prietena ta, prietenul tău îți promit „hai cu mine și va fi mai bine”, înainte ca tu să-ți dai seama că asta cere timp și că nu e ușor de realizat”. (IT/P)

Profesioniștii intervievați conștientizează faptul că familia și contextul social mai larg, în cadrul cărora persoanele își formează personalitatea și își construiesc propriul proiect de viață, au capacitatea de a întări factorii de vulnerabilitate.

Contextul familial este adesea chiar realitatea din care ele doresc să evadeze, să se îndepărteze de relațiile nesănătoase, de lipsa de oportunități, de situațiile de discriminare, abuz sau violență.

“ ...Adesea ele resping modelul familiei de origine și modul de viață similar celui al mamelor lor. Și din acest motiv este vorba de „emancipare”. Ele nu vor să facă aceeași greșeală ca cea a mamei lor, să se sărute cu primul venit...să rămână gravide doar pentru ca ulterior să fie abandonate”. (IT/P)

Având în vedere că vulnerabilitățile sunt conectate cu relațiile parentale/intime, ceea ce reprezintă un ”dat” și parte a identității fiecărei persoane, profesioniștii au subliniat că este dificil să acceseze și să împărtășească aceste informații cu victimele. Nu ne putem aștepta ca victimele să vorbească imediat despre modul în care problemele din familie au afectat dezvoltarea lor personală și proiectele de viitor. Aceste situații mai degrabă sunt menținute drept private și protejate, în acest mod fiind limitat nivelul de distress care ar putea fi cauzat de conștientizare. Conform experienței profesioniștilor, pentru a depăși evenimentele și tiparele problematice din familie, este necesar un travaliu de ”reconstruire psihologică” și un nivel puternic de încredere între profesionist și victimă.

“ Dimensiunea legată de familie este adesea implicată, în timp...situațiile familiale problematice...prevalează sărăciei economice, situațiile de separare, de refacere a familiei (tatăl e plecat – mama are un nou partener)...e vorba de un conflict intrafamiliar cu unul sau ambii părinți...ele mențin legătura doar cu o parte a familiei. Figura tatălui nu prea apare ca fiind una pozitivă....”. (IT/P)

3.5 Caracteristici si tipare ale recrutării

Conform experienței unora dintre profesioniști, tendința de implicare a fetelor și femeilor în proiecte/proponeri de migrație asociate cu practicarea prostituției este în creștere.

În pofida schimbărilor în modalitățile de recrutare (predictibilitatea actuală a riscurilor de a fi implicată în prostituție) și de exploatare (utilizare mai redusă a constrângerii, violenței sau deprivării de libertate), factorii care determină vulnerabilitatea fetelor și a femeilor la trafic rămân neschimbați: fetele și femeile sunt afectate de violență și/sau constrângere și își dau ”consimțământul” față de riscurile asociate unei vieți mai bune în Italia pentru că nu au alternative reale și acceptabile la situațiile pe care le trăiesc.

“ Româncele..au fost adesea convinse să accepte un parcurs explicit de prostituție, dar în modalități inacceptabile...femei sărace și abandonate, fără rețele de sprijin și relații...aflându-se în situații de lipsă majoră de oportunități, ceea ce le-a determinat să accepte acest parcurs”. (IT/P)

“ Majoritatea știe ce se ascunde în spatele ofertei și decid să facă asta, imaginându-și că va fi pentru o perioadă scurtă de timp, în speranța găsirii unui alt loc de muncă”. (IT/P)

Vulnerabilitățile existente fac posibile situațiile în care fetele și femeile pot fi recrutate fără utilizarea forței sau înșelătoriei. Mai mult, conștientizarea riscului de a fi implicată în practicarea prostituției nu înseamnă în mod automat înțelegerea corectă a condițiilor efective, în special a faptului că în pofida spațiilor de negociere și autonomie stabilite, recrutatorul/exploatatorul va putea exercita un nivel crescut de control.

În pofida considerațiilor obișnuite legate de intențiile fetelor și femeilor din momentul recrutării și exploatării, considerații care riscă să influențeze înțelegerea principală a traficului, unii operatori își exprimă îngrijorarea în legătură cu faptul că acestea nu sunt suficiente pentru a înțelege de fapt situațiile reale în care se regăsesc fetele și femeile victime ale traficului pentru exploatare sexuală. Din experiența unora dintre lucrătorii sociali, chiar și în prezența unei înțelegeri între recrutați și victimă, abuzul de vulnerabilitate și exercitarea controlului de către exploatator nu pot fi excluse.

“*Aparent, poveștile au o notă de conștientizare... ”Am făcut această alegere”...dar nu întotdeauna sunt adevărate. Deși există înțelegeri...făcute de obicei prin intermediul unei alte fete care este conectată cu proxenetul...tot există situații de control”. (IT/P)*

În ceea ce privește recrutarea, intervenția unei femei (adesea o prietenă) în proces apare mult mai frecvent decât în trecut, aceasta acționând drept intermediar pentru exploatator. Adesea acestea sunt femei care trăiesc deja în Italia de mult timp și care au dobândit un oarecare nivel de independență în raport cu exploatatorul. Canalul de recrutare pare a fi hrănit de relația de prietenie (directă sau indirectă) cu fetele care provin din aceeași zonă geografică din România.

“*Am observat în ultima vreme că recrutarea se face de către alte femei...femei care se ocupă cu prostituția și care contactează consătențe din aceleași localități și le duc în Italia. Femei românce care se prostituează, care „închiriază” spațiul fizic pe stradă acolo unde se practică prostituția, chiar dacă ele se află în continuare în legătură cu cineva. Acesta este fenomenul observat de noi în ultimii ani. În trecut, fetele erau mai mult aduse de iubii lor. Dar acum, din relatările lor, se pare că s-a adăugat un circuit de exploatare „feminină”. Femeile provin din același context, aceeași țară și sunt atrase de ideea de a câștiga ușor bani în Italia. Adesea fetele care sosesc trăiesc împreună cu persoana care le-a convins să vină în Italia”. (IT/P)*

Există însă adesea și situații de recrutare clasică, prin intermediul relației emoționale; există fete și femei care vin împreună cu ”iubitul”. Adesea e folosită povestea unei prietene care lucrează în Italia: ”ea spune că poți să faci bani, o să lucrez cu ea (ceea ce implică de fapt că prietena va lua o parte din încasări)”

“*De obicei, avem de-a face cu situații în care femei de 37 de ani vin să beneficieze de serviciile pe care noi le oferim însoțite de fete tinere și pretind că le ajută pe acestea, în calitate de prietene, să obțină asistență socială/medicală”. (IT/P)*

Un alt element care rezultă din experiența profesioniștilor intervievați și care pare să nege sau cel puțin să reducă zona de consimțământ dintre recrutați/exploatator și victimă este faptul că, în momentul sosirii în țara de destinație, prostituția este foarte rar exercitată în mod autonom, fără niciun fel de control din partea unui terț.

Caracteristicile relației dintre traficant și victimă fac ca intervențiile de identificare, recunoaștere și conștientizare a situației de exploatare și a abuzului să fie mai complexe. Profesioniștii intervievați au subliniat că adesea pentru a depăși aceste relații de exploatare este nevoie de un travaliu privind acele relații și experiențe personale din trecut care au contribuit la creșterea vulnerabilității.

“*Vreau să mă căsătoresc cu tine, vreau un viitor...începe să lucrezi...toate femeile care sunt aici fac asta...Fă-o pentru noi. Este dificil să lucrezi în astfel de condiții, pentru că atunci când deschizi aceste porți spre conștientizare...nu știi ce se poate întâmpla”. (IT/P)*

Experiențele profesioniștilor confirmă că intervenția unui terț (iubit, prieten, prietenă) pare a fi un pas necesar. Acest lucru evidențiază faptul că proiectul de migrație, inclusiv acela de a începe practicarea prostituției, nu se petrece în mod autonom.

“ Recrutarea are loc mai ales prin rețele de prieteni (vecin, prieten)...pentru ele este o ocazie de emancipare...urmează o cale care le conduce către emancipare și ele știu că trebuie să rămână într-un anumit sistem și să-i accepte regulile”. (IT/P)

3.6 Caracteristici și tipare ale exploatării

Unul dintre tiparele exploatării este legat de nivelul crescut de mobilitate al femeilor de origine română care sunt traficate la nivel național și internațional. Aceasta reprezintă în principal o alegere a exploatatorilor, care selectează locurile din Italia sau din străinătate, dar pot fi și consecința unei întreruperi temporare a practicării prostituției. Oportunitatea/permisiunea unei pauze temporare, pentru a petrece un timp în România, este adesea percepută drept expresia puterii de negociere între exploatator și victimă.

Relația între recrutator/exploatator și victimă este caracterizată, în ultimii ani, de utilizarea limitată a violenței în procesele de recrutare și exploatare. Aceasta influențează percepția și înțelegerea situației reale de exploatare și abuz trăită de fete și femei.

“ Au o percepție foarte eronată legată de exploatare. Există legături emoționale cu exploatatorul. În cazul persoanelor adulte, exploatarea este și mai puțin percepută, pentru că există mai mult spațiu pentru autonomie. Oricum, chiar și în situațiile unde există mai multă autonomie, legăturile sunt prezente, de exemplu fiind manifestate în plata locului ocupat pentru practicarea prostituției”. (IT/P)

“ În 2009, a fost o creștere a numărului de fete românce implicate în prostituție și relațiile exploatatorilor cu fetele erau caracterizate de violență și comportamente abuzive. În stradă ni se spunea că erau bătute, amenințate, forțate, atât fizic, cât și psihologic. Erau foarte mult condiționate și influențate...amenințate. Metodele erau mult mai violente. În timp, au început să devină mai puțin violente”. (IT/P)

Împărțirea profitului cu fetele și femeile implicate pare a fi în prezent o practică recunoscută.

“ Tot profitul obținut era luat de către exploatatori, iar fetele nu rămâneau decât cu câțiva euro pe care reușeau să-i ascundă. De câțiva ani încoace, băieții...inclusiv din cauza creșterii numărului fetelor care raportau la poliție...au început să-și schimbe abordarea...împărțind, cumva, profiturile. Acest lucru le-a permis fetelor să-și cumpere câte ceva sau să trimită bani în România”. (IT/P)

Această schimbare principală, intervenită ca rezultat al diferitelor abordări relaționale utilizate de exploatatori, are influență asupra menținerii unui nivel scăzut de percepție a condiției de exploatare la nivelul fetelor și femeilor implicate.

“ În felul ăsta, fetele nu simt atât de intens condiția de exploatare...chiar dacă mă lovește...este iubitul meu”. (IT/P)

În ceea ce privește natura relației dintre exploatator și victimă, se confirmă faptul că condițiile de exploatare ”ușoară” se dovedesc a fi foarte eficiente în menținerea situației de exploatare și abuz. Conform experiențelor operatorilor, putem identifica două situații principale care determină ruperea legăturilor cu exploatatorul: utilizarea unui nivel foarte crescut de violență și abuz, ceea ce face ca situația să fie intolerabilă pentru femeie și intervenția unei părți terțe, de regulă un client, care oferă un motiv pentru a ieși din situația respectivă, dar și sprijin și perspectiva concretă, imediată a schimbării.

“ Să ieși din situația de exploatare....ele vor ieși când situația devine intolerabilă...”. (IT/P)

“ Alteori ele se sperie și, dacă sunt puternice, pot reuși să scape din situația de exploatare...Îmi amintesc de o fată care era speriată pentru că știa că voiau să o vândă altcuiva. E vorba de

fete tinere...una are 20 de ani acum și e în Italia de cel puțin 2 ani. A ajuns cu iubitul ei care a presat-o să se prostitueze în cadrul grupului lui de prieteni...pentru ea a fost dificil pentru că el era iubitul ei, o pune să bea mult alcool...” (IT/P)

“...o fată care a venit cu iubitul ei...”Te voi ajuta să-ți găsești o slujbă de chelneriță”...când au realizat că era virgină, au vrut să-i vândă virginitatea...fata s-a speriat...a reușit să sune la 118 și să dea numărul străzii...noi am intervenit și am scos-o din acea situație. A stat un timp cu noi, dar apoi a vrut să se întoarcă la familia ei”. (IT/P)

Reiese natura nesigură a relației stabilite între procesul de recrutare și exploatarea propriu-zisă. Practica prostituției este văzută ca o șansă reală și posibilă pentru fete și femei, pe termen lung, care deschide accesul la resurse economice și care, în general, reprezintă o alternativă la situația de excluziune socială, discriminare și abuz experimentate în țara de origine. Din acest punct de vedere, putem vorbi despre ”conștientizare și participare” la proiectul de migrație care rezultă în exploatarea prostituției.

Exploatarea este facilitată de condiția de vulnerabilitate a persoanei, pentru care, așa cum a fost menționat anterior, practicarea prostituției, chiar în condiții de exploatare și abuz, reprezintă o reală oportunitate de schimbare a statutului existent.

“ Unele fete spun că au practicat prostituția în România. Au o anumită libertate, chiar dacă sunt controlate și au acte, dar nu au completă libertate de mișcare. Exploatarea devine mai mult supunere mentală, decât fizică...asta le împiedică să perceapă situația reală: „Nu eu aleg, nu pentru că nu aș avea oportunități, ci pentru că eu cred că nu am putere să acționez”. (IT/P)

În momentul recrutării, când fac ”înțelegerea” cu exploatatorul, fetele și femeile au suficient de multe informații pentru a înțelege care va fi rezultatul final al oportunității oferite, însă nu sunt întotdeauna conștiente de aspectele concrete ale modului în care vor practica prostituția (în legătură cu consecințele la nivel individual și cu condițiile de viață).

“ Schimbarea pe care am observat-o este că ele sunt conștiente că vor face prostituție, dar, cu siguranță nu își imaginează în ce condiții...” (IT/P)

La începutul procesului de recrutare există o situație de dificultate sau lipsa suportului din partea familiei; ulterior, stabilirea relației emoționale între recrutor/exploatator și victimă reprezintă principalul element care asigură menținerea condiției de exploatare. Unul dintre operatorii intervievați compară situațiile de abuz trăite de fete și femei cu cele care apar în contextele de violență în familie, unde, în pofida episoadelor de violență psihologică și fizică, victima nu poate percepe gravitatea propriei situații, pericolul foarte mare și încălcarea drepturilor sale umane.

“ Acestea sunt situații dificile de la bun început...clasica poveste a sosirii lor în Italia e aceeași... prietenul/iubitul care le aduce în Italia, care o iubește foarte mult, dar care îi cere să se prostitueze...”(IT/P)

“ În multe cazuri, sunt situații dificile...sunt situații similare cu cele pe care le întâlnim în Italia, cu femei victime ale violenței domestice, care aleg să rămână cu soțul care le iubește, chiar dacă le bate...femei care nu-și pot părăsi soțul care dacă acesta se poartă rău cu ele. Oricum, ele își mențin percepția că relația lor de dragoste merită să fie continuată”. (IT/P)

Utilizarea acum limitată a forței/violenței care caracteriza anterior fenomenul traficului femeilor de origine română are de fapt impact în sensul întăririi legăturilor cu fetele și femeile aflate în această situație, care astfel consideră că dețin în totalitate controlul asupra propriilor lor vieți. În plus, cu cât lipsesc mai mult alternativele reale la situația trăită, cu atât mai mult ele mențin legătura și contactul cu exploatatorul, imaginându-și, însă, că ar putea ieși din această relație oricând. Percepția aceasta face de fapt condițiile de exploatare, stres și abuz trăite să fie mai tolerabile și, în acest context, practicarea prostituției apare ca singura posibilitate de a accesa o sursă de venituri, și e privită drept o muncă prestată temporar, în așteptarea unei oportunități mai bune.

“ Exploatorii mai deștepți, le oferă fetelor mai multă libertate, să meargă acasă și să trimită bani...astfel își consolidează relația cu victima: „Muncesc pentru a pune bani deoparte”...și, în felul acesta, percepția asupra exploatării se diminuează. Nu au alte posibilități de angajare și nu realizează că li se încalcă demnitatea. Se simt libere și puternice”. (IT/P)

“ Acum nu mai sunt metode agresive, posibilitatea ca fetele să facă plângere e redusă pentru că au autonomie mai mare...relația e consensuală...și asta le reduce capacitatea de a conștientiza situația de exploatare, precum și dorința de a scăpa de aceasta. Chiar dacă ele știu că cineva profită de nevoia lor de bani, nu sunt la fel de conștiente de acest aspect ca altădată...”. (IT/P)

Având în vedere că exploatarea și controlul se bazează în mare măsură pe o construcție de natură emoțională a unei relații de încredere, posibilele situații de ”violență” sau ”constrângere” evidente sunt justificate de către fete și femei drept episoade de criză, care caracterizează orice relație de cuplu, fiind văzute de asemenea drept episodice și limitate.

“ Legătura emoțională funcționează, fetele cred în ea și se îndrăgostesc...”Nu înțeleg care e problema”, „Mi-a cerut să fac asta pentru scurt timp”, asta spun mai ales fetele tinere. În schimb, în cazul femeilor adulte, este posibil ca legătura să fie mai durabilă...fete care ies în fiecare seară pe stradă, iar iubitul stă acasă (de obicei el nu lucrează)”. (IT/P)

În ceea ce privește practicarea prostituției, aceasta încă implică forme de control din partea unor terți și din partea exploatarelor. De fapt, conform experienței operatorilor, este clar că inclusiv în prezent exploatarea fetelor și femeilor de origine română este caracterizată de niveluri crescute de control.

“ Pe stradă sunt controlate strict. Putem observa asta din poveștile de viață, dar și din comportamentele fetelor și din ce se întâmplă în jur: de exemplu, în timp ce vorbim cu o fată pe stradă, ea primește un telefon care o face să tacă. Sigur că sunt și situații în care au o libertate mai mare, unde fetele se pot opri câteva minute, dar tot se poate vedea controlul, de exemplu, poți observa mașini trecând pe acolo. Nu este nici un pericol pentru noi (ca operatori)”. (IT/P)

Chiar dacă nu există o schimbare substanțială în ceea ce privește relația, există o schimbare substanțială în ceea ce privește modalitățile de gestionare a acesteia care, de fapt, o solidifică și o permanentizează, relația nefiind bazată pe o poziție de egalitate între exploatare și victimă. Acestea sunt caracteristicile majorității cazurilor, însă rămân prezente și situații în care exploatarele utilizează violența severă pentru a face vizibilă și explicită situația de sclavie.

“ Comparativ cu situația din trecut, victimele traficului au oportunitatea de a păstra niște bani... dar tot se află sub control. Sunt cazuri de femei și fete arse de vii...situațiile de violență și control rămân”. (IT/P)

Identificarea condițiilor reale de exploatare este complexă și necesită mult timp, precum și stabilirea unor relații de încredere cu fetele și femeile implicate. Prezența acestor metode și mobilitatea crescută care caracterizează condiția de exploatare a femeilor de origine română, adesea nu permit posibilitatea de a vedea dincolo de aparenta situație de normalitate. Caracteristicile exploatării pot fi detectate doar în cadrul unor proiecte de integrare socială sau doar atunci când a fost luată decizia de a tăia legătura cu exploatarele.

“ Mult timp fetele ne-au spus o poveste despre independență și libertate care aproape ne-a convins...apoi am realizat adevărul..bani dați exploatarelor...am descoperit adevărul doar când ele au devenit cu adevărat libere”. (IT/P)

3.7 Gen și trafic pentru exploatare sexuală

Perspectiva de gen, în viziunea respondenților, este reflectată în răspunsuri precum:

“ *Femeia, mamă singură la o vârstă tânără...are o mai mare vulnerabilitate. Este o fată care a ieșit de timpuriu din sistemul de învățământ (fiind minoră)”. (IT/P)*

Dimensiunea de gen este inclusă în descrierea acelor tipuri de situații care s-ar putea afla la originea unui drum care conduce către intrarea în trafic.

“ *Toate femeile au în spate situații socio-economice grele și provin din zone sărace. Poveștile nu sunt foarte diferite; au avut întotdeauna probleme cu părinții...tați alcoolici, situații de violență domestică. Figura tatălui nu e niciodată descrisă pozitiv”. (IT/P)*

Aspectele de gen sunt menționate în legătură cu referirile la condiția de vulnerabilitate. În principal sunt legate de: statutul femeii în familie și, în legătură cu acest aspect, de experiența rolului și a condiției de a fi mamă în familie. În această privință, acceptarea condiției sau cel puțin percepția condiției de exploatare ca reprezentând normalitate este adesea bazată pe credința că astfel de situații sunt inevitabile, în contextul apartenenței de gen.

“ *...sunt femei care nu au o deplină conștientizare a ce înseamnă să fii femeie. Tatăl era alcoolic, iar mama a trebuit să-și asume responsabilitatea susținerii familiei, chiar dacă ea nu a contat în familie. Mama a fost desconsiderată și adesea abuzată...acesta e modelul. Ele își imită mamele care au susținut familia...pleacă și ajung în Italia”. (IT/P)*

Profesioniștii menționează un alt factor relevant care reduce nivelul de înțelegere a situației abuzive, care poate fi adesea regăsit în familii în care nu există situații de violență sau abuz, dar în care componenta emoțională și afectivă a relației părinte-copil este complet absentă.

“ *Mama a muncit din greu pentru ea și a îngrijit-o, dar partea sensibilă și emoțională a relației lor a lipsit în totalitate. Tatăl a fost absent, abandonându-i atât pe copiii cât și pe mamă”. (IT/P)*

Situația experimentată în Italia din punct de vedere emoțional, în contextul exploatării și abuzului, este adesea asemănătoare cu cea trăită în România. Mulți operatori remarcă faptul că la originea vulnerabilității se află experiențele de viață anterioare, din care componenta de îngrijire emoțională a lipsit complet, ceea ce nu le dă posibilitatea de a recunoaște dacă suportul pe care îl primesc (de la prieteni, iubiți sau alte persoane) este real sau nu.

“ *...singure aici în Italia, așa cum erau și în România. O puternică lipsă de dragoste...care le leagă de cei care au folosit violența împotriva lor. Lipsă a afectivității primare...suficientă cât să accepte violența sau exploatarea în cadrul relației. Persoana care momește femeile știe să caute femei fragile și vulnerabile, pe care să le implice în prostituție...cunoaște situația dificilă a familiei sau a persoanei...modelul nigerian operează într-o manieră mai concretă, în timp ce modelul românesc e bazat mai degrabă pe supunere psihică”. (IT/P)*

“ *Ne spun foarte puține despre timpul liber, când vine vorba de prietenie, e ca și cum vor să îi nege importanța...de obicei vorbesc mai mult despre ce se întâmplă în Italia. Ele nu au relații sociale, nu spun niciodată, îmi lipsește prietena mea, pot să-i scriu lui...?....Pot să contactez pe...?”. (IT/P)*

Genul este un factor care influențează posibilitatea creării propriului viitor și al împlinirii propriilor aspirații. Propunerea recrutorului, chiar dacă nu e complet credibilă sau chiar dacă e riscantă, reprezintă totuși unica oportunitate reală de schimbare și progres.

“ *Ele sunt motivate de promisiunea unei viitoare căsătorii, de ideea de a întemeia o familie, de a deține o casă împreună cu un bărbat și de a fi capabile să muncească și să trimită bani acasă. Adesea, în spatele acestor dorințe se ascunde un tată abuziv, absent sau alcoolic. Frecvent, tatăl a abuzat de fată”. (IT/P)*

Experiența familială arată frecvent faptul că femeilor li se cere să se sacrifice pe ele însele pentru binele familiei, să renunțe la propriile dorințe și să accepte o poziție de dezavantaj sau chiar să accepte suferința.

“ Experiența exploatării e privită ca o „salvare”, sau, cel puțin ca o cale de a alunga suferința. Aceste femei știu că trebuie să se sacrifice pentru familie; este de datoria lor să plece...este ceva ce nu poate fi pus la îndoială. Ele sunt mame care își lasă copiii în România pentru că soții lor au dispărut. Ele încearcă să mențină în permanență legătura cu copiii lor...de fapt, este foarte dificil să-ți dai seama cine are grijă de acești copii. E dureros și dificil să investești asta”. (IT/P)

Într-un context caracterizat de niveluri scăzute de angajare a femeilor (în țara de origine și în Italia, ca țară de destinație), prostituția este oferită drept modalitate de a construi un proiect care are drept scop final independența economică pe termen scurt - cel puțin aceasta este intenția inițială.

“ În plus față de motivația economică, este vorba și despre fete care au avut în trecut o relație și, foarte adesea, o căsnicie care s-a sfârșit prost (soțul a plecat sau s-a mutat în străinătate și și-a refăcut viața). De multe ori, ele au nevoie să trimită bani părinților sau copiilor. Multe fete au crescut în orfelinate. Piața prostituției este o „oportunitate” pentru femei...un proiect pe termen scurt”. (IT/P)

Dimensiunea de gen influențează și resursele disponibile pentru realizarea proiectului lor de viață.

Prostituția este văzută drept singura alegere posibilă și fezabilă, singura șansă să se elibereze de sărăcie sau de abuzul din familie.

“ Acum ele știu că merg să se prostitueze...ele vorbesc rar despre înșelăciune...prostituția ca opțiune de migrație e conectată cu aspectele de gen...Pot lucra doar ca îngrijitoare sau prostituată...Sunt tânără și pot câștiga mai mulți bani”. (IT/P)

“ Între victimă și recrutor există un fel de „înțelegere”: el/ea e cineva care mă ajută să am oportunitatea de a mă schimba și emancipa și de a-mi și ajuta familia”. (IT/P)

Situația de exploatare, în contextul țărilor de origine și destinație care nu oferă alternative reale la aceasta, reprezintă unica posibilitate de emancipare.

În cele din urmă, dimensiunea de gen este relevantă în ceea ce privește exploatarea sexuală, forma principală de trafic. Pe parcursul interviurilor, a fost subliniată existența unei legături clare între fenomenul prostituției, aspectele de gen și traficul de ființe umane.

“ Piața prostituției cere tot mai multe femei...cu siguranță și altele...dar în special femei. Femeile care se prostituează pe stradă se află într-o situație economică și socială fragilă”. (IT/P)

Există o cerere constantă și în creștere pentru prostituție feminină, care este cu ușurință împlinită având în vedere numărul mare de femei care trăiesc în situații de precaritate economică și socială.

“ Sunt femei tinere care au o mamă care trăiește în sărăcie în România sau care muncesc pentru a susține unul sau mai mulți copii rămași în România. Au un tată sau un soț care nu lucrează și se trezesc în situația de a susține singure familia. Sunt adesea mame tinere (de 20 de ani), iar copiii au rămas în România cu bunica (40 de ani)”. (IT/P)

Atunci când la originea deciziei de a pleca din România nu se află nevoia de a susține familia din punct de vedere financiar (părinți și copii), plecarea e determinată de lipsa perspectivei de schimbare în bine a situației sau de împlinire a proiectelor personale.

“ Ele spun că nu-și văd viitorul în țară, nu-și pot imagina viitorul în România, nu-și pot imagina un loc de muncă sau viitorul ca femei”. (IT/P)

“*Relațiile de gen sunt o condiție critică. Acestea sunt fete care se mărită și devin mame prea devreme, fără a-și termina școala, fără să apuce să decidă ce vor să facă în viață. Așa că prostituția devine un scop ca oricare altul, pentru a câștiga bani...de exemplu; fetele foarte tinere o fac oricum, gândindu-se că nu va fi pentru totdeauna”.* (IT/P)

3.8 Grupurile cu riscul cel mai crescut

Conform profesioniștilor intervievați, există anumite categorii de fete și femei care sunt expuse suplimentar la riscul de trafic: fete și femei care trăiesc în situații de marginalizare, ca rezultat al sărăciei, fete și femei care trăiesc în familii sărace și în contexte de deprivare emoțională, în care nu sunt recunoscute, susținute și valorizate pentru abilitățile și potențialul lor, fete și femei care trăiesc în familii (de origine și/sau nou formate) care plasează asupra lor responsabilitatea de a asigura familiei sprijinul financiar și de a avea grijă de acei membri ai familiei care se confruntă cu dificultăți.

În ceea ce privește vulnerabilitatea cauzată de fragilitatea familiei, se subliniază că:

“*Trebuie să ne focusăm pe relațiile de familie, fragilitatea familiei expune oamenii la riscul acceptării cu orice preț a propunerilor de viață diferită”.* (IT/P)

Sărăcia și situația de distres personal determină, de asemenea, o vulnerabilitate suplimentară, care expune la trafic:

“*Contextul de sărăcie din care provin e comun fetelor aflate în această situație, la fel și faptul că nu vor să se întoarcă în țara de origine. Nivelul de educație e foarte scăzut”.* (IT/P)

“*Sunt foarte vulnerabile din punct de vedere psihologic (ne dăm seama după cum vedem că își desfășoară activitățile); este adevărat și că cele care vin în comunitate pentru asistență sunt cele care au probleme deosebite”.* (IT/P)

3.9 Descrieri ale cumpărătorilor

Dialogul cu profesioniștii nu a evidențiat informații specifice legate de profilul cumpărătorului, acest lucru fiind justificat și de faptul că sistemul italian de prevenire, combatere și asistență nu include măsuri care să vizeze cererea.

Cumpărătorul este menționat în principal în relație cu două aspecte, care apar a fi contradictorii, din perspectiva prevenirii și a combaterii traficului: pe de o parte, faptul că cererea pentru servicii sexuale și pentru lucrătoare sexuale din Europa de Est determină creșterea fenomenului și evidențiază legătura dintre aspectele de gen și traficul de ființe umane (din acest punct de vedere figura cumpărătorului apare a fi cauza care alimentează fenomenul); pe de altă parte, cumpărătorul poate fi văzut drept unul dintre actorii care poate juca un rol în ieșirea femeilor traficate din situația de exploatare și abuz (cumpărătorii putându-le oferi în mod direct suport în vederea accesării serviciilor sau, indirect, informații).

3.10 Intervenții și informații existente privind traficul pentru exploatare sexuală

În lumina schimbărilor intervenite în modalitatea de recrutare și exploatare, care atrag dificultăți particulare în ceea ce privește protecția socială a fetelor și femeilor (reducerea numărului de fete și femei care accesează programe de reintegrare), au fost făcute eforturi pentru a dezvolta metode alternative de intervenție, altele decât cele care presupun intrarea în adăpost. ”Proiecte teritoriale” au fost promovate pentru a gestiona numărul redus de solicitări de a intra într-o comunitate. Dincolo de faptul că cetățenii români nu mai au nevoie să obțină permis de rezidență, alți factori care împiedică

intrarea într-un proiect de integrare socială sunt, de exemplu, faptul că adăpostul nu mai reprezintă o necesitate sau, în alte cazuri, propunerea intrării în adăpost ar putea fi refuzată pentru că femeia se teme să raporteze infracțiunea și pe traficanți.

“ De aici am trecut la proiecte teritoriale; adesea fetele aveau deja o locuință sau nu-și doreau să raporteze traficanții și nu doreau să intre în programe de integrare socială. Le-am oferit consiliere și suport psihologic fără să inițiem un proiect de adăpost. Am încercat să adaptăm intervenția la noile cerințe și nevoi ale fetelor, pentru a depăși dificultatea de a intra într-un adăpost”. (IT/P)

Proiectul teritorial nu este concentrat pe intervenția în adăpost/în comunitate, ci pe asistarea și susținerea accesului la servicii specializate sau de ordin general care sunt disponibile la nivel teritorial.

“ O numim asistență lejeră, prin care serviciile sunt accesate și nevoile identificate. Dacă sunt persoane care doresc să iasă din situația de exploatare, le sprijinim prin inserție socială și profesională, prin acces la servicii locale. În acest fel este posibil să împlinim și nevoile legate de aspecte care țin de sănătate (controale ginecologice, suport psihologic)”. (IT/P)

Această abordare a făcut posibilă menținerea (dincolo de activitățile de outreach) contactelor cu femeile și fetele pentru a le asigura accesul la servicii și la modalități de întărire a autonomiei personale, prin intermediul serviciilor sociale, sanitare și de incluziune socială.

“ Acest lucru ne-a permis să menținem numărul contactelor și al cazurilor preluate. Am încercat să ne dăm seama cum să stimulăm cererea de servicii din partea fetelor”. (IT/P)

Practica proiectelor teritoriale a fost deja experimentată în Italia (practica a fost testată în mod special în cadrul intervențiilor la nivelul victimelor exploatarei prin muncă, în special al victimelor bărbați), dar nu întotdeauna a determinat rezultate pozitive, în special în privința sustenabilității pe termen lung. În unele cazuri creșterea nivelului de autonomie, specific proiectelor teritoriale, nu a promovat un mai mare grad de libertate din perspectiva relației cu exploatarea.

“ Am realizat proiecte de sprijin teritorial, oferind servicii de suport femeilor care beneficiau de un trai independent...oferind servicii și intervenții prevăzute de articolul 18 referitoare la condițiile de viață. Aceste persoane au fost interesate de aceste servicii, dar nu au ieșit din situația de exploatare. În alte cazuri fetele nici măcar nu au acceptat propunerile noastre, nearătând nici un interes față de astfel de abordări”. (IT/P)

Din perspectiva accesului în adăposturi, informațiile existente indică faptul că foarte frecvent persoanele care intră în adăpost se confruntă cu dificultăți la nivel psihologic. Este vorba despre situații problematice, care nu sunt întotdeauna conectate cu experiențele de exploatare și violență trăite în contextul traficului, ci cu situații de traumă trăite în copilărie.

“ Au ajuns în comunitate cu probleme psihologice, cu probleme care nu erau legate doar de experiența exploatarei, dar și de experiențe din copilărie, din familie sau din cadrul instituțional. În acest context, proiectul de integrare este unul complex, este mai dificil, în ce privește exploatarea sexuală...aceste tulburări nu pot fi abordate în interiorul comunității”. (IT/P)

Operatorii menționează că, în cazul celor care solicită sprijin și protecție de la organizații care oferă asistență după ieșirea din trafic, repatrierea este adesea cerută. Acestea sunt, în general, situații de o fragilitate specială, cauzată de contexte pre-existente sau de stresul psihologic creat de condițiile de exploatare și abuz la care a fost expusă persoana după sosirea în Italia. Unele dificultăți legate de repatriere apar atunci când aceasta trebuie să fie gestionată în regim de urgență.

“ Din februarie până acum am avut 4 femei din România, două au dorit să se întoarcă acasă, una a mai rămas câteva zile, iar în ce o privește pe cealaltă, am avut dificultăți în a contacta organizațiile, se grăbea foarte mult să ajungă acasă și a fost dificil să organizăm totul. Nu a

fost ușor de gestionat relația cu această persoană, din pricina comportamentului ei; s-a reîntors în România și apoi a revenit în Italia”. (IT/P)

Nevoi privind lucrul în domeniul traficului pentru exploatare sexuală

Referitor la femeile traficate de origine română, profesioniștii intervievați au subliniat o tendință în creștere, care afectează semnificativ capacitatea de identificare, protecție și acordare de asistență pentru victime.

Profesioniștii intervievați confirmă că naționalitatea română este cea mai reprezentată în prostituția de stradă și, după cum este menționat în paragraful 2, contactele inițiate de unitățile de stradă cu femei din România sunt continue⁴; totuși, se remarcă o reducere drastică a numărului de femei care accesează programe de protecție și integrare socială.

“ În comparație cu serviciul nostru care gestionează adăposturile, din 2009 am primit doar 5 femei în programul de protecție socială, iar din 2012 până în prezent, nici una...noi am oferit informații și consiliere, dar fără ca persoanele să fie incluse în program”. (IT/P)

Din acest punct de vedere, eficiența modelului italian privind oferirea de programe de protecție și incluziune socială este serios afectată. Realitatea ultimilor doi, trei ani indică faptul că femeile de origine română nu mai beneficiază de programe de protecție socială sau, cel puțin, că naționalitatea română este disproporționat reprezentată în contextul comparației dintre numărul femeilor aflate în adăposturi și numărul femeilor exploatare sexual.

Comparativ cu perioada în care România nu era membră a UE, perioadă în care exista o conexiune între prezența pe stradă și în adăposturi, acum este evident că lipsa motivației de a obține un permis de ședere schimbă situația. Însă lipsa nevoii de permis de ședere pentru a rămâne în Italia nu este un factor determinant unic. De fapt, ceea ce s-a schimbat este nevoia femeilor pe parcursul exploatării. Relația dintre recruta/exploatare și victimă nu mai este profund caracterizată de comportamente violente sau de restricționarea libertății, prin urmare nevoia de protecție a femeilor și a fetelor e mai puțin evidentă.

În acest nou context, oferta de programe de protecție socială, atât din perspectiva soluțiilor de găzduire, cât și din perspectiva celorlalte servicii oferite, nu mai răspunde întotdeauna la nevoile existente și presante, în special cele care vizează menținerea unei surse de suport economic în afara exploatării. După cum este menționat de profesioniștii intervievați, munca de outreach este acum principala modalitate de contact cu victimele traficului, însă construirea unei relații cu victimele pe stradă este mult mai dificilă, munca de outreach fiind caracterizată de contactul lipsit de regularitate (aceeași unitate de stradă acoperă o arie teritorială mare), de interacțiuni foarte rapide, cu conștientizarea faptului că contactul dintre potențiala victimă și profesioniști are loc sub supravegherea celor care, direct sau indirect, o controlează.

“ Unitatea de stradă...e un mod de lucru mai puțin direct, pentru că, date fiind caracteristicile străzii, nu poți întotdeauna să vorbești despre exploatare. Când ești pe stradă...nimeni nu va vorbi despre exploatare...așa că va trebui să încerci să obții un indiciu din comportamentul lor (prezența constantă, chiar și când condițiile meteo sunt nefavorabile, sau faptul că se află în stradă chiar dacă nu sunt într-o condiție optimă de sănătate sau refuză contactul, sau faptul că se uită mereu în jur să vadă dacă e cineva”. (IT/P)

⁴ Pentru a asigura o abordare proactivă de identificare a potențialelor victime, în special în ceea ce privește exploatarea sexuală, mai multe ONGuri gestionează servicii specializate de outreach. Metodele de outreach vizează identificarea mai eficientă, abordarea și oferirea de suport persoanelor traficate care sunt implicate în prostituția de stradă. Munca de outreach este principala modalitate în care victimele primesc informații despre sistemul italian de protecție și asistență. Serviciile de outreach sunt în principal finanțate de Sistemul Național de Sănătate, iar informațiile oferite vizează mai ales prevenirea bolilor cu transmitere sexuală. Scopurile muncii de outreach sunt: să crească conștientizarea și nivelul de informații privind serviciile sanitare existente la nivel local și privind prevederile anti-trafic menite să susțină victimele; creșterea capacității ONGurilor de a identifica și contacta potențialele victime.

Evoluția metodelor de recrutare și exploatare a condus la faptul că programele de protecție socială centrate pe intervenția în comunitate nu mai răspund nevoilor percepute și exprimate de fetele și femeile traficate. Comunitatea/adăpostul rămâne un răspuns sigur în cazurile mai complexe, în care persoana percepe drept prioritară nevoile de menținere a siguranței și de îngrijire în interiorul unei structuri organizate/specializate. În acele situații în care victimele consideră că beneficiază de un anumit grad de autonomie, comunitatea/adăpostul reprezintă un răspuns insuficient la nevoile lor. În locul unui program de integrare socială pe termen lung, femeile de origine română menționează nevoia de a beneficia de o soluție pe termen scurt, în special una care vizează integrarea lor pe piața muncii.

“ Cele două fete se simt mulțumite în adăpost pentru că au nevoie de consiliere și de sprijin. Au o nevoie puternică de a fi susținute și de aceea au cerut să fie incluse într-un program de integrare socială în comunitate. Mai mult, ele nu au acte, pentru că le-au fost luate de către exploatare, deci au nevoie și de sprijin administrativ. Alte femei nu tolerează aceste contexte de relații de suport. Toate au trecut prin experiențe de privațiune și lipsă de sprijin, dar unele nu caută să-și îndeplinească aceste nevoi...caută să-și îndeplinească nevoi imediate, cum ar fi cele legate de independența economică. Pentru unitatea de stradă e dificil de înțeles...cum să înțelegi dacă o fată e motivată sau nu și de ce anume..Depinde de resursele pe care le au...multe vor să se întoarcă în România. Am plecat împotriva sfaturilor părinților...am greșit... și vreau să mă întorc...în România avea resurse. În alte cazuri, repatrierea către România a fost urmată de revictimizare..nu avea nici o altă alternativă”. (IT/P)

Un alt element cheie identificat de profesioniști, de asemenea determinat de trăsăturile specifice ale traficului de femei și fete de origine română, este nevoia de acțiuni menite să prevină situațiile de stres psihologic trăite în copilărie, care cresc vulnerabilitatea la trafic.

“ Ar fi necesar să prevenim în amonte..mai întâi la nivelul familiei, educației. Rănilor sunt vechi. Este nevoie de mai multă prevenție și educație la nivelul familiei”. (IT/P)

În lumina aspectelor privind vulnerabilitatea și a situațiilor care determină absența rețelei de protecție în România, prevenirea în țările de origine este identificată drept arie necesară de intervenție, de exemplu prin acces crescut la oportunități de dezbatere și conștientizare în legătură cu valoarea și demnitatea persoanei. Nevoia este aceeași și în țările de destinație, unde prostituția este percepută drept soluție normală și inevitabilă la nevoile economice ale femeilor (migrante) aflate în căutarea unui loc de muncă.

“ Nu cunosc situația din România, dar cred că vulnerabilitatea este în creștere, pentru că fetele din România sunt numeroase. Ar trebui să se discute mai mult...nu numai în privința problematicii traficului, dar trebuie să existe o educare privind valoarea propriei vieți...la fel și în Italia...unde ne plângem de prostituție, dar o acceptăm. Pentru că, în orice caz, cumpărarea implică lipsa recunoașterii demnității persoanei. Lucrăm mult la nivelul școlilor...ni se cere să abordăm problema traficului și a prostituției; în privința asta, oferim informații privind aceste fenomene”. (IT/P)

În general, zona de intervenție mai puțin abordată în prezent este cea a prevenirii. De fapt, fondurile sunt în special direcționate către intervenții care vizează protecția și asistența și mult mai puțin către măsuri de prevenire, inclusiv legate de diminuarea cererii de servicii sexuale. Cel puțin aceasta este tendința până în momentul actual. Guvernul italian lucrează la Planul Național de Acțiune privind Traficul. Documentul strategic, include prevenirea ca arie de intervenție, cu respectarea normelor din Directiva 2011/36/EU, chiar dacă nu este sigur dacă vor fi alocate resurse suficiente în acest sens.

“ Pentru partea de prevenire ne-am dori consolidarea finanțărilor pentru școli pentru a lucra într-o manieră serioasă. Lucrul cu școlile reprezintă o mare oportunitate. Nu avem contacte speciale cu clienții, nici nu am inițiat vreo activitate specifică. În noul plan național, datorită

transpunerii directivei UE, formarea a fost inclusă în activitățile de asistență și protecție. Este o parte a Planului Național Anti-trafic, dar nu înseamnă, neapărat, că va fi susținută de instrumente financiare”. (IT/P)

Obstacole, bariere și provocări speciale în lucrul în domeniul traficului pentru exploatare sexuală

Femeile și fetele din România compun în continuare grupul național cu cea mai mare reprezentare; totuși, în ultimii ani a existat o diminuare drastică a numărului celor care accesează un proiect de integrare și protecție socială după momentul ieșirii din exploatare. Scăderea numărului beneficiarelor de programe de protecție socială este asociat în mare măsură cu schimbările de la nivelul metodelor de recrutare și exploatare.

“ Acum este o constrângere mai redusă și o mai mare „grijă” față de fete, acest lucru inducând ideea unei coerciții minore”. (IT/P)

Posibilitatea de a se mișca liber, în calitate de cetățeni europeni, și relația cu exploatorul, caracterizată de niveluri crescute de înțelegere reciprocă, au determinat reducerea cererilor de acces la programele de protecție și asistență sau a acceptării propunerilor venite de la organizațiile specializate. Totuși, contextul economic și social actual din Italia nu oferă alternative mai stabile, care ar putea determina ruperea relației cu exploatorul.

“ Ele cer ajutor doar dacă exploatorul/iubitul este foarte violent sau dacă o altă fată a intrat în viața iubitului lor. Este cazul unei fete care a ajuns recent în Italia și nu poate suporta această experiență; a cerut imediat ajutor”. (IT/P)

“ Numărul lor e în scădere; de asemenea, și pentru că acum sunt cetățeni europeni și simt că se pot muta și trăi independent, fără a avea nevoie să acceseze servicii”. (IT/P)

“ Acum este dificil pentru noi să intrăm în contact. Sigur că putem sta de vorbă sub pretextul unei cafele sau al serviciilor legate de sănătate...dar a vorbi cu ele despre plecare e mult mai dificil, pentru că nu le putem oferi prea multe...ce locuri de muncă le putem oferi?”. (IT/P)

Schimbările în ceea ce privește caracteristicile relației stabilite pe parcursul etapelor de recrutare și exploatare, referitoare la utilizarea redusă a violenței și constrângerii, au impact și prin faptul că îngreunează conștientizarea experiențelor de exploatare și abuz care sunt trăite de victime. Încrederea că această situație este una temporară este susținută și de credința că acesta este ”prețul de plătit” pentru obținerea independenței și autonomiei complete. Tocmai din cauza percepției că există autonomie și control, proiectul de ieșire din situația de exploatare este în mod independent dezvoltat, stabilit și pus în practică de către femei și fete, astfel acestea activându-și propriile resurse. Pot solicita și obține și sprijinul altor persoane, cu care femeile se află în contact direct în Italia (prieteni, cumpărători). În orice caz, principala motivație pentru schimbare este dată de posibilitatea găsirii unui loc de muncă, care ar asigura un venit alternativ.

“ Când ele s-au blocat în practicarea prostituției, au trăit-o ca pe o situație pe termen scurt. Din acest motiv, chiar în cele mai dificile momente, oricât de dărâmate sunt, ele rezistă pentru că și-au setat un termen limită. Multe fete încearcă acum cu resurse personale...cu alte persoane... să iasă din situație când simt că nu mai pot rezista. Își stabilesc intern un termen..În timpul asta fac încercări...prieten, client, cineva cu care se pot căsători...încearcă alte joburi”. (IT/P)

Proiectul de protecție socială oferit în prezent, așa cum este structurat din perspectiva duratei și a tipurilor de servicii incluse, nu răspunde în mod adecvat nevoilor fetelor și proiectului de dobândire a autonomiei personale imaginat de acestea.

“ Încercările lor de a se schimba nu sunt bazate pe propuneri venite din partea unor organizații specializate și a unui program de integrare socială. Se întâmplă să urmărim pe stradă o fe-

meie, de luni de zile, nu o vedem pentru o perioadă și știm că poate lucrează un timp ca îngrijitoare...apoi se întoarce pe stradă...ele încearcă în diferite moduri, dar nu prin apelarea la asistența comunitară”. (IT/P)

De fapt și cerințele adresate unităților de stradă s-au schimbat:

“ *Am fost și noi întrebați...poți să mă ajuți să-mi fac un CV...sau ne-au spus că au găsit disponibilitate din partea unui prieten al unui client care avea un restaurant. Dacă renunță la situația de exploatare, nu vor avea probleme cu actele și nici cu locul de muncă sau cu întorsul acasă...nu au luat în calcul aproape deloc parcursul de asistență comunitară”. (IT/P)*

Având în vedere faptul că cererile de accesare a programelor de protecție socială sunt în continuă scădere, principalul canal de comunicare cu fetele/femeile din România rămâne munca realizată de unitățile de stradă. În pofida eficienței unităților de stradă în ceea ce privește inițierea contactului, totuși acestea se confruntă cu dificultăți majore cauzate de timpul scurt pe care îl au la dispoziție pentru a vorbi cu victimele. Trebuie să ținem cont și de faptul că, deși prezența lor este ”tolerată” de cei care controlează femeile, profesioniștii și fetele/femeile care lucrează în stradă se află sub observație permanentă. Prin urmare, aceste întâlniri ocazionale și pe termen scurt și lipsa unui mediu de siguranță fac dificilă obținerea rezultatelor dorite, respectiv identificarea unor potențiale situații de exploatare.

“ *În plus, aducerea la suprafață a poveștii în contextul străzii este mai dificilă decât în interiorul comunității. De exemplu, ultimul caz pe care l-am avut a fost o situație de puternic control. Ea avea voie să iasă afară doar seara și stătea în stradă cu partenera exploatatorului. Este cazul unei femei care avea 4 copii în România. Pe parcursul primului contact cu unitatea de stradă, în primele minute de conversație cu operatorul, în timp ce femeia care o controla a intervenit, ea a cerut ajutor. Operatorul, dând curs apelului de ajutor, a propus o vizită legată de sănătate. Am organizat o vizită cu doctorul în prezența unui mediator. Femeia a sosit împreună cu cealaltă femeie, cea care o controla. Aceasta a rămas afară, în timp ce prima a fost însoțită de doctor. Înăuntru era și mediatorul. În felul acesta a fost posibil să dăm curs apelului de ajutor și să adunăm mai multe informații utile. Ulterior, a intervenit Poliția, în timpul unui control pe stradă, pentru a investiga situația din perspectiva siguranței.” (IT/P)*

Unul dintre factorii la care se referă profesioniștii în legătură cu faptul că naționalitatea română rămâne una dintre cele reprezentate cel mai numeros în exploatarea sexuală este și vârsta mai scăzută a victimelor, comparativ cu cea a altor naționalități. Vorbim în special despre fete, chiar minore sub 18 ani. Prezența minorilor de naționalitate română în adăposturi rămâne constantă; aceste proiecte sunt în general foarte complexe. Numărul fetelor care, după câteva zile, fug din adăpost, este de asemenea constant. În aceste cazuri, minorii sunt scoși din exploatare ”cu forța” (intervenția poliției nu are loc ca rezultat al cererii persoanei implicate), prin urmare adesea nu există nicio formă de cooperare cu minorul sau de implicare a sa în decizie. Din acest motiv, deseori intervenția comunității este percepută de către minor drept o impunere din exterior, de care încearcă să scape. Minorii sunt în mod special vulnerabili, prin urmare și mai mult supuși constrângerilor și amenințărilor de către exploatatori.

“ *Numărul copiilor, chiar mai mici de 13 ani, rămâne constant și sunt din ce în ce mai multe victime obligate să cerșească. Vara trecută am avut un vârf de minori sosiți, forțați să fure și să cerșească, în timp ce, din ianuarie 2015, nu am avut nici unul. În anii anteriori, am observat un număr mai mare. Minorii fug, aproape 90% dintre ei (acest lucru se referă la primul ajutor și prima asistență). Ei scapă, pentru că poliția îi aduce la noi, iar ei fug, pentru că nu văd o ieșire din situația de exploatare. Dată fiind și vârsta tânără, ei se tem mult mai mult de amenințările exploatatorilor și sunt foarte anxioși în legătură cu viața în adăpost”. (IT/P)*

În concordanță cu noile tipare de comportament ale exploatatorilor, cererea de intervenție din partea femeilor și a fetelor care consideră că dețin o putere de negociere mai mare (reală sau imaginată) este redusă. Acestei percepții a propriei autonomii i se adaugă faptul că, pentru a suporta comportamentul exploatatorului, este menținută legătura emoțională cu acesta.

“ Puțin câte puțin, femeile au început și ele să fie mai autonome. Acum ne întâlnim cu femeile și fetele, dar nu le putem face să înțeleagă faptul că iubiții sau proxeneții sunt, de fapt, niște actori care profită de condiția lor. La mijloc este vorba despre o relație de dragoste care influențează puternic capacitatea victimei de a rupe legătura. Evident, sunt și fete care sunt forțate, exact ca în trecut (prin violență și amenințări)”. (IT/P)

“ Relația între victimă și recrutator este foarte ambiguă, tocmai pentru că e o relație; au un viitor proiect comun, situație care face dificilă conștientizarea din partea victimei. Mai mult, de obicei, același tip are mai multe fete pe stradă și fetele știu asta”. (IT/P)

O dificultate specială în legătură cu inițiativele de prevenire și combatere a traficului, cât și cu cele care vizează protecția victimelor, este apariția unui nou subiect de discuție, cel al managementului fenomenului prostituției în zonele urbane. În contextul unor episoade de intoleranță în legătură cu prostituția de stradă apărute în unele cartiere (în special la Roma sau în alte orașe mari din Italia), problema reglementării prostituției a fost ridicată la nivel local și național. Dincolo de abordările diferite care există în legătură cu reglementarea prostituției (aboliționism, reglementare, interzicere), dezbaterile ia în calcul problema doar din punctul de vedere al siguranței urbane sau al coexistenței acesteia cu cetățeni din cartiere și orașe, fără a integra perspectiva de gen și fără a lua în calcul siguranța și drepturile femeilor care practică prostituția. Aceasta înseamnă că în identificarea unor posibile soluții și alternative la situația actuală, impactul de gen și drepturile și siguranța femeilor și fetelor care oferă servicii sexuale nu sunt luate în considerare și nu sunt reflectate în mod adecvat în politici și acțiuni.

Prin urmare, luând în calcul oportunitatea purtării acestei discuții, o asociație a propus un mod diferit de a aborda situația, pentru a provoca reflecții care merg dincolo de stereotipurile și clișeele legate de prostituție și trafic.

“ Primăria a acceptat propunerea de a realiza o muncă de profunzime...în special de mediere și conștientizare a comunității...informând oamenii cu privire la situația traficului de persoane care se petrece în stradă. Am propus inițiative care vizează formarea atât a tinerilor din școli, cât și a potențialilor clienți. În ce privește adolescenții din școli...relaționarea cu clienții care au dificultăți în a-și întemeia relații bazate pe respect...ei plătesc pentru că nu se simt capabili să gestioneze o relație de la egal la egal”. (IT/P)

În general, există multe dificultăți în implementarea unor măsuri precum aceasta, atât din cauza tipului de subiect la care se referă, cât și pentru că actorii implicați în prevenire și conștientizare au foarte puține resurse disponibile. Proiectele care se finanțează în prezent nu presupun activități de prevenire și conștientizare care ar putea impacta cererea, descurajând-o.

În pofida prezenței unui număr mare de fete și femei de origine română pe stradă, interviurile subliniază faptul că, în ultimii ani, interesul și preocuparea pentru traficul pentru exploatare sexuală a înregistrat o scădere la nivelul publicului. Unul dintre factorii care determină schimbări în modul de abordare a fenomenului este scăderea cazurilor de violență ”severă” împotriva fetelor și femeilor din România. Astfel, nu mai este perceput drept prioritate, din perspectiva intensității și frecvenței formelor de violență și coerciție utilizate de exploatare, comparativ cu alte naționalități la care aceste caracteristici se regăsesc în continuare. Problema menținerii traficului drept prioritate politică de nivel înalt apare însă ca situație generală. În unele interviuri, faptul că traficul nu mai este o prioritate pe agenda politică, nici pentru forțele de ordine, este menționat drept un aspect foarte important în ceea ce privește creșterea eficienței măsurilor de protecție a victimelor.

Elemente neașteptate, puncte-cheie și subiecte recurente

Legătura dintre exploatare și femei este consolidată de o relație bazată pe un context de autonomie și libertate superficiale, în cadrul căruia femeia dobândește percepția că are capacitatea să își gestioneze propria viață și să ia propriile decizii, chiar dacă se află într-o astfel de situație. Aceasta inevitabil face mai puțin urgentă nevoia victimelor de a obține protecție și siguranță din partea unor organizații specializate.

Dialogul cu profesioniștii aduce în discuție un anumit nivel de frustrare în legătură cu abilitatea acestora de a oferi acces la servicii și măsuri care ar putea constitui un suport pentru fete și femei în depășirea situațiilor de abuz și exploatare, în special în contextul în care acestea nu sunt percepute ca atare. Dificultatea este în special reflectată la nivelul grupurilor care provin din România, în timp ce pentru cele din alte țări – de exemplu se fac referiri la realitățile trăite de fetele din Nigeria – structura actuală a programelor de protecție socială se dovedește a fi încă eficientă în ruperea relației cu exploatatorul. Evident, condiția de acceptare și acceptabilitate a experienței exploatării – accentuată de absența unor comportamente violente consistente, de împărțirea veniturilor și de existența legăturilor emoționale cu exploatatorul – limitează semnificativ abilitatea de identificare și suport acordat victimelor traficului de origine română.

La nivelul operatorilor e conștientizată dificultatea și complexitatea faptului că eficiența intervențiilor de protecție și asistență depind de abilitatea de a sparge anumite tipare de gândire și/sau atitudinale, care au rădăcini în relații de inegalitate sau relații abuzive, anterior trăite de fete și femei în familie, în special în copilărie. Acestea sunt experiențe care afectează abilitatea persoanelor traficate de a recunoaște și de a înțelege situațiile de încălcare a demnității și a drepturilor cu care se confruntă, în pofida anumitor zone de autonomie câștigate.

Nivelul de conștientizare general și de gen al intervievaților

Aspectele de gen au fost amintite de profesioniștii intervievați în legătură cu mai multe elemente care pot fi reunite într-un singur subiect, cel al poziției de vulnerabilitate. Aceasta nu este importantă doar pentru etapa de recrutare (în acest caz genul este identificat în mod clar drept unul dintre principalii factori care cresc riscul de marginalizare și discriminare trăit în țara de origine), ci și în etapa de exploatare (în acest caz, genul este baza stabilirii unor relații de putere inegale și motivul pentru care nu există alternative reale la condiția personală). Având în vedere importanța elementelor de gen în analiza și elaborarea măsurilor de prevenire, combatere și protecție a victimelor, o puternică dificultate a fost subliniată în legătură cu sensibilitatea opiniei publice și a profesioniștilor la această temă, reflectată în integrarea limitată a practicilor, în mod special privind măsurile de prevenire din țările de origine (având drept grup țintă victimele sau grupurile sociale care ar trebui să asigure un mediu sigur) și din țările de destinație (având drept grup țintă clienții și publicul care să fie conștientizați în legătură cu fenomenul). Relevanța scăzută este de asemenea o consecință a capacității limitate de a strânge resurse financiare pentru a integra dimensiunea de gen în proiectele de combatere a traficului care sunt finanțate.

Statutul femeii este în mod direct conectat cu condiția de vulnerabilitate. Fetele, în contextul nerecunoașterii dreptului la demnitate și la oportunități egale, sunt împovărate cu responsabilitatea îngrijirii familiei de origine din punct de vedere financiar (părinți și/sau alte rude), precum și a familiei nou-constituite (soț și/sau copii). Nivelul de participare pe piața muncii, precum și la viața economică și socială în general, este perceput de către operatori drept factor cheie, nu atât în ceea ce privește protecția, în contextul etapei de recrutare (în România), cât mai ales în ceea ce privește posibilitatea de a rupe legăturile cu exploatatorii (în Italia).

Dimensiunea de gen este, de asemenea, văzută de către profesioniști drept factor care afectează accesul la oportunități de angajare în contextul proiectelor de integrare care sunt activate după ieșirea din trafic. De fapt, femeile care sunt victime ale exploatării sexuale se confruntă adesea cu situații de discriminare multiplă, pe baza genului și a naționalității, în procesul de reintegrare socială. Riscului de discriminare multiplă i se adaugă și faptul că în Italia oportunitățile de integrare economică sunt reduse pentru femei și tineri. În acest sens, unii operatori s-au referit la diferența dintre protecție și asistență în cazurile de exploatare sexuală și în cele de exploatare prin muncă. Referitor la bărbații victime ai exploatării economice, tiparul de ieșire din situație este mai puțin complex, având în vedere faptul că piața muncii le oferă acestora mai multe oportunități decât oferă femeilor.

3.11 Concluzii

Schimbarea percepției publice și a nivelului de prioritate acordat fenomenului traficului de ființe umane pe agenda politică

Dinamicile recente din domeniul migrației, care au afectat Italia (în special cele legate de grupurile care provin din Africa și Orientul Mijlociu, în care există situații de persecuție, urgență de ordin umanitar, încălcări ale democrației, precum și migrația determinată de considerente economice) au schimbat percepția generală a publicului și a operatorilor (în special forțe de ordine și autorități) în legătură cu fenomenul traficului de ființe umane.

Prezenta „situație de urgență italiană” privește gestionarea sosirii migranților pe coastele Siciliei - solicitanți de azil sau de protecție umanitară. Aceasta a condus la o diminuare a atenției acordate traficului de ființe umane, atât din cauza dimensiunii cantitative a noului fenomen (sosirea și asistarea refugiaților), cât și din cauza faptului că termenul de trafic este adesea utilizat indiferent dacă grupurile migratorii sunt supuse exploatării (traficului) sau dacă este vorba doar despre trecerea granițelor fără documente (contrabandă cu migranți). În ultimele luni, prin urmare, termenul de trafic este utilizat și în legătură cu migrații nedocumentate care sosesc în căutarea unui loc de muncă sau în legătură cu persoanele cu statut de refugiat, și nu doar în legătură cu fenomenul infracțional de trafic de ființe umane, așa cum este definit de Protocolul de la Palermo și de Directiva 2011/36/EU. Este, de asemenea, evident că într-un mediu de toleranță zero față de fenomenul migrației nedocumentate, ca reacție a sosirii zilnice a sute de cetățeni din țări terțe, multe persoane resping politicile, abordările și serviciile construite pe baza unor concepte precum solidaritatea, ospitalitatea, respectul pentru drepturile umane. Interesul scăzut în ceea ce privește traficul este evident și din fragilizarea substanțială a Departamentului pentru Șanse Egale (responsabil cu coordonarea măsurilor anti-trafic); legătura dintre sistemele de protecție a solicitanților de azil și cele de protecție ale victimelor traficului ar trebui întărite și dezvoltate, în special având în vedere posibilitatea apariției situațiilor de trafic în contextul migrației persoanelor care solicită protecție internațională.

Traficul pentru exploatare sexuală alimentează prostituția (de stradă și în apartamente), în cadrul căreia fetele și femeile de origine română reprezintă grupul cel mai larg de cetățeni comunitari victime, la nivel general fiind depășit doar de Nigeria

Fetele și femeile de naționalitate română continuă să reprezinte grupul cel mai numeros (la nivelul statelor membre UE), conform contactelor inițiate de unitățile de stradă. Importanța acestui grup pare a fi justificată de faptul că una dintre caracteristicile fenomenului traficului de origine română este vârsta scăzută (inclusiv minori sub 18 ani) a fetelor recrutate și exploatate sexual în Italia. Vârsta medie a victimelor traficului de origine română este în general mai scăzută decât cea a fetelor din alte țări europene sau din afara Europei.

Totuși, în ultimii ani, numărul fetelor și femeilor care au inițiat procesul de integrare socială cu sprijin din partea organizațiilor specializate a scăzut drastic

Accesul fetelor și femeilor de origine română victime ale traficului la programe de integrare apare a fi limitat la acele situații în care autonomia persoanei este foarte redusă, în special în cazurile în care există tulburări de natură psihologică sau psihiatrică sau în cazurile în care au fost folosite de către exploatator constrângerea severă, violența și abuzul, care au făcut condițiile de exploatare „intolerabile”.

Etapele de recrutare și exploatare sunt în mod crescut caracterizate de conștientizare în legătură cu riscul de trafic și de implicare în practicarea prostituției, aceasta afectând percepția asupra abuzurilor și formelor de control la care sunt supuse fetele și femeile

În lumina metodelor de recrutare (bazate nu pe acte care limitează libertatea individuală, ci pe propunerea de a crește statutul economic și social), riscul de implicare în procesul de exploatare a prostituției este previzibil. Chiar și în ceea ce privește exploatarea, conduita exploatatorilor este caracterizată de o intensitate redusă a violenței și parțial (într-o anumită măsură) de împărțirea

veniturilor din practicarea prostituției. În acest context, utilizarea unei metode "ușoare" reîntărește relația cu subiectul și influențează puternic abilitatea fetelor și femeilor de a califica propria situație drept exploatare și abuz. Fetele pe care organizațiile le întâlnesc pe stradă par a crede că dețin în totalitate puterea și controlul asupra propriei vieți, că această experiență este una "temporară", și că reprezintă o soluție acceptabilă pentru a accesa noi oportunități de integrare socială și economică.

Solicitările exprimate de fetele și femeile de naționalitate română care sunt implicate în prostituție sunt în special orientate spre nevoi de integrare economică, mai degrabă decât nevoi de protecție sau de îngrijire

Un subiect recurent care rezultă din dialogul cu operatorii în ceea ce privește măsurile de protecție și asistență de care pot beneficia victimele traficului (de origine română) este acela al nevoii de a revizui procedurile pentru a se asigura că serviciile răspund nevoilor și cerințelor femeilor victime ale traficului. Este evident modul în care evoluția modalităților de recrutare și exploatare a femeilor de origine română influențează nevoia de oportunități de incluziune socială și economică specifice, fiind important ca nu doar protecția și siguranța să fie luate în calcul.

Intervențiile pentru prevenire, protecția și asistența victimelor trebuie să ia în calcul aspectele de gen și impactul acestora în creșterea vulnerabilității la trafic (atât în ceea ce privește recrutarea, cât și în ceea ce privește exploatarea)

În contextul dialogului cu profesioniști, adesea au fost făcute referiri la statutul femeilor și la modul în care acesta influențează abilitatea de a construi oportunități reale pentru dobândirea autonomiei, care ar face persoana mai puțin vulnerabilă la propuneri de "independență economică", prin intermediul practicării prostituției în condiții de exploatare. Poveștile de viață ale fetelor și femeilor, așa cum sunt ele relatate de profesioniștii intervievați, arată cât de importante sunt experiențele personale din copilărie și adolescență în ceea ce privește abilitatea de a percepe situația de exploatare. Pe parcursul interviurilor a fost subliniat faptul că experiențele de discriminare și abuz trăite pe parcursul copilăriei, în special în familie, transformă genul în factor de vulnerabilitate la trafic, cât și în factor care condiționează capacitatea de a conștientiza situațiile de abuz și încălcarea drepturilor pe care le trăiește persoana.

Este clar pentru operatori că sunt necesare măsuri nu doar pentru a susține depășirea experiențelor traumatice rezultate din recrutare și exploatare petrecute în contextul traficului, ci și a celor rezultate din traumele trăite în copilărie sau în adolescență. Totuși, este evidentă capacitatea limitată a serviciilor, care intervin ocazional și pentru un timp scurt (în special în cazul unităților de stradă) în ceea ce privește influențarea și susținerea procesului de depășire a experiențelor traumatice.

Ieșirea din exploatare poate avea loc prin intermediul serviciilor sociale specializate

Experiența operatorilor confirmă că vulnerabilitatea persistă, ceea ce necesită măsuri speciale, menite să asigure ieșirea din situația de exploatare și menținerea acestui statut în timp, în contextul recuperării demnității și a drepturilor încălcate. Există situații în care ieșirea din exploatare s-a petrecut independent de serviciile de protecție socială, fetele și femeile utilizând propriile resurse sau fiind susținute de părți terțe (adesea cumpărători) care, oricum, au rezultat în condiții de viață sau de muncă ulterioare precare, adesea revictimizante. Acompanierea și crearea de oportunități de acces și reintegrare în viața economică și socială – bazate pe depășirea situațiilor de discriminare care adesea limitează participarea civică, socială și politică – sunt necesare pentru a reduce percepția că (în țara de origine și în țara de destinație) practicarea prostituției reprezintă singura posibilitate reală și viabilă de a depăși sărăcia și excluziunea socială. Desigur, abilitatea de a testa noi intervenții trebuie să ia în calcul nevoia de a respecta prevederile privind acordarea fondurilor pentru proiectele care vizează protecția și asistența acordate victimelor traficului.

Reinterpretarea cadrului de reglementări al intervențiilor de protecție și asistență a victimelor traficului reprezintă o provocare pentru guvernul italian și pentru organizațiile care lucrează în domeniu, atât din perspectiva combaterii fenomenului, cât și din cea a promovării egalității între femei și bărbați

Dinamicile care caracterizează în acest moment traficul de origine română sunt, din unele puncte de vedere, specifice, prin urmare nu neapărat relevante pentru nevoile victimelor de alte naționalități. În țările de destinație, un element de complexitate, în ceea ce privește capacitatea organizațiilor de a planifica și implementa servicii de identificare, protecție și asistență pentru victime, este acela de a lua în calcul nevoile specifice ale victimelor de diverse naționalități. Nevoia de personalizare și adaptare a serviciilor este văzută drept importantă, pentru că permite luarea în calcul a diversității culturale, a modalităților specifice de recrutare care caracterizează traficul de o anumită origine (în timpul interviurilor, a reieșit în mod clar diferența dintre fete și femei din perspectiva naționalității). Este clar că o astfel de personalizare este limitată din cauza faptului că aceste elemente sunt reglementate de prevederile legislative și există, astfel, condiții predeterminate de acces, menținere și încheiere a beneficiilor acordate, precum și limitări de natură umană și financiară, care influențează munca organizațiilor.

3.12 Bibliografie

Aninoșanu, L., Baldoni, E., Castelli, V., Dolente, F., Laszlo, E., Stoian, G., Ulrich, L. (2012) *Speranțe, la vânzare. Cercetare calitativă privind traficul pentru exploatare sexuală în România și Italia, în perioada 2007-2011*, CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, București, România

EUROSTAT (2013) *Trafficking in Human Beings*. Luxemburg, EUROSTAT, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_human_beings_-_dghome-eurostat_en_1.pdf

EUROSTAT (2015) *Trafficking in Human Beings*. Luxemburg, EUROSTAT, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf

Rapoarte ale Departamentului pentru Șanse Egale și a Consiliului de Miniștri

Dipartimento Pari Opportunità, *Dati e riflessioni sui progetti di protezione sociale ex art. 18 D.lgs 286/98 ed art. 13 Legge 228/2003*
Dal 2000 al 2007

Dipartimento Pari Opportunità *Progetti di protezione ed integrazione sociale ex art.18 D.LGS 286, /98 anni 211 e 2012*

Dipartimento Pari Opportunità , *Dati relativi alle sole nuove vittime di tratta e grave sfruttamento emerse nelle annualità 2013 e 2014*

<http://www.osservatoriointerventitratta.it>

Legislație

Decretul nr. 286/1998 privind prevederile care reglementează imigrația

Legea nr. 228/2003 privind măsurile împotriva traficului de persoane

Legea nr. 75/1958 privind abolirea reglementărilor privind prostituția și lupta împotriva exploatarii sexuale

Codul Penal Italian

4. Raport național de cercetare: Spania

4.1 Privire generală asupra situației actuale privind traficul pentru exploatare sexuală în Spania

Date disponibile

Potrivit Eurostat, din 2010 până în 2012 s-au înregistrat **1.964 victime ale traficului în Spania, incluzând toate scopurile de exploatare.**

Pe parcursul a trei ani (2010, 2011 și 2012), peste 70% din persoanele cercetate pentru trafic de ființe umane au fost bărbați. La fel ca în statisticile privind victimele, aproape două treimi dintre traficanți au fost cetățeni europeni (69%). Primele 5 țări din UE în privința cetățeniei au fost Bulgaria, România, Belgia, Germania și Spania.

Franța, Germania, Marea Britanie și Spania au un număr redus de victime înregistrate, în pofida numărului total crescut de victime prezente în aceste țări.

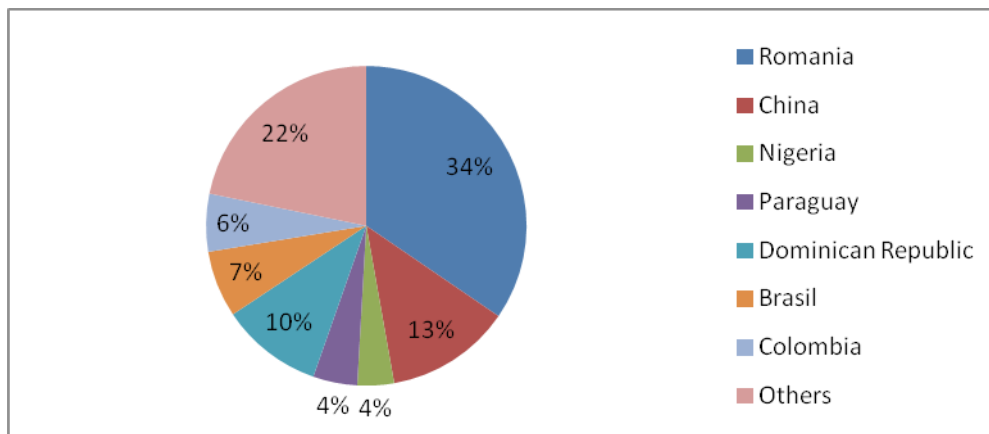
Date din 2014, oferite de Procurorul General al Spaniei (Madrigal Martínez-Pereda, 2015), arată următoarele:

- În ceea ce privește procedurile judiciare privind traficul de ființe umane, acestea fiind cazurile în care s-a considerat că există probe privind traficul, în 2014, respectivele cazuri se refereau în principal la trafic în scopul exploatării sexuale (154 = 91,66% dintr-un total de 168). Mai mult, numărul procedurilor inițiate în anul 2014 a crescut cu 19,37% față de 2013.
- În ceea ce privește victimele, pe parcursul anului 2014, numărul victimelor exploatare sexuală a scăzut. Numărul total a fost 1.428 victime. Din această cifră, 192 persoane au fost identificate ca victime, 727 persoane au fost luate în considerare ca fiind în situație de risc crescut și 509 au fost considerate victime potențiale. Majoritatea nu aveau cetățenie spaniolă (93,83 %). Victimele având cetățenie română au fost cele mai numeroase, atât în ce privește exploatarea sexuală (493 victime = 34,52% din total), cât și exploatarea prin muncă (131 victime = 75,72%).
- A crescut și numărul persoanelor reținute și investigate.
- Au fost date în total 27 de sentințe: 25 privind traficul de ființe umane pentru exploatare sexuală (14 vinovat, 6 parțial vinovat și 5 nevinovat).

Majoritatea victimelor traficate pentru exploatare sexuală în Spania sunt femei de cetățenie română. Raportul Procurorului General al Spaniei din 2014 descrie cazurile a 1428 victime cu "indicatori clari de traficare" pentru exploatare sexuală (conform analizei realizate de Procurorul General și a diferitelor tipuri de indicatori oficiali în domeniu folosiți de Națiunile Unite și Spania).⁵

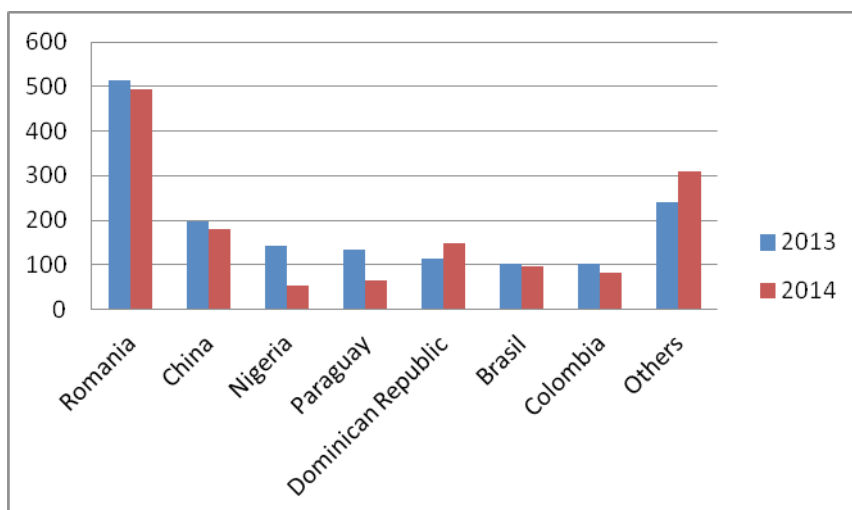
⁵ Procurorul General include în acest total numărul de "victime potențiale ale traficului pentru exploatare sexuală", termen utilizat pentru a descrie "persoanele care practică prostituția într-o situație "consimțită", respectiv cu respectarea regulilor impuse de cel care deține o afacere în industria sexului și care par a fi acceptate de către victimă. (Fiscal de Sala Coordonator de Extranjeria, 2015: 2).

Un procent de 98.7% din 1428 de victime au fost femei, dintre acestea 493 fiind române (34%).

Naționalitatea victimelor traficului de ființe umane pentru exploatare sexuală, 2013. Sursa: Compilație bazată pe datele Fiscalía General del Estado, Sección de Extranjería. 2014.

Ultimele două rapoarte anuale ale Procurorului General includ anexe cu detalii despre aceste victime, ceea ce permite realizarea de analize comparative. Cifrele arată o ușoară scădere a victimelor din România (515 în 2013 și 493 în 2014), nesemnificativă în comparație cu scăderea importantă a numărului de victime din Nigeria și Paraguay, scădere pe care rapoartele o atribuie acțiunilor desfășurate împotriva rețelelor criminale care traficează femei de diverse naționalități.

Raportul din 2013 al Procurorului General include o hartă a României cu zonele de proveniență a 323 victime.

Regiuni cu 35-79 cazuri.

Regiuni cu 18-24 cazuri.

Regiuni cu 11-12 cazuri.

Alte regiuni: 10 sau mai puține.

*Zonele de proveniență ale victimelor traficului pentru exploatare sexuală de naționalitate română, 2013.
Sursa: Fiscalía General del Estado, Sección de Extranjería. 2014.*

Media de vârstă a victimelor de naționalitate română, așa cum reiese din 55 de proceduri judiciare inițiate pe parcursul anului 2014, este de 28,2 ani. Cele mai multe victime sunt femei până în 25 de ani (108 victime).

Raportul descrie diferitele circumstanțe ale recrutării în vederea traficării pe parcursul anului 2014: victime înșelate prin promisiunea falsă a unui loc de muncă, victime vândute de membri familiei sau partener, victime seduse și recrutate prin internet. Raportul din 2013 descrie și cazuri de amenințări și răpire.

Odată ajunse, ele sunt "forțate cu violență și amenințări să practice prostituția". Circumstanțele exploatarei includ reținerea documentelor, deprivarea de hrană, sechestrarea sau îngrădirea libertății de mișcare, supravegherea constantă, violul, forțarea la consumul de droguri și chiar marcarea cu un tatuaj.

Abordarea juridică și politică privind traficul în Spania: de la cadrul internațional și european, la inițiative locale⁶

Cadrul internațional și european a jucat un rol crucial în promovarea politicilor împotriva traficului în Spania. Principalele două documente internaționale privind traficul de ființe umane, Protocolul de la Palermo și Convenția Consiliului Europei, au fost ratificate de Spania pe parcursul primei decade a acestui secol. **Protocolul pentru Prevenirea, Eliminarea și Pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor** (Palermo, 2000), care a fost ratificat de Spania în decembrie 2003, a determinat includerea traficului de ființe umane ca infracțiune în legislația națională.⁷ **Convenția Consiliului Europei privind Acțiunea împotriva traficului de ființe umane** (Varșovia, 2005) a fost

⁶ Această secțiune a raportului este bazată pe o cercetare anterioară desfășurată în proiectul "Combating Trafficking in Women for Labour Exploitation in Domestic Work" (2013-2015), HOME 2012/ISECAG/THB/4000003900, coordonat de Universitatea din Nicosia și finanțat de Programul UE privind prevenirea și combaterea criminalității (ISEC).

⁷ Protocolul de la Palermo este primul document juridic internațional care definește traficul de ființe umane și obligativitatea pentru Statele semnatare de a adopta "măsuri legislative și de alt tip necesare stabilirii drept infracțiune a conduitei prevăzute la Art. 3 al Protocolului" (art. 5.1, Protocolul de la Palermo).

ratificată în 2009, oferind un sistem complet și structurat de luptă împotriva traficului de ființe umane și care aprofundează aspectele legate de prevenire, investigare și cooperare internațională, precum și cele legate de protecția și asistența victimelor.

În ceea ce privește legislația UE, Spania a integrat **Directiva 2004/81/CE** privind permisul de ședere emis pentru cetățenii unor țări terțe care sunt victime ale traficului de ființe umane sau care au fost subiectul unei acțiuni menită să faciliteze imigrarea ilegală și care cooperează cu autoritățile competente. Spania a integrat recent în legislația națională, la solicitarea formală a Comisiei Europene, **Directiva 2011/36/UE privind Traficul de Ființe Umane** (la momentul expirării termenului limită din 2013, Spania încă nu realizase integrarea).

În Spania, **prima reformă a avut loc în 2009**, o dată cu adoptarea unor acte normative care promovează aspecte legale de combatere a infracțiunii de trafic de ființe umane și care iau în considerare nevoile victimelor. Aceste acte normative se referă în principal la modificarea legii imigrației (privind cetățenii unor țări terțe) și a Codului Penal.⁸

Pe de altă parte, adoptarea, în 2008, a **Planului Național de Acțiune privind Combaterea Traficului de Ființe Umane în scopul Exploatării Sexuale (2009-2012)** reprezintă principalul pas făcut de Spania la nivel politic. Planul a fost revizuit în 2015, după mai mult de doi ani de la finalizarea planului anterior.⁹

Planul Național pe perioada 2015-2018 cuprinde măsurile prevăzute în cadrul a 5 arii prioritare: consolidarea aspectelor legate de prevenire și detectare; dezvoltarea aspectelor privind identificarea, protejarea și sprijinirea victimelor; creșterea nivelului de cunoștințe și a capacității de analiză a fenomenului pentru a asigura acțiuni de combatere eficiente; intensificarea urmăririi penale a traficantilor și îmbunătățirea coordonării instituționale și a implicării societății civile.

În octombrie 2011 a fost adoptat **Protocolul Cadru pentru protecția victimelor traficului**, având drept obiectiv principal stabilirea ”instrucțiunilor operaționale pentru detectarea, identificarea, sprijinul și protecția victimelor traficului de ființe umane, promovarea coordonării între instituțiile implicate în aceste procese și definirea mecanismelor de colaborare între autoritățile cu responsabilități în domeniu, a proceselor de comunicare și cooperare cu organizațiile cu expertiză în oferirea de servicii victimelor traficului, în special cele care pot oferi un sprijin complet și care sunt implicate în programe de administrație publică care vizează protecția și sprijinul victimelor” (Art.1.1). Cercetări realizate cu actori-cheie în domeniu (în cadrul proiectului ”Combaterea traficului de femei pentru exploatare prin muncă în munca domestică” 2013-2015) au arătat că Protocolul a fost considerat **un pas înainte pentru o abordare comprehensivă a traficului de ființe umane**.

O **gamă largă de organisme guvernamentale și organizații private** sunt implicate în mecanismele prevăzute în cadrul Protocolului. Mai multe organisme pot participa în depistarea victimelor traficului: instituțiile care aplică legea, inspectoratele de muncă și asigurări sociale, organizații private. În schimb, identificarea unei posibile victime a traficului va fi realizată doar de către instituțiile de aplicare a legii (Poliția națională, Poliția comunităților spaniole autonome). Biroul Procurorului General va fi de fiecare dată înștiințat cu privire la detectarea și identificarea victimelor, fiind responsabil de coordonarea acestor acțiuni.

În ce privește **serviciile acordate victimelor**, Protocolul stabilește instrucțiunile și procedurile de urmat când este identificată o potențială victimă:

- Unitatea de Poliție va oferi victimelor informațiile necesare cu privire la drepturile pe care le au și la măsurile de sprijin disponibile.

⁸ Principalele modificări legislative au fost cele din Legea Organică 2/2009 din 11 decembrie, care modifică Legea Organică 4/2000 din 11 ianuarie, cu privire la drepturile și libertățile cetățenilor străini în Spania și integrarea lor socială, precum și Legea Organică 5/2010 din 22 iunie, care a modificat Codul Penal și care a intrat în vigoare în 23 decembrie 2010.

⁹ Această întârziere reprezintă unul dintre semnele lipsei unor priorități politice clare cu privire la traficul de ființe umane în Spania, așa cum arată cercetarea desfășurată în cadrul proiectului ”Combaterea traficului de femei pentru exploatare prin muncă în munca domestică” (2013-2015).

- Victimele prezumate, aflate într-o situație administrativă neclară vor trebui informate asupra posibilității de a primi o perioadă de reabilitare și reflecție, repatriere asistată către țările de origine sau, în situații excepționale, permis de ședere și de muncă (a se vedea mai jos).
- Unitatea de Poliție va informa victima cu privire la posibilele riscuri și la măsurile de protecție și siguranță care pot fi luate, însă victima are dreptul să le respingă.
- Dacă victima este de acord, poate fi referită către o autoritate locală sau regională competentă care oferă servicii de suport sau către servicii ale organizațiilor cu expertiză dovedită în sprijinirea victimelor traficului.

În cazul **victimelor potențiale din țări terțe fără permis legal de ședere**, Protocolul detaliază procedura acordării unei perioade de reabilitare și reflecție. Aceste minim 30 de zile sunt acordate pentru cetățenii țărilor terțe care se află într-o situație administrativă neclară și pentru care există "motive rezonabile" să se creadă că pot fi victime ale traficului de ființe umane.¹⁰ Perioada trebuie să fie "suficientă pentru a-i permite victimei să decidă dacă cooperează cu autoritățile în investigarea infracțiunii" (Articol 59 bis.2, Legea Organică 2/2009). Conform legii, în timpul acestei perioade, persoanei i se permite o ședere temporară, toate procesele de sancționare administrativă sunt oprite, iar autoritățile competente sunt obligate să asigure mijloacele de subzistență și siguranța respectivei persoane. Acolo unde este cazul, autoritățile competente pot declara victimele libere de responsabilitate administrativă și le pot oferi opțiunea unei **repatrieri asistate către țările de origine**, sau le pot oferi acestora **permise de ședere și de muncă, în funcție de anumite circumstanțe deosebite**. Această excepție de la responsabilitatea administrativă este prevăzută în două cazuri: în situația cooperării victimelor cu autoritățile competente în investigarea infracțiunii de trafic sau ca răspuns la o situație individuală cu care victima se confruntă. (Art. 59 bis.4).¹¹

Totuși, organizațiile societății civile sunt critice la adresa acestor prevederi, considerând că se mențin anumite lacune în privința protecției drepturilor victimei, în special în cazul cetățenilor străini cu situații administrative neclare. Într-un astfel de caz, **situația administrativă a posibilei victime joacă un rol crucial (negativ)**. Mai mult, dacă la finalul perioadei de reabilitare și reflecție, victima decide să nu coopereze cu autoritățile în investigarea infracțiunii (Art. 59 bis.2), poate fi inițiată o procedură judiciară privind situația administrativă neclară în care victima respectivă se află.

Raportul Avocatului Spaniol al Poporului (2012) arată preocuparea privind implementarea efectivă a perioadei de reabilitare și reflecție, subliniind că "trebuie să existe o distincție clară între cele două etape. În prima etapă, victima trebuie să își revină din punct de vedere fizic și psihic, să se simtă în siguranță. Doar după ce această primă etapă a fost încheiată cu succes și întotdeauna cu sprijinul și consilierea din partea unei organizații specializate, poate să înceapă cea de-a doua etapă. În aceasta, victima trebuie informată că va avea oportunitatea de a colabora cu autoritățile competente". În plus, există și preocuparea legată de faptul **că numărul perioadelor de reabilitare și reflecție solicitate și acordate rămâne foarte scăzut**.

Protocolul Cadru prevede și faptul că anumite organisme pot participa la detectarea victimelor traficului de ființe umane, dar **procesul de identificare poate fi realizat doar de către unitățile de poliție**. Organizații specializate ale societății civile critică excluderea lor din procesul de identificare, dar recunosc că există anumite bune practici realizate de "echipe mixte" alcătuite din Poliție și profesioniști din ONG-uri.

Conform Raportului GRETA din 2013, în iunie 2012 a fost înființat un Comitet de Monitorizare pentru urmărirea efectelor Protocolului Cadru pentru protecția victimelor traficului, adoptat în 2011, dar nu este clar dacă acest comitet este activ.

¹⁰ Prevedere introdusă prin Art.59 bis din Legea Organică 2/2009 din 11 decembrie, care a modificat Legea Organică 4/2000 din 11 ianuarie, privind drepturile și libertățile cetățenilor străini și integrarea lor socială în Spania.

¹¹ Consiliul Europei (2005; Art. 184) consideră următoarele motive ca fiind menite să conducă la obținerea unui permis datorită unei situații personale a victimei: "siguranța victimei, starea de sănătate, situația familială sau un alt factor care ar putea fi luat în considerare".

Progrese?

Este evident faptul că s-au făcut progrese importante în Spania, atât în privința legislației antitrafic, cât și a protecției victimelor. Organizațiile care lucrează în domeniu recunosc că, până de curând, traficul de ființe umane nu a fost considerat o infracțiune specifică și că nu au existat responsabilități juridice speciale în domeniu ale unor instituții precum procuratura, poliția, inspectoratul de muncă, astfel că, rareori, aceste instituții și-au coordonat activitățile.

În pofida acestor progrese importante și a eforturilor multor actori implicați în lupta împotriva infracțiunii de trafic și în sprijinirea victimelor, aceleași organizații susțin că traficul de ființe umane nu reprezintă, încă, o prioritate în agenda politică a guvernului spaniol, în special în ce privește aspectul protecției victimelor.

De altfel, doar recent, în 2014, a fost desemnat un **Raportor Național** pentru traficul de ființe umane. Acest lucru poate reprezenta un pas înainte în garantarea coordonării și a asumării responsabilității în domeniu. De fapt, Raportul GRETA (2013:23) precizează în legătură cu acest aspect: "În Spania nu există o structură instituțională singulară cu mandat în dezvoltarea și coordonarea acțiunilor anti-traffic incluzând toate tipurile de exploatare și toate victimele traficului. În plus, nu există un mecanism independent (cum ar fi un raportor național) responsabil cu monitorizarea implementării politicilor anti-traffic. GRETA subliniază avantajele considerabile care ar decurge din numirea unui raportor național independent."

4.2. Note metodologice suplimentare

Pentru activitatea de cercetare a acestui proiect, au fost realizate **7 interviuri cu femei de origine română care au fost victime ale traficului pentru exploatare sexuală** și cu **18 profesioniști** care lucrează în cadrul unor servicii de suport pentru victimele traficului pentru exploatare sexuală, în diferite orașe din Spania.

Toate interviurile cu femei au avut loc față-în-față și au avut o durată cuprinsă între 60 și 120 de minute. Fiecare interviu a fost realizat de unul dintre membrii echipei de cercetare implicată în proiect.

În ceea ce privește momentul interviului și locul în care s-a derulat, cercetătorul și-a adaptat întotdeauna programul la nevoile și disponibilitatea persoanelor intervievate: un număr mic de interviuri au fost realizate la sediul SURT, altele fiind organizate la sediul organizațiilor pentru care lucrează persoanele intervievate.

Ghidul de interviu a fost pregătit conform liniilor directoare comune, decise în cadrul parteneriatului, fiind adaptate la expertiza/circumstanțele individuale ale fiecărei persoane intervievate. A fost utilizat un ghid de interviu semi-structurat, nu un chestionar strict, pentru a permite apariția în mod spontan a unor aspecte importante și pentru a putea face o analiză a relevanței fiecărui interviu.

Toate interviurile au fost realizate într-un mediu de încredere. Toate persoanele intervievate au semnat formulare de confidențialitate și toate interviurile au fost înregistrate și apoi transcrise pentru analiză.

În ceea ce privește analiza, fiecare transcriere a fost analizată în mod corect, pentru a identifica elementele relevante prezente, care să fie ulterior reflectate în acest raport.

Alegerea persoanelor care să fie intervievate a fost făcută pe baza metodei bulgăreului de zăpadă. Prima etapă a interviurilor a fost cea cu profesioniști, apoi cea cu victime ale traficului. Criteriul de bază pentru selectarea organizațiilor care să fie intervievate a fost acela al experienței de lucru cu victimele traficului din Spania. O atenție specială a fost acordată includerii organizațiilor din diferite regiuni ale Spaniei, pentru a putea avea acces la mai multe tipuri de realități teritoriale.

Metoda bulgăreului de zăpadă a început cu abordarea organizațiilor care lucraseră anterior cu SURT (în Catalonia) și CPE (în Spania) în proiecte legate de trafic și a contactelor oferite de Serviciul de

Asistență Socio-Educațională (SAS) al Consiliului Municipal din Barcelona.

Contactul cu victimele pentru interviuri a fost oferit de profesioniștii intervievați și de organizațiile lor. Contactul cu victimele a fost cea mai mare dificultate a cercetării, care a și limitat numărul de victime interviuate la 7. Chiar dacă exista mult interes din partea profesioniștilor de a facilita aceste contacte, mai mulți factori au limitat până la final numărul de interviuri realizate: lipsa de disponibilitate sau reticența victimelor de a participa, riscul de supravictimizare sau faptul că nu există femei de origine română care să se afle în adăposturile organizațiilor interviuate.

Numărul redus de femei interviuate a fost compensat de un număr mai mare de profesioniști care au participat la cercetare.

Pentru a diferenția, în cadrul raportului, citatele din interviurile cu profesioniști de cele cu victime, coduri specifice au fost utilizate: SP/P marchează citatele din interviurile cu profesioniști care lucrează în Spania, iar SP/V marchează citatele din interviurile cu victimele exploatare în Spania.

4.3. Rezultatele cercetării bazate pe interviurile cu profesioniști

4.3.1 Identificarea interviurilor și a persoanelor interviuate

Următorul tabel prezintă profilul persoanelor interviuate și al organizațiilor din care provin.

Organizație	Oraș/Sat	Regiune	Poziție în organizație	Domeniul de expertiză al persoanei intervievate	Domeniul de expertiză și principalele activități ale organizației în domeniul traficului
Serviciul de Asistență Socioeducațională (SAS), Primăria din Barcelona (gestionat de un ONG)	Barcelona	Catalonia	Psiholog	Suport psihologic pentru femeile care practică sau au practicat prostituția pe stradă. 3 ani de experiență (anterior 6 ani de experiență ca educator în cadrul aceluiași serviciu). Oferă sprijin echipei de lucru, precum și consiliere psihologică femeilor, în 4 domenii: violență, schimbarea ocupației, sănătate sexuală și reproductivă și gestionarea stigmei asociate prostituției. Sunt oferite: intervenții structurate, 16 vizite individuale în cele 4 domenii, precum și intervenții în stradă, oferite femeilor care nu accesează serviciile.	“Singurul serviciu municipal care susține femeile în contextul prostituției și victimele exploatarei sexuale” Echipă multidisciplinară (educatori sociali, asistenți sociali, asistenți medicali și psihologi) care fac intervenție în stradă pentru femeile care practică prostituția și oferă suport pentru femeile care practică/au practicat prostituția și care le sunt referite de către serviciile publice și ONGuri.
Proiectul Jere-Jere, Cáritas Diocesana Valencia	Valencia	Comunitatea valenciană	Coordonator de proiect din 2015	Asistent social, lucrează cu femeile de origine română din 2007.	Program care oferă servicii femeilor care practică prostituția pe stradă și posibilelor victime ale traficului, oferind alternative de autonomie personală și integrare ocupațională. Programul oferă sprijin comprehensiv din punct de vedere sanitar și juridic și acompaniere în programe de formare și angajare prestate de alte servicii. Echipa e multidisciplinară, include educatori, asistenți sociali și mediatori nigerieni (grupul țintă principal).
Agencia de Sănătate Publică din Barcelona	Barcelona	Catalonia	Agent sanitar comunitar, mediator	Psiholog	Mediere pentru populația de origine română, educație pentru sănătate
Serviciul de Asistență Socioeducațională (SAS), Primăria din Barcelona (gestionat de un ONG)	Barcelona	Catalonia	Coordonator	Experiență îndelungată ca educator social, apoi ca manager de echipă și coordonator	Vezi mai sus
Poliția Catalană (Mossos d'Esquadra)	Barcelona	Catalonia	Agent de poliție, membru al Unității Centrale pentru Traficul de ființe umane	Investigații, contact cu justiția, interviuri cu potențialele victime referite de ONGuri pentru identificare	Identificarea victimelor și investigarea cazurilor de trafic
Spitalul Drassanes și Spitalul Vall d'Hebron	Barcelona	Catalonia	Mediator intercultural	Mediator Agent sanitar pentru femei implicate în prostituție	Experiență în oferirea de suport pentru femeile care practică prostituția de stradă. Consiliere și formare în domeniul sănătății sexuale și reproductive, în cooperare cu o rețea de organizații în cartierul Raval Creșterea conștientizării cu privire la fenomenul traficului.

Fundația Amaranta - Asturias	Gijón	Asturias	Avocat	Avocat care oferă consiliere juridică victimelor Avocat pledant	Organizația a fost înființată în 2006 de o comunitate de măicuțe. Are în prezent birouri în 6 orașe spaniole, din diverse regiuni. În Asturias, activitățile cu victimele traficului sunt: analiza situației femeilor pe teren și oferirea de sprijin, adăpost și susținere a integrării. Oferă suport sanitar, economic și juridic.
SURT	Barcelona	Catalonia	Coordonator de proiect	Asistent social	Surt, o fundație a femeilor, cooperează cu SICAR în programul lor pentru recuperarea, împuternicirea și integrarea ocupațională a victimelor traficului pentru exploatare sexuală. Procesul individual, pe o durată de 2 ani, implică EXIL, oferirea de suport psihiatric și terapie. SURT gestionează aspectele legate de formare și căutarea unui loc de muncă și sesiuni de împuternicire.
Fundația Amaranta Solidarity - Granada	Granada	Andalusia	Asistent social din 2006 și din 2010 coordonator al serviciilor de suport pentru victimele traficului și al unui alt program de suport pentru victimele violenței.	Asistență socială și coordonare	Organizația a fost înființată în 2006 de o comunitate de măicuțe, are acum birouri în 6 orașe spaniole din diferite regiuni. În orașul Granada, din sud, organizația are două servicii: un adăpost pentru victimele traficului și suport pentru victimele care trăiesc în comunitate după ieșirea din adăpost. Adăpostul găzduiește și femei cu copii și are un spațiu special pentru victimele traficului care sunt minore și care, având în vedere situația lor, nu pot fi incluse în centre rezidențiale pentru minori. Organizația lucrează în Granada cu o echipă multidisciplinară: director (o măicuță), coordonator, asistent social, trei educatori, un psiholog, un bucătar. În ultimii ani au oferit sprijin pentru 27 de persoane, inclusiv femei și minori.
Proiectul Vagalume (Oblate Sisters și Caritas Diocesana Santiago de Compostela)	Santiago de Compostela	Galicia	Educator social și coordonator de proiect	Educator social și coordonator al proiectelor de sprijin pentru femeile care practică prostituția, cu 10 ani de experiență	Organizația oferă sprijin femeilor care practică prostituția, inclusiv victimelor traficului. Activitățile prestate sunt: muncă de teren pentru stabilirea de contacte cu femeile în diferite părți ale orașului (cluburi, apartamente), servicii de sprijin sanitar, legal, economic, oferirea de adăpost temporar femeilor care doresc să nu mai practice prostituția, susținere psihologică, sprijin pentru mame singure. Echipă multidisciplinară care include: 2 psihologi, 1 asistent social, 2 educatori sociali și 1 coordonator (o măicuță).

Centrul Alumar (Oblate Sisters și Cáritas Diocesana Ourense)	Ourense	Galicia	Psiholog și coordonator	Suport psihologic și terapie oferite victimelor și coordonarea și managementul întregului centru.	Program de suport pentru femeile care practică prostituția și pentru femeile traficate. Are un centru de zi și un adăpost, o unitate mobilă pentru lucrul de teren cu femeile care practică prostituția. Oferă și sprijin legal, consiliere, formare de bază și formare vocațională.
Àmbit Prevenció	Barcelona	Catalonia	Mediator pentru femeile de origine română care practică prostituția din 2007 în 2010.	Oferă sprijin femeilor de origine română care practică prostituția, traduce și activează ca legătură între femei și instituții/organizații. A fost, de asemenea, interviatoare și coordonatoare a lucrului de teren cu femeile care practică prostituția în Catalonia.	Organizație care oferă suport femeilor în risc de excludere socială în cartierul Raval din Barcelona, inclusiv femeilor care practică prostituția sau femeilor victime ale traficului, dar fără a avea focus special în domeniul traficului.
Centrul Concepción Arenal și Consiliul Municipal al orașului Madrid (gestionate de o firmă de consultanță)	Madrid	Madrid	Coordonatorul centrului și Ofițerul pentru egalitate de gen al Consiliului Municipal	Consiliere psihologică și coordonarea serviciilor	Servicii de sprijin comprehensive din 2004 pentru femeile care practică prostituția și pentru victimele traficului. Oferă sprijin (sanitar, social, legal), unitate mobilă pentru identificarea victimelor (coordonată împreună cu poliția) și adăpost pentru 10 femei și minori și colaborează cu alte servicii municipale pentru a asigura formare și integrare ocupațională.
Asociația EXIL	Barcelona	Catalonia	Psiholog	Asistență psihologică pentru victime	Organizație care oferă suport victimelor violării unor drepturi (violență bazată pe gen, solicitanți de azil etc.). Pentru victimele traficului, oferă susținere psihologică și psihiatrică. Echipa e formată din 2 persoane și e activă de 5 ani.
SICAR cat, Sisters of Adoration	Barcelona	Catalonia	Educator social	Suport individual pentru victime privind formarea	Organizație cu 7 adăposturi (19 locuri în total) și un birou care oferă asistență juridică, socială și ocupațională, formare și servicii de sănătate victimelor traficului, precum și repatriere asistată în țările de origine
SICAR cat, Sisters of Adoration	Barcelona	Catalonia	Avocat	Consiliere juridică pentru victime privind recuperarea documentelor și asistență pe parcursul procesului penal	Vezi mai sus
SICAR cat, Sisters of Adoration	Barcelona	Catalonia	Pedagog și asistent social	Coordonarea serviciilor sociale	Vezi mai sus
SICAR cat, Sisters of Adoration	Barcelona	Catalonia	Educator social	Educator social pentru situațiile de urgență și intrarea în adăpost a victimelor	Vezi mai sus

Toți profesioniștii intervievați au fost femei. Acest lucru este determinat de faptul că serviciile care oferă suport femeilor sunt puternic feminizate.

După cum este descris și în secțiunea privind metodologia, au fost făcute eforturi pentru a include cât mai multe orașe și regiuni din Spania și pentru a acoperi mai multe realități teritoriale.

Trebuie subliniat faptul că majoritatea organizațiilor interviuate sunt ONGuri conectate cu programe catolice de caritate. Multe își au originea în comunitatea religioasă a măicuțelor catolice (Oblates și Sisters of Adoration), care sunt recunoscute pentru istoria de a fi oferit sprijin femeilor care practicau prostituția. Chiar dacă aceste organizații au în trecutul lor o orientare religioasă, profesioniștii care oferă servicii în prezent nu au o abordare bazată pe religie, iar activitățile lor nu implică nicio formă de îndoctrinare.

Organizațiile contactate sunt în cea mai mare parte neguvernamentale, cu excepția a trei dintre ele (unitate de poliție, unitate sanitară și spital) și a unei a patra, care este o firmă de consultanță subcontractată pentru a oferi servicii publice. Serviciile oferite de către acestea sunt în mare măsură servicii de consiliere și de sprijin pentru victimele traficului din perspectivă juridică, socială sau sanitară, oferind și adăpost.

Merită menționat faptul că unele dintre organizații se ocupă atât de situațiile de trafic, cât și de cele de practicare a prostituției și că serviciile din domeniul traficului pentru exploatare sexuală au fost dezvoltate în timp.

Poziția cel mai frecvent ocupată de profesioniștii intervievați în organizațiile lor este aceea de coordonator, aceștia fiind în mare măsură persoane cu experiență în organizațiile din care provin și care cunosc serviciile oferite, având cunoștințe extinse în legătură cu fenomenul. Pregătirea profesională este de regulă în domeniul psihologiei, asistenței sociale, educației, dreptului sau medierii.

4.3.2 Schimbări în dinamica traficului pentru exploatare sexuală

În pofida diversității cazurilor femeilor de origine română traficate în Spania pentru exploatare sexuală, profesioniștii percep o serie de elemente comune, precum și schimbări la nivelul fenomenului. Schimbările legate de recrutare sunt descrise în secțiunea relevantă.

Percepția generală este că există o capacitate crescută a profesioniștilor de a identifica situațiile de trafic. Aceasta face dificil de înțeles dacă creșterea numărului victimelor asistate este reală sau dacă reprezintă doar o consecință a creșterii abilității de identificare a profesioniștilor, care s-a dezvoltat în paralel cu dezvoltarea instrumentelor legale, a conștientizării publice asupra fenomenului, a formării de specialiști în domeniu sau a dobândirii de expertiză la nivelul unor organizații.

“ Am lucrat întotdeauna în contextul legat de prostituție, dar am început să auzim de trafic, un lucru despre care nu știam cine știe ce. În 2008 au început să apară câteva femei traficate, una sau două pe an, trei pe an...Anul trecut am avut 15 (...). Cifrele sunt mari, din punctul meu de vedere. În funcție de sursă, sunt multe femei și mulți minori. Dar în serviciile noastre cifrele sunt chiar mai mici”. (SP/P)

“ Fenomenul traficului continuă să fie același. Poate în ce mă privește, la început nu prea aveam idee despre asta sau aveam puține cunoștințe privind fenomenul și întinderea sa”. (SP/P)

După cum menționează unii profesioniști, creșterea fenomenului traficului pentru exploatare sexuală este de asemenea legată de tiparele de migrație în Spania.

“ Traficul s-a schimbat în funcție de fenomenul migrației. (...) Fondatorul organizației Sisters of Adoration a vorbit (de la mijlocul către finalul secolului 19) despre eleve care se prostituează, dar, dacă analizăm în funcție de modul în care înțelegem acum traficul, multe dintre ele ar fi, probabil, femei traficate. Ele erau spaniole și au fost traficate de la țară către orașe. Era vorba de trafic intern”. (SP/P)

În ceea ce privește victimele de origine română, mulți dintre cei intervievați vorbesc despre schimbări din punct de vedere al prevalenței victimelor române, comparativ cu cele de alte naționalități, evidentă în anumite perioade. Unii profesioniști descriu un tipar comun, o situație în care numărul femeilor românce care beneficiau de servicii era mai mare acum zece ani, de exemplu, apoi numărul a scăzut în favoarea femeilor din Nigeria, iar acum numerele mari de femei din Europa de Est (România, dar și Albania) sunt din nou prezente. Poate fi dificil de identificat o situație generală pe baza acestor percepții, pentru că ele se bazează pe mecanismele de referire ale fiecărei organizații, care pot să fluctueze la nivel local și care depind în mare măsură de munca operatorilor de poliție în combaterea traficului de ființe umane într-o anumită zonă. Prin urmare aceste informații trebuie să fie analizate în comparație cu alte surse: de exemplu, cifrele oferite de Procurorul Public, care arată o creștere în ultimii ani (vedeți prima secțiune).

“ La început soseau multe femei din Europa de Est și acum primim multe femei din Africa”. (SP/P)

“ În 2013 aproape că nu erau femei din România. Erau toate nigeriene. În 2014 au fost femei victime ale traficului din România și Nigeria”. (SP/P)

“ La început (2008) erau în principal femei din Europa de Est și din Balcani. Acum câțiva ani a crescut numărul femeilor din Africa Sub-Sahariană, mai ales din Nigeria. (...). Acum numărul femeilor africane a scăzut, iar al celor din Europa de Est a crescut ușor. Așa că acum se poate vorbi de un fel de echilibru”. (SP/P)

Există percepții diferite în legătură cu accesul României la Uniunea Europeană din perspectiva traficului. În opinia unora dintre profesioniștii intervievați, accesul României la UE a facilitat traficul. Din punctul de vedere al altora, a avut efectul invers.

“ Pe măsură ce tranzitul a devenit mai ușor, numărul femeilor românce a crescut în mare măsură”. (SP/P)

“ Profilul e foarte divers, dar se menține în interiorul unor caracteristici comune. La început au fost femei din România, apoi, când România a intrat în UE a fost o schimbare enormă și, deodată, nu mai erau femei din România. Evident (...), pentru că nu mai exista componenta de migrație ilegală, acesta fiind, într-un fel, modul în care au fost recrutate potențialele victime ale traficului”. (SP/P)

Profesioniștii asociază schimbările în tiparele de manifestare ale traficului cu schimbările în practicile de combatere a traficului, precum creșterea numărului de condamnări.

În ceea ce privește profilul femeilor, unii profesioniști subliniază creșterea numărului victimelor minore în ultimii ani, sau a femeilor cu copii.

“ Dar în ultimii ani am identificat victime foarte, foarte tinere, care au ajuns, probabil, în Spania când aveau 18-19 ani”. (SP/P)

“ Și ceea ce vedem acum e, pe de o parte, fete din ce în ce mai tinere”. (SP/P)

Unii profesioniști nu fac o distincție clară între prostituție și trafic și este dificil să identificăm dinamica specifice traficului din perspectiva unor aspecte concrete, precum proveniența victimelor din mediul rural sau urban. Totuși, interviurile arată că zonele sunt foarte diferite și că există un impact al situației socioeconomice din fiecare regiune. În zonele rurale, prostituția de stradă este mai puțin întâlnită decât cea în cluburi. În orașe, cea de stradă (partea veche a orașului, centru și zone industriale), precum și cele în cluburi și apartamente sunt toate prezente, însă există și dinamici locale specifice.

În timp a crescut controlul poliției și aceasta a însemnat că femeile schimbă adesea zonele în care lucrează sau sunt forțate de către exploatare să procedeze astfel.

“ Dacă văd că sunt des controale, există femei care uneori dispar brusc, schimbă locul pentru a distra atenția”. (SP/P)

4.3.3 Caracteristici ale fenomenului și factori de vulnerabilitate

Profesioniștii au descris în interviuri elemente specifice care diferențiază traficul femeilor de origine română de cel al femeilor traficate din alte țări. Acestea sunt în special legate de tipare specifice de recrutare (vezi secțiunea următoare).

De asemenea, persoanele intervievate au descris trăsături comune în ceea ce privește povestea de viață a victimelor care potențează vulnerabilitatea la trafic. Principalele elemente sunt: sărăcia, nivelul scăzut de educație, vârsta (multe dintre ele sunt minore sau foarte tinere), așa numitele ”familii destrămate” și situațiile de violență în familie. În unele cazuri, din perspectiva nivelului scăzut de educație, femei nu foarte tinere sunt foarte slab calificate și au deținut locuri de muncă precare. Unele dintre ele nasc copii foarte devreme.

“ Și asta mai presus de toate, educație scăzută, sărăcie...Bine, și excludere socială, iar, în cazul unora dintre femei, persoane dependente, copii sau rude: mame, tați etc.”. (SP/P)

“ În termeni generali, cămine distruse, multe conflicte, situații de violență domestică și violență bazată pe gen, exercitată de tații acestor femei asupra mamelor lor. Și o situație de totală vulnerabilitate care le conduce către practicarea prostituției chiar și în România”. (SP/P)

În ceea ce privește aspectele de ordin economic, trebuie subliniat faptul că unii dintre cei intervievați au menționat că nu sărăcia extremă le face pe femei vulnerabile la trafic, ci dorința de a-și îmbunătăți standardele de viață.

“ Cheia este sărăcia, după cum am observat. Sărăcia și lipsa așteptărilor de la propria țară”. (SP/P)

4.3.4 Caracteristici și tipare ale recrutării

După cum am precizat mai sus, profesioniștii menționează drept caracteristici ale exploatării sexuale a femeilor de origine română în special tiparele de recrutare, care sunt orientate către familie, cunoștințe de încredere și "falși iubiți" mai degrabă decât către rețele de crimă organizată. Totuși, reprezentanții poliției intervievați în cadrul cercetării menționează că, în timp, a fost detectată o dezvoltare și organizare în creștere a rețelelor de trafic care provin din România.

“ Am observat că această situație s-a schimbat. În general, femeile românce vin și ele însoțite de persoane din România, dar, pe de altă parte, am văzut și o parte din românce care au început să vină împreună cu persoane din alte țări, cum ar fi Albania sau Bulgaria. Și a început să fie un fel de amestec, chiar dacă clanurile nu sunt divizate, dar am început să vedem un mix de naționalități”. (SP/P)

“ La început, erau în majoritate organizări bazate pe familie (...). Se bazau mai mult pe exploatarea rudelor lor de gen feminin. (...). Dar era vorba de grupuri locale și, din această cauză, poliția acționa la nivel foarte local. (...). Odată cu schimbările aduse de art. 318 din Codul Penal, evident că aceste femei au fost excluse, deoarece, având cetățenie română, nu se mai potriveau acestui articol. Așadar, au fost un pic descurajate în această privință. Am observat că fenomenul era în creștere și că femeile erau folosite și de alte rețele de bulgari sau albanezi, care foloseau aceleași femei pentru că, neavând probleme în acest sens, pedepsele erau foarte mici. Intrarea în vigoare a noului Art. 177 bis., care includea orice femeie.. au văzut că româncele... bine, organizațiile au început să se organizeze mai bine și să beneficieze mai mult în această privință. (...). Acum, fiind vorba de organizații criminale, e rolul nostru să ne ocupăm de ele”. (SP/P)

Complicitatea rudelor din țările de origine și din țările de destinație este menționată de profesioniștii intervievați, aceștia vorbind despre "o minciună națională", familiile beneficiind de banii pe care îi primesc de la rudele lor de sex feminin, dar părănd să nu vadă sursa reală a acestor bani.

“ Un alt aspect e că ele nu vor să vadă asta. Pentru că, uneori, complicele e un unchi, nu întreaga familie, dar...”. (SP/P)

Un tipar de recrutare special, care face intervenția foarte dificilă, este cel bazat pe relațiile afective dintre victimă și traficant/exploatator.

“ Și am mai observat și acest fenomen, așa numitul „alt băiat”, multe femei sosesc cu un partener, într-o stare de dragoste nebună, perpetuată pe parcursul unei perioade neclare de timp, pentru că ei sunt acei parteneri care le aduc aici, cu promisiunea că vor lucra. (...). Adică, ele vin acum cu un proiect de viață, nu în necunoștință de cauză, cum veneau înainte, nu-i așa?” (SP/P)

După cum se poate vedea în citatul anterior, elementele de natură psihologică joacă un rol important în aceste tipare de recrutare: încrederea în membrii familiei, îndrăgostirea și relațiile de iubire. Motivațiile pe baza cărora sunt recrutate femeile sunt promisiunea unui loc de muncă și a unei vieți mai bune. În cazul iubiților, este vorba și despre proiectul de viață de cuplu, de familie.

În ceea ce privește înșelătoria legată de promisiunea unui loc de muncă, persoanele interviuate descriu ambele situații, de înșelătorie totală (femeile nu știu că vor practica prostituția) sau parțială, în sensul că nu sunt clare de la început condițiile în care vor lucra. Unii profesioniști descriu schimbările, însă e posibil ca acestea să fie relevante doar la nivel local.

“ Nu mai sunt înșelate în ce privește practicarea prostituției, dar ce se întâmplă e că sunt înșelate în privința condițiilor în care vor face asta”. (SP/P)

“ Multe dintre ele sunt acum mult mai conștiente decât înainte cu privire la ce urmează să facă, dar ele vin să lucreze cu planul că vor câștiga destui bani pentru a se întoarce în România și a-și construi o casă”. (SP/P)

Reținerea documentelor, care este foarte comună în cazul victimelor care provin din țări terțe nu mai este atât de prezentă în cazul victimelor din România, de când țara este membră UE.

4.3.5 Caracteristici și tipare ale exploatării

Intervievații descriu cazuri în care recrutorul și exploatatorul sunt de fapt una și aceeași persoană, dar și situații în care rolurile sunt deținute de persoane diferite. În primul caz, după recrutare și (în unele cazuri) după transportarea în țara de destinație recrutorul dispare, lăsând victima cu exploatatorul. Acesta este în principal cazul traficului bazat pe promisiunea unui loc de muncă și nu este atât de frecvent în cazurile în care există o relație afectivă cu recrutorul, însă există și cazuri precum acestea în care relația este ruptă și "falsul iubit" lasă victima unui alt exploatator.

“ Când e vorba despre o ofertă de job, adesea lucrurile trec prin mai multe mâini: o rudă îi face oferta, iar când ajunge acolo situația se schimbă. În cazul partenerului, este vorba de obicei de aceeași persoană, dar nu întotdeauna. Au fost femei care au ajuns aici și au descoperit că partenerul lor are și alte femei și le duce într-un club sau în altă parte”. (SP/P)

Exploatatorii sunt în principal bărbați. Adesea profesioniștii descriu implicarea mai multor persoane în exploatare, astfel că exploatatorul principal primește banii, în timp ce restul controlează victima sau colaborează în a o supraveghea.

Principalele strategii de exploatare descrise de profesioniști sunt:

- Control și supraveghere, dar nu izolare totală
- Violență fizică și psihologică
- Amenințări la nivelul familiei

După cum am menționat anterior, exploatatorii încearcă să mute victimele în diferite zone, astfel încât detectarea și identificarea lor de către poliție să fie mult mai dificilă.

Din perspectiva unor profesioniști, mijloacele de control s-au schimbat pe parcursul anilor.

“ Și am început să vedem faptul că s-au schimbat și formele de presiune și coerciție exercitate de proxeneți și exploatatori. În timp ce înainte coerciția era mai mult de natură fizică, acum a devenit mai mult psihologică. Pe vremuri femeile nu primeau nici un venit din prostituție când erau exploatare, dar, în ultimii ani, vedem că exploatatorii le dau o parte din bani, astfel încât ele să nu îi denunțe sau să iasă din situație”. (SP/P)

Conform profesioniștilor, victimele reușesc să iasă din situația de exploatare folosind diferite strategii, precum stabilirea de relații de încredere cu persoane cărora le fac confidențe sau prin intermediul unor clienți cu care stabilesc relații romantice. Totuși, acești clienți "salvatori" pot deveni în final de asemenea exploatatori sau relația poate fi marcată de violență bazată pe gen sau de abuz.

Mai mulți profesioniști consideră că plata datoriilor nu este utilizată ca metodă de coerciție în cazul femeilor de naționalitate română, cum este în cazul femeilor provenite din Nigeria. Când această situație există, nu se vorbește despre o sumă fixă.

4.3.6 Gen și trafic pentru exploatare sexuală

Elementul de gen evident în ceea ce privește traficul pentru exploatare sexuală este acela că, în contextul structurilor patriarhale existente, majoritatea victimelor sunt femei.

Însă există și alte elemente de gen care au fost identificate în cadrul cercetării. În primul rând profesioniștii subliniază rolul iubirii romantice în tiparele de recrutare și faptul că fetele tinere văd partenerul ca fiind scopul lor principal în viață.

“ Este o prezență copleșitoare a ideii de dragoste romantică. Cum aş putea să-mi părăsesc partenerul, cu care mi-am construit o viață. Cred că am putea spune că dragostea romantică e cel mai mare proxenet”. (SP/P)

“ Dragostea romantică are mult de-a face cu tipul de societate din care fetele provin, care se află într-un fel de dualitate: o țară care se deschide lumii, având acces la o mulțime de informații și la o viață romantizată. Multe aspecte ale globalizării, filme, mass media. Și acestea sunt femeile care așteaptă să găsească pe cineva care să le salveze și să le scoată din situația economică în care se află, iar ele fantazează mult în acest sens. (...). Ele își pierd o parte din fantezii când ajung aici, dar tot așteaptă un fel de salvare în viața lor”. (SP/P)

În al doilea rând, interviuatorii descriu faptul că fetele au un alt tip de socializare în contextul familial din țara de origine, care le limitează oportunitățile din perspectiva educației, conducându-le către munci precare și segregate.

“ Lipsa educației sau a oportunităților de acces la formare în țara lor de origine. Multe femei românce care sosesc și sunt victime ale traficului au tipare de viață puternic marcate de o tradiție sexistă, nu-i așa? Ești femeie, nu poți studia, trebuie să te măriți, să ai copii cât mai repede...Povestea ei de viață este puternic predeterminată. Nu ai posibilitatea de a face alte lucruri, pentru că ești femeie”. (SP/P)

În același timp, aceste roluri de gen foarte limitative în ceea ce privește implicarea în viața publică presupun asumarea tuturor responsabilităților din perspectiva îngrijirii familiei. Profesioniștii consideră că genul este un factor important, care influențează asumarea responsabilităților față de familia din țara de origine, fiind și un motivator puternic pentru acceptarea exploatarei.

“ Acestea sunt societăți tradiționale în care femeia continuă să aibă un rol specific de gen ca îngrijitoare: femeia are grijă de întreaga familie. Și dacă nu e în stare să aibă grijă de familie în mod fizic, atunci trebuie să o facă trimițând bani pentru ca o altă femeie să se ocupe de familie. Este foarte comun ca femeile să-și asume toate responsabilitățile în familie. (...). Multe femei românce nu doar că trimit bani copiilor lor, dar și copiilor altor persoane, veri, nepoți. (...). Femeia consideră că dacă nu are grijă de ei, nimeni nu va avea, ceea ce este adevărat, deoarece în România, nu există un sistem de sănătate bine organizat, adecvat, accesibil și universal. (...). De aceea, cred că cel mai important aspect ar fi cel legat de maternitate și îngrijire”. (SP/P)

Un interviuat vorbește despre aceste supra-responsabilizări în conexiune cu obiectualizarea corpului femeii.

“ Nu sunt o specialistă de gen, dar, asta are de-a face cu...Nu cunosc cuvântul, educație în mediul din care provin, în propria țară, cu imaginea pe care o au despre sine ca persoane dependente de o figură masculină. Are de-a face și cu lipsa de grijă față de propria persoană. Nu se consideră importante, chiar dacă uneori ele poartă povara aducerii venitului. Se consideră simple obiecte. Problema sexualității e percepută ca ceva mecanic, ca și cum ar fi vorba de o mașină sexuală, nu-și iau deloc în considerare sexualitatea. (...). În alte țări sau cu alte femei, dacă au un partener, acesta nu ar vrea ca ele să practice prostituția, în aceste cazuri e invers. Sună ca pe vremuri, dar treaba e că el stă acasă cheltuind bani, câștigând bani de pe urma prostituției, iar ea își vinde corpul”. (SP/P)

Aceasta este legată și de rușinea socială asociată cu prostituția și de stigmatul care marchează viețile femeilor care au practicat prostituția și care încearcă să se reintegreze.

“ Aspecte de gen, care merg până la a nu putea să-i spui mamei cum îți câștigi existența. Iar uneori, această fată nu are bani pentru a-și cumpăra mâncare, dar a trebuit să trimită familiei o bicicletă. Cine ești tu, furnizor universal?” (SP/P)

4.3.7 Grupurile cu riscul cel mai crescut

Grupurile cu riscul cel mai crescut pot fi identificate din descrierea mediului familial și personal al victimelor oferite de persoanele intervievate și incluse în secțiunea 4.3.3. Un alt grup aflat în mod special în situație de risc este cel al femeilor rome.

4.3.8 Descrieri ale cumpărătorilor

A fost dificil să colectăm informații de la persoanele intervievate în legătură cu profilul cumpărătorilor de servicii sexuale de la victimele traficului. Unele informații au reieșit din interviurile cu victime (vezi secțiunea relevantă).

“ În Spania clienții sunt foarte diverși: puști de 18 ani, bărbați căsătoriți cu responsabilități familiale, pentru că am văzut mașini în care erau cărucioare, bărbați în vârstă, bărbați de toate felurile”. (SP/P)

“ Foarte rar, clienții pot fi și turiști, de exemplu, turiști care vin la Barcelona în weekend și pur și simplu se folosesc de corpul unei femei. Sau sunt bărbați foarte bătrâni, care au probabil soții acasă și văd oportunitatea de a avea acces la un corp tânăr plătind bani puțini”. (SP/P)

Alții, dar nu majoritatea, sunt un fel de ”salvatori”, care oferă femeilor o locuință și o relație stabilă. Însă este posibil ca acest tip de bărbați să devină violenți cu femeile și să le exploateze, la rândul lor.

4.3.9. Intervenții privind traficul/victimele traficului pentru exploatare sexuală. Nevoi, obstacole, exemple pozitive/negative

După cum este descris anterior, multe dintre organizațiile intervievate oferă programe complexe de sprijin pentru victime, într-o multitudine de zone (și descriu nevoia de a oferi servicii prin intermediul acestor lentile comprehensive). Chiar dacă expertiza lor e concentrată în zona de intervenție, persoanele intervievate descriu și nevoia de a implementa activități de prevenire pentru a reduce fenomenul traficului pentru exploatare sexuală, cu focus asupra femeilor foarte tinere, acestea reprezentând grupul cel mai vulnerabil.

“ Bulgaria și România sunt țări mari, unde există o mare discrepanță între cei care au bani și cei care nu au. Și oamenii care nu au resurse sunt mulți și sunt în situații de excludere. Aș spune excludere educațională, socială, informațională... Oameni izolați, din zone rurale, iar a ajunge la ei prin campanii e dificil, ca în Nigeria. Există campanii, dar ajung la cei care știu să citească, care au acces la media (...). Iar cei cu vulnerabilități familiale, emoționale sau de alt fel sunt foarte ușor de amăgit cu promisiunea unei vieți fericite, aceste persoane nu se identifică pe sine ca victime ale traficului, iar campaniile, chiar dacă ajung la ei, nu sunt percepute ca fiind adresate lor în mod direct.” (SP/P)

Profesioniștii menționează și unele bune practici la nivelul unor astfel de campanii, chiar dacă nu au drept grup țintă femeile victime de origine română.

“ Știu și campanii realizate de alte organizații, Caritas, de exemplu, care a lucrat în licee, dar s-au axat mai mult pe relația între femei și bărbați, sexualitate, egalitate. (...). Organizația Metges del Món a realizat materiale video cu victimele ale traficului (...). Există și materiale audio-vizuale realizate de organizații religioase, cum sunt Oblates și Sisters of Adoration care au materiale foarte bune. (...). Dar nu despre România și femei românce, sunt doar un instrument general de conștientizare. Și noi organizăm, la cerere, discuții de creștere a conștientizării”. (SP/P)

Profesioniștii sunt și critici în ceea ce privește campaniile bazate pe victimizare și consideră că este necesar ca activitățile de prevenire să fie realizate nu doar la scară mare, ci și la nivel micro, prin contact direct cu femeile.

“ Este o muncă la firul ierbii, o muncă cu oameni. Campaniile sunt foarte victimizatoare, arată lanțuri și lucruri de tipul acesta și ele (victimele) nu se recunosc în aceste campanii. (...). Realizez o campanie, ajutându-le să se gândească, împreună cu fiicele lor, la subiectul maternității (...), la metodele contraceptive. Să ajungă să se considere persoane cu drepturi, spre deosebire de bunicile lor. Este un proces subtil și foarte de durată”. (SP/P)

Un altul a subliniat că un element necesar este cooperarea cu organizații din România.

“ Lucrul cu țările de origine (...), adică, mergând acolo și vorbind cu organizațiile, chiar și cu femeile, asta schimbă complet propriile perspective. (...). La fel și lucrul în rețele, la nivel internațional”. (SP/P)

“ Văd mult mai multe organizații din România lucrând în domeniu, decât din Bugaria”. (SP/P)

În ceea ce privește activitățile de intervenție pentru victimele traficului pentru exploatare sexuală, perspectiva adoptată de profesioniști evidențiază un concept global de reintegrare socială, în toate aspectele sale, fiind promovate intervenții coordonate și educaționale, pentru a ajunge la acele femei care nu se adresează ele însele organizațiilor. Unele nevoi specifice sunt subliniate, cum ar fi nevoia de a combina serviciile rezidențiale (adăposturile) cu cele de sprijin extern, de exemplu oferirea continuă de informații adecvate privind sănătatea sexuală și reproductivă, oferirea de consiliere juridică și de sprijin pentru evitarea victimizării secundare care afectează femeile în contextul intrării în sistemul legal.

“ Multe femei, în special cele care decid să rămână în Spania și să-și facă o viață aici, sunt din ce în ce mai integrate social, dar continuă să aibă unele solicitări. (...). Ele sunt revictimizate în cadrul procedurilor judiciare. Așa că am văzut nevoia de a oferi acestor femei consiliere pe parcursul procesului, atunci când ele depun plângere”. (SP/P)

“ Ajung aici pentru probleme de sănătate: avort sau boli cu transmitere sexuală sau afecțiuni serioase. (...). De asemenea, probleme legate de alimentație, e ciudat să vezi cât de prost mănâncă”. (SP/P)

În ceea ce privește obstacolele, barierele și provocările speciale privind traficul pentru exploatare sexuală, profesioniștii subliniază dificultățile de a detecta în timpul interacțiunilor de teren cazurile de trafic care afectează femeile românce, fiind mai dificil în aceste cazuri decât în cele cu femei de altă naționalitate.

“ Spre deosebire de ce se întâmplă cu alte naționalități, e foarte dificil pentru noi să depistăm victimele traficului de naționalitate română, pentru că sunt foarte inaccesibile. (...). Lucrăm cu apartamente și cluburi, iar procentul de femei românce pe care le-am atins cu abordarea noastră directă și apoi în proiectul de integrare socială este foarte scăzut. Este o comunitate închisă, neparticipativă. Chiar și în cluburi ele sunt separate de celelalte femei. Practic, victimele din România cu care lucrăm sunt cele referite nouă de către poliție. (...). Și în afara femeilor românce, la cele de etnie romă e foarte dificil de ajuns”. (SP/P)

“ Când le găsești la cluburi și în alte locuri în care este practică prostituția, ele nu sunt prea sociabile. ...Sunt neprietenoase, adesea nu vor să vorbească cu noi pentru că, de obicei, este o altă femeie care le controlează. Deci e foarte greu să ajungi la ele”. (SP/P)

Totuși, din perspectiva unui alt profesionist, a existat o îmbunătățire la nivelul intervențiilor care vizează femeile din România:

“ Cel puțin româncele, venind dintr-o țară unde sprijinul pentru acest grup țintă este inexistent, nu se așteaptă să găsească aici pe cineva care să le ajute. De-a lungul anilor, ele au văzut că acest suport există, că cineva le poate sprijini și nu le judecă. Poate că acum e mult mai ușor să lucrezi cu acest grup”. (SP/P)

Un alt obstacol descris este acela că femeile vorbesc despre experiența de trafic doar atunci când ies din ea, când doresc sau pot să facă schimbări, dar este foarte dificilă intervenția într-o etapă anterioară.

Violența psihologică exercitată asupra victimelor face foarte dificilă intervenția specialiștilor, fiind vorba despre un proces mult mai lung și mai delicat de auto-identificare și de recuperare. Un aspect paralel care influențează negativ auto-identificarea este existența unui anumit nivel de autonomie în procesul de exploatare.

“ Acum violența este mai mult psihologică, este exercitată prin coerciție și îndrăgostire, iar dificultățile de intervenție sunt mai degrabă de natură psihologică decât educațională. Ce se întâmplă e că aceste femei nu sunt deschise pentru a gestiona aceste probleme. Astfel că lucrul cu ele este de durată și cele mai bune rezultate, ca să spunem așa, le obținem cu femeile care sunt într-o situație de exploatare mai dificilă. Cazurile celor aflate în situații mai ambigue, în care practică prostituția și dau partenerului sau proxenetului o parte importantă a veniturii lor, dar care își păstrează și pentru ele o parte și au mai multă sau mai puțină autonomie (...) sunt cel mai greu de rezolvat (...). Asta e o chestiune de zi cu zi, vorbești cu femeia respectivă până aceasta începe să se întrebe de ce e lipsită de libertatea de a deține propriul card de sănătate sau de a participa la orice activitate”. (SP/P)

“ Ele nu înțeleg prea mult nici conceptul de trafic de persoane. (...). Foarte adesea am avut dubii dacă femeile erau cu adevărat maltratate sau dacă se protejau construindu-și credința că ”el e șeful și, bineînțeles, dacă fac vreo greșeală, atunci...”. Ele cred că, într-un fel, merită o pedeapsă”. (SP/P)

În ceea ce privește inițiativele pozitive descrise de intervievați, una dintre ele este implicarea mediatorilor de origine română, care sunt formate și au experiență în lucrul cu femei:

“ Era o persoană conștientă de situație, la care se adaugă și profilul ei de educator social. Asta ne-a ajutat foarte mult, pentru că nu era oricine, ci o persoană cu un profil profesional, informată și cu capacitate de înțelegere (...). A fost vorba despre un înainte și un după”. (SP/P)

Coordonarea între mai multe organizații este de asemenea o nevoie importantă, pentru că o organizație nu poate oferi toate serviciile (locuințe protejate, colaborarea cu poliția), de aceea este importantă cooperarea cu alte organizații din zonă.

Lipsa formării specialiștilor în domeniu este de asemenea considerată o nevoie neacoperită, care ar putea îmbunătăți modul de intervenție. În ceea ce privește forțele de ordine care lucrează în domeniul traficului pentru exploatare sexuală, unele dintre persoanele intervievate consideră că formarea și conștientizarea lor sunt critice, având în vedere riscul de revictimizare. Unul dintre intervievați sugerează și colaborarea acestora cu patronii de cluburi, dacă nu chiar cu exploatatarii.

“ Nu sunt specialiști suficient de pregătiți care să ofere sprijin acestor femei. (...). Pe strada Castelldefels-Gavà, în toată această zonă, regulamentele locale prevăd amendarea fetelor. Așa că poliția oprește și le amendează, dar ei nu își dau seama că acea fată este minoră. Sau nu întreabă dacă ea practică prostituția voluntar sau forțată de cineva (...). Sunt oameni de pază plătiți de cluburi (...). Când sunt inspecții la cluburi, agenții de pază acționează ca informatori. (...). Apoi proprietarul clubului face să dispară fetele care sunt în situații administrative nelegale”. (SP/P)

“ Cred că identificarea e un aspect care trebuie îmbunătățit. Descoperim multe femei cu semne evidente că sunt victime ale traficului, dar, cum nu sunt identificate, femeia este în impas”. (SP/P)

Instrumentele legale și sistemul judiciar prilejuiesc noi obstacole pentru femei:

“ Nu există reglementare legală..., așa cum există o lege privind violența bazată pe gen, nu există reglementări legale privind traficul.(...). Dacă fata reușește să scape. Dacă va depune plângere. (...). Așa că poate să decidă să facă declarația sau nu. Și dacă o face, nu va urma întreaga procedură, pentru că fata renunță dacă nu se simte suficient de protejată, fiindu-i teamă de represalii din partea exploatatorilor”. (SP/P)

Nevoile de natură economică sunt esențiale. Sunt sugerate în categoria experiențelor pozitive formarea și oferirea de alternative pentru integrarea ocupațională, precum și acordarea de beneficii sociale.

“ O prestație socială pe o anumită perioadă de timp până când femeia este capabilă să-și conducă noua viață. Iar în momentul de față așa ceva nu există sau este limitat.” (SP/P)

Cum multe dintre victimele doresc să se întoarcă în România, cooperarea cu organizațiile românești este esențială pentru garantarea siguranței:

“ Cred că organizațiile sunt mai sensibile acum, nu-i așa? Și câteodată, facem repatrieri mult mai sigure decât acum câțva timp, întrucât acum există organizații în țările de origine care au grijă ca persoana să nu se afle în risc. (...). Încă sunt multe deficiențe pentru că realmente nu știm unde se află persoana în țara de origine. Mi-aș dori să putem investiga asta sau poliția să poată acționa în vreun fel în țara de origine”. (SP/P)

În ceea ce privește integrarea ocupațională în Spania, persoanele intervievate subliniază faptul că victimele sunt adesea forțate să facă munci în condiții precare:

“ E foarte limitat și e un fel de capcană pentru femeile cu care lucrăm. Toate ajung să facă muncă domestică, îngrijind bătrâni sau joburi care sunt aproape o exploatare prin muncă”. (SP/P)

“ Când se întâmplă asta, ele sunt foarte, foarte confuze. (...). Evident, multe lucruri sunt afectate, vise sfărâmate. Ai avut ideea să vii și apoi ți se taie aripile, dar nu te poți întoarce în țara ta cu mâna goală, nu-i așa?”. (SP/P)

4.3.10 Nivelul de conștientizare generală și de gen al persoanelor intervievate

Majoritatea intervievaților au avut o cunoaștere profundă a fenomenului traficului pentru exploatare sexuală. Asemănător, nivelul de conștientizare de gen a fost foarte înalt în cele mai multe dintre cazuri.

4.4. Rezultatele cercetării bazate pe interviurile cu victime

4.4.1 Identitatea persoanei intervievate

Toate femeile intervievate sunt foarte tinere (21-34 de ani). Toate locuiesc în orașe catalane, cu excepția uneia dintre ele, care locuiește în Madrid.

Toate s-au născut în România și au fost traficate în Spania în ultimii 15 ani, când erau adolescente. Cea mai fragedă vârstă a fost de 14 ani. Aceste elemente se potrivesc cu cele descrise în literatura existentă și care menționează că victimele de origine română sunt foarte tinere.

Cele mai multe dintre ele au beneficiat de educație primară sau secundară. Niciuna nu a urmat studii universitare.

Majoritatea femeilor intervievate erau neangajate sau făceau munci precare. Doar una dintre ele avea un loc de muncă stabil.

Majoritatea dintre ele sunt necăsătorite și jumătate au copii.

Percepția de sine diferă foarte mult în funcție de stadiul de recuperare în care se află. Unele femei au o stimă de sine foarte scăzută, în timp ce altele sunt în mai mare măsură centrate pe forța interioară proprie și au planuri de viitor pozitive.

“ Mă simt, să zicem, și bine și rău. Nu mă simt nici fericită, dar nici rău. Mă simt foarte singură. (...) Nu știu dacă vei spune că sunt nebună, dar mi-ar plăcea să mor. Pentru că nu valdez nimic”. (SP/V)

“ Cred că toți operatorii gândesc la fel: că sunt foarte matură pentru vârsta mea și cred și eu asta. Nu-mi e frică să spun că merit mult mai mult”. (SP/V)

4.4.2 Caracteristici personale și familiale

Caracteristicile personale și de familie ale persoanelor intervievate au câteva trăsături comune, care sunt concordante cu cele menționate de către profesioniști atunci când descriu femeile cele mai vulnerabile la trafic.

Părinții, în cazul majorității femeilor intervievate, erau separați sau divorțați. Majoritatea își descriu copilăria ca pe o perioadă nefericită, cu o singură excepție, caz în care copilăria a fost una fericită, până în momentul în care a intervenit un eveniment nefericit. Violența este adesea menționată ca foarte prezentă în viețile lor.

“ Cu mama, nu știu, e ca și cum nu aș fi avut copilărie. Cu temeri...Bine, ea avut o boală și trebuia să trăiești cu boala ei. Și apoi caracterul ei. A fost persoană cam...cu mult caracter, nu te-ar fi lăsat...Ceea ce bunica mea mi-a dat, mama nu mi-a dat niciodată. (...)Era tensiune. Iar mătușa mea, când eram aproape o adolescentă, la fel, un pic tensionată, nu era prea plăcut. Iar cu tatăl meu...Ea ca și cum nu ar fi existat. O relație total inexistentă.” (SP/V)

“ Cred că și mama a fost bătută când era copil și pe mine m-a bătut mai mult decât pe fratele meu. Mă bătea în fiecare zi. Mă ura. [Și nu s-a purtat la fel cu fratele tău]. Nu. Ei bine, eu o ajutam să facă curățenie și să gătească”. (SP/V)

“ Am fost un copil din flori, fără mamă, fără tată. Nu am avut parte de dragoste de la mamă, tată sau alte rude. Am fost mereu singură”. (SP/V)

“ Am niște părinți minunați. Mi-au dat totul. La fel ca toți copiii, am avut tot ce am dorit și am avut nevoie”. Își descrie tatăl vitreg ca „propriul tată, pentru că m-a crescut”. (SP/V)

Absența părinților marchează unul dintre cazuri, în care femeia intervievată a trăit într-o instituție până la vârsta de 14 ani și apoi s-a mutat cu partenerul său. Asociază propria izolare cu vulnerabilitatea la recrutare.

“ Cum nu mai vorbeam cu nimeni din familie, acest băiat a început să mă ajute și mi-a zis: Nu-ți face griji, azi vii la mine acasă și mâine vom vedea ce vom face”. (SP/V)

Relația cu membrii familiei după momentul ieșirii din trafic este complicată. Multe femei nu mențin relația cu familia și există și exemple în care femeile descriu modurile în care familia beneficiază de câștiguri.

“ Mama a spus că pune toți banii la bancă, în fiecare săptămână. Prostii! Mama a fost ca un al doilea proxenet. (...). Întotdeauna cu aceeași poveste că este obosită, că bunica se simte rău

și că nu au mâncare..(...). Când lucram pentru mine îi dădeam 1000 de euro lunar. (...). Vroiam ca mama să pună bani deoparte pentru a cumpăra o casă în afara orașului. Când mă uitam la filme despre ferme, m-am văzut, cu 20 de cai sau 30 de porci și 50 de oi. (...). Și realizezi că ai pierdut ani din viață, tinerețea ta. Scuză-mă, dar am fost lăsată să.....Am trăit, da, nu pot să mint. Am mâncat bine, m-am îmbrăcat bine, dar, bineînțeles, asta a fost tot, nimic altceva”. (SP/V)

4.4.3 Condiții de viață și evenimente importante

Unele dintre femeile intervievate, dar nu toate, descriu o viață marcată de neajunsuri. Unele dintre ele trăiau în condiții de sărăcie extremă.

“*Locuiam într-o clădire fără uși și ferestre, dar, puțin câte puțin, am pus uși și ferestre”. Acum reflectează. „Când îmi amintesc de asta, mai degrabă mâncam din gunoi, trăiam într-o cocioabă sau colectam deșeuri...dar eram fericită. (...). Dacă aș putea da timpul înapoi, nu mi-ar păsa de sărăcie, doar să fiu cu rudele mele și cu mama”. (SP/V)*

“*Dacă trebuia să merg într-o excursie cu școala [mama zicea] nu. (...). Eram printre cei mai săraci copii din clasă. Și colegii râdeau de noi. (...). Abia terminam școala primară. Apoi mi-a spus mie și fratelui meu că trebuie să începem să lucrăm pentru că tatăl meu [partenerul mamei] nu ne va sprijini”. (SP/V)*

Altele descriu standarde minime de trai, însă nu deprivare extremă, precum și dorința lor de a-și crește veniturile și nivelul de trai.

“*M-am entuziasmat când am câștigat 600 de euro pe lună, bani care în 2001, comparativ cu România, însemnau de 6 ori mai mult.” (SP/V)*

Cele mai multe dintre intervievate erau foarte tinere când au fost recrutate și nu lucraseră anterior, nici nu plecaseră de acasă. Altele făcuseră munci necalificate.

“*Eram șomeră, după ce lucrasem 10 ani într-o fabrică” (SP/V)*

4.4.4 Roluri și așteptări de gen

Un eveniment de viață relevant din perspectiva genului este rolul iubirii romantice în viețile femeilor intervievate, atât din perspectiva recrutării de către traficanți, cât și din perspectiva experiențelor de cuplu în general. Unele dintre ele s-au căsătorit de timpuriu, fiind minore, ceea ce femeile asociază în mod explicit cu relațiile dificile din familia de origine.

“*E ceva foarte puternic atunci când un băiat câștigă dragostea unei fete. Ce i-ai spune fetei? (...). Pentru că iubirea ajunge la ea și ce-i răspunzi dragostei? De ce te-ai îndrăgostit de persoana asta? (...). Oricum, ea vede că dragostea asta are mai mult de-a face cu banii pentru că el se duce la cazino”. (SP/V)*

“*M-am îndrăgostit de acest băiat, fiul acestei doamne. Am fost împreună de când eu aveam 13 ani, timp de un an. Ei ne-au cuplat și m-a durut foarte tare când mama mi-a spus că nu mai sunt virgină pentru că m-am culcat cu tipul ăsta din momentul în care ne-am împrietenit. Noi avem o cultură diferită față de cea de aici”. (SP/V)*

“*De la 9 la 14 ani, am stat într-o instituțieLa 14 ani, am avut un prieten, un fel de iubit, cum vrei să-l numești și cum relația cu familia nu mergea bine, am început să ne întâlnim, cum se face de obicei. La 15 ani ne-am mutat împreună”. (SP/V)*

Unele dintre femeile intervievate au o conștientizare crescută a aspectelor de gen.

“ [Și-a descris experiența ca victimă a violenței partenerului și cum nu au fost protejate drepturile ei ca femeie]: „Nu m-a lovit doar o dată, abuzurile au început, pentru că în România nu există protecție pentru femei. Și nu ai dreptul să mergi la poliție. Iar dacă mergi, situația se poate înrăutăți”. (SP/V)

Altele supraestimează progresele înregistrate în ceea ce privește egalitatea de gen:

“ În trecut femeia a fost nevoită să îndure ce făcea bărbatul, chiar dacă era bătauș, bețiv sau ceva de genul ăsta. A trebuit să îndure, pentru că, altfel, lumea ar fi râs și ar fi arătat-o cu degetul și ar fi fost o rușine pentru familie, în sate”. (SP/V)

4.4.5 Contexte și relații sociale

Femeile intervievate nu oferă multe informații în legătură cu relațiile sociale sau cu cele de prietenie, dincolo de cele cu familia, partenerii și recrutorii. În unele cazuri există multă izolare sau foarte puține legături sociale, în special în cazul femeii care și-a petrecut copilăria într-o instituție.

Persoanele cărora ele le fac confidențe apar în unele interviuri drept figuri cheie pentru momentul ieșirii din trafic. Totuși, este subliniat și rolul clienților "salvatori" în ieșirea din trafic, precum și cel al organizațiilor din domeniu.

“ Era o colegă de muncă care era din satul meu și i-am spus, pentru că aveam încredere în ea și o știa și pe mama, i-am spus că mă bate și se poartă rău cu mine și mi-a dat o carte de vizită să sun la un centru de îngrijire a minorilor”. (SP/V)

“ M-a dus pe stradă și acolo am întâlnit un client care m-a ajutat să scap, după mult timp”. (SP/V)

4.4.6 Caracteristici și tipare ale recrutării

Experiențele de trafic ale femeilor intervievate sunt diferite din perspectiva duratei și a intensității. Unele dintre ele au fost recrutate o singură dată și exploatate pentru o perioadă scurtă de timp, în timp ce altele au avut experiențe multiple de trafic, inclusiv în alte regiuni și țări (Turcia, Italia).

“ Am fost vândută de 5 ori, de la un proxenet la altul”. (SP/V)

Recrutorii sunt adesea cunoștințe sau falși iubii, după cum este menționat și în interviurile cu profesioniști.

În ceea ce privește tiparele de recrutare, în unele cazuri femeile au fost recrutate cu promisiunea unui loc de muncă, prin înșelătorie: femeilor fie nu li se spune că vor practica prostituția, fie nu li se prezintă condițiile reale în care acest lucru se va întâmpla.

“ Știu o familie de turci romi care mi-au propus să merg în Spania la cules de fructe. (...). Și ajunsă acolo am găsit cu totul altceva”. (SP/V)

“ Fiindcă ești slabă, nu ai celulită”. Îmi amintesc. El a spus: „E un bar unde porți fustă scurtă, rochii sexi și sunt și bărbați care te pot invita să bei ceva cu ei la bar”. (...). Mergi pe jos pe lângă parc. A spus asta: O piață, un parc. Și au băuturi. Băieții te invită”. (SP/V)

În alte cazuri, sunt înșelate în totalitate și apoi forțate în mod violent să practice prostituția.

“ [Experiență în Istanbul]. „Era o casă masivă, foarte mare și, bineînțeles erau cam 20-30 de femei. (...). Erau toate în interiorul unor celule”. (SP/V)

“ Trebuie să vii în Spania și să lucrezi ca prostituată. Iar eu am spus: Eu? Nu asta a fost înțelegerea. Vei câștiga mulți bani, mi-a spus. Nu, nu, nu, vreau să mă întorc, mi-am lăsat slujba, viața, totul. Și m-a încuiat și m-a bătut. (...). Eram foarte speriată pentru că, în afară de asta, atunci când mă atinge... Când un bărbat mă atinge, deja mi-e frică, nu?”. (SP/V)

În unele cazuri, partenerii au fost recrutorii sau ei au dat femeia recrutorilor, folosindu-se de relația de iubire pentru a crește vulnerabilitatea acesteia.

“ [Recrutorul a fost tatăl iubitului ei]. „Nu știi ce-a fost în capul meu, dar m-am împrietenit cu un băiat de etnie romă și nu am știut că tatăl lui era proxenet”. (SP/V)

“ Eram la restaurant, luam cina și, la sfârșit, cel care îmi era partener a vrut să ne despărțim chiar atunci. În grupul ăsta de prieteni care fac trafic cu femei, era unul numit Marcello care a văzut că eram foarte speriată și că nu știam ce să fac”. (SP/V)

4.4.7 Caracteristici și tipare ale exploatării

Exploatarea este exercitată prin diferite mijloace.

Majoritatea femeilor intervievate au fost traficate în Spania înainte ca România să devină stat membru al UE și traficanții le-au reținut documentele de identitate.

Sunt descrise diferite moduri de a controla victima, puse în practică de exploatare sau de alte persoane care au rolul de a le controla.

“ „[Bărbatul] strângea banii și controla totul. (...) Toate fetele lăseau gențile pe masă. După ce lăsa geanta și banii pe masă, mergeai și te dezbrăcai. (...). El te controla ca să nu ascunzi nimic. Nu mi-a plăcut asta deloc”. (SP/V)

“ „Erau multe fete românce pe stradă, cam 50, și știau despre asta...Am văzut că ziceau că eu am fugit. (...) Toate fetele se uitau la mine.” (SP/V)

“ „Trebuia să stai 15 minute, cred...15-20 de minute și...Nu-ți scoteai bluza, de la talie în sus... Și plătea 10 euro pentru hotel și 20 îți dădea ție. Și după 15 minute, totul se oprea și plecai”. (SP/V)

Amenințările făcute în legătură cu familia de origine erau de asemenea un factor:

“ „[De amenințări] la adresa familiei mele nu mi-a păsat, pentru că nu aveam pe nimeni. Bine, îl aveam pe tata, dar nu-mi păsa. Dar în ce mă privește, trebuia să mă protejez puțin. Și să încerc să scap, dar nu am putut să fac asta imediat”. (SP/V)

Violența fizică, sexuală și psihologică sunt de asemenea prezente. Izolarea este utilizată, dar în unele cazuri femeilor li se permite să lucreze neacompaniate.

“ „Mi-a spus: Uite, fata asta a plecat și dacă vrei poți fi partenera mea și să lucrezi mai puțin... (...). Și a fost și mai mult abuz. O făceam fără prezervativ, aproape mă forța și îmi era teamă și pentru că cealaltă fată, a aflat și mi-a spus: Uite, acum el vrea să fie cu mine. (...). Tu trebuie să te ascunzi un pic”. (SP/V)

“ Foarte adesea spuneam „Cum o să-i fac față tipului ăstuia? (...). Era un tip gelos: De ce ai stat așa mult în pat? Ți-a plăcut? (...). Mă insulta spunându-mi curvă. (...). Și nu mă lăsa să merg cu tineri. (...). Erau certuri dragoste-ură. (...). Certuri dure, cu multe urlate. Nu era agresiune tipică, dar mă trata rău”. (SP/V)

“ „Dacă nu faci bani, nu vei mânca și apoi vei mânca bătaie, te vor bate”. (SP/V)

“ [Închisă într-un hotel] El a venit, mi-a adus mâncare...(...). M-a bătut, m-a lovit în spate, m-a tras de păr”. (SP/V)

Ieșirea din situațiile de exploatare, așa cum a fost deja menționat, s-a petrecut în special cu complicitatea clienților, cunoștințelor, persoanelor care oferă servicii în stradă și a organizațiilor care oferă servicii victimelor.

4.4.8 Descrieri ale cumpărătorilor

Femeile intervievate nu au oferit multe informații în legătură cu clienții, însă unele descrieri și opinii au apărut pe parcursul interviurilor.

“„Bărbați de pe stradă. De diferite naționalități și rase, diferite vârste, care veneau pentru asta”. (SP/V)

“„[Cum a fost relația cu ei?] Depinde. Deoarece cred că fiecare fată își alege clienții. Nu am fost niciodată cu un bărbat beat, sau cu unul drogat. (...). Am spus nu și a fost nu. (...). Și întotdeauna am încercat să găsec, nu să găsec, dar să mă duc cu oameni mai...în vârstă, mai responsabili...Oameni mai normali, nu din aceia care te fac să te simți în nesiguranță sau care te-ar putea răni sau ceva de genul ăsta”. (SP/V)

“„Dacă ești o femeie deșteaptă, poți avea 7 sau 8 bărbați în vârstă care să fie îndrăgostiți de tine. Pe scurt, dacă îi spui fiecăruia „mama mea este pe moarte sau am 5 copii în România și nu au ce să mănânce”, ei te vor ajuta”. (SP/V)

“„Există riscuri, te poți îmbolnăvi, oamenii te bat, el [proxenetul] te bate pentru că nu faci bani și sunt sute de bărbați care te bat”. (SP/V)

4.4.9 Evaluarea serviciilor și a suportului

Femeile intervievate au în general o opinie pozitivă despre suportul primit de la diferite organizații.

“„[Descrierea traducerii și sprijinul din partea ONG-ului pentru denunț]:”De fiecare dată am fost protejată și nu mi-a fost frică”. (SP/V)

“„Când au oferit cursuri de curățenie...Când începi, crezi că trainerul este foarte plictisitor. Crezi asta pentru că te consideri pe tine foarte importantă, dar nu e așa” (SP/V)

Totuși, experiențele legate de sistemul de justiție nu sunt unele pozitive.

“„Pentru cei ce spun că există dreptate, nu e adevărat, nu e nici o dreptate. Pentru că era în închisoare pentru un an și a ieșit. Pentru că la ultimul proces a fost cuvântul lui împotriva cuvântului meu și nu mi-am întâlnit niciodată avocatul pe care l-am avut și nici nu l-am văzut vreodată. (...). Și dacă mergi la proces cu un minor, nici măcar nu știi, ce să știi ca să poți câștiga procesul? Au fost niște lucruri neadevărate pe care le-a spus și avocatul nu era acolo ca să-și facă treaba. Asta este. A stat doar un an în închisoare”. (SP/V)

4.4.10 Prevenirea traficului pentru exploatare sexuală

Femeile intervievate au oferit sfaturi în special fetelor tinere și în special în legătură cu situația din România.

“„În România ar trebui să existe mai mult control la frontieră. (...). Poliția ar trebui să observe că atunci când un bărbat pleacă cu 10 femei, ele nu vor merge să culeagă banane. Să fim sinceri. (...). Ar trebui să fie mai multe controale și mai multe controale și în orașe, pentru că polițiștii sunt corupți în România. Le plătești 500 sau 1000 și e de ajuns să închidă ochii. (...). Din moment ce proxenetul mă plătește, voi închide ochii. (...). Ar trebui ca femeile să fie mai protejate, iar rețelele de prostituție distruse, așa cum se face aici. (...). A fost o cooperare între poliția din Spania și cea din România și au fost distruse mai multe rețele și au fost razii pe aici. (...). Pentru că a fost presiune din partea poliției din Spania”. (SP/V)

“„Iar fetele nu ar trebui să aibă încredere oarbă. Cele care nu vor să fie în lumea asta, nu ar trebui să fie atât de nesăbuite și să creadă tot ce li se spune. (...). Dacă vrei să pleci într-o altă țară, să culegi fructe sau orice altceva, trebuie să semnezi un contract în România. (...). Pleci

simțindu-te în siguranță și știi că pleci cu o firmă, nu cu o familie. (...). Nu cu o familie despre care aproape nu știi nimic. (...). [Oamenii] privesc lumea prin ochelari roz și când ajungi în Spania nu vei găsi o viață roz, vei găsi iadul, așa cum am găsit eu”. (SP/V)

Unele dintre ele se implică direct în a vorbi cu fetele vulnerabile și în a le ajuta să iasă din situațiile respective sau să evite să ajungă în aceste situații. Una dintre fetele traficate a devenit, mai târziu, lucrătoare de stradă pentru un serviciu anti-trafic.

“*Câteodată merg pe stradă și vorbesc cu fetele, când par să nu fie în regulă. Ca femeie străină de 34 de ani, realizezi că, până la urmă, nu ajungi nicăieri”. (SP/V)*

4.4.11 Viața în afara experienței de trafic

Toate femeile intervievate sunt bucuroase că au ieșit din situația de trafic. Totuși, după cum este descris în tabelul cu profilele persoanelor intervievate, ele sunt încă în plin proces de reconstrucție a propriei vieți, doar puține dintre ele având un loc de muncă și un venit stabil.

Unele femei reflectează asupra experiențelor lor dintr-o perspectivă pozitivă și remarcă faptul că depășirea acestor dificultăți le-a făcut de fapt mai puternice.

“*Realizezi că fricile nu există. Nu ar trebui să te temi de nimic. Ar trebui să ai grijă de lucruri și oameni și să știi cum să faci lucrurile”. (SP/V)*

Planurile de viitor sunt adesea simple dorințe de a avea o viață normală, liniștită.

“*Să am propriul apartament, să fiu fericită cu băiatul meu. Și să am un loc de muncă. (...). Nu vreau altceva, să nu mă mai rănească nimeni”. (SP/V)*

Este de asemenea relevant de menționat faptul că a-ți reconstrui viața după o experiență de exploatare sexuală nu este ușor, inclusiv din cauza stigmei asociate.

4.5 Concluzii

Conform datelor oficiale, femeile din România reprezintă grupul cel mai numeros de victime ale traficului pentru exploatare sexuală în Spania (34%). Totuși, datele reflectă doar o mică parte a realității. Având în vedere dificultățile existente în măsurarea fenomenului și datele limitate disponibile, acest studiu calitativ, în pofida limitărilor sale, oferă informații relevante despre experiențele supraviețuitoarelor traficului pentru exploatare sexuală în Spania. De asemenea există suprapuneri semnificative cu rezultatele altor studii anterioare privind exploatarea acestui grup specific în diferite țări de destinație.

Tipare de recrutare

Un tip de deficiență al datelor oficiale este că acestea nu menționează, de exemplu, faptul că victimele sunt foarte tinere. Conform datelor judiciare, vârsta medie a femeilor de origine română exploatare în Spania este de 28 de ani și cele mai numeroase sunt cele care au vârsta sub 25 de ani. Totuși, rezultatele acestui studiu indică faptul că multe dintre femei au fost recrutate când erau minore și au fost exploatare pentru mai mulți ani înainte de a fi identificate ca victime.

Cercetarea arată două tipuri de tipare de recrutare a femeilor de origine română. În cazul primului dintre ele, recrutorii sunt în special rude sau prieteni, care promit locuri de muncă și venituri în țara de destinație. În cazul celui de-al doilea, recrutorii sunt așa numiții ”iubiți”, care inițiază o relație cu victima, promițându-i acesteia o viață împreună, în conformitate cu rolurile de gen, o familie tipică și creșterea veniturilor și a nivelului de trai.

Dar aceste tipare de recrutare, care apar a fi mai frecvent utilizate în cazul victimelor din România comparativ cu cele din alte țări, sunt invizibile și fac detectarea și identificarea foarte dificilă pentru profesioniștii spanioli. Un element care contribuie la această invizibilitate este faptul că există aspecte comune între aceste cazuri de trafic de ființe umane și alte forme de violență bazată pe gen, precum violența în cuplu sau cea în familie.

Pentru unii profesioniști, aceste suprapuneri conduc la înțelegerea traficului ca fiind o altă formă de violență bazată pe gen, într-o țară cu un nivel crescut de conștientizare în legătură cu violența împotriva femeilor și cu servicii extinse de sprijin pentru victimele violenței. Totuși, aceste suprapuneri este de asemenea posibil să reprezinte o provocare pentru definirea fiecărui caz în parte, din perspectiva serviciilor necesare și a oferirii de protecție adecvată, care să mențină victima în siguranță.

Factori de vulnerabilitate: aspecte de gen

Studiul confirmă că principalul factor de risc pentru traficul pentru exploatare sexuală este statutul de femeie, din mai multe puncte de vedere.

În primul rând, mitul iubirii romantice, un construct de gen, crește vulnerabilitatea fetelor la trafic. Unul dintre profesioniștii intervievați a descris dragostea romantică drept "cel mai mare proxenet". A crește în prezența mitului patriarhal al iubirii romantice și a considera că a avea un partener este obiectivul principal al vieții cuiva, precum și măsura succesului unei femei, crește vulnerabilitatea fetelor de a fi seduse și de a intra în relații abuzive, inclusiv de a fi exploatare.

O figură relevantă este aceea a traficantului cunoscut ca "iubitul", care stabilește o relație de natură emoțională cu victima, îi câștigă încrederea, pare a avea grijă de ea și îi promite o viață împreună în țara de destinație. Această momeală care vine sub forma iubirii romantice este esențială pentru a recruta victima, dar și pentru a menține exploatarea, exact ca în cazul violenței în cuplu. Atunci când conceptul de iubire include submisivitatea și violența este normalizată ca parte integrantă a relației, este mult mai dificil pentru femei să se identifice ca victime și să iasă din situația de exploatare.

Un alt factor de risc conectat cu genul este acela că socializarea fetelor le limitează acestora oportunitățile de învățare și le conduce către munci feminizate. În comunitățile cu oportunități de muncă puține, fetele sunt mai vulnerabile la a fi recrutate prin intermediul promisiunii unui loc de muncă bine plătit și a unui venit în țara de destinație. Motivațiile sunt aceleași ca și în cazul migrației voluntare.

Riscul este intensificat de alți factori de vulnerabilitate: statut socioeconomic precar, nivel scăzut de educație, neglijență în creșterea copiilor, violență bazată pe gen în mediul familial (atât violență în familie, cât și în cuplu), locuri de muncă precare, cu niveluri scăzute de calificare (în cazul victimelor adulte), nașterile în adolescență sau apartenența la etnia romă.

În ceea ce privește statutul socioeconomic, vulnerabilitatea nu e legată doar de cazurile de sărăcie extremă, ci și de dorința de a-și crește nivelul de trai. Aceasta ar putea fi accentuată de faptul că tiparele de consum definesc în prezent valoarea deținută în comunitate și reprezintă un element important al dezvoltării identității de gen în adolescență. Aceste obiective de natură economică pot de asemenea să crească riscul de trafic. În aceste cazuri, recrutorul este de regulă un membru al familiei, un prieten sau o cunoștință.

Uneori femeile sunt înșelate în legătură cu tipul de muncă pe care o vor face: nu li se spune că vor practica prostituția, ci li se spune că vor face munci domestice sau că vor lucra în restaurante. În alte cazuri, este posibil să știe că vor presta servicii sexuale, însă acest tip de muncă este doar vag descris și nu cunosc dinainte condițiile de muncă specifice.

În final, exploatarea poate fi conectată și cu cerințele ca femeile să aibă grijă de familiile lor. În timp ce rolurile femeilor în sfera publică sunt limitate, ele sunt supraresponsabilizate cu îngrijirea familiei, atât în ceea ce privește îngrijirea membrilor familiei, cât și în ceea ce privește oferirea de sprijin financiar familiei care trăiește în țara de origine. Această presiune de a fi unic producător de resurse, asociată cu rolurile tradiționale de gen, crește vulnerabilitatea lor la recrutare și le menține în situația

de exploatare. În unele cazuri, membrii familiei din țara de origine sau de destinație pot ignora sau tolera situația de exploatare la care femeia este supusă.

Tipare de exploatare

Femeile sunt exploatare în spații diverse (pe stradă, în cluburi, în apartamente private) și exploatare încearcă să mute victimele dintr-o zonă în alta pentru a evita ca acestea să fie identificate de către poliție.

Exploatarea se poate petrece în contextul controlului și monitorizării victimelor, de către exploatare sau de către persoane însărcinate de ei cu aceasta. Este important de remarcat că, chiar dacă există în continuare și cazuri de izolare totală, în mai multe situații femeile au un anumit nivel de libertate de mișcare. Violența (fizică, psihologică și uneori sexuală) și amenințările la nivelul familiei au fost și acestea identificate ca prezente, dar elementele de manipulare la nivel psihologic au un rol esențial în tiparele de exploatare. Încrederea în membrii familiei și îndrăgostirea pot fi utilizate drept elemente de control, care perpetuează situația de exploatare.

Îmbunătățirea intervențiilor

Victimele de origine română par a avea în mai mică măsură contact cu serviciile decât femeile de alte naționalități, chiar dacă ele reprezintă grupul național cel mai numeros de victime. Acest lucru poate fi asociat cu provocările speciale din domeniul recrutării și exploatare, care au fost descrise anterior, precum stabilirea unei relații afective cu traficanții și prevalența violenței psihologice ca strategie de exploatare.

Creșterea conștientizării traficului din perspectivă de gen și formarea profesioniștilor în legătură cu complexitatea și diversitatea fenomenului poate crește abilitatea de a detecta aceste situații și de a oferi sprijin mai eficient. Participarea la proces a unor profesioniști care vorbesc limba română, care cunosc realitatea țării de origine și a fenomenului de trafic, precum și intensificarea cooperării cu organizații specializate din România reprezintă de asemenea elemente esențiale pentru evoluție, acestea contribuind la prevenirea traficului și la posibilitatea menținerii legăturilor după ce victimele s-au întors în România.

4.6 Bibliografie

Publicații generale

Fiscalía General del Estado (2013) *Notas informativas y diligencias de seguimiento de la Fiscalía de Extranjería de los delitos de trata de seres humanos*. Madrid: Sección de Extranjería, Fiscalía General del Estado.

GRETA - Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (2013) *Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Spain. First evaluation round*. Strasbourg: Council of Europe

Madrigal Martínez-Pereda, Consuelo (2015) *Memoria elevada al gobierno de S.M. presentada al inicio del año judicial por el Fiscal General del Estado*. Madrid: Centro de Estudios Jurídicos. Ministerio de Justicia.

Marcu, Silvia (2008) *El tráfico y la trata de mujeres rumanas en la Comunidad de Madrid*. Investigaciones Geográficas, nº 46 pp. 159-177.

RECTP – Red Española Contra la Trata de Personas (2011) *Aportaciones de la RECTP. Protocolo marco de protección de las víctimas de trata de seres humanos*. Madrid: Red Española Contra la Trata de Personas.

Defensor del Pueblo (2012) *La trata de seres humanos en España: víctimas invisibles* (Human Trafficking in Spain: Invisible victims). Madrid: Defensor del Pueblo.

Torres-Dulce Lifante, Eduardo (2014) *Memoria elevada al gobierno de S.M. presentada al inicio del año judicial por el Fiscal General del Estado*. Madrid: Centro de Estudios Jurídicos. Ministerio de Justicia.

UGT - Unión General de Trabajadores (2014) *Guía sindical: trata de seres humanos con fines de explotación laboral*. Madrid: UGT.

Documente legale și politice internaționale, europene și naționale

ONU și Consiliul European

Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery (adopted 7 September 1956, entered into force 30 April 1957) 266 UNTS 3.

Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (adopted 15 November 2000, entered into force 25 December 2003) 2237 UNTS 319.

Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (adopted 16 May 2005, entered into force 1 February 2008) CETS 197.

Uniunea Europeană

Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities [2004] OJ L/261.

Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA [2011] OJ L 101/1.

Spania și Catalonia

Plan Integral de Lucha contra la trata de mujeres y niñas con fines de explotación sexual 2015-2018. Ministry of Health, Social Services and Equality.

Ley Orgánica 2/2009, de 11 de diciembre, de reforma de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social.

Ley Orgánica 5/2010, de 22 de junio, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

Circular 2/2011 sobre criterios para la unidad de actuación especializada del Ministerio Fiscal en materia de extranjería e inmigración, Public Prosecutor Office.

Protocolo marco de protección de las víctimas de trata de seres humanos, Ministry of Justice, Ministry of Interior, Ministry of Employment and Social Security, Ministry of Health, Social Services and Equality, Public Prosecutor Office, General Counsel of the Judicial Power.

Protocol de protecció de les víctimes de tràfic d'èssers humans a Catalunya, Catalan Government.

5. Concluzii privind traficul pentru exploatarea sexuală a fetelor și femeilor de origine română în Italia, Spania și România

Traficul de ființe umane și fenomenul exploatării sexuale a femeilor de origine română sunt încă prezente în Spania și în România, chiar dacă amploarea fenomenului fluctuează în țările de destinație. În trecut, atât Spania, cât și Italia au raportat o creștere a numărului victimelor exploatării sexuale (chiar o reapariție a fenomenului – în cazul Spaniei) care provin din România. Multe dintre acestea sunt anterior exploatare în România sau în alte țări inclusiv în perioada în care sunt încă minore.

Analiza rezultatelor cercetării în cele trei țări a condus la unele concluzii comune.

Traficul pentru exploatare sexuală este un fenomen puternic genizat

Prezenta cercetare subliniază o serie de contexte și caracteristici prezente la nivel social, familial și individual, care indică importanța abordării fenomenului din perspectivă de gen.

Dovada cea mai evidentă a faptului că traficul pentru exploatare sexuală este influențat de factori de gen este dată de suprareprezentarea fetelor și femeilor în grupul general al victimelor traficului de ființe umane. Rezultatele sunt în concordanță cu statisticile naționale (în toate țările partenere în proiect), precum și cu statisticile internaționale. Suprareprezentarea bărbaților care solicită servicii sexuale este de asemenea un element binecunoscut, chiar dacă mai puțin vizibil (sau mai puțin declarat). Ceea ce este interesant, dar nu surprinzător și ar trebui să fie investigat mai departe, este faptul că, din toate temele explorate în cadrul cercetării, cercetătorii au primit cea mai puțină informație tocmai despre acest aspect. În ceea ce îi privește pe traficanți, prezentul studiu utilizează alte cercetări și statistici, care concluzionează că majoritatea traficanților sunt bărbați.

Impactul atitudinii sociale patriarhale este reflectat la nivelul valorilor asociate femeilor în cadrul societății, aspect care influențează aspirațiile tinerelor fete. Profesioniștii din fiecare țară subliniază faptul că:

- Suprareprezentarea fetelor vulnerabile în familii – educate să își asume responsabilitatea pentru ceilalți membri ai familiei (uneori chiar și pentru părinții lor) sau să contribuie financiar fără a fi susținute de familie pentru a dobândi abilitățile necesare pentru piața muncii.
- Aspirațiile tinerelor fete și femei sunt adesea reduse la găsirea unui partener de viață și crearea propriei familii. Ghidate de aceste valori, ele riscă să formeze cupluri precoce, minimizând importanța alegerii relațiilor pe baze precum egalitatea sau respectul reciproc. Lipsindu-le modelele de relații echilibrate și sănătoase, ele adesea se căsătoresc foarte devreme și/sau devin mame în perioada adolescenței.
- Responsabilitățile excesive puse în sarcina femeilor în legătură cu menținerea cuplului și a relațiilor de familie, văzute de multe dintre fete și mamele lor drept povară transgenerațională, aceasta implicând și tolerarea violenței împotriva femeilor în cadrul familiei.
- Moștenirea unei atitudini de neîncredere în realizările pe care le-ar putea determina educația și formarea unei cariere, în special dacă fetele sunt parte a unor grupuri marginalizate.

Aceste experiențe reprezintă factori de vulnerabilitate de care se folosesc recrutații și care, conform cercetării, reprezintă de asemenea obstacole importante în identificarea situațiilor de abuz și exploatare și în dezvoltarea credinței că viața lor se poate schimba.

Factori de risc sau vulnerabilitate

În investigarea factorilor de vulnerabilitate la trafic, dincolo de inegalitățile de gen anterior menționate, au mai fost identificate următoarele aspecte: relații de familie disfuncționale, în care sunt prezente toate formele de violență, relațiile caracterizate de neglijare emoțională, fizică și/sau educațională, abandon, sărăcie, lipsa unor oportunități reale, care ar fi acceptabile la nivel social și care ar asigura un venit care ar putea susține un nivel de trai decent (element care poate fi și mai accentuat în cazul unor grupuri marginalizate, precum cel al persoanelor de etnie romă sau al persoanelor care au anumite afecțiuni fizice sau dizabilități), lipsa educației formale, lipsa abilităților de viață, lipsa asertivității.

Provocările privind traficul pentru exploatarea sexuală a victimelor de origine română

Cercetătorii au identificat trăsături similare privind cele mai importante schimbări care au intervenit în domeniu:

- Rețelele de trafic/traficantii se adaptează foarte rapid și eficient la schimbările economice, legale și socio-politice: pentru a evita să fie trași la răspundere pentru trafic, utilizează strategii de recrutare și exploatare mai sofisticate. După cum a mai fost menționat în studii recente, (Aninoșanu și colab., 2012¹², Rijken și colab., 2015¹³), utilizează strategii de recrutare bazate pe relații personale și, folosind tehnici de manipulare mai mult sau mai puțin rafinate, induc victimelor sentimentul de încredere. În ultimii ani, recrutații/traficantii spun adesea victimelor că vor lucra în industria sexului, fără a le oferi detalii suplimentare, acest lucru influențând speranțele fetelor tinere că vor putea duce o viață prosperă, oferind pe termen scurt servicii sexuale, doar la început. Utilizarea forței sau a altor forme de constrângere (un criteriu definitoriu pentru traficul de ființe umane, conform Protocolului de la Palermo și legilor naționale în vigoare în România și în Italia) în etapa de recrutare este foarte problematică în aceste situații. Traficantii monitorizează și controlează victimele, dar le pot oferi o anumită libertate de mișcare și o parte din încasări (chiar dacă acea parte este un minim), reducându-le astfel posibilitățile de a dovedi că a existat exploatare și solidificând de fapt relația.

O altă schimbare care a fost identificată de către cercetători este reprezentată de creșterea numărului de cazuri în care recrutarea tinerelor fete și femei implică membri ai anturajului acestora. Aceștia pot fi membri ai familiei, prieteni, vecini, care fac legătura între victime și traficantii. Rolul acestor persoane, în care fetele și femeile au încredere și intensitatea legăturii astfel create între traficantii și victime reprezintă o provocare pentru specialiștii care doresc să ofere victimelor servicii sociale și/sau să le susțină pentru a ieși din situația de exploatare.

Țările de destinație raportează, la rândul lor, schimbări în ceea ce privește nevoia sau dorința victimelor de a apela la serviciile sociale generale sau speciale care sunt disponibile pentru ele. Fetele și femeile se simt în mai mică măsură în pericol; traficantii au renunțat la forța fizică sau o folosesc rareori, de asemenea amenințările sau alte tipuri de comportamente abuzive par a fi mai puțin intense și, în acest context, fetele și femeile consideră că menținerea accesului la un venit este cel mai important lucru.

12 Aninoșanu, L., Baldoni, E., Castelli, V., Dolente, F., Laszlo, E., Stoian, G., Ulrich, L. (2012), Speranțe, la vânzare. Cercetare calitativă privind traficul pentru exploatare sexuală în România și Italia, din 2007 în 2011, CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, București

13 Rijken, C., Muraszkievicz, J., van de Ven, P (2015). Report on the features and incentives of traffickers and on the social interaction among them, http://trace-project.eu/wp-content/uploads/2015/06/TRACE_Deliverable-3.1_Final.pdf

Putem considera că tendința de a îmblânzi fenomenul reprezintă un lucru pozitiv din perspectiva interesului victimelor (comparativ cu violența severă practică la începutul anilor 2000), dar în acest context ne confruntăm cu noi provocări. Specialiștii sunt preocupați de modul în care își pot adapta serviciile sau modalitățile de lucru pentru a aborda victimele aflate în situație de exploatare.

Traficul de ființe umane nu mai este o prioritate pe agenda publică sau politică națională

Acest aspect este subliniat de cercetătorii din România și din Italia. Consecințele acestei realități de a nu mai fi văzut drept prioritate se manifestă în nivelul scăzut de finanțare a serviciilor specializate, ceea ce duce la dispariția acestora, la reducerea posibilității de a forma specialiști care să intre în contact cu victimele și la o adaptare mai lentă a strategiilor anti-trafic la nivel național și internațional. Delimitarea din ce în ce mai dificilă a fenomenelor prostituției și traficului pentru exploatare sexuală, recunoașterea modului de identificare a fiecăreia și a elementelor distinctive implică discuții și dezbateri pe ambele teme.

Dezvoltarea și adaptarea unor intervenții complexe

Specialiștii din România subliniază nevoia urgentă de a crea servicii specializate în regiuni în care acestea nu există încă, de a elabora și aplica strategii proactive și intervenții de tip comunitar. Specialiștii din Italia și Spania sunt în mai mare măsură preocupați de adaptarea serviciilor deja existente la nevoie victimelor de origine română. După cum am menționat la începutul acestei secțiuni, chiar dacă numărul de victime de origine română a crescut semnificativ, numărul victimelor asistate a scăzut. În cazul victimelor minore care au fost eliberate din situația de exploatare, specialiștii se confruntă cu fuga acestora din adăposturi și cu refuzul lor de a coopera.

Nevoia de a continua activitățile de prevenire

La nivel național, activitățile de informare și prevenire ar fi cel mai bine să fie dezvoltate și implementate într-o modalitate coordonată în România și în țările de destinație. Dar majoritatea campaniilor sunt orientate asupra victimelor potențiale, foarte puține implicând și pe cei care au grijă de acestea și care se află în apropierea tinerelor vulnerabile și, chiar mai puțin, pe cei care solicită servicii sexuale. Respondenții au subliniat nevoia unor programe de prevenire pentru responsabilizarea acestora sau a unor programe care să își propună creșterea calității vieții în țările de origine.